

การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุข
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จ.ยะลา

โดย
นายจิรวุฒิ ต้วงอินทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุข
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จ.ยะลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE VISUAL ARTS CREATION TO COMMUNICATE THE REALITY OF
PEACEFULNESS IN THREE SOUTHERN BORDER PROVINCE OF THAILAND:
A CASE STUDY OF THA SAP BASIN, YALA PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy CULTURE - BASED DESIGN ARTS

Academic Year 2023

Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของ
ความสงบสุข
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จ.ยะลา
โดย นายจิรวุฒิ ต้วงอินทร์
สาขาวิชา ศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1 ปริญญาปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะมัณฑนศิลป์
(อาจารย์ ดร. ธนาทร เจียรกุล)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เศรษฐชัย ชัยสนิท)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศราวุฒิ ปิ่นทอง)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ศาสตราจารย์ ดร. อนุชา แผงเกษร)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภชัย อารีรุ่งเรือง)

620430018 : ศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

คำสำคัญ : ทัศนศิลป์, ลุ่มน้ำท่าสาป, กลุ่มวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาป, วัฒนธรรมย่อย, พิธีกรรมท้องถิ่น, การสื่อสาร, ศิลปะสาธารณะ

นาย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์: การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาลุ่มน้ำท่าสาป จ.ยะลา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล

งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางศิลปะวัฒนธรรมที่เป็นพิธีกรรมและกิจกรรมร่วมของคนในชุมชนลุ่มน้ำท่าสาป (อำเภอเมือง จังหวัดยะลา) อันแสดงให้เห็นถึงภาพของความสงบสุขของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวจังหวัดยะลาและจังหวัดอื่น ๆ ด้วยการศึกษาด้านแนวคิด ทฤษฎี ที่ได้ข้อมูลจากกิจกรรมทางประเพณีในท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การทำแบบสังเกตการณ์ด้วยการลงพื้นที่ การทำแบบสัมภาษณ์ และเอกสารแบบสอบถามผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมถึงการทำสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับผลของงานสร้างสรรค์ในพื้นที่ศึกษา มีการทดลองนำหลักแนวคิด ทฤษฎีทางสังคมของการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรมในวิถีชุมชนที่ได้จากข้อมูลศึกษามาประยุกต์ใช้ตามบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี แบบสมัยใหม่ เพื่อนำไปสู่การจัดการออกแบบสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะด้วยสื่อจากผลงานทัศนศิลป์ ในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีศิลปินอาสาสมัครผู้เข้าร่วมโครงการจากภายนอกชุมชนที่จะมาร่วมกันปฏิบัติงานกับคนในชุมชน เพื่อจะได้อยู่ได้เป็นเครื่องช่วยสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขของจังหวัดยะลา ในความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย และเป็นตัวอย่างของการพัฒนาตามรูปแบบ วิธีคิดของงานสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบันให้กับชุมชนพื้นที่ศึกษาและชุมชนอื่น ๆ

จากการทดลองด้วยการจัดการพื้นที่สาธารณะในชุมชนเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ภาคประชาชนในท้องถิ่นให้ร่วมกันสื่อสารสภาวะความเป็นอยู่ได้ด้วยตัวเองผ่านสื่อสังคมใหม่ ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่จะเป็นทางเลือกหนึ่งในการนำเสนอในแบบสากล และสื่อสารความจริงของชุมชนลุ่มน้ำท่าสาปให้คนนอกชุมชนได้เห็นถึงความสงบ สามัคคี และมีความเป็นชนชาติไทยเดียวกัน ผลลัพธ์ที่ได้จากการสำรวจความพึงพอใจของคนในชุมชน และคนนอกชุมชนอยู่ในเกณฑ์ดี มีการต่อยอดการทำกิจกรรมสืบเนื่องมาโดยตลอด และเป็นกระแสใหม่ในการริเริ่มที่จะเปลี่ยนความรู้สึกจากความรุนแรงที่ปรากฏในหน้าสื่อต่าง ๆ ในอดีต ให้กลายเป็นพลังของการสร้างสรรค์ที่มาจากความร่วมมือของภาคประชาชนต่าง ๆ เพื่อเป็นการนำเสนอความพร้อมที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน

พื้นที่ทำสาปให้ยกระดับ และมีมาตรฐานเดียวกันกับการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของชาติไทยใน
บริบทใหม่ให้มีความยั่งยืนตลอดไป

620430018 : Major CULTURE - BASED DESIGN ARTS

Keyword : Visual Arts, Tha sap Basin, Tha sap Basin Cultur, Subculture, Local ritual, Communication, Public Art

MR. Jiravut DOUNGIN : The Visual Arts Creation to Communicate the Reality of Peacefulness in Three Southern Border Province of Thailand:a case study of Tha sap Basin, Yala Province Thesis advisor : Assistant Professor Phuvanat Rattanarungsikul

This article is a constructive and qualitative research aiming to study, and collect information on arts, culture, rituals and join in activities of people in Tha Sap Basin community. (Mueang District, Yala Province) To demonstrate a picture of peace of multicultural society of Yala and other provinces. With the study of concepts and theories derived from local traditional activities.

The tools used in the research were the field observation model, conducting an interview and questionnaire documents for those who are related to the research including conducting group seminars with stakeholders on the results of creative work in the study area There is an experiment to apply the concept The social theory of multicultural coexistence in community life derived from study data is applied in the context of modern technology development. Lead to creative design management for public art with media from various forms of visual art, there are volunteer artists participating in the project from outside the community who come together to work with people in the community. In order to be a tool to help communicate a true reflection of the peace of Yala Province in the uniqueness of the Tha Sap River Basin community to Thai society.

Which is an experiment from managing public spaces in the community. In order to encourage local people to communicate together, about their own well-being with new social media. Which shows the importance of being an alternative to international presentations, and communicate the truth of the Tha-Sap Basin community to people outside. The community to see peace, unity and to be same Thai nationality culture. Results from a survey of satisfaction of people in the community and people outside the community are in good condition, There has

always been an extension of activities, and it is a new trend in the initiative to change feelings from the violence that appeared in various media in the past. To become the power of creativity that comes from the cooperation of the public sector. In order to present the readiness that will lead to the development of the Tha-Sap local community to a higher level, and have the same standards as the development of the Thai nation in a new context to be sustainable forever.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูวนาท รัตนรังสิกุล ที่กรุณาชี้แนะแนวทางเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา การวิจัย แนวคิด รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในช่วงระยะเวลาการเรียนและการทำวิจัยมาโดยตลอด ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.อนุชา แห่งเกษร และอาจารย์ ดร.ศราวดี ปิ่นทอง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ที่กรุณาแนะนำให้คำปรึกษา ตลอดจนมุมมองแนวคิดต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนและการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารเทศบาลนครยะลา ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำและเอื้อเฟื้อสถานที่ในการจัดกิจกรรมทดลองงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์และนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่กรุณาในคำปรึกษาด้านข้อมูลวิจัย และการสนับสนุนในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมจนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณอาสาสมัครภาคีศิลปินกลุ่มต่าง ๆ ทั้งจากนอกชุมชน และในชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา รวมไปถึงประชาชนชาวนครยะลา ที่ร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ให้เกิดเป็นภาพสันติสุขในพื้นที่วิจัยขึ้นได้จริง

ขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ นักศึกษารุ่น 1 สาขาศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรม คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่คอยให้กำลังใจช่วยเหลือในทุก ๆ เรื่อง

ขอขอบคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้องครอบครัวต่างถิ่น และกัลยาณมิตรทุก ๆ คนที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือตลอดจนให้กำลังใจในการเรียนและการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณผู้มีพระคุณที่ไม่ได้เอ่ยนามอีกมากมาย ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือการทำงานวิจัยครั้งนี้จนบรรลุผลสำเร็จด้วยความราบรื่นสมบูรณ์

จิรวุฒิ ต้วงอินทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	ด
สารบัญรูปภาพ.....	ต
บทที่ 1 บทนำ	23
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	23
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	24
1.3 สมมุติฐานของการวิจัย.....	24
1.4 วิธีการและขอบเขตของการศึกษา	25
14.1 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	25
14.2 ขอบเขตด้านประชากร.....	25
14.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	25
14.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา	25
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	26
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	26
1.7 กรอบความคิดในการศึกษา.....	27
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	28
2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดยะลา	28
2.1.1 มิติทางกายภาพของกลุ่มน้ำท่าสาป.....	29

2.1.1.1	ลักษณะภูมิประเทศ.....	29
2.1.1.2	ลักษณะภูมิอากาศ.....	33
2.1.2	มิติทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มน้ำท่าสาป.....	34
2.1.2.1	ความเป็นมาของจังหวัดยะลา.....	34
2.1.2.2	ยะลาสมัยก่อนประวัติศาสตร์	35
2.1.2.3	ยะลาสมัยประวัติศาสตร์.....	36
2.1.3	มิติทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มน้ำท่าสาป	37
2.1.3.1	ความเป็นมาของวัฒนธรรมหลายในจังหวัดยะลา.....	37
2.1.3.2	ความสำคัญของการเป็นเมืองภายในของจังหวัดยะลา	41
2.1.4	มิติการท่องเที่ยว.....	43
2.1.5	มิติปัญหาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของกระบวนทัศน์ในพหุวัฒนธรรม	45
2.1.5.1	ด้านสังคมจิตวิทยา	46
2.1.5.2	ด้านการเมืองภายในประเทศ.....	47
2.1.5.3	ด้านการเมืองต่างประเทศ	49
2.1.5.4	ด้านเศรษฐกิจ	50
2.1.5.5	ด้านความมั่นคง	52
2.2	ข้อมูลเกี่ยวกับลุ่มน้ำบ้านท่าสาป	53
2.2.1	ท่าสาปเป็นศูนย์กลางการติดต่อค้าขายภายในเมืองยะลา.....	54
2.2.2	บ้านท่าสาปเป็นศูนย์กลางการติดต่อระหว่างเมืองอื่น ๆ.....	54
2.2.3	ท่าสาปเป็นศูนย์รวมของเรือสินค้า.....	54
2.3	ข้อมูลด้านแนวคิดทฤษฎีทางศิลปวัฒนธรรม.....	56
2.3.1	จำนวนสถาบันทางศาสนา.....	56
2.3.2	การนับถือศาสนาของประชากร	56
2.4	ข้อมูลด้านเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ศึกษา	63

2.5 ข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการสื่อสารในพื้นที่วิจัย	72
2.5.1 การสื่อสาร และการรับรู้ของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	73
2.5.2 ปัญหาด้านการสื่อสารในสามจังหวัดชายแดนใต้.....	74
2.5.2.1 ปัญหาจากการนำเสนอข่าวสาร และผู้รับสารจากสื่อหลักของรัฐบาล หรือสื่อ อิสระในท้องถิ่นที่อยู่ภายในประเทศไทย	75
2.5.2.2 ปัญหาที่เกิดจากสำนักสื่อที่มีการนำเสนอข่าวสารในแง่มุมชาวมุสลิมสากล ...	76
2.5.3 กรอบแนวคิด และบทบาทหน้าที่ของผู้สื่อข่าวในสถานการณ์ความรุนแรง สามจังหวัด ชายแดนใต้.....	77
2.5.4 กระบวนการสื่อสารภายใต้บริบทความขัดแย้ง	79
2.5.5 กระบวนการในการสื่อข่าว	81
2.5.6 ข้อควรปฏิบัติ และหลักเลียงของผู้สื่อข่าวเพื่อสันติภาพ	81
2.5.7 บทบาทของโซเชียลมีเดียที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารของคนในพื้นที่วิจัย	84
2.5.8 พฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียในสามจังหวัดชายแดนใต้.....	85
2.5.9 ช่องทางแพลตฟอร์มในออนไลน์ และประโยชน์ของระบบสังคมสื่อออนไลน์	86
2.6 ข้อมูลงานสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้อง	89
2.6.1 ศิลปะหลังยุคนวนิยม Postmodernism	90
2.6.2 ศิลปะสาธารณะ (Public Art).....	91
2.6.3 การติดตั้งศิลปะสาธารณะ (Sites for Public Art)	94
2.7 สรุป	96
2.7.1 สรุปข้อมูลในด้านประวัติศาสตร์.....	96
2.7.2 สรุปข้อมูลด้านภูมิศาสตร์.....	96
2.7.3 สรุปข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม	96
2.7.4 สรุปเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ศึกษา	97
2.7.4.1 ปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา	97

2.7.4.2 ปัญหาทางด้านการเมือง การปกครองภายในประเทศ	97
2.7.4.3 ด้านการเมืองต่างประเทศ	98
2.7.4.4 ทางด้านเศรษฐกิจ	98
2.7.4.5 ด้านความมั่นคง (ป้องกันประเทศ)	98
2.7.4.6 ปัญหาด้านอื่น ๆ	99
2.7.5 สรุปการใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียของคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	99
2.7.6 สรุปข้อมูลด้านการสื่อสารและการรับรู้ข่าวสารของคนในพื้นที่วิจัย	99
2.7.7 สรุปข้อมูลด้านทัศนศิลป์	101
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	102
3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	103
3.1.1 การเก็บประสบการณ์จากการลงพื้นที่ด้วยการสำรวจ (Experience)	103
3.1.2 การศึกษาตัวอย่างของกิจกรรมทางประเพณีที่มีในท้องถิ่น (Example)	104
3.1.3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลที่ได้จากข้อค้นพบ สู่การปฏิบัติงานทดลอง (Experiment)	104
3.1.4 การสร้างสรรค์ออกแบบเพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขจากพื้นที่ วิจัย (Express)	105
3.1.5 การนำเสนอ และรายงานผลในรูปแบบของการแสดงในหอศิลป์เพื่อการถ่ายทอดที่เป็น สากล (Exhibition)	105
3.2 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง	105
3.2.1 การคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง	105
3.2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะจง	107
3.2.3 การสนทนากลุ่ม	108
3.2.4 การสัมภาษณ์แบบเจาะจงเพื่อประเมินผล	109
3.2.5 การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม	110
3.3 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	110

3.3.1	ตัวแปรในการศึกษา.....	110
3.3.2	ตัวแปรตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	111
3.4	เครื่องมือในการเก็บข้อมูล.....	113
3.5	วิธีเก็บข้อมูล.....	113
3.5.1	การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	114
3.5.2	การลงพื้นที่.....	114
3.6	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	114
3.6.1	การประมวลข้อมูลเพื่อออกแบบผลงานสร้างสรรค์.....	114
3.6.2	การประเมินการสร้างสรรค์เพื่อสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์.....	115
3.7	การสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะ	117
3.8	สรุป	117
บทที่ 4	ผลการดำเนินงาน	119
4.1	การทดลองที่ 1: การสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะ จากการประมวลข้อมูลจากวรรณกรรมและ การลงพื้นที่เก็บข้อมูล	119
4.1.1	การสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะครั้งที่ 1	119
4.1.2	การทดลองสร้างสรรค์สื่อทัศนศิลป์	125
4.1.3	การทดลองสร้างสรรค์สื่อดนตรี.....	128
4.1.4	การทดลองสร้างสรรค์สื่อด้านอาหาร	129
4.2	การรายงานผลการดำเนินงานทดลองครั้งที่ 1	131
4.2.1	การสัมภาษณ์ผู้ร่วมปฏิบัติงาน.....	131
4.2.2	การลงพื้นที่สังเกตการณ์ และทำการสัมภาษณ์ผู้คนภายหลังการทำกิจกรรม	133
4.2.2.1	ตัวแทนเจ้าหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยบริเวณสะพานดำ.....	134
4.2.2.2	ตัวแทนจากผู้นำชุมชน.....	134
4.2.2.3	ตัวแทนจากคนในชุมชน.....	134

4.2.2.4 การสัมภาษณ์ตัวแทนผู้บริหารเทศบาล	134
4.2.2.5 ตัวแทนคนทำความสะอาด	135
4.2.2.6 การสัมภาษณ์ตัวแทนนักท่องเที่ยว	135
4.2.3 การนำเสนอในรูปแบบการเผยแพร่ผลงานศิลปะ ณ หอศิลป์บ้านเจ้าพระยา.....	136
4.2.3.1 กรอบแนวความคิดในการแสดงงาน.....	136
4.2.3.2 การเผยแพร่ผลงานด้วยการจัดนิทรรศการ.....	136
4.2.4 ผลจากการศึกษาทดลอง.....	138
4.2.4.1 ผลการทำงานและสิ่งที่ได้จากศิลปิน	138
4.2.4.2 ผลการทำงานและสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของศิลปินจากนอกชุมชน	138
4.2.4.3 ผลจากการนำเสนอผลงานในกทม.	139
4.2.4.4 สรุปผลในการสื่อสาร.....	139
4.3 ทดลองครั้งที่ 2: การสร้างสรรค์ที่พัฒนาจากผลในการศึกษา.....	140
4.3.1 สรุปการประชุมเพื่อเตรียมการจัดการลงพื้นที่ทำการทดลองครั้งที่ 2	141
4.3.2 การสร้างสรรค์ด้านดนตรี.....	149
4.3.3 สรุปผลการลงพื้นที่ทดลองและการนำเสนอผลการเผยแพร่ผลงานทัศนศิลป์ครั้งที่ 2....	151
4.3.3.1 ความสมดุล	151
4.3.3.2 ความประสานสัมพันธ์ของสีและขาวดำ	151
4.3.3.3 ความประสานกลมกลืน.....	151
4.3.3.4 สัดส่วน และรูปทรง.....	151
4.3.3.5 จังหวะ.....	151
4.3.3.6 สร้างรูปทรงใหม่.....	152
4.4 วิเคราะห์ประเมินผลการสร้างสรรค์และการสื่อสาร: ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความ จริงของความสงบสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	152
4.4.1 รูปเปรียบเทียบวิเคราะห์จากการปรับปรุง.....	153

4.4.2 วิเคราะห์ประเมินผลการสร้างสรรค์: ทักษะศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของ ความสงบสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	155
4.4.3 การสังเคราะห์องค์ความรู้จากการสร้างสรรค์.....	160
4.4.4 วิเคราะห์ประเมินผลการสื่อสาร: ทักษะศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของ ความสงบสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	161
4.4.5 การประเมินส่วนที่ 1 ด้านสถานภาพทั่วไปของผู้รับชมและทำแบบสอบถามสื่อออนไลน์	162
4.4.6 การประเมินส่วนที่ส่วนที่ 2 ด้านสถานที่ (ณ สะพานดำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา)..	162
4.4.7 การประเมินส่วนที่ 3 ด้านการออกแบบ	163
4.4.8 การประเมินส่วนที่ 4 ด้านการสื่อความหมาย.....	165
4.4.9 การประเมินส่วนที่ 5 ด้านคุณค่าและการสร้างประโยชน์	165
4.5 สรุป	168
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา.....	172
5.1 สรุปและอภิปรายผล	172
5.1.1 ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นพิธีกรรมและกิจกรรมร่วมของชุมชนลุ่มน้ำท่าสาป	172
5.1.2 การประยุกต์ใช้ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ใน วิถีชุมชนเป้าหมายสู่ชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี สมัยใหม่.....	174
5.1.3 งานทัศนศิลป์เชิงวัฒนธรรม และเพื่อการสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุข ของจังหวัดยะลาในความเป็นเอกลักษณ์ของลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย	175
5.2 ข้อเสนอแนะ	176
5.2.1 ข้อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบาย.....	177
5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ.....	177
5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงการต่อยอดทางการศึกษาและองค์ความรู้.....	178
รายการอ้างอิง	179

ภาคผนวก..... 181

ประวัติผู้เขียน..... 210

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ปฏิทินกิจกรรมประเพณีวันสำคัญจังหวัดยะลา.....	60
ตารางที่ 2 ปัญหาเรื้อรังมาแต่อดีต และแนวทางที่เป็นกระบวนการในการแก้ปัญหา.....	64
ตารางที่ 3 ข้อควรหลีกเลี่ยงและข้อควรปฏิบัติของผู้สื่อข่าว	78

สารบัญรูปภาพ

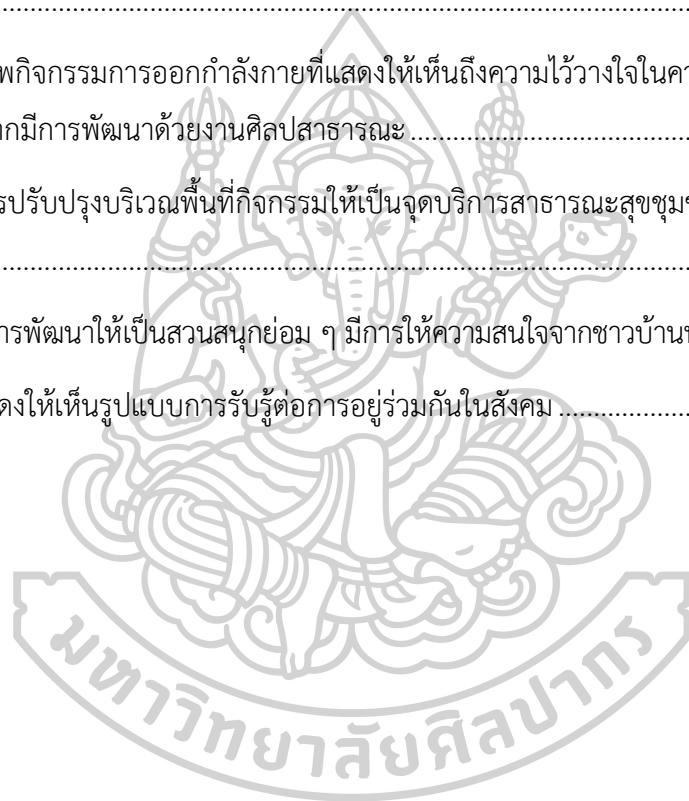
	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบการวิจัย.....	25
ภาพที่ 2 กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	27
ภาพที่ 3 แผนที่จังหวัดยะลาและพื้นที่ลุ่มน้ำท่าสาป ปีพ.ศ. 2565	29
ภาพที่ 4 รูปแม่น้ำปัตตานีและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ล้อมรอบไว้ด้วยป่าเขา	32
ภาพที่ 5 ภูเขาบาลอ	33
ภาพที่ 6 รูปบรรยากาศเมืองยะลายามเช้า.....	34
ภาพที่ 7 ชุดภาพผนังถ้ำศิลป์ ยะลา.....	35
ภาพที่ 8 ชุดภาพหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่ค้นพบ บริเวณภูเขาบาลอ.....	36
ภาพที่ 9 ภาพเส้นทางภายในท้องถิ่น	42
ภาพที่ 10 สัดส่วนของการนับถือศาสนาในพื้นที่จังหวัดยะลา	57
ภาพที่ 11 มหกรรมแข่งขันนกเขาชาวอาเซียน	62
ภาพที่ 12 เศรษฐกิจ/ท่องเที่ยว	62
ภาพที่ 13 การแสดงรอกเงย.....	63
ภาพที่ 14 ผลกระทบจากแรงกดดันจากสื่อที่มีต่อคนไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	76
ภาพที่ 15 ข่าวสดออนไลน์ “16 ปีไฟใต้ไหมไม่หยุด 1มกราคม 2563”.....	76
ภาพที่ 16 กระบวนการในการสื่อข่าว.....	81
ภาพที่ 17 ความบกพร่องในหน้าที่ของผู้สื่อข่าวที่ส่งผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อสังคม	84
ภาพที่ 18 รูปกราฟที่ดีตามผนังตึกที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในแหล่งชุมชนเสื่อมโทรมของคนผิวดำ ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	92
ภาพที่ 19 ศิลปะสาธารณะในแหล่งย่านการค้าในประเทศสิงคโปร์	93
ภาพที่ 20 รูปภาพวาดผนังตึกในแหล่งชุมชนอยู่อาศัยในประเทศสิงคโปร์.....	93

ภาพที่ 21 กระบวนการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์.....	95
ภาพที่ 22 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะจง.....	107
ภาพที่ 23 อาสาสมัครนักดนตรีกลุ่ม ชาตู่ คูวอล์กการรวมตัวกันระหว่างศิลปินเพลงพื้นบ้านกับ นักดนตรีสากลมีอาชีพในชุมชนเมืองยะลา	108
ภาพที่ 24 ภาคีอาสาสมัครนักดนตรีท้องถิ่น และอาสาสมัครที่มาจากนอกชุมชน	109
ภาพที่ 25 ผู้สื่อข่าวจากสื่อหลักทั้งสื่อที่เป็นท้องถิ่น และ สื่อที่เป็นของหน่วยงานราชการ	110
ภาพที่ 26 การทำหน้าที่สื่อและผลกระทบต่อสังคม	113
ภาพที่ 27 กรอบแนวคิดในการวิจัย	116
ภาพที่ 28 การประชุม และการทดลองเล่นดนตรีร่วมกันของกลุ่มอาสาสมัครนักดนตรี.....	121
ภาพที่ 29 การประชุมหารือกับกลุ่มภาคีศิลปินด้านจิตรกรรม และเซฟด้านอาหารเพื่อหารือ เรื่องความเหมาะสมของเวลา และเนื้อหาที่กำหนดในกิจกรรม.....	122
ภาพที่ 30 การประชุมแก้ไขแบบร่าง.....	122
ภาพที่ 31 แผนที่ของพื้นที่สะพานดำ.....	123
ภาพที่ 32 จุดที่ใช้เป็นสถานที่ทดลองปฏิบัติงานสร้างสรรค์.....	124
ภาพที่ 33 การจัดเตรียมพื้นที่ก่อนทำการสร้างสรรค์	124
ภาพที่ 34 รูปผลงานที่เกิดจากการร่วมกันทำงานด้วยรูปช่างผสมผสานลวดลายมลายู.....	125
ภาพที่ 35 การปฏิบัติงานของ คุณธีรยุทธ พิษเพ็ญ.....	126
ภาพที่ 36 การปฏิบัติงานของคุณอับล ฮากิม	126
ภาพที่ 37 รูปงานจิตรกรรมของกลุ่มภาคีศิลปินอาวุโส.....	127
ภาพที่ 38 การร่วมกันทำงานของศิลปินกลุ่มเยาวชนในชุมชน	127
ภาพที่ 39 อาสาสมัครกลุ่มน้อง ๆ นักเรียนมัธยมจากชมรมศิลปะของโรงเรียนประจำจังหวัดยะลา	128
ภาพที่ 40 รูปบรรยากาศการบรรเลงดนตรีขณะที่ศิลปินกลุ่มอื่นปฏิบัติงาน	129
ภาพที่ 41 อาหารในกิจกรรม.....	130
ภาพที่ 42 อาหารพื้นเมืองในกิจกรรม.....	130

ภาพที่ 43 อาหารพื้นเมืองในกิจกรรม 2	131
ภาพที่ 44 บรรยากาศการทำงาน.....	132
ภาพที่ 45 อาสาสมัครนักดนตรีสากลและพื้นบ้าน	132
ภาพที่ 46 การรับประทานอาหารของภาคีศิลปินและผู้คนที่มาร่วมกิจกรรม	133
ภาพที่ 47 ชุดภาพการสัมภาษณ์ตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ	135
ภาพที่ 48 พิธีเปิดงานแสดงศิลปะ “หลงเสน่ห์”	137
ภาพที่ 49 ผู้ชมงานแสดงศิลปะ “หลงเสน่ห์” ณ หอศิลป์ ณ บ้านเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร.....	137
ภาพที่ 50 สื่อวิดีโอที่ผู้วิจัยนำมาแสดง	138
ภาพที่ 51 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เอเชีย투데이 ฉบับที่ 71.....	139
ภาพที่ 52 ศิลปินที่ร่วมดำเนินงานสร้างสรรค์.....	142
ภาพที่ 53 การเตรียมวัตถุดิบเพื่อการขึ้นรูปประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผา.....	143
ภาพที่ 54 การจัดเตรียมงานในสตูดิโอ ก่อนนำไปติดตั้งที่สะพานดำจังหวัดยะลา.....	143
ภาพที่ 55 การนำงานดินดิบเข้าเตาเผา.....	144
ภาพที่ 56 การร่วมกันปฏิบัติงานของกลุ่มเยาวชนภาคกลางและกรุงเทพฯ	144
ภาพที่ 57 รูปผลงานการระบายสีของเด็ก ๆ ที่เป็นอาสาสมัคร	145
ภาพที่ 58 ผลงานการระบายสีของเด็ก ๆ ที่เป็นอาสาสมัคร.....	145
ภาพที่ 59 การติดตั้งผลงานเครื่องปั้นดินเผารูปนกบนกำแพงสะพานดำ	146
ภาพที่ 60 คุณชลิตพงษ์ สีสองห้อง และคุณวัชระ เคลือวัลย์.....	146
ภาพที่ 61 การทำงานของคุณนวัต เลิศแสวงกิจ.....	147
ภาพที่ 62 การทำงานของคุณนวัต เลิศแสวงกิจ.....	147
ภาพที่ 63 การทำงานของคุณธีรยุทธ พิษเพ็ญ และคุณอัปดุล ฮากีม	148
ภาพที่ 64 การทำงานของคุณธีรยุทธ พิษเพ็ญ	148
ภาพที่ 65 การประชุมร่วมกันประพันธ์ดนตรีของกลุ่มภาคีดนตรี	149
ภาพที่ 66 การแสดงดนตรี.....	149

ภาพที่ 67 การเล่นดนตรีบนลานปูนริมสะพานดำ	150
ภาพที่ 68 บรรยากาศของกิจกรรมภายในงานในขณะที่ดนตรีกำลังบรรเลง	150
ภาพที่ 69 รูปวาดผนังกำแพงสะพานดำ	152
ภาพที่ 70 การแก้ปัญหาองค์ประกอบที่ยังไม่สมบูรณ์	153
ภาพที่ 71 การแก้ปัญหาองค์ประกอบ	153
ภาพที่ 72 ผลงานที่ใช้สีเป็นส่วนมาก	154
ภาพที่ 73 การแก้ไของค์ประกอบให้ประสานกลมกลืน	154
ภาพที่ 74 ผลงานของคุณธีรยุทธ พิซเพ็ญ กับ คุณอัปดุล ฮากีม	155
ภาพที่ 75 ผลงานของคุณธีรยุทธ พิซเพ็ญ กับ คุณอัปดุล ฮากีม	156
ภาพที่ 76 ผลงานของภาคีอาสาสมัครกลุ่มเยาวชนโรงเรียนประจำจังหวัดยะลา	157
ภาพที่ 77 ผลงานของภาคีอาสาสมัครกลุ่มเยาวชนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	158
ภาพที่ 78 ผลงานของกลุ่มภาคีคนทำงานศิลปะในท้องถิ่น	159
ภาพที่ 79 ผลงานที่สำเร็จทั้งหมด	159
ภาพที่ 80 แผนภาพแสดงปัจจัยที่ทำให้เกิดกระบวนการรับรู้ร่วมกันสู่สังคม	160
ภาพที่ 81 ภาพแผนภูมิการแสดงส่วนที่ 1 สถานะภาพด้านเพศของผู้ที่เข้าชมผลงานออนไลน์	161
ภาพที่ 82 ภาพแผนภูมิการแสดงส่วนที่ 2 สถานะภาพด้านอายุของผู้เข้าชมผลงานออนไลน์	161
ภาพที่ 83 ภาพแผนภูมิการแสดงส่วนที่ 2 สถานะภาพด้านระดับการศึกษาของผู้เข้าชมผลงานออนไลน์	162
ภาพที่ 84 ความเหมาะสมของพื้นที่ในการสร้างสรรค์	163
ภาพที่ 85 ความเหมาะสมของแพลตฟอร์มในการเผยแพร่	163
ภาพที่ 86 เรื่องบรรยากาศในการปฏิบัติงาน	164
ภาพที่ 87 ผลสำรวจเรื่องรูปแบบในร่วมมือกันทำงานระหว่างคนในชุมชนและนอกชุมชน	164
ภาพที่ 88 ผลสำรวจเรื่องการใช้แนวคิดทฤษฎีสังคมวัฒนธรรมกับการปรับใช้ให้เข้ากับ	165
ภาพที่ 89 ผลสำรวจเรื่องการสื่อความหมาย	165

ภาพที่ 90 ผลสำรวจเรื่องการทำงานร่วมกันสร้างศิลปะสาธารณะสามารถช่วยลดภาพความรุนแรงใน....	166
ภาพที่ 91 ผลสำรวจเรื่องผลงานศิลปะบริบทใหม่สามารถสร้างความเข้าใจอันดีในเรื่องความสามัคคีและความสงบสุขได้.....	166
ภาพที่ 92 ผลสำรวจเรื่องผลงานสร้างสรรค์สามารถสะท้อนภาพความจริงของความสุขได้.....	167
ภาพที่ 93 ตัวอย่างข้อความตอบโต้แสดงความคิดเห็นจากสื่อออนไลน์.....	168
ภาพที่ 94 การปรับภูมิทัศน์ด้วยการปลูกดอกบอเพื่องพีชท้องถิ่นโดยการร่วมแรงจากประชาชนในชุมชน.....	169
ภาพที่ 95 ภาพกิจกรรมการออกกำลังกายที่แสดงให้เห็นถึงความไว้วางใจในความปลอดภัยของสถานที่หลังจากมีการพัฒนาด้วยงานศิลปะสาธารณะ.....	170
ภาพที่ 96 การปรับปรุงบริเวณพื้นที่กิจกรรมให้เป็นจุดบริการสาธารณะสุขชุมชน (ให้บริการฉีดวัคซีน).....	170
ภาพที่ 97 มีการพัฒนาให้เป็นสวนสนุกย่อย ๆ มีการให้ความสนใจจากชาวบ้านทั้งใน และ.....	171
ภาพที่ 98 แสดงให้เห็นรูปแบบการรับรู้ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม.....	171

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ทราบกันดีถึงปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจากความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมของคนในพื้นที่กลุ่มชายแดนภาคใต้ตอนล่างจนนำไปสู่ความรุนแรงอันเกิดจากอุดมคติของคนบางกลุ่มที่พยายามเข้ามาแทรกแซงเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ผิด ทำให้การพัฒนาความเจริญทางด้านต่าง ๆ ของชุมชนมีอันต้องชะงักหรือหยุดชะงัก อีกทั้งยังเป็นปัญหาต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติไทยในปัจจุบัน

ยะลาเป็นหนึ่งในจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่เขตชายแดนใต้ซึ่งมีที่ตั้งตัวเมืองอยู่ริมแม่น้ำแต่เดิมอยู่บริเวณที่ราบลุ่มบ้านท่าสาป ซึ่งทางไหลผ่านของแม่น้ำปัตตานี และเป็นที่ทราบกันดีถึงความสำคัญของแม่น้ำสายนี้ที่มีอิทธิพลกับการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง (ทริยงูมะเต็ง, 2553) ซึ่งในปัจจุบันมีการได้รับผลกระทบทางตรงจากปัญหาของความรุนแรง และความเหลื่อมล้ำดังได้กล่าวมานั้น

ผู้วิจัยได้พบเห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ทำให้เห็นถึงความสอดคล้องของการอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชน เช่น เสื้อผ้า สถาปัตยกรรม ภาชนะเครื่องใช้ เครื่องประดับหรือภาษา เป็นต้น วิถีความเชื่อที่เป็นปรัชญาท้องถิ่น เหล่านี้ยังจะพบเห็นภาพการอยู่ร่วมกันของคนหลากหลายชาติพันธุ์ หลายเชื้อชาติ ศาสนา อีกทั้งยังมีการแสดงออกผ่านกิจกรรมที่คนในชุมชนทำร่วมกันตามเทศกาลต่าง ๆ ทำให้เราได้เห็นถึงความมั่งคั่งของวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เป็นความเจริญทางจิตใจในความสามัคคีของวัฒนธรรมพื้นถิ่น และจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงทำให้เห็นถึงความพิเศษในความเป็นอัตลักษณ์ของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในความแตกต่างหลากหลายของชาติพันธุ์และวัฒนธรรม และกลไกความสลับซับซ้อนในรายละเอียดของความประนีประนอม ยอมรับซึ่งความแตกต่างและดำรงชีวิตในพื้นที่ที่มีทรัพยากรและสภาพแวดล้อมเดียวกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องความพยายามในการแก้ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นที่ผ่านมา เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ของความสันติสุขที่ยั่งยืน จึงมีความพยายามที่จะหาหนทางในหลายวิธีเพื่อให้ได้มาความสงบสันติสุขในชุมชนจากทั้งภาครัฐ และประชาคมในชุมชน มีการจัดเป็นแม่บทของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ที่มีจุดมุ่งหมายต่อการพัฒนาในทุกภาคส่วนและเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำของคนในชาติด้วยงบประมาณมหาศาลในแต่ละไตรมาส (สภาอานันท์, 2551) หากแต่ผลของการดำเนินงานในเชิงรุกกลับไม่มีประสิทธิผลต่อการสร้างความเข้าใจระหว่างคนในชาติกับคนในพื้นที่ อีกทั้งยังเกิดเป็นผลร้ายต่อการนำมาเป็นเงื่อนไขที่เป็นเหตุผลความชอบธรรมต่อการสร้างความรุนแรงอัน

เนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีข้อผิดพลาดโดยขาดความเข้าใจในการศึกษาข้อมูลและปัญหาที่แท้จริงในพื้นที่ หรือปัญหาจากสื่อที่มักจะนำเสนอแต่ด้านภาพความรุนแรงอยู่ตลอดเวลา

ประเด็นความสำคัญและปัญหาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น การได้พบเห็นความสับสนเนื่องทางวัฒนธรรมจึงทำให้เกิดความซาบซึ้งในความเป็นเอกลักษณ์ทั้งรูปแบบศิลปะแขนงต่าง ๆ หรือกิจกรรมของพิธีกรรมและสัญลักษณ์ที่คนในพื้นที่ดังกล่าวได้ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความเป็นเอกภาพสูงงานศิลปะและงานออกแบบที่แสดงถึงภาพสะท้อนความเป็นจริงของความสันติสงบสุขที่เกิดขึ้นในชุมชนลุ่มน้ำท่าสาปจังหวัดยะลาที่ยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัย การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา ผู้วิจัยมีประเด็นในการศึกษาดังนี้

1) เพื่อศึกษาศิลปวัฒนธรรมที่เป็นพิธีกรรมและกิจกรรมร่วมของชุมชนลุ่มน้ำท่าสาป อันแสดงให้เห็นถึงภาพของความสงบสุขของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวมลายูในจังหวัดยะลาและจังหวัดอื่นข้างเคียง

2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชุมชนเป้าหมายสู่ชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่

3) เพื่อสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์เชิงวัฒนธรรมและเพื่อการสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขของจังหวัดยะลาในความเป็นเอกลักษณ์ของลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย ให้เป็นตัวอย่างของการพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิดในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชนอื่น ๆ

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

การสร้างสรรค์ตามกระบวนทัศน์วัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นความสงบสุขที่แท้จริงของยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งทางสังคม ซึ่งในความจริงของวิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชนลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา มีกลไกของการอยู่ร่วมกันในรูปแบบของศิลปวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลายมาเป็นเวลาช้านาน อีกทั้งรูปแบบของชนยังมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยเพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่จะสื่อสารให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในเรื่องราวที่มีความร่วมสมัย และเป็นสากล สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงการยอมรับอิทธิพลจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบันของคนในชุมชน การทำความเข้าใจในรายละเอียดที่เกิดขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างจุดร่วมและจุดแตกต่างทางพหุวัฒนธรรมนั้น ๆ จะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่จะนำพาความสงบสันติที่แท้จริงมาสู่ชุมชนได้

1.4 วิธีการและขอบเขตของการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัย การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา จัดเก็บข้อมูลรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่แนวบริเวณแม่น้ำปัตตานีในส่วนของบริเวณกลุ่มน้ำท่าสาปที่ตั้งอยู่ใกล้ตลาดสด และตลาดเก่าจังหวัดยะลา

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาคั้งนี้กลุ่มประชากร เป็นกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ, นักวิชาการ, ผู้ทรงคุณวุฒิสมาชิกต่าง ๆ และประชาชน ตัวแทนกลุ่มละจำนวน 5 คน เก็บผลประเมินจากแบบสอบถาม 100 คน

1.4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาเนื้อหาในเรื่อง การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2566 จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่เกิดจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูล

- 1) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมที่เป็นแกนหลักทางวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่
- 2) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และความเชื่อในพื้นที่
- 3) ศึกษาวัฒนธรรมย่อยในแต่ละชุมชนและลักษณะการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน
- 4) วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้ได้องค์กรความรู้อันเป็นปัจจัยในความยั่งยืนในการอยู่ร่วมกันด้วยความ

พัฒนาองค์ความรู้สู่งานสร้างสรรค์

งานแสดงนิทรรศการเพื่อการสื่อสาร (Exhibition)

ภาพที่ 1 กรอบการวิจัย

ที่มา : จีรวุฒิ ด้วงอินทร์, มิถุนายน 2563

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ทัศนศิลป์ (Visual Arts) หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดผลงานทางศิลปะอย่างมีจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์อย่างมีระบบระเบียบเป็นขั้นตอน

ลุ่มน้ำท่าสาป (Tha sap Basin) หมายถึง ส่วนหนึ่งของแม่น้ำปัตตานีที่ไหลผ่านตัวเมืองยะลา

กลุ่มวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาป (Tha sap Basin Cultur) หมายถึง ศิลปวัฒนธรรมที่เป็น พิธีกรรมและกิจกรรมร่วมของชุมชนลุ่มน้ำท่าสาป (อ.เมืองยะลา)

วัฒนธรรมย่อย (Subculture) หมายถึง วัฒนธรรมที่แบ่งออกมาจากวัฒนธรรมหลัก ในความหมายนี้แปลว่าสิ่งที่มนุษย์ เปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญงอกงามและสืบต่อกันมา โดยแต่ละ สังคมจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ อายุ ชนชาติ ศาสนา เพศ ความรู้ พื้นฐานทางสังคม และมุมมองต่าง ๆ

พิธีกรรมท้องถิ่น (Local ritual) หมายถึง กระบวนการที่พึงปฏิบัติต่อความเชื่อเป็นขั้นตอน เพื่อหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จที่คาดหวังไว้ และยังมีการแฝงไว้ด้วยปรัชญาอันเป็นไปตามหลัก กระบวนการของพิธีกรรมนั้นด้วย เพื่อจุดมุ่งหมายให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้เข้าใจหลักคำสอนหรือแฝง ความหมายในคำสอนด้วยความเชื่อและความศรัทธา

การสื่อสาร (Communication) หมายถึง กระบวนการส่งข่าวสารข้อมูลจากผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับข่าวสารโดยมีวัตถุประสงค์ชี้แจงให้ผู้รับข่าวสารมีปฏิกิริยาตอบสนองกลับมาโดยคาดหวังให้ เป็นไปตามที่ผู้ส่งสารต้องการ

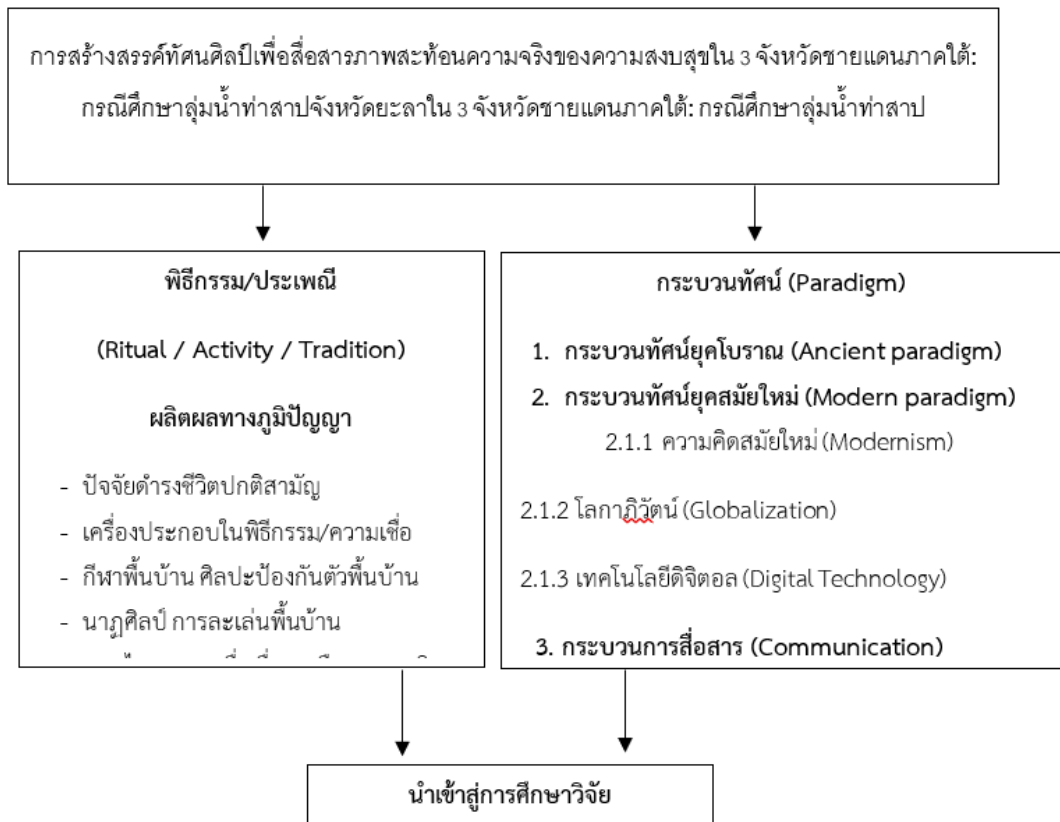
ศิลปะสาธารณะ (Public Art) หมายถึง ศิลปะใดๆที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สาธารณะมีการผ่าน ความเห็นจากประชาคม ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและมีการแสดงออกเรื่องราววัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ชุมชน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ได้ข้อมูลจากการสังเคราะห์และจัดการองค์ความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในงาน สร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรม

2) ได้ผลงานทัศนศิลป์เชิงวัฒนธรรมเพื่อเสนอแนะตัวอย่างกิจกรรมและการแสดงออก ในประเพณีและเพื่อการสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขของจังหวัดยะลาในความเป็น เอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย ให้เป็นตัวอย่างของการพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิดในงาน สร้างสรรค์ให้กับชุมชนอื่น ๆ

1.7 กรอบความคิดในการศึกษา

ภาพที่ 2 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ที่มา : จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2563

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเพื่อการออกแบบเชิงวัฒนธรรมครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องศึกษาจากข้อมูลหลายด้าน โดยเฉพาะทางด้านประวัติศาสตร์ในพื้นที่ทำการวิจัย (เขตลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา) ที่มีความสำคัญจากการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพรวมวัฒนธรรมของผู้คนในท้องถิ่น ในลักษณะองค์รวมของพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับผู้คนในสังคมในช่วงเวลาต่าง ๆ ของการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง อีกทั้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นยังถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงและความขัดแย้งของคนในพื้นที่ อีกทั้งเกิดภาพลักษณ์ที่ไม่สงบสันติจากความเข้าใจในความเป็นจริงของบุคคลภายนอก

ในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดยะลา 2) ข้อมูลเกี่ยวกับลุ่มน้ำท่าสาป 3) ข้อมูลด้านแนวคิดทฤษฎีทางศิลปวัฒนธรรม 4) ข้อมูลด้านเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ศึกษา 5) ข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการสื่อสารในพื้นที่วิจัย และ 6) ข้อมูลงานสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

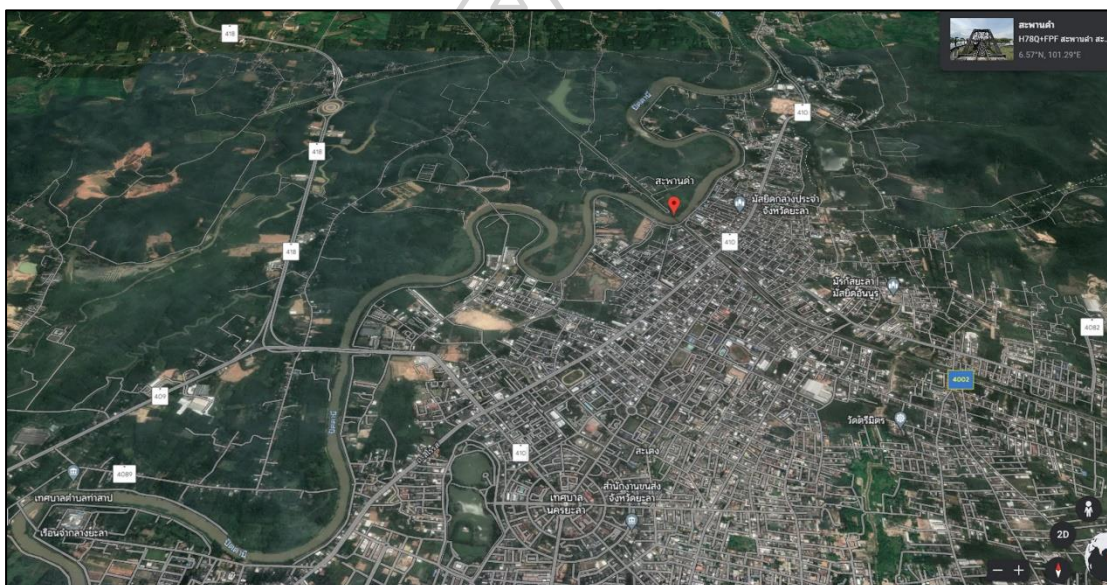
2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดยะลา

ลุ่มน้ำท่าสาป เป็นพื้นที่หนึ่งในจังหวัดยะลาซึ่งเป็นเมืองชั้นในที่มีความแตกต่างจากภูมิศาสตร์ในจังหวัดอื่น ๆ ในสามจังหวัดชายแดนใต้เนื่องจากไม่มีอาณาบริเวณติดกับชายฝั่งทะเลด้านใด ๆ จึงทำให้เมืองยะลาเป็นเมืองที่ไม่ค่อยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวหรือบุคคลภายนอกมากนัก ทั้งที่ทราบกันดีถึงความมีวัฒนธรรมร่วมกันกับประวัติศาสตร์ชาวมลายูและยังเป็นส่วนหนึ่ง ที่อยู่ภายใต้การปกครองของประเทศไทย (รัฐบาลไทย) มาแต่อดีต (พุทธาวุฒิไกร, 2546)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมความเป็นมาของชาวมลายูและโดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมมลายูชั้นในที่เป็นที่ตั้งของบริเวณที่เรียกว่าลุ่มน้ำท่าสาป แบ่งออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ 1) มิติทางกายภาพของลุ่มน้ำท่าสาป 2) มิติทางประวัติศาสตร์ของลุ่มน้ำท่าสาป 3) มิติทางศิลปวัฒนธรรมของลุ่มน้ำท่าสาป 4) มิติการท่องเที่ยว และ 5) มิติปัญหาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการทัศน์ในพหุวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 มิติทางกายภาพของกลุ่มน้ำท่าสาป

จากการลงพื้นที่สำรวจและทำการศึกษาพื้นที่จังหวัดยะลาในเรื่องบริบทของภูมิวัฒนธรรม และนิเวศวัฒนธรรม พบว่า ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของแม่น้ำปัตตานีมีความสำคัญในการเป็นเส้นทางสัญจรในช่วงฤดูมรสุม เชื่อมต่อระหว่างทะเลอันดามันและทะเลอ่าวไทย บริเวณกลุ่มน้ำท่าสาปอยู่ในอำเภอเมืองจังหวัดยะลา กลุ่มน้ำท่าสาปเป็นบ้านเมืองภายใน (Hinterland) ที่อยู่กึ่งกลางระหว่างพื้นที่ในหุบเขา (Valley) กับที่ราบลุ่มอันเป็นแอ่ง (Basin) ของดินดอนสามเหลี่ยม (Delta) ที่ไปสิ้นสุดในบริเวณอ่าวปัตตานี ตำแหน่งของยะลาเป็นชุมทางของการคมนาคมจากทะเลอ่าวปัตตานีที่ต้องเดินทางขนส่งสินค้าทางเรือมาขึ้นบก และจากนี้ก็เดินทางโดยเส้นทางบกตามลำน้ำปัตตานี (Overland route) ข้ามสันปันน้ำของเทือกเขาสันกาลาศิรีไปยังฝั่งทะเลตะวันตกในทะเลอันดามัน (ทริยง มะเต็ง, 2553)

ภาพที่ 3 แผนที่จังหวัดยะลาและพื้นที่กลุ่มน้ำท่าสาป ปีพ.ศ. 2565

ที่มา: Google Map. (2565.) เข้าถึงได้จาก <https://www.google.co.th/maps/place/%>

เนื่องจากการศึกษาข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมสังเกตได้ว่ายังไม่มีการศึกษาลักษณะทางกายภาพของกลุ่มน้ำท่าสาปมากนัก ผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลทางกายภาพโดยรวมของจังหวัดยะลา โดยใช้ในการสืบค้นข้อมูลจากแม่น้ำปัตตานีเป็นสถานที่สำคัญเพื่อการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) ลักษณะภูมิประเทศ และ 2) ลักษณะภูมิอากาศ มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปส่วนใหญ่ เป็นป่าเขาเนินสูง และภูเขาเตี้ยสลับซับซ้อน จะมีพื้นที่ราบเพียงเล็กน้อยบริเวณตอนเหนือของจังหวัดส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีความเหมาะสมในการทำนาส่วนบริเวณตอนใต้ของจังหวัดเป็นป่าเขาและเนินสูง ปกคลุมไปด้วยป่าไม้

พื้นที่ในเขตจังหวัดยะลาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นป่าและภูเขา มีที่ราบลุ่มเป็นส่วนน้อย จากทรัพยากรจากดิน จึงมีสวนยางเป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถปลูกในพื้นที่ราบสูงได้ และมีพืชผล เช่น ทุเรียน ลองกอง เงาะ ปลูกแซมไปทั่วทุกหนทุกแห่ง ส่วนที่ราบลุ่มก็พอจะปลูกข้าวได้บ้างแต่ไม่มาก

แหล่งน้ำธรรมชาติที่เป็นหัวใจสำคัญของจังหวัดยะลา ได้แก่ แม่น้ำปัตตานี ซึ่งไหลจากประเทศมาเลเซีย ผ่านอำเภอเบตง อำเภอธารโต อำเภอบันนังสตา และอำเภอเมือง ไหลลงสู่ทะเลที่จังหวัดปัตตานี ส่วนแม่น้ำสายบุรี ได้หล่อเลี้ยงในอำเภอรามัน นอกจากนั้นยังมีคลอง และห้วยหนองกระจัด-กระจายอยู่ทั่วไป

แม่น้ำปัตตานีเป็นลำน้ำสายใหญ่ที่ไหลมาจากหุบเขาภายในเทือกเขาสันกาลาศีรี มีต้นน้ำอยู่ระหว่าง เขาตาปาปลากับเขาอันกูสุ ซึ่งเป็นสันปันน้ำในเขตแดนไทย-มาเลเซีย ไหลผ่านอำเภอเบตง กิ่งอำเภอธารโต อำเภอบันนังสตา อำเภอเมืองยะลา อำเภอยะรัง อำเภอหนองจิก ออกสู่ปากอ่าวที่ตำบลชะบารัง อำเภอเมืองปัตตานีสายหนึ่ง และสายน้ำแยกไปออกที่ตำบลบางตาวา อำเภอหนองจิกอีกสายหนึ่ง ความยาวประมาณ 210 กิโลเมตร (ทริยบุง มะเด็ง, 2553) (ทัศนาศูวรรณ , 2534)

ตอนบนของแม่น้ำมีการสร้างเขื่อนบางลางที่อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เพื่อใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าและเปิดใช้งานเมื่อ พ.ศ. 2524 นอกจากนั้นยังมีเขื่อนปัตตานีที่ตำบลตาเซะ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อการชลประทานสำหรับพื้นที่เพาะปลูกสองฝั่งแม่น้ำและกันไม่ให้น้ำเอ่อท่วมพื้นที่สองฝั่ง แม้จะเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2511 แต่ระบบการจ่ายน้ำเพิ่งเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2530 เขื่อนทั้งสองแห่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและการทำมาหากินของชาวบ้านมาก ทั้งการทำเกษตรกรรมและระบบนิเวศของปากแม่น้ำที่มีการสะสมของตะกอน ตลอดจนการคมนาคมที่เคยใช้เรือมาตั้งแต่อดีต อีกทั้งยังไม่สามารถจำกัดความเสียหายของน้ำที่ไหลหลากจากที่สูง ซึ่งสร้างความเสียหายรุนแรงให้กับพื้นที่ราบเชิงเขาในจังหวัดยะลาในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมาและเป็นเพียงข้อมูลจากการสังเกตการณ์และสอบถามชาวบ้านที่อยู่ในท้องถิ่น แม้จะยังไม่มีการศึกษาถึงผลกระทบที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากการสร้างเขื่อนทั้งสองแห่งอย่างที่เราควรจะเป็นก็ตาม

แม่น้ำปัตตานีมีความสำคัญกับการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้งการทำเกษตรกรรม ประมงและการคมนาคม ชาวบ้านเคยใช้ประโยชน์จากลำน้ำสายนี้อย่างมาก แต่การเปลี่ยนแปลงสภาพของลำน้ำเนื่องจากการสร้างเขื่อนปัตตานีทำให้น้ำนิ่งและตื้นเขิน มีพืชน้ำจำพวกผักตบชวา สาหร่ายหางกระรอกเป็นจำนวนมาก น้ำในแม่น้ำไหลช้าลงและสกปรก ทั้ง ๆ ที่เป็นเขตติดต่อกับพื้นที่สูงและหุบเขา การปรับเปลี่ยนสภาพลำน้ำปัตตานีเพื่อการชลประทานเพียงอย่างเดียว โดยโครงสร้างเครื่องข่ายการชลประทานขนาดใหญ่ของรัฐทำให้ชาวบ้านไม่สามารถใช้ประโยชน์จากลำน้ำได้อีก ทำให้เกิดความรู้สึกว่าลำน้ำไม่ได้เป็นของพวกเขาอีกต่อไป จึงไม่มีการกำจัดพืชน้ำและดูแลรักษาเช่นที่เคยปฏิบัติกันมา

จากการศึกษาและลงพื้นที่เพื่อสำรวจสอบถามผู้คนที่อาศัยบริเวณริมลำน้ำปัดตานี จึงทราบว่าแม่น้ำปัดตานีเคยเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญในการขนส่งสินค้าต่าง ๆ จากบ้านนังस्ता และเบตง เพื่อมาขึ้นที่ท่าสาปหรือไปแถวปากน้ำทั้งที่ปัดตานีและหนองจิก นอกจากนี้ยังมีความสำคัญ ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านอีกด้วย โดยชาวบ้านจะหาปลาในลำน้ำด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อนำมาบริโภคใน ครัวเรือน เช่น ดักปลาด้วยยอขนาดใหญ่ ทอดแหและทำโพงพาง หรือจาเาะ เพื่อจับปลาในช่วงน้ำขึ้น หรือฤดูฝน นอกจากนี้ยังปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ซึ่งเป็นพืชอายุสั้นที่นิยม ปลูกริมตลิ่งปัจจุบันลำน้ำปัดตานีมีปลาชนิดต่าง ๆ มาก ส่วนริมแม่น้ำมีการปลูกพืชไร่โดยเฉพาะ ข้าวโพดเพราะมีราคาดี แต่มาในปัจจุบันส่วนเส้นทางคมนาคมทางน้ำได้เลิกใช้ไปแล้ว โดยเปลี่ยนมา ใช้การคมนาคมทางบกแทน

การเข้ามาทำสัมปทานชุดทรายของนายทุนที่บริเวณบ้านบุโรง ปือโนง จืองา และสะ เตง เมื่อราว พ.ศ. 2548 ทำให้กระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางและเกิดร่องน้ำลึกเป็นแนวเหมือนกับก้นกระทะ ชาวบ้านไม่กล้าลงไปเล่นน้ำ พวกปลาก็ย้ายไปอยู่ที่อื่นที่ไม่มีการขุดเจาะทราย ต้นไม้ที่อยู่ริมน้ำก็ล้ม เพราะตลิ่งพัง เนื่องจากมีการถมทรายเพื่อให้รถบรรทุกวิ่งเข้ามา นอกจากนี้ น้ำที่ไหลเชี่ยวเพราะ แรงดันจากการปล่อยน้ำจากเขื่อนก็ทำให้ตลิ่งหลายแห่งพังทลายจนเกิดขอบสูงจากผิวน้ำทำให้ ชาวบ้านเดือดร้อนไปทั่ว

ถนนในหมู่บ้านที่รถบรรทุกวิ่งผ่านก็เป็นหลุมเป็นบ่อ เสี่ยงรถลិ่วล้อ เสี่ยงจากการขุด เจาะทรายทำให้บรรยากาศในหมู่บ้านริมน้ำปัดตานีตึงเครียดเพราะมลพิษเหล่านี้ นอกจากสัตว์น้ำจะ หายไปแล้ว สัตว์เลี้ยง เช่น แพะ แกะ วัว ที่เคยเลี้ยงอยู่ริมน้ำเพราะมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ก็ไม่สามารถ ใช้ประโยชน์ได้ ผลประโยชน์จากการขุดทรายทำให้ชาวบ้านเกิดความอึดอัดใจ เพราะไม่สามารถกล่าว หรือเรียกร้องอะไรได้ เพราะผู้นำเข้ามาเป็นผู้นำชุมชนและเป็นเครือญาติของตนเอง จึงได้แต่อดทน มากกว่าจะก่อการประท้วงใด ๆ (ทริยงู มะเต็ง, 2553)

ภาพที่ 4 รูปแม่น้ำปัตตานีและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ล้อมรอบไว้ด้วยป่าเขา
ที่มา: Janjan. (2565). เข้าถึงได้จาก <https://janjan15110.wordpress.com>

จากการลงพื้นที่สังเกตริมแม่น้ำปัตตานีบางจุดก็เป็นที่ตกปลาแบบสันตนาการ ในตอนเย็นจะมีชาวบ้าน และคนในท้องถิ่นอื่น ๆ มาตกปลากันอย่างสนุกสนาน โดยใช้เบ็ดสมัยใหม่วางเรียงราย ซึ่งปลาที่ตกได้ส่วนใหญ่จะเป็นปลาจิ้น ที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งสร้างความดึงดูดคนในท้องถิ่นอื่น ๆ ที่รักการตกปลามากตกปลาร่วมกันอย่างมากมาย

ทางฝั่งซ้ายของลำน้ำปัตตานีตั้งแต่ยาลอจนถึงหน้าถ้ำเป็นที่ราบต่อเนื่องมาจากเขตภูเขาสูง มีเขาลูกโดดที่เป็นเขาหินปูนที่สำคัญ 2-3 แห่ง บางลูกเป็นเขาหินอ่อนที่มีการตัดหินไปขายโดยได้รับสัมปทาน ซึ่งภูเขาสำคัญ ๆ ที่มีอิทธิพลต่อประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานในท้องถิ่นเมืองยาลอในสมัยโบราณ จนพัฒนามาเป็นเมืองยะลาได้แก่

1. เขาหน้าถ้ำ

คนมลายูในท้องถิ่นเรียกว่า บูเกะบาโย เป็นเขาหินปูน ตั้งอยู่ในบริเวณหมู่ที่ 1 บ้านหน้าถ้ำ และหมู่ที่ 2 บ้านบันนังลัว สภาพแวดล้อมยังมีสัตว์ป่าหลายชนิดและเป็นที่ตั้งของวัดหน้าถ้ำ ซึ่งสร้างขึ้นราว พ.ศ. 2390 เมื่อ พ.ศ. 2472 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระราชินีได้เสด็จมาประทับแรมที่วัดแห่งนี้ โดยมีพระปรมาภิไธยย่อ ป.ป.ร. ตรงผาหินภายในวัดคูหาภิมุข (วัดหน้าถ้ำเปลี่ยนชื่อเป็น วัดคูหาภิมุข โดย จอมพล ป. พิบูลสงคราม) วัดแห่งนี้มีคูหาถ้ำที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ขนาดใหญ่ ภายในถ้ำหินปูนยังพบพระพิมพ์ดินดิบ สลุปเม็ดพระศก อิฐฐานพระพุทธรูป ชาวบ้านหน้าถ้ำเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เขาพระนอน ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของ

พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทำให้ภูเขาแห่งนี้รอดพ้นจากการให้สัมปทานระเบิดหิน (ทริยง มะเต็ง, 2553) (ทัศนาสวรรณ, 2534)

2. เขากำป๋น

เขากำป๋นตั้งอยู่ในบริเวณหมู่ที่ 4 บ้านหน้าถ้ำเหนือ มีความสูงราว 120 เมตร ปกคลุมด้วยไม้คนมหลายในท้องถิ่นเรียกว่า บูกะตาแป เป็นเขาหินปูน ในอดีตอดีตชาวบ้านจะเก็บมูลค้างคาวจากถ้ำต่าง ๆ ในเขากำป๋นมาทำเป็นปุ๋ยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรและเป็นอาชีพเสริมของบางครอบครัว

เขากำป๋นเป็นภูเขาหินอ่อนสีชมพูซึ่งหายาก รัฐบาลจึงให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชน เพื่อสำรวจและทำหินอ่อนจำหน่าย ปัจจุบันหินอ่อนสีชมพูจากยะลามีชื่อเสียงมาก (ทริยง มะเต็ง, 2553) (ทัศนาสวรรณ, 2534)

ภาพที่ 5 ภูเขาตาลอ

ที่มา : บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2563.

2.1.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดยะลามีอากาศชุ่มชื้นและอบอุ่นในตอนกลางวันและอากาศเย็นสบายในตอนกลางคืนสภาพอากาศแบบร้อนชื้น มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนกรกฎาคม และฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนกรกฎาคม ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ 22.1 องศาเซลเซียส และสูงสุดเฉลี่ย 36.7 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 2,281.6 มิลลิเมตรต่อปี มีฝนตกเฉลี่ย 140 วันต่อปีเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน มีฝนตกชุกที่สุด (กองพัฒนาอุตุนิยมวิทยา, 2566)

ภาพที่ 6 รูปบรรยากาศเมืองยะลายามเช้า

ที่มา : บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2563.

2.1.2 มิติทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มน้ำท่าสาป

ลุ่มน้ำท่าสาปเป็นบริเวณพื้นที่หนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยมีแม่น้ำปัตตานีเป็นแหล่งน้ำสำคัญ จากคำบอกเล่าชื่อ “ท่าสาป” เกิดจากความเชื่อของชาวบ้านว่าบริเวณนี้มีอาถรรพ์จนทำให้ต้องมีผู้เสียชีวิตทุกปี ดังความว่า

“ในสมัยก่อนนั้นสะพานข้ามแม่น้ำปัตตานียังไม่มี ชาวบ้านข้ามแม่น้ำโดยการใช้แพเป็นพาหนะในการเดินทาง ซึ่งจะมีพวกกลุ่มอิทธิพลหนึ่งตระกูล มโนราห์ หมอคู พวกเหล่านี้เลื่อมใสในทางไสยศาสตร์มากเชื่อกันว่าเมื่อข้ามแพนี้แล้ว สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจะเสื่อมลงทันทีจะไม่ขลังเหมือนเก่า และทางข้ามแพนี้จะมีสิ่งอาถรรพ์มากมาย จะสังเวยเอาชีวิตประชาชนปีละ 1 คน เป็นประจำทุกปี ชาวบ้านจึงเรียกท่าแห่งนี้ว่า ท่าสาป” ((ม.ป.ป.)) (ทริยนุง มะเต็ง, 2553)

ในการศึกษามิติทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มน้ำท่าสาป ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างลุ่มน้ำท่าสาป และวิถีชีวิตของคนจังหวัดยะลาตั้งแต่อดีต โดยแบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ความเป็นมาของจังหวัดยะลา 2) ความเป็นมาของวัฒนธรรมมลายูในจังหวัดยะลา และ 3) ความสำคัญของการเป็นเมืองภายในของจังหวัดยะลา

2.1.2.1 ความเป็นมาของจังหวัดยะลา

ยะลาเป็นจังหวัดหนึ่งในคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย และเป็นจังหวัดเดียวที่ไม่ติดชายฝั่งทะเลด้านใดเลย ยะลามีชายแดนติดกับประเทศมาเลเซียตอนบน และมีประวัติศาสตร์ร่วมกับประวัติศาสตร์มลายูในแผ่นดินสยามแต่อดีต ส่วนที่มาของคำว่า “ยะลา” นั้น จากหนังสือเรื่องตำนานเมือง กล่าวว่า จังหวัดยะลานี้เป็นคำเรียกตามเสียงของพวกมลายูทางไทรบุรี และปีนัง ซึ่งแปลว่า “แห” เพราะพบว่าที่ตั้งเกาะของเมืองบริเวณตำบลยะลานั้นมีเขาอยู่ลูกหนึ่งมีลักษณะคล้าย

จอมแห มีความพ้องกับการเรียกเขาลูกดังกล่าวและชื่อบริเวณนี้ว่า ยาลอ ซึ่งก็แปลว่า “แห” เช่นเดียวกัน (นิตินัย, 2555) การศึกษาความเป็นมาด้านประวัติศาสตร์ของจังหวัดยะลาที่เป็นที่ตั้งของเขตพื้นที่ศึกษานั้นย่อมมีความสำคัญ และจะเป็นเครื่องมือที่จะเข้าใจในเรื่องราวความเป็นพหุวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น และการเปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบัน ทั้งทางด้านวัฒนธรรมและสภาพปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้วางไว้ดังนี้

2.1.2.2 ยะลาสมัยก่อนประวัติศาสตร์

คาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย นับว่าเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้จากการสำรวจค้นคว้าของนักโบราณคดีที่เกี่ยวกับชุมชนโบราณ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณคาบสมุทรภาคใต้นักโบราณคดีหลายท่านต่างก็สันนิษฐานลงความเห็นกันว่าจากการศึกษาสำรวจภาคสนาม ได้พบโบราณวัตถุ โบราณสถานต่าง ๆ ที่บ่งบอกร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์ในคาบสมุทรได้มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ร่องรอยดังกล่าวกระจายอยู่โดยทั่วไปทางชายฝั่งทะเลตะวันออก ตั้งแต่จังหวัดชุมพรเรื่อยลงมาจนถึงจังหวัดยะลา

จึงนับได้ว่าจังหวัดยะลาเป็นดินแดนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ดังปรากฏหลักฐานเจ้าหน้าที่นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ อำเภอรือเสาะ จังหวัดยะลา ชุดพบขวานหิน นอกจากนี้ที่ตำบลตาชี อำเภอยะหา จังหวัดยะลา และที่วัดนิโรธสังฆาราม อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ก็มีการขุดพบขวานหินขัดยุคหินใหม่และจากการที่พบหลักฐานในถ้ำหลาย ๆ แห่งในจังหวัดยะลาก็เป็นการยืนยันถึงประวัติศาสตร์อันยาวนานของจังหวัดยะลา เพราะถ้าเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ (วงษ์เทศ, 2555) (สำนักงานจังหวัดยะลา, 2545)

ภาพที่ 7 ชุดภาพผนังถ้ำศิลป์ ยะลา

ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2563.

ภาพที่ 8 ชุดภาพหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่ค้นพบ บริเวณภูเขาเยลล
ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรวุฒิ ดวงอินทร์, 2563.

2.1.2.3 ยะลาสมัยประวัติศาสตร์

จังหวัดยะลาเป็นดินแดนที่มีความสำคัญทางด้านโบราณคดีแห่งหนึ่งมีตำนานเล่ากัน
มาว่า เมืองปัตตานีโบราณนั้นมีการโยกย้ายถึง 4 ครั้ง และครั้งแรกเมืองนี้เริ่มก่อตัวขึ้นที่บ้านปาโยหรือ
บ้านบาโย ซึ่งทุกวันนี้ ได้แก่ บริเวณท้องที่ตำบลหน้าถ้ำ ตำบลท่าสาป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา
บนฝั่งแม่น้ำปัตตานีในเขตนี้ พบซากโบราณสถานและโบราณวัตถุ จำนวนมากมาย
มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 15-17 เป็นส่วนใหญ่ (ต้นมหาพราน, 2541)

ในอดีตยลานั้นเป็นชุมชนที่สำคัญ เพราะตามชายฝั่งแม่น้ำปัตตานีนั้นมีร่องรอยว่า
เคยมีชุมชนโบราณตั้งเรียงรายกันอยู่หลายแห่ง เฉพาะที่เป็นแหล่งใหญ่และค้นพบเศษโบราณวัตถุ
และซากโบราณสถานมาก ๆ แสดงให้เห็นว่าเคยเป็นเมืองมาก่อนมีอยู่ 2 แห่ง คือ บริเวณบ้านเนียง-
สนามบิน-วัดคูหาภิมุข และเขากำป๋น ในจังหวัดยะลาแห่งหนึ่ง กับบริเวณอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
อีกแห่งหนึ่งการ พบพระพุทธรูป พระพิมพ์สมัยศรีวิชัยในถ้ำเขากำป๋นใกล้ ๆ วัดคูหาภิมุขและได้พบ
เศษชิ้นของวัตถุในบริเวณบ้านสนามบินเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ว่า บริเวณนั้นเคยเป็นเมืองขนาดใหญ่มา
ตั้งแต่สมัยศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 13-18) (วงษ์เทศ, 2555) (ต้นมหาพราน, 2541)

จังหวัดยะลาเป็นชุมชนโบราณ เพราะจากการที่จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่
ภายในแผ่นดินต่ำจากปัตตานีลงมาจากทางใต้ เป็นบริเวณที่ราบลุ่มขนานไปด้วยเทือกเขาทั้งด้าน
ตะวันตกและตะวันออก มีลำน้ำปัตตานีและลำน้ำที่เป็นสาขาเล็ก ๆ ไหลหล่อเลี้ยงลำน้ำปัตตานีไหลมา
จากเทือกเขาที่กั้นเขตแดนระหว่างรัฐไทรบุรีของประเทศมาเลเซีย ผ่านเขตอำเภอเบตงและเขตอำเภอ
บันนังสตา มายังจังหวัดยะลา ถ้าหากเดินทางขึ้นไปตามลำน้ำปัตตานีจนถึงต้นน้ำในเขตอำเภอเบตง
ก็จะมีช่องทางผ่านไปยังรัฐไทรบุรีและรัฐเปรัก ไปออกฝั่งทะเลด้านตะวันตกติดกับมหาสมุทรอินเดียได้

โดยไม่ยาก จากสภาพทางภูมิประเทศดังกล่าวนี้ทำให้ยะลากลายเป็นบริเวณที่ตั้งอยู่บนเส้นคาบสมุทร (TRANS PENINSULAR ROUTE) สายหนึ่งที่ตั้งระหว่างชายฝั่งทะเลด้านมหาสมุทรอินเดียทางด้านตะวันตกกับชายฝั่งทะเลของอ่าวไทยทางด้านตะวันออก ตามที่ราบลุ่มของลำน้ำปัตตานีซึ่งผ่านไปตามชอกเขาตั้งแต่เขตอำเภอเมืองลงไปทางใต้ไปยังอำเภอยะหา อำเภอบันนังสตา และอำเภอรามันนั้น เป็นบริเวณที่เหมาะสมแก่การตั้งหลักแหล่งของชุมชน ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยต้น ๆ ของยุคประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ในสมัยประวัติศาสตร์นั้น ก็มีการพบพระพิมพ์ดินดิบ และพระพุทธรูป ซึ่งเรียกว่าแบบศรีวิชัยราวพุทธศตวรรษที่ 14-15 ลงมา ในหลาย ๆ ท้องที่แต่เท่าที่เป็นที่ทราบกัน โดยทั่วไป ขณะนี้มีอยู่ 2 แห่ง คือ บริเวณบ้านสนามบินและบริเวณภูเขาวัดถ้ำ

สำหรับบริเวณสนามบิน ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มติดกับลำน้ำปัตตานีทางด้านตะวันออก และติดกับเขาวัดถ้ำด้านตะวันตก นั้นเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญของจังหวัดยะลา แต่เดิมเรียกว่า “ทุ่งกาโล” ซึ่งเป็นป่าละเมาะประมาณในปี พ.ศ. 2472 มีการขุดพบพระพุทธรูป และต่อมาใน พ.ศ. 2500 ขุดพบพระอวโลกิเตศวร 4 กร เนื้อสำริด และพระพุทธรูปอีกหลายองค์ รวมทั้งซากอิฐกำแพงเมือง และศรีศักร วัลลิโภดม วัตถุสำริดที่ทำคล้ายจักรเป็นรูปกลม รอบ ๆ แบ่งออกเป็นช่อง ๆ มีรูปเทพเจ้าในท่าร้ายรำ ลักษณะศิลปกรรมเป็นแบบอินเดียใต้ ดังนั้นจึงน่าจะเชื่อว่า บริเวณบ้านสนามบินเคยเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณเก่าแก่ในจังหวัดยะลา (ทริยบุณ มะเต็ง, 2553) (สำนักงานจังหวัดยะลา, 2545)

2.1.3 มิติทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มน้ำท่าสาป

2.1.3.1 ความเป็นมาของวัฒนธรรมมลายูในจังหวัดยะลา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของเมืองยะลาซึ่งเป็นพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พบว่าเมืองยะลามีวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ร่วมกับอาณาจักรปัตตานี (ปัตตานี) การศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์รัฐปัตตานี และประวัติศาสตร์เมืองลังกาสุกะที่อยู่ในแง่มุมความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพัฒนาจนเกิดเป็นเมืองยะลาจนมาถึงปัจจุบันโดยจากหลักฐานของการย้ายถิ่นฐานตัวเมืองหลายครั้ง

ประวัติศาสตร์เมืองปัตตานีในยุคเริ่มแรกนั้นไม่ได้กล่าวถึงบ้านเมืองภายในมากนัก หากหลักฐานทางโบราณคดีซึ่งพบร่องรอยของบ้านเมืองโบราณขนาดใหญ่บริเวณเมืองยะรังซึ่งห่างจากกริมฝั่งทะเลปัจจุบันราว 16-17 กิโลเมตร โดยแสดงถึงรูปแบบการตั้งชุมชนที่อยู่อาศัยอย่างซับซ้อนและหนาแน่นในช่วงเวลายาวนาน ที่ตั้งของเมืองและความสำคัญในการเป็นเมืองท่าภายในที่มีผู้คนอยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องจนถึงระยะหลังในช่วงที่ย้ายเมืองปัตตานีไปตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลแล้ว การตั้งถิ่นฐานในระยะหลังนี้แม้จะมีจำนวนไม่มากเท่ากับในยุคแรกเริ่ม ชุมชนภายในเหล่านี้ยังคงอยู่ในเส้นทาง

ส่งทรัพย์สิน แร่ธาตุและของป่าจากแผ่นดินภายในสู่เมืองท่าชายฝั่งทะเล ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าไม่มีเอกสารใด ๆ ยืนยันว่าเป็นบ้านเมืองในเครือข่ายของเมืองท่าปัตตานีในยุคนั้นแต่อย่างใด

เมืองปัตตานีที่ริมฝั่งชายทะเลเกิดขึ้นและรุ่งเรืองในช่วงที่ราชวงศ์ ศรีวิงสา ปกครองรัฐปัตตานี เมื่อเปลี่ยนราชวงศ์ก็ถือว่าเป็นการสิ้นสุดยุครุ่งเรืองทางการค้าในฐานะที่ปัตตานีเป็นศูนย์กลางเมืองท่านานาชาติ หลังจากนั้นเมื่อมีการครองเมืองจากราชวงศ์อื่นเช่นจากกัณฑ์ เป็นต้น แต่สามารถสรุปได้ว่าไม่ได้สร้างความเป็นเสถียรภาพแก่ปัตตานีเหมือนในราชวงศ์ศรีวิงสา เพราะในทางภูมิรัฐศาสตร์(Geo-politic) ที่ตั้งของเมืองปัตตานีเป็นเมืองท่าที่เหมาะสมแก่การค้าขาย เช่นเดียวกับสงขลาและนครศรีธรรมราช ทั้งสองเมืองนี้มีรูปแบบการปกครองและผู้ที่ปกครองที่ถูกกำกับโดยตรงจากศูนย์กลางอำนาจทั้งจากกรุงศรีอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ตามลำดับ จนทำให้กลายเป็นเมืองท่าค้าขายแข่งขันกับเมืองปัตตานีและประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะที่เมืองสงขลา

เมืองปัตตานียุคหลังนี้ทำศึกสงครามกับสยามมาโดยตลอด เนื่องจากความพยายามที่จะผนวกรวมเมืองปัตตานีที่อยู่ชายขอบอำนาจทางการเมืองของสยามและเป็นรัฐที่อยู่ในระหว่างรัฐต่าง ๆ ที่อยู่ทางด้านใต้ลงไปในแหลมมลายู จนราว พ.ศ. 2329 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก กองทัพสยามเข้ายึดครองเมืองปัตตานีแล้วส่งขุนนางมาปกครอง ต่อมาราว พ.ศ. 2351 เกิดความไม่สงบที่เมืองปัตตานี โดย ระบุปะกาลัน มีปัญหาขัดแย้งกับข้าราชการในตำแหน่งลักษณะดาวยัน ซึ่งมีหน้าที่ดูแลบริหารบ้านเมืองจนต่อสู้กัน รัฐสยามจึงให้ทัพจากสงขลาโดย นายขวัญชัย ปลัดเมืองจะนะในระงับการพิพาทดังกล่าวจนเหตุการณ์สงบและแยกปัตตานีเป็น 7 หัวเมือง โดย นายขวัญชัยเป็นเจ้าเมืองปัตตานีคนแรกและอยู่ในความควบคุมของเมืองสงขลา (สถาปนา, 2551) (นิตินัย, 2555) (ชุกรี, 2549)

หลังจากนั้นราว 8 ปี ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นายพ่ายน้องนายขวัญชัยได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นผู้ว่าราชการเมืองปัตตานีต่อจากพี่ชายซึ่งถึงแก่อนิจกรรม ราวปี พ.ศ. 2359 โตะไฮยิดร่วมกับพรรคพวกก่อการต่อต้านการปกครองจากฝ่ายสยามอีกครั้งหนึ่ง พระยาสงขลา (เถียนจิ่ง) ผู้กำกับดูแลหัวเมืองมลายูกทัพมาช่วยปราบปรามจนสำเร็จ เห็นว่าควรให้เจ้านายหรือผู้ปกครองในท้องถิ่นปกครองตนเองตามเมืองที่แบ่งออกเป็น 7 หัวเมือง และแต่งตั้งให้เป็นพระยาเมืองพร้อมกับพระราชทานเครื่องประกอบยศเจ้าเมืองด้วย ซึ่งเจ้าเมืองส่วนใหญ่ต่างเป็นเครือญาติกัน ในปัจจุบันลูกหลานของเจ้าเมืองหลายตระกูลยังคงเก็บรักษาเครื่องยศไว้ ต่อมามีการแต่งตั้งทายาทของผู้ว่าราชการเมืองทั้ง 7 ปกครองเมืองแทนผู้ว่าราชการเมืองที่เสียชีวิตให้เป็นตำแหน่งสืบสกุลในฐานะเจ้าเมืองต่าง ๆ หัวเมืองทั้ง 7 นั้นมีการสืบตำแหน่งเรื่อยมา และมีการจัดการปกครองภายในท้องถิ่นของตนเองตามอำนาจของเจ้าเมืองที่ค่อนข้างอิสระมาตามลำดับ จนกระทั่งในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

หัวเมืองทั้ง 7 ประกอบด้วย เมืองปัตตานี มี “ต่วนสุหลง” เป็นเจ้าเมืองอยู่ที่กรือเซะ เมืองยะหริ่ง มี “นายพ่าย” เป็นเจ้าเมือง เมืองสาย มี “นิเดะ” เป็นเจ้าเมืองอยู่ที่ยี่งอ เมืองหนองจิก มี “ต่วนหนิ (สนิ)” เป็นเจ้าเมือง เมืองระแงะ มี “นิเดะ” เป็นเจ้าเมืองที่ตันหยงมัส เมืองรามัน มี “ต่วนมาโซร์” เป็นเจ้าเมืองอยู่ที่โกตาบารู เมืองยาลอ หรือยะลาในภายหลังมี “ต่วนยาลอ” เป็นเจ้าเมือง โดยให้มีบรรดาศักดิ์แบบสยามดังนี้

เจ้าเมืองปัตตานี มีบรรดาศักดิ์เป็น “พระยาวิชิตภักดีศรีสุรวัจนารัตนาเขตประเทศราช” เจ้าเมืองยะหริ่ง มีบรรดาศักดิ์เป็น “พระยาพิพิธเสนามาตยาธิปัตติศรีสุรสงคราม” เจ้าเมืองสาย มีบรรดาศักดิ์เป็น “พระยาสุริยสุนทรบวรภักดีศรีมหาธาธาปัตตมอับดุลวิบูลย์ขอบเขตประเทศมลายูวิเศษวังษา” เจ้าเมืองหนองจิก มีบรรดาศักดิ์เป็น “พระยาเพชรภิบาลนฤเบศร์วาปี มุจลินทร์นฤปดินทรสวามิภักดี” เจ้าเมืองระแงะ มีบรรดาศักดิ์เป็น “พระยาตะปะงันภักดีศรีสุวรรณประเทศวิเศษวังษา” (ต่อมาเปลี่ยนเป็นพระยาภูผาภักดีสุวรรณประเทศวิเศษวังษา) เจ้าเมืองรามัน มีบรรดาศักดิ์เป็น “พระยารัตนภักดีศรีราชบดินทร์สุนทรทิวังษา” เจ้าเมืองยาลอ มีบรรดาศักดิ์เป็น “พระยานรงค์ฤทธิ์ศรีประเทศวิเศษวังษา” (ทัศนาศูวรรณ, 2534) (ชุกรี, 2549)

หัวเมืองภายในถูกแยกแบ่งเป็นเมืองภายในซึ่งอยู่ห่างชายฝั่งทะเล ได้แก่ เมืองยาลอ เมืองรามัน และเมืองระแงะ ล้วนแต่เป็นเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งไม่พบหลักฐานของการอยู่อาศัยสืบเนื่องมาแต่อย่างใด ต่อมาศูนย์กลางที่ตั้งของวังเจ้าเมืองถูกโยกย้ายหลายครั้ง ซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุผลของการอยู่ในเส้นทางการค้า การเก็บภาษีสินค้าจำพวกของป่าและดีบุก ตลอดจนผลประโยชน์จากการสัมปทานเหมืองแร่ ซึ่งบ้านเมืองภายในเหล่านี้มีเหตุปัจจัยในการดำรงอยู่แตกต่างไปจากหัวเมืองที่อยู่ใกล้ชายฝั่งและเป็นสิ่งที่ยังไม่ได้ถูกวิเคราะห์หรือกล่าวถึงมากนักในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอาณาบริเวณเมืองปัตตานีเดิมหรือในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ในปัจจุบัน

เมืองยาลอเมื่อแรกตั้งราว พ.ศ. 2355 จนถึงราว พ.ศ. 2360 เจ้าเมืองที่ปกครองเมืองยาลอคือ “ต่วนยาลอ” สร้างวังและชุมชนอยู่ใกล้กับภูเขา “ยาลอ” ซึ่งห่างจากตัวเมืองยะลาในปัจจุบันไปทางทิศตะวันตกราว 12 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากชายฝั่งน้ำปัตตานี เมื่อถึงแก่อนิจกรรมพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานตราตั้งให้พระยาสงขลาเชิญออกไป ตั้งให้ “ต่วนบางกอก” เป็นเจ้าเมืองยาลอเมื่อปี พ.ศ. 2360 ศูนย์กลางเมืองและสถานที่ตั้งวังยังคงอยู่ที่ยาลอ (ชุกรี, 2549) (นิตินัย, 2555)

ราว พ.ศ. 2374 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดเหตุการณ์ต่อต้านอำนาจจากกรุงเทพฯ เพราะถูกเกณฑ์ไปร่วมรบกับเมืองไทรบุรี ซึ่งถือว่าเป็นหัวเมืองมลายูที่เป็นเครือญาติเดียวกันทั้งสิ้นเจ้าเมืองต่าง ๆ ไม่ยินยอมที่จะร่วมทำสงครามกับกองทัพสยาม “ต่วนบางกอก” ร่วมกับ “ต่วนสุหลง” ที่เป็นเจ้าเมืองปัตตานีผู้พี่ “ต่วนกะจิ” ผู้เป็นเจ้าเมืองหนองจิกผู้น้อง และ “นิเดะ” เจ้าเมืองระแงะ ร่วมกันเข้าตีวังพระยาพะยั้ง (พ่าย) แล้วเข้าตีเมืองจะนะ เมืองเทพา

พระยาสงขลาส่งข่าวมายังกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้พระยาเพชรบุรีเป็นแม่ทัพออกไปช่วยเมืองสงขลาตั้งแต่มืองจะนะ เมืองเทพา จนสามารถนำทัพไปจับ “ถ้วนสุหลง” เจ้าเมืองปัตตานี “ถ้วนบางกอก” เจ้าเมืองยาลอ และ “นิโคะ” เจ้าเมืองระแงะได้ที่ตำบลบ้านโต๊ะตะเต ในเขตเมืองระแงะ ส่วนพระยาระแงะหนีไปได้ แล้วจึงคัดเลือกบุคคลที่มีความชอบในการปราบกบฏครั้งนี้ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองที่ว่างลงคือ นายทองอยู่ เป็นเจ้าเมืองปัตตานี หลวงสวัสดิ์ภักดี (ยิ้มซ่าย) เป็นเจ้าเมืองยาลอ หนิบอซู เป็นเจ้าเมืองระแงะ

หลังจากนั้นมีการสู้รบกับหัวเมืองไทรบุรีและกลันตันอีกหลายครั้งซึ่งเป็นการเมืองภายในที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของเมืองนครศรีธรรมราชและเมืองสงขลา จนถึงกับมีการกวาดต้อนผู้คนจากสงขลาและปัตตานีไปเป็นพลเมืองที่บางกอกครั้งใหญ่ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อหลวงสวัสดิ์ภักดี (ยิ้มซ่าย) เป็นเจ้าเมืองยาลอได้ตั้งวังและบ้านเรือนอยู่ที่ “วังกระ” ซึ่งอยู่ในตำบลตาชะ ใกล้กับตัวอำเภอแม่ลานในปัจจุบัน ต่อมาได้ย้ายหลวงสวัสดิ์ภักดี (ยิ้มซ่าย) ไปเป็นเจ้าเมืองยะหริ่งแทนนายพ่ายที่ถึงแก่กรรม และแต่งตั้งนายเมือง บุตรนายพ่ายเป็นเจ้าเมืองยาลอตั้งแต่ พ.ศ. 2390 โดยตั้งวังและบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลท่าสาป ริมแม่น้ำปัตตานี เมื่อนายเมืองชราไม่สามารถว่าราชการได้ จึงแต่งตั้ง “ถ้วนบาปุเตะ” เป็นเจ้าเมืองยาลอในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตำแหน่งเจ้าเมืองจึงกลับไปอยู่ที่ชาวมลายูอีกครั้ง ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ “ถ้วนกะจิ” บุตรถ้วนบาปุเตะเป็นเจ้าเมืองสืบต่อมา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูประบบการปกครองหัวเมืองประเทศราชเมื่อ พ.ศ. 2439 โดยให้หัวเมืองชั้นในและชั้นนอก และเมืองประเทศราชที่แบ่งเป็นปักษ์ใต้ อยู่ในกระทรวงกลาโหม ฝ่ายเหนืออยู่ในกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงต่างประเทศอยู่ในบังคับของกระทรวงมหาดไทย และตรากฎข้อบังคับการปกครองหัวเมืองโดยให้ผู้ว่าราชการเมืองซึ่งเคยบังคับบัญชาบ้านเมืองโดยอิสระขึ้นกับข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช

พ.ศ. 2440 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่เจ้าพนักงานต่าง ๆ ที่ส่งไปจากส่วนกลางปฏิบัติหน้าที่ราชการตามที่กำหนดไว้ ถือเป็นกรรวบอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง (Centralization) อย่างเข้มข้นและแท้จริง ทำให้เกิดแรงกระเพื่อมของการต่อต้านสูงขึ้น จนเป็นเหตุให้เกิดการต่อต้านที่รัฐสยามเรียกว่า กบฏ ทั้งจากหัวเมืองทางเหนือและหัวเมืองทางใต้ และทางภาคอีสานที่เรียกว่า “กบฏฝิบูญ”

กฎข้อบังคับใหม่ทำให้รัฐบาลสามารถลดอำนาจของเจ้าเมืองในทางการเมืองการปกครองได้อย่างสิ้นเชิง เพราะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐจากส่วนกลางเข้าควบคุมอำนาจการบริหารบ้านเมืองไว้ทั้งหมด และตัดทอนผลประโยชน์ในทางการเมืองคลัง ซึ่งแต่เดิมเจ้าเมืองเป็นผู้จัดเก็บภาษีอากรและนำเงินไปจับจ่ายใช้สอย มาเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐคือผู้ช่วยราชการสรรพากร ส่วนผู้ว่าราชการ

เมืองและวงศ์ญาติ รัฐบาลจัดตั้งงบประมาณเป็นค่ายังชีพสำหรับใช้สอยเป็นรายปีทดแทน ซึ่งเป็นเหตุสำคัญของความขัดแย้งที่เกิดจากการสูญเสียสถานภาพและผลประโยชน์ที่เคยได้รับ

การปรับปรุงการปกครองใหม่เป็นการปกครองแบบเทศาภิบาลและได้ออกประกาศข้อบังคับสำหรับปกครอง 7 หัวเมือง พ.ศ. 2445 (ร.ศ. 120) ต่อมาในปี พ.ศ. 2447 ประกาศจัดตั้งมณฑลปัตตานีขึ้นดูแลหัวเมืองทั้ง 7 แทนมณฑลนครศรีธรรมราช และยุบเมืองเหลือ 4 เมือง ได้แก่ ปัตตานี ยะลา สายบุรี และระแงะ โดยมีพระยาศักดิ์เสนีเป็นข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลปัตตานี ต่อมาใน พ.ศ. 2450 เมืองยะลาแบ่งเขตการปกครองเป็น 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองยะลาและอำเภอยะลา เมื่อ พ.ศ. 2475 รัฐบาลยกเลิกการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล เปลี่ยนเป็นการบริหารราชการแผ่นดินส่วนภูมิภาค ประกาศยุบเลิกมณฑลปัตตานี แบ่งการปกครองเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน พ.ศ. 2476 เมืองยะลาจึงถูกยกเป็นจังหวัดยะลาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 มณฑลปัตตานีถูกแบ่งออกเป็น 3 จังหวัด ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาสจนกระทั่งปัจจุบัน

ในช่วง พ.ศ. 2459 ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองยะลากลายเป็นจังหวัดยะลาและมีผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นข้าราชการสยามแต่งตั้งขึ้นแทนเชื้อสายเจ้าเมืองซึ่งยังมีที่ตั้งวังเก่าในบริเวณบ้านเปาะเส็ง ที่ทำการเมืองยะลาย้ายไปมาหลายแห่งในบริเวณตำบลท่าสาป คือ ที่บ้านทุเรียน บ้านลิมุด และบ้านท่าสาป ซึ่งเป็นย่านการค้าและการคมนาคมทางน้ำไปตั้งที่หัวหาดแม่น้ำปัตตานีในพื้นที่ สะเตง ทางฝั่งขวาของแม่น้ำปัตตานีเมื่อมีการปรับเปลี่ยน ต่อมาจึงย้ายไปตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านนิง ในพ.ศ. 2486 ห่างจากที่ทำการอำเภอเดิมราว 4 กิโลเมตร อาศัยอาคารของโรงเรียนยะลาบำรุงเป็นที่ทำการอำเภอชั่วคราว หลังจากสร้างศาลากลางจังหวัดยะลา มีการจัดผังเมืองใหม่เสร็จ จึงย้ายที่ทำการเมื่อปี พ.ศ. 2495 จนถึงทุกวันนี้ (วงศ์เทศ, 2555) (ชุกรี, 2549)

2.1.3.2 ความสำคัญของการเป็นเมืองภายในของจังหวัดยะลา

ต้นน้ำที่อยู่ระหว่าง เขาตาปาปลัง กับเขา ฮันกูส ซึ่งเป็นสันปันน้ำในเขตแดนไทยกับมาเลเซียในเทือกเขาสันกาลาศีรี คือต้นกำเนิดลำน้ำปัตตานีที่ไหลผ่านอำเภอเบตง กิ่งอำเภอธารโต อำเภอบันนังสตา อำเภอเมืองยะลา อำเภอยะรัง อำเภอหนองจิก ออกสู่ปากอ่าวที่ตำบลสะบารัง อำเภอเมืองปัตตานีสายหนึ่ง และแยกไปออกที่ตำบลบางตาวา อำเภอหนองจิกอีกสายหนึ่ง ความยาวราว 210 กิโลเมตร (พุทธาธุมิไกร, 2546) (ชุกรี, 2549)

สันปันน้ำบริเวณนี้เป็นต้นน้ำสำคัญในคาบสมุทรมลายูทางฝั่งไทยคือ แม่น้ำปัตตานี แม่น้ำสายบุรี ส่วนทางฝั่งมาเลเซียคือ แม่น้ำกลันตัน แม่น้ำเประ แม่น้ำสุโหงปัตตานี เทือกเขาแถบนี้ นอกจากเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญแล้ว ยังเป็นพื้นที่ทำเหมืองแร่ดีบุกในระยะเริ่มแรกและเป็นสินค้าส่งออกของบ้านเมืองทั้งสองฝั่งทะเลมาแต่โบราณ เส้นทางของลำน้ำปัตตานีผ่านสันเขาไปสู่ลำน้ำใน

ฐานในระยะเริ่มแรกราวพุทธศตวรรษที่ 11-12 แล้วมาเจริญสูงสุดในยุคสหพันธรัฐเมืองท่าศรีวิชัย ในช่วงหลังพุทธศตวรรษที่ 13-14 ลงมา จึงมีความร่ำรวยและน่าจะเป็นเมืองศูนย์กลางที่สำคัญของบ้านเมืองในคาบสมุทรมลายู ที่มีการเดินทางค้าขายแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมข้ามภูมิภาคกันอย่างคึกคัก ทั้งเมืองลังกาสุกะที่ยะรังเป็นจุดเชื่อมต่อบ้านเมืองทั้งสองฟากฝั่งทะเลจากอันดามันถึงอ่าวไทย จนชัยขยายสร้างบ้านเมืองใหม่ในฐานะเมืองท่าชายฝั่งทะเลขึ้นที่ริมอ่าวใกล้ปากน้ำปัดตานี (ทริยงุมะเต็ง, 2553) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ปกครองโดยแบ่งเป็นหัวเมืองทั้ง 7 เมืองในปีพ.ศ. 2475 ในระยะเริ่มแรกหลังถูกแบ่งแยกศูนย์กลางอำนาจของหัวเมืองปัดตานีซึ่งเคยอยู่บริเวณริมชายฝั่งทะเล ให้กลายเป็นหัวเมืองย่อย ๆ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ หัวเมืองที่มีศูนย์กลางอำนาจตั้งอยู่ริมชายฝั่งทะเล และหัวเมืองที่ตั้งอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดิน ซึ่งใช้การเดินทางติดต่อตามลำน้ำเป็นสำคัญ ความสำคัญของเมืองภายในของบ้านเมืองบริเวณคาบสมุทรมลายูก็คือ การมีแหล่งทรัพยากรและแร่ธาตุ สมบูรณ์มากกว่าบ้านเมืองทางชายฝั่งทะเลโดยเฉพาะ “เมืองรามัน” ซึ่งมีศูนย์กลางที่ “โกตาบารู” ไม่ห่างจากเมืองยาลอ แต่อาณาเขตนั้นครอบคลุมการทำเหมืองดีบุกในเขตฝั่งสันปันน้ำทางด้านใต้ไปทางรัฐเปเรตอเหนือ จนในภายหลังเกิดการแบ่งดินแดนมีเส้นกั้นอาณาเขตหลังจากอังกฤษเข้าครอบครองสหพันธรัฐมลายู ต่อเนื่องจากการทำสงครามแย่งชิงผลประโยชน์ระหว่างเมืองรามันกับเปเร (ชุกรี, 2549)

2.1.4 มิติการท่องเที่ยว

จังหวัดยะลานั้นนอกจากจะมีความพิเศษของชุมชนที่มีที่ตั้งอยู่ท่ามกลางความหลากหลายและทับซ้อนของทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ศึกษา หรือความสำคัญของการเป็นเมืองริมแม่น้ำปัดตานีที่ใช้เป็นท่าพักสินค้าในช่วงนำฤดูมรสุมของการเดินเรือสมัยโบราณแล้ว เมืองยะลาที่ตั้งอยู่บนแหล่งทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วย ภูเขาที่กระจายอยู่บนที่ราบลุ่มป่าพลูซึ่งเป็นแหล่งอาหารของประชากรมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ สลับไปกับเทือกเขาสันการาครีที่เป็นแหล่งทรัพยากรป่าไม้ พืชพรรณต่าง ๆ สัตว์ป่าหลากหลาย แร่ธาตุอีกมากมาย จึงกล่าวได้ว่ายะลาเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความเพียบพร้อมในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางธรรมชาติหรือความรู้มรดกทางด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้านแหล่งทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดจากการสำรวจดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดยะลา ที่สำคัญ มีดังนี้

- 1) ศาลหลักเมือง ตั้งอยู่หน้าศาลากลางจังหวัดยะลา เป็นที่เคารพบูชาของชาวจังหวัดยะลา และนักท่องเที่ยว
- 2) สนามโรงพิธีช้างเผือก ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ปัจจุบันได้สร้างอาคารช้างเผือก พระเศวตสุครุชาธาร ใช้เป็นสนามในการแข่งขันกีฬา

3) สวนขวัญเมือง (พรุบาโกย) ตั้งอยู่ใกล้ศาลจังหวัดยะลา มีสวนน้ำ และสวนดอกไม้ไม้ประดับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของคนทั่วไป

4) ถ้ำคูหาภิมุข ตั้งอยู่ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง ห่างจากตัวเมืองประมาณ 6 กิโลเมตร เป็นสถานที่รวมความงามตามธรรมชาติของ ภูเขา หินงอก หินย้อย ถ้ำพระนอน ถ้ำมิด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สมัยศรีวิชัย

5) เขื่อนบางลาง ตั้งอยู่ตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา ห่างจากจังหวัด 60 กิโลเมตร เป็นสถานที่พักผ่อนดูทะเลสาบบนภูเขา

6) น้ำตกสุทาลัย ตั้งอยู่ที่นิคมพัฒนาภาคใต้ อำเภอบันนังสตา

7) น้ำตกละออกรุง ตั้งอยู่ที่ตำบลแม่หวาด อำเภอธารโต

8) น้ำตกธารโต ตั้งอยู่ที่ตำบลถ้ำทะเล อำเภอบันนังสตา ห่างจากจังหวัดยะลา 57 กิโลเมตร

9) น้ำพุร้อน ตั้งอยู่ตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตง ห่างจากจังหวัด 130 กิโลเมตร มีบริการอาบน้ำแร่ ห้องอาหาร ศาลาพักผ่อน

10) สวนสาธารณะกลางเมืองเบตง ห่างจากจังหวัด 140 กิโลเมตร เป็นสถานที่พักผ่อน มีสระน้ำ น้ำตกกลางเมือง และสวนไม้ดอกเมืองหนาว

11) หมู่บ้านซาไก ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแหร ซาไกที่จังหวัดยะลา สมเด็จพระบรมราชาชนนี ทรงพระราชทานชื่อสกุลให้ว่า "ศรีธารโต"

12) มัสยิดกลางยะลา ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจของชาวมุสลิม ห่างจากศาลากลางจังหวัด ประมาณ 3 กิโลเมตร

13) ศาลาดูดวงจันทร์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลยะหา อำเภอยะหา ห่างจากจังหวัดยะลา 22 กิโลเมตร เป็นจุดที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของพื้นที่จังหวัดยะลา ที่สวยงามที่สุด และเป็นจุดเดียวของประเทศไทย ที่สามารถมองเห็นดวงจันทร์ เพื่อต้อนรับเดือนรอมฎอน และต้อนรับวันฮารีรายอ ของชาวมุสลิมทั้งประเทศและประเทศมาเลเซีย

14) ป่าฮาลา-บาลา หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า สวนป่าพระนามาภิไธยภาคใต้ เป็นป่าดงดิบชื้น อยู่บริเวณตอนใต้สุดของประเทศ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัด คือ อำเภอสุคีริน, อำเภอจะแนะ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส และอำเภอบันนังสตา, อำเภอธารโต อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เนื้อที่ทั้งหมด 836,000 ไร่

15) ถ้ำกระแซง ตั้งอยู่ที่ตำบลบันนังสตา อำเภอบันนังสตา ห่างจากจังหวัดยะลา ไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 410 เป็นระยะทางประมาณ 52 กิโลเมตร แล้วแยกเข้าไปตามทางลูกรังอีกประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นถ้ำที่สวยงามตามธรรมชาติ เพดานถ้ำมีหินย้อยมากมาย สภาพแวดล้อมโดยรอบร่มรื่น เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ ถ้ำที่อยู่ใกล้เคียงกับถ้ำกระแซง อีก 3 ถ้ำ ได้แก่ ถ้ำลูกอม ถ้ำลอด และถ้ำพระ

16) อุโมงค์เบตง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 2 บ้านปิยะมิตร 1 ตำบลตะเนาะแมเราะ อำเภอเบตง ในบริเวณภูเขา ซึ่งผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย (โจรจินคอมมิวนิสต์ เขต 2) ได้ขุดไว้เมื่อปี พ.ศ. 2519 มีทางเข้าอุโมงค์ 9 ทาง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์การเมือง ในอดีตที่น่าสนใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์ ตลอดจนเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแหล่งหนึ่ง

17) น้ำตกฮาลาเซห์ ตั้งอยู่บริเวณที่ทำการหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติบางลาง ใกล้กับหมู่บ้านจุฬารณย์พัฒนาที่ 9 ตำบลแม่หวาด อำเภอธารโต

18) น้ำตกคอกช้าง ตั้งอยู่ระหว่างชุมชนตลาดกับหมู่บ้าน ในเขตเทศบาลตำบลคอกช้าง

19) ทะเลสาบธารโต เป็นทะเลสาบที่เกิดจากการทำเขื่อนบางลาง ทำให้น้ำท่วมเหนือเขื่อนคือ บริเวณบ้านโต ปัจจุบันมีบริการแพสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีอุโมงค์เบตงมงคลฤทธิ์ ตำบลเบตง อำเภอเบตง หมู่บ้านทำกริช ตำบลตะโล๊ะล่อ อำเภอรามัน และผ้าบาติก ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง (ทัศนาศูวรรณ, 2534)

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้านแหล่งทรัพยากร และแหล่งท่องเที่ยวภายในตัวจังหวัดยะลา เพื่อเป็นข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญในอีกแง่มุมของพื้นที่ศึกษาที่นอกเหนือไปจากความพิเศษของศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมที่เป็นประชากรส่วนมาก คือความหลากหลายและอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรด้านต่าง ๆ ทางธรรมชาติซึ่งนับว่ามีมูลค่ามหาศาล และจะเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติไทย แต่ในทางกลับกัน จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยได้ทราบอีกว่า ความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรเหล่านี้ยังทำให้เกิดเป็นประเด็นความขัดแย้งของชุมชนและการปกครองจากส่วนกลางรัฐบาลไทย ในเรื่องความหวงแหนแหล่งทรัพยากรของชาวบ้าน และกลุ่มการปกครองกลุ่มเก่าที่เคยถูกลดอำนาจลงในอดีต หรือการเอารัดเอาเปรียบจากคนของรัฐในการเข้ามาบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่มักเกี่ยวกับอำนาจผลประโยชน์ และไม่มีความโปร่งใส

2.1.5 มิติปัญหาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของกระบวนทัศน์ในพหุวัฒนธรรม

ปัญหาที่เกิดขึ้นที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์ความรุนแรง สาเหตุที่ทำให้คนภายนอกมองว่าคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่น่าอยู่ ไม่สงบ จากการศึกษาข้อมูลมีเอกสารหลายเล่มที่กล่าวถึงสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการแก้ไขในแง่มุมต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของกระบวนทัศน์ในพหุวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาป (อ.เมืองยะลา) แบ่งออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านสังคมจิตวิทยา 2) ด้านการเมืองภายในประเทศ 3) ด้านการเมืองต่างประเทศ 4) ด้านเศรษฐกิจ 5) ด้านความมั่นคง ดังนี้

2.1.5.1 ด้านสังคมจิตวิทยา

- สภาพปัญหา

จากงานวิจัยวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ ที่มาของสภาพพื้นฐานปัญหาของพื้นที่ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาจากสภาพสังคมที่ขาดความไว้วางใจและมีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน นอกจากนี้พฤติกรรมทางสังคมมีความแตกแยก การแก้ไขปัญหของฝ่ายปกครองไม่ตรงจุด ทำให้ขาดประสิทธิภาพ ซึ่งสาเหตุสำคัญคือขาดข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน ความไม่เข้าใจ ลักษณะสังคมองค์กร และความสำคัญของหน่วยต่าง ๆ ในพื้นที่ให้วางแผนงานแก้ไขปัญหาที่ผิดพลาด เช่น การปฏิรูปการปกครองมณฑลปัตตานี พ.ศ. 2449-2474 (วุฒิจันทร์, 2523)

บทบาทของผู้นำศาสนาอิสลามกับปัญหาอาชญากรรมในสามจังหวัดภาคใต้ ได้นำแนวคิด และสภาพปัญหาจากประชาชนแต่ละฝ่ายออกมาเผยแพร่ได้พอสมควร สภาพปัญหาที่พอจะรวบรวมได้มีดังนี้

- 1) การขาดเอกภาพทางด้านสังคม วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา และขนบธรรมเนียม ประเพณีทำให้ขาดความเข้าใจและความหวาดระแวง
- 2) คุณภาพของประชากรในพื้นที่ การศึกษาในระดับมาตรฐานการศึกษาส่วนกลางของประชากรในพื้นที่ยังอยู่ในระดับต่ำ (แต่ในสภาพความเป็นจริงประชากรได้รับการศึกษาจากโรงเรียนสอนศาสนาของท้องถิ่นและการศึกษาต่อในต่างประเทศด้านศาสนาประจำท้องถิ่น
- 3) คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน อัตราการเพิ่มของประชากรสูง ความรู้ด้านอนามัย สาธารณสุข ยังอยู่ในระดับต่ำ
- 4) ปัญหาสังคม ในด้านของผู้มีอิทธิพลเถื่อนในพื้นที่กบฏผลประโยชน์ ความถี่ของการก่ออาชญากรรมอยู่ในระดับสูง ประชาชนมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและความหวาดระแวงกับฝ่ายปกครองที่แตกต่างทางด้านแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวันและสังคม

- ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

- 1) พัฒนาการศึกษาในทุกๆระดับ ตั้งแต่การศึกษาพื้นฐานจนถึงระดับ อุดมศึกษา และสาขาวิชาชีพในบางโครงการ ซึ่งจัดทำไปแล้ว เช่น โครงการรับนักศึกษาจังหวัดชายแดน ภาคใต้ เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งได้ผลดีในระดับหนึ่ง ควรจะมีการพัฒนาให้รับกันเป็นโครงการที่ครบวงจร พัฒนาการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และวิชาชีพตามลำดับ
- 2) พัฒนาสังคม ยึดกลุ่มที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูงเป็นหลัก เช่น กลุ่มผู้นำทางศาสนาของชุมชน กลุ่มเยาวชนที่จะเป็นกำลังของสังคมต่อไปภายหน้า
- 3) พัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะเรื่องการอนามัยและสาธารณสุขในบ้านเรือน โดยการประชาสัมพันธ์และฝึกอบรมควบคู่กันไป

4) พัฒนาสนับสนุนการปฏิบัติทางศาสนาทั้ง 2 กลุ่ม ให้เกิดความเข้าใจและผสมผสานทางขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งปรากฏอยู่ในพฤติกรรมของสังคมในท้องถิ่นอยู่บ้างแล้ว

ปัจจุบัน ความคลี่คลายของปัญหาด้านนี้มีมากพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ในพื้นที่ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่ง โครงการประสานสัมพันธ์ผู้นำศาสนาอิสลาม ซึ่งปฏิบัติการมาตั้งแต่ปี 2520 ก่อให้เกิดความเข้าใจกันดีระหว่างผู้นำในท้องถิ่นกับฝ่ายปกครอง และตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2515 ราษฎรไทยมุสลิมจำนวน 15 คน เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอฯ ได้เสด็จประทับแปรพระราชฐาน ณ ตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ประมาณเดือนสิงหาคม-กันยายน เพื่อปฏิบัติพระราชภารกิจเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองและความผาสุกของราษฎร ซึ่งส่วนราชการต่าง ๆ ก็สนองพระราชดำริ โดยจัดทำเป็นพระราชดำริขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ปัญหาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านสังคมจิตวิทยาลดลงไปมาก

2.1.5.2 ด้านการเมืองภายในประเทศ

- สภาพปัญหา

เป็นสภาพปัญหาต่อเนื่องมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากรัฐอิสระหรือกึ่งอิสระในบางช่วงมาสู่การเป็นรัฐภายใต้การปกครองของรัฐบาลส่วนกลาง ทำให้กลุ่มผู้นำที่มีอิทธิพลในท้องถิ่นต้องสูญเสียอำนาจ จึงพยายามที่จะแสวงหาอำนาจกลับคืนมาในรูปแบบต่าง ๆ กัน ทั้งด้วยวิธีรุนแรงและการบิดเบือนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สภาพความขัดแย้งกับข้าราชการที่ปฏิบัติการในท้องถิ่นมาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งฝ่ายปกครองก็ได้วางนโยบายปรับมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดสภาพปัญหาการเมืองภายในประเทศมาโดยตลอด ในปัจจุบัน การใช้นโยบายพัฒนาคุณภาพของข้าราชการฝ่ายปกครอง และการใช้คนในพื้นที่ปฏิบัติราชการ นับว่าเป็นการแก้ไขปัญหาที่ถูกจุด แต่ยังมีปัญหาบางประการที่ยังต้องการการพัฒนาและปรับปรุงสภาพปัญหาที่ได้จากงานวิจัย (สถาอานันท์, 2551)

1) การสูญเสียอำนาจทางการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในอดีต ซึ่งมาจากความไม่เข้าใจสภาพสังคม ซึ่งรวมผู้นำทางศาสนาและปกครองอยู่ในที่เดียวกัน เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงแบ่งแยกอำนาจ จึงก่อให้เกิดความไม่คุ้นเคยและหวาดระแวงขึ้น

2) ในฝ่ายของเจ้าหน้าที่รัฐบาลในท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งก่อให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้นกับพื้นที่และเกิดปัญหากับตนเองในการปฏิบัติงาน

3) การประพัตติตัวไม่เหมาะสม จากการขาดข้อมูลและความไม่เข้าใจสภาพพื้นที่และสังคม

4) การแสวงหาผลประโยชน์ สนับสนุนและให้ความร่วมมือกับผู้มือฉลุพลเถื่อนในพื้นที่ สร้างความเดือดร้อน

5) ขาดความผูกพันกับท้องถิ่น เนื่องจากไม่ใช่คนพื้นที่ เมื่อพบปัญหาความขัดแย้ง ความไม่ร่วมมือ ทำให้ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

6) ความซ้ำซ้อนในการจัดองค์การทางด้านการปกครองในพื้นที่ ก่อให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน เมื่อมีการก่อตั้ง ศอ.บต. ขึ้นในปี พ.ศ. 2524 ไม่ได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ และนโยบายที่ชัดเจน ทำให้ขาดการประสานงาน และความร่วมมือขององค์การต่าง ๆ

7) ขาดข้อมูลพื้นฐานที่ถูกต้องและทันสมัย เพื่อใช้เป็นพื้นฐานประกอบการจัดแผนปฏิบัติการที่เหมาะสมและรวดเร็วทันต่อสภาพปัญหา (กัลยาคุณาวุฒิ, 2533)

- ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

1) ทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับผู้นำท้องถิ่น ทั้งผู้นำทางพฤตินัยและนิตินัย

2) พัฒนางค์กรและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อประสานความร่วมมือกับประชาชนในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง รวดเร็ว และทันสมัยของท้องถิ่น เพื่อใช้ในการปรับปรุงแนวทางปฏิบัติงานในพื้นที่

3) ศึกษานโยบายและผลการปฏิบัติงานในอดีต เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในท้องถิ่น

4) ควรมีการประสานงาน ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการทุกหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อแก้ปัญหการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนและขาดศักยภาพทางการพัฒนา

5) ปรารบปรามการทุจริต ประพฤติมิชอบของข้าราชการทุกฝ่ายที่ปฏิบัติการในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานฝ่ายปกครองที่จะต้องติดต่อโดยตรงและมีผลกับขวัญและกำลังใจของทั้งประชากรและข้าราชการอื่น ๆ ในพื้นที่

6) ส่งเสริมการให้ความรู้และทำความเข้าใจกับภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น แก่ข้าราชการที่ปฏิบัติงานหรือจะต้องมาปฏิบัติงานในพื้นที่

- ข้อเสนอแนะ

การจัดองค์การในการบริหารส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นขาดความชัดเจน การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบยังไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความลำบากใจในส่วนของผู้ปฏิบัติ และก่อให้เกิดความสับสนแก่ประชากรในพื้นที่ ควรมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและพื้นที่เป้าหมายขององค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ให้ชัดเจนโดยชัดแจ้ง โดยมีการตกลงร่วมกันและยึดถือปฏิบัติ เพื่อลดความขัดแย้งและความสับสนเพื่อแก้ปัญหาด้านการเมืองภายในประเทศให้ตรงจุด

2.1.5.3 ด้านการเมืองต่างประเทศ

จากสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ ซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศ ความ เป็นมาทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนที่มีความสัมพันธ์กันในบริเวณชายแดน จากพื้นฐานสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ที่คล้ายคลึงกัน ก่อให้เกิดปัญหาด้านการเมืองระหว่าง ประเทศตามมา

นอกจากนี้ พื้นที่บริเวณรอยต่อชายแดนระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย เป็นป่าทึบ และภูเขาเป็นส่วนใหญ่ เหมาะแก่การซ่อนสมุขของขบวนการกองโจรต่าง ๆ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจาก ผู้ที่มีอิทธิพลในพื้นที่ และการสนับสนุนจากกลุ่มขบวนการทางการเมืองจากภายนอกประเทศ ใน ปัจจุบันได้มีการเจรจาตกลงร่วมกันระหว่างไทยกับมาเลเซีย ในส่วนของการรักษาความสงบเรียบร้อย บริเวณชายแดน และการติดต่อประสานงานและความร่วมมือภายในภูมิภาค ทำให้เกิดความเข้าใจอัน ดีและประสานสัมพันธ์ในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านแก่ประเทศอื่น ๆ ที่พยายามเข้ามาแทรกแซงทาง การเมืองในพื้นที่

- สภาพปัญหา

1) ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนบริเวณชายแดน ซึ่งมีผลมา จากการปฏิบัติการของ จคม. (โจรเงินคอมมิวนิสต์มลายา) ซึ่งสร้างอิทธิพลบริเวณรอยต่อของประเทศ ไทยและมาเลเซีย การเรียกค่าคุ้มครอง จับตัวประกันเรียกค่าไถ่ ก่อให้เกิดความไม่สงบในพื้นที่อยู่ ตลอดเวลา

2) การสร้างเงื่อนไข ความแตกแยกแนวคิดทางการเมืองของขบวนการกองโจรที่ พยายามสร้างสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างประชาชนในพื้นที่ และฝ่ายปกครองในท้องถิ่น ทำให้ เกิดความไม่สงบขึ้นตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ แนวคิดในการสร้างความเป็นอิสระทางการเมือง

3) การให้ความสนับสนุนด้านต่าง ๆ ของกลุ่มประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามใน ตะวันออกกลางที่พยายามจะสร้างแนวร่วม การสร้างสถานการณ์รุนแรงในจุดต่าง ๆ ของโลก เช่น การ ให้ความสนับสนุนทางการศึกษาแก่เยาวชนผู้นับถือศาสนาอิสลามไปศึกษาในต่างประเทศต่าง ๆ ที่นับถือ ศาสนาอิสลามในดินแดนตะวันออกกลางและนำแนวคิดในการสร้างสถานการณ์รุนแรง

4) กฎหมายการกำหนดเขตแดนในทะเล ซึ่งรัฐชายฝั่ง (Coastal State) จะได้รับผล ประโยชน์นานัปการ โดยตรงจากทะเล ไม่ว่าจะทางด้านเศรษฐกิจ สังคมหรือการทหารในอดีตเป็นการ ประพฤติปฏิบัติตามจารีตประเพณี ยอมรับเพียงแต่ทะเลอาณาเขต 3 ไมล์ทะเลเท่านั้น ในปี พ.ศ. 2510 ในอนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ทำให้ประเทศไทยเพิ่มจำนวนประเทศที่ มีเขตทางทะเลประชิดและตรงข้าม เช่น เวียดนาม อินโดนีเซีย และอินเดีย (ทางด้านมหาสมุทร อินเดีย) ขึ้น โดยมีการประกาศเส้นฐานตรงและน่านน้ำภายในของประเทศไทย เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2513 หลังจากนั้นได้มีการเจรจาปรับปรุงแก้ไขปัญหามาโดยตลอด ซึ่งส่วนใหญ่ก็ประสบผลสำเร็จ

ยกเว้นทางด้านกัมพูชาและเวียดนาม ซึ่งมีปัญหาทางการเมืองภายในประเทศ ปัญหาเกี่ยวกับประเทศ มาเลเซียเส้นฐานตรงและเขตทางทะเลบริเวณปากแม่น้ำโกลก ยังคงมีปัญหากับไทย และด้านทะเลอันดามันบริเวณเกาะลังกาวิ (ดังภาพประกอบ) ในส่วนของประเทศไทยยังคงมีปัญหาร่องสันทราย บริเวณปากแม่น้ำโกลก ซึ่งมีผลมาจากสนธิสัญญาไทย-อังกฤษ ค.ศ. 1909 (พ.ศ. 2452) (กัลยาคุณาวุฒิ, 2533)

- ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

1) สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐบาล ทั้งที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงและ ผู้ที่พยายามจะเข้ามามีอำนาจ โดยอาศัยเงื่อนไขอื่น ๆ ทางสังคม วิธีการที่ใช้ได้ผลคือ การ ประชาสัมพันธ์เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องในนโยบาย การปฏิบัติของรัฐบาลและข้าราชการในพื้นที่

2) ควรมีการติดต่อประสานงานร่วมมือกับประเทศที่เกี่ยวข้องในด้านสภาพ ภูมิศาสตร์เพื่อจัดทำโครงการร่วมมือปรับปรุงพื้นที่รอยต่อที่มีปัญหาทั้งบนบกและในทะเล ซึ่งในการนี้ ได้มีโครงการร่วมมือระหว่างไทยและมาเลเซียด้านต่าง ๆ ที่แก้ปัญหามาได้ในปัจจุบัน ในการนี้ควรมีการ ประชาสัมพันธ์เปิดเผยข้อมูลดำเนินงานบางส่วนที่เปิดเผยได้ให้รับรู้โดยทั่วไป เพื่อความเข้าใจอันดีของ ประชาชนในพื้นที่และเพื่อนบ้านทั่วไป

3) กำหนดมาตรการที่รุนแรง เพื่อป้องกันการกระทำผิดระหว่างประเทศ เช่น การค้า ยาเสพติดข้ามชาติ การลักลอบเข้าเมือง การค้าอาวุธสงคราม เป็นต้น

4) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ นโยบาย การปฏิบัติและโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินงาน พัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการในพระราชดำริ ซึ่งจะก่อให้เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อต่างประเทศ จะเป็นแนวทางลดปัญหาการแทรกแซงต่างประเทศลงได้

- ข้อสังเกต

เดิมปัญหาด้านการเมืองระหว่างประเทศ เป็นปัญหาที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบใช้เป็น เครื่องมือในการแสวงหาแหล่งสนับสนุนในการปฏิบัติการทุกด้าน เมื่อแก้ไขปัญหเหล่านี้ได้ กลุ่ม ผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ก็ขาดความสนับสนุน ทำให้ต้องลดบทบาทของกลุ่มลงไป อันจะทำให้ปัญหา ต่าง ๆ ลดลงตามไปด้วย

2.1.5.4 ด้านเศรษฐกิจ

- สภาพปัญหา

ในระยะที่ผ่านมาได้มีการศึกษาด้านเศรษฐกิจของภาคใต้มากพอสมควร บางส่วน เป็นการศึกษาสภาพเศรษฐกิจในระดับภาค (Regional Study) เช่น การศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนา ภาคใต้ (South Thailand) : Regional Planning Study : 1973) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม 14 จังหวัดภาคใต้ (1989) ฯลฯ และบางส่วนเป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะพื้นที่ เช่น การศึกษา

วางแผนพัฒนาภาคใต้ตอนบน (The Sub-regional Development study of the Upper-Southern Part of Thailand : 1985) การพัฒนาจังหวัดสตูลให้เป็นเขตเศรษฐกิจ (2532) เป็นต้น ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยเหล่านี้ ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของภาคใต้ ค่อนข้างจะตรงกันในเนื้อหา โดยอาจสรุปได้เป็นปัญหาหลัก ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1) โครงสร้างเศรษฐกิจภาคใต้ มีพื้นฐานเศรษฐกิจแคบ ขึ้นอยู่กับการผลิตสินค้าชั้นปฐมที่พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักเพียงไม่กี่ชนิด คือ ยางพารา ข้าว และการประมง ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะความผันผวนตามราคาในตลาดโลกและยังใช้เทคโนโลยีในการผลิตแบบดั้งเดิม ทำให้มีผลผลิตต่ำไม่พอเลี้ยงตัว ราษฎรส่วนใหญ่จึงยากจน

2) ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะการคุกคามจากขบวนการโจรก่อการร้ายกลุ่มต่าง ๆ และความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการลงทุนของภาคเอกชน

3) ปัญหาการลักลอบขนส่งสินค้าหนีภาษีบริเวณชายแดนรอยต่อระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซียซึ่งมีอยู่ถึงปัจจุบัน

4) ในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่มีขนาดเล็กและเป็นอุตสาหกรรมการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นต้นเป็นหลัก โดยกระจุกตัวอยู่ตามแนวชายแดนฝั่งตะวันออก อุตสาหกรรมเหล่านี้มีการเจริญเติบโตค่อนข้างจะล่าช้ากว่าภาคอื่น ๆ เนื่องจากขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนแรงงานที่มีคุณภาพ (ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และปัญหาด้านการตลาด (กัลยาคุณาวุฒิ, 2533) (สถอนันท์, 2551)

- ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไข

จากผลสรุปของรายงานการศึกษาวินิจฉัยต่าง ๆ พบว่ามีข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขดังนี้

1) รัฐบาลควรมีนโยบายพิเศษสำหรับการพัฒนาพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจเสรี

2) ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างทั่วถึง ให้สอดคล้องกับความต้องการและการเจริญเติบโตของเมือง โดยเฉพาะการเชื่อมโยงระหว่างเมืองต่อเมือง และการเชื่อมโยงกับนานาชาติ ทั้งนี้เพื่อเป็นตัวเร่งให้มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจต่อไป

3) ภายใต้อำนาจความต้องการของตลาดโลก ควรขยายฐานการผลิตทางการเกษตรจากการเกษตรดั้งเดิมไปสู่การเกษตรอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก โดยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตรด้วยการนำเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้ และกระจายการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

4) ในพื้นที่ชนบท ควรส่งเสริมและพัฒนายกระดับรายได้ของเกษตรกร โดยจัดบริการที่จำเป็นขั้นพื้นฐานให้อย่างทั่วถึงและบรรลุตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐานเพื่อลดความยากจน ปรับปรุงคุณภาพชีวิต

- ข้อสังเกต

การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ควรจะเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงและดำเนินการโดยเร่งด่วนก่อนปัญหาอื่น ๆ เนื่องจากเป็นปัญหาที่สะสมมานานและสภาพปัญหายังไม่ได้คลี่คลายไปจากพื้นที่เหมือนเช่นปัญหาอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ทั่วถึงในพื้นที่

2.1.5.5 ด้านความมั่นคง

- สภาพปัญหา

ปัญหาด้านความมั่นคง (ป้องกันประเทศ) เป็นปัญหาที่สืบเนื่องกับปัญหาด้านต่าง ๆ หลายด้าน เช่น การเมืองภายในประเทศ การเมืองระหว่างประเทศ สภาพความแตกต่างด้านพฤติกรรมของกลุ่มคนในสังคมและปัญหาด้านเศรษฐกิจ กลุ่มก่อความไม่สงบต่าง ๆ ในพื้นที่จึงเกิดขึ้น สร้างสถานการณ์ ก่อความไม่สงบในพื้นที่เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ในกลุ่มของตนโดยไม่คำนึงถึงประชากรส่วนใหญ่ของสังคม

1) ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ การสร้างสถานการณ์ การก่อการร้ายทั้งวิธีแทรกซึมและเปิดเผย ประชาชนในพื้นที่และข้าราชการขาดขวัญและกำลังใจในการทำงานกลุ่มต่าง ๆ ทั้งกลุ่มในท้องถิ่นและกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากต่างชาติ ได้แก่

- จคม. คือ ขบวนการโจรจีนคอมมิวนิสต์มลายา
- ขจก. คือ ขบวนการโจรก่อการร้าย
- BNPP คือ ขบวนการแนวปลดแอกแห่งชาติ
- BNN คือ ขบวนการแนวปลดปล่อยแห่งสาธารณรัฐปัตตานี
- PULO คือ องค์การร่วมเพื่อกอบกู้อิสรภาพปัตตานี

2) ปัญหาการลักลอบค้าอาวุธสงครามให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ ทำให้ยากลำบากในการรักษาความสงบ

3) การลักลอบเข้าเมือง ทั้งกลุ่มบุคคลที่หนีปัญหาความเดือดร้อน การหนีปัญหาทางเศรษฐกิจและกลุ่มที่เข้ามาสร้างสถานการณ์ไม่สงบในพื้นที่

4) ปัญหาโจรผู้ร้ายทั่วไป ทำให้ประชาชนในพื้นที่ขาดความเชื่อมั่นในฝ่ายปกครองและรักษาความสงบ เกิดปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชากรโดยทั่วไป

5) ปฏิกริยาโต้ตอบจากประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานผิดพลาดแม้เพียงเล็กน้อย กลุ่มผู้ไม่หวังดีในพื้นที่จะนำไปสร้างสถานการณ์ให้ลุกลามต่อไป (กัลยาคุณาวุฒิ, 2533)

- ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

- 1) ปฏิบัติการด้านจิตวิทยาและการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทั่วถึง
- 2) วางนโยบาย มาตรการและสนับสนุนงบประมาณเพื่อปราบปรามขบวนการ ต่าง ๆ ในพื้นที่อย่างเด็ดขาด รุนแรงและต่อเนื่อง
- 3) เสริมสร้างสมรรถภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่จะก่อปัญหาให้ลุกลามต่อไป รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่
- 4) กำหนดมาตรการที่รุนแรง เพื่อยุติและควบคุมการลักลอบเข้าเมือง การค้าอาวุธสงคราม เพื่อเป็นการตัดการสนับสนุนขบวนการต่าง ๆ
- 5) กำหนดมาตรการที่เด็ดขาด ชัดเจน มีแผนการป้องกันและตอบโต้การก่อวินาศกรรม จับคนเรียกค่าไถ่ ค่าคุ้มครอง เพื่อลดปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในกรณีนี้มีข้อมูลของพื้นที่และความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่น
- 6) ใช้วิธีการทูตติดต่อร่วมมือประสานงานกับต่างประเทศในด้านการหาข่าว และร่วมมือประสานงานการปราบปราม
- 7) สร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่น ทั้งผู้นำทางนิตินัยและพฤตินัย สร้างความเข้าใจและร่วมมือทางการปฏิบัติงานในด้านการเป็นผู้นำมวลชน เพื่อพัฒนาสอดส่องดูแลท้องถิ่นของตน

- ข้อสังเกต

ในปัจจุบัน ขบวนการต่าง ๆ เหล่านั้น ได้ลดบทบาทการก่อความไม่สงบในพื้นที่ลงมาก เนื่องจากขาดความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ที่เข้าใจสถานการณ์ที่แท้จริงเพิ่มขึ้น ขนาดความสนับสนุนจากต่างประเทศ ซึ่งมาจากผลที่รัฐบาลไทยสามารถประสานนโยบายและร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างประเทศอย่างได้ผล ทั้งยังมีโครงการร่วมมือกันเพื่อป้องกันประเทศและภูมิภาค เช่น โครงการซ้อมรบระหว่างทหารไทยและมาเลเซีย จึงเป็นโครงการแสดงถึงกิจการประสานความร่วมมือเพื่อประสิทธิภาพในการปกป้องคุ้มครองภูมิภาค

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับลุ่มน้ำบ้านท่าสาป

ในช่วงที่การเดินทางเรือข้ามฝั่งมหาสมุทรมีการใช้แม่น้ำปัตตานีเป็นเส้นทางการเดินทางภายใน จึงได้มีจุดพักสินค้าระหว่างการเดินทางทางบกบริเวณบ้านท่าสาปนั้น นับว่ามีชัยภูมิที่เหมาะสมในการตั้งเมือง เพราะอยู่ริมแม่น้ำ ทำให้ได้รับความสะดวกในการคมนาคม และการติดต่อค้าขาย บ้านท่าสาปในอดีตจึงมีความสำคัญหลายประการคือ

2.2.1 ทำสาปเป็นศูนย์กลางการติดต่อค้าขายภายในเมืองยะลา

บริเวณริมฝั่งแม่น้ำจะมีร้านค้าเรียงเป็นแถว ซึ่งร้านค้ามีทั้งที่เป็นเรือนไม้ และที่เป็นตึกมีอยู่ประมาณ 4-6 หลัง ซึ่งจะเป็นร้านขายของใช้เบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ร้านตัดเสื้อ ร้านขายผ้าและร้านช่างทอง ซึ่งมีอยู่ 3 ร้าน เป็นร้านคนจีน 2 ร้าน ร้านคนไทยอิสลาม 1 ร้าน สำหรับคนจีน นอกจากจะเช่าร้านขายของแล้ว มีการนำของไปเร่ขาย

อย่างไรก็ตามร้านค้าบริเวณริมแม่น้ำจะพังไปหมดแล้ว ที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบันจะเป็นร้านที่ไม่ได้อยู่ริมแม่น้ำ ดังปรากฏว่ามีบ้านที่เคยเป็นร้านค้า ซึ่งมีบ้านเขียนข้อความว่า “สถานที่ได้รับอนุญาตเก็บน้ำมันเชื้อเพลิง ใบอนุญาตที่ 36” นอกจากนี้ที่บ้านเลขที่ 29 ตำบลท่าสาป ซึ่งเป็นบ้านของนายเนือง ทองธรรมชาติ ปรากฏว่าภายในบ้านมีบริเวณที่เก็บน้ำมันก๊าด โดยจะขุดเป็นหลุมรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านบนใช้ไม้กระดานปิดไว้

จากการที่บ้านท่าสาปเป็นศูนย์กลางของการค้าขาย จึงทำให้ประชาชนจากอำเภออื่น ๆ เดินทางมาซื้อสินค้าที่บ้านท่าสาป เช่น ประชาชนจากอำเภอยะหาเดินทางเท้าและใช้เกวียนเป็นพาหนะมาซื้อข้าวและเกลือที่บ้านท่าสาป จึงนับว่าบ้านท่าสาปเป็นศูนย์กลางการติดต่อค้าขายภายในเมืองยะลา ทำให้บริเวณรอบนอก ๆ ได้มีเครื่องอุปโภคและบริโภค

2.2.2 บ้านท่าสาปเป็นศูนย์กลางการติดต่อระหว่างเมืองอื่น ๆ

จากชัยภูมิของบ้านท่าสาปที่อยู่ใกล้แม่น้ำ ทำให้เป็นศูนย์กลางในการติดต่อกับเมืองอื่น ๆ ได้สะดวก เช่น เมืองปัตตานี เมืองหนองจิก ดังปรากฏมีเรือมาติดต่อค้าขายที่ท่าสาป ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับการค้าขายจะได้กล่าวต่อไป

2.2.3 ทำสาปเป็นศูนย์กลางรวมของเรือสินค้า

ทั้งนี้เพราะสิ่งของบางอย่างต้องล่องตามแม่น้ำ ดังนั้นท่าสาปจึงเป็นที่แวะชมสิ่งของที่ส่งทางน้ำ เช่น แร่ดีบุกจะลำเลียงจากเหมืองมาที่ท่าสาป ต่อจากนั้นก็บรรจุทุกล่องเรือสู่ปากน้ำเมืองปัตตานีเพื่อส่งไปยังสิงคโปร์ต่อไป ในส่วนที่เกี่ยวข้องราชการ ปรากฏหลักฐานว่ามีการส่งไม้จากเมืองยะลาไปเมืองปัตตานีเพื่อสร้างที่ว่าการเมืองปัตตานี โดยรวบรวมไม้ไว้ที่ท่าสาป เพื่อที่จะล่องไปตามลำน้ำปัตตานีดังข้อความในรายงานของพระยาศักดิ์เสนาว่า “ไม้จะนำมาผูกเป็นแพรวม 29 แพ รวมไม้ทั้งสิ้น 765 ท่อน ซึ่งจะเป็นไม้เสาและไม้เครื่องบน” นอกจากนี้ท่าสาปยังเป็นที่พักของเรือสินค้า ซึ่งเรือเหล่านี้จะนำสิ่งของไปขายที่เหมืองถ้ำทะลุ เมืองติตะและเมืองมลายู

ดังนั้นจึงนับว่า บ้านท่าสาปเป็นศูนย์กลางการติดต่อค้าขายภายในเมืองยะลา และระหว่างเมืองอื่น ๆ ตลอดจนเป็นท่าเรือที่จะรับส่งสินค้าจากต้นแม่น้ำ คือ จากอำเภอเบตง อำเภอบันนังสตา เพื่อล่องเรือตามลำแม่น้ำไปยังเมืองปัตตานี และในขณะเดียวกันก็เป็นจุดรวมของเรือที่จะนำสินค้าขึ้น

ไปขายในบริเวณต้นแม่น้ำ ด้วยเหตุนี้เองท่าเรือที่ทำสาปจึงนับว่ามีความสำคัญ ซึ่งข้อมูลได้ทราบว่าการทำเรือที่ทำสาปมีหลายท่าด้วยกัน แต่ท่าเรือเดิม เรียกว่า “หน้าหมัง” ซึ่งจะเป็นที่จอดเรือสินค้า (ในปัจจุบันท่าเรือหน้าหมังตื่นเงิน เนื่องจากแม่น้ำเปลี่ยนทิศทาง) ต่อมามีการย้ายท่าเรือมาอยู่อีกแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับบริเวณท่าเรือเดิมและเมื่อมีการย้ายที่ตั้งตัวเมืองยะลา จากบ้านท่าสาปมาอยู่ที่ตำบลสะเตง ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับบ้านท่าสาป บริเวณท่าเรือจึงกลายเป็นที่จอดเรือสำหรับข้ามฟากไปยังท่าสาป เพื่อจะเดินทางไปอำเภอยะหา และจังหวัดอื่น ๆ เช่น สงขลา นครศรีธรรมราช แพข้ามฟากเริ่มใช้เมื่อ พ.ศ. 2481 ซึ่งแพจะเคลื่อนที่โดยให้กระแสน้ำพัดแพด้านที่ต่ำและใช้ลวดสลิงสำหรับแขวนแพ สำหรับแพจะบรรทุกน้ำหนักได้ประมาณ 10 ตัน บรรทุกรถยนต์ได้ 2 คัน สำหรับบรรทุกข้ามฟาก เก็บคนละ 5 บาท ส่วนผู้โดยสารแพข้ามฟากเก็บคนละ 5 สตางค์ (พทุธาวิไกร, 2546)

ดังนั้นจึงนับว่าท่าเรือที่ทำสาปได้เริ่มหมดความสำคัญ เมื่อการติดต่อกับปัตตานีได้ใช้เส้นทางบก จึงไม่มีเรือสินค้ามาที่ท่าเรือท่าสาป และต่อมากายหลังเมื่อมีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำท่าสาป ซึ่งอยู่บนเส้นทางถนนเพชรเกษม ท่าเรือบริเวณท่าสาปจึงได้หมดความสำคัญไปจนถึงปัจจุบัน

จากการกล่าวมาแล้วข้างต้น นับว่าบ้านยะลาและบ้านท่าสาปมีความสำคัญเพราะเคยเป็นที่ตั้งของเมืองยะลาโดยจะมีการตั้งเมืองที่บ้านยะลา(เขายาลอ)ก่อน แล้วต่อมาย้ายเมืองมาตั้งที่บ้านท่าสาป อย่างไรก็ตามจากการศึกษาเอกสารและประกอบกับการสัมภาษณ์บุคคล แสดงว่าการตั้งเมืองที่บ้านยะลาที่บ้านท่าสาปมีความต่อเนื่องกัน กล่าวคือในขณะที่เมืองตั้งอยู่ที่บ้านยะลานั้น ท่าสาปก็เป็นท่าเรือและเป็นชุมชนที่มีการติดต่อค้าขายแล้ว จึงอาจเป็นไปได้ว่า ขณะที่จวนเจ้าเมืองยะลาตั้งอยู่ที่บ้านยะลานั้น สถานที่ราชการบางส่วนอาจจะตั้งอยู่ที่บ้านท่าสาป เพราะปรากฏว่า ในขณะที่เจ้าเมืองยะลาอยู่ที่บ้านยะลานั้น ก็ได้มีการกล่าวถึงท่าสาปแล้วตั้งหลักฐานที่ปรากฏในการตรวจราชการของพระยาศักดิ์เสนาใน พ.ศ. 2445 ความว่า “พระยายะลาได้มารับพระยาศักดิ์เสนาที่เมืองรามันได้พัก 1 คืน พระยาศักดิ์เสนาได้ชี้แจงให้รับกลับไปรับราชการ ณ เมืองยะลา ด้วย เกรงว่าราชการจะเสื่อมเสียทางท่าสาป” (สำนักงานจังหวัดยะลา, 2545)

บริเวณท่าสาปเป็นที่พักของสินค้าดังกล่าว ซึ่งเรือเหล่านี้จะนำสิ่งของไปที่ชายเหมืองถ้ำทะเล เหมืองติตะ และเหมืองลาบู เป็นท่าเรือที่รับส่งสินค้าจากด่านแม่น้ำ คือ จากอำเภอเบตง อำเภอบันนังสตา เพื่อล่องเรือตามลำน้ำไปยังเมืองปัตตานี ในขณะที่เดียวกันก็เป็นจุดรวมของเรือที่นำสินค้าขึ้นไปขายในบริเวณต้นน้ำ ท่าเรือที่ทำสาปมีหลายท่าด้วยกัน แต่ท่าเรือเดิมเรียกว่า “หน้าหมัง” ซึ่งเป็นที่จอดเรือสินค้า ปัจจุบันท่าเรือหน้าหมังตื่นเงินเนื่องจากแม่น้ำเปลี่ยนทิศทาง ต่อมามีการย้ายท่าเรือไปอยู่อีกแห่งหนึ่งซึ่งใกล้เคียงกับบริเวณท่าเรือเดิม

2.3 ข้อมูลด้านแนวคิดทฤษฎีทางศิลปวัฒนธรรม

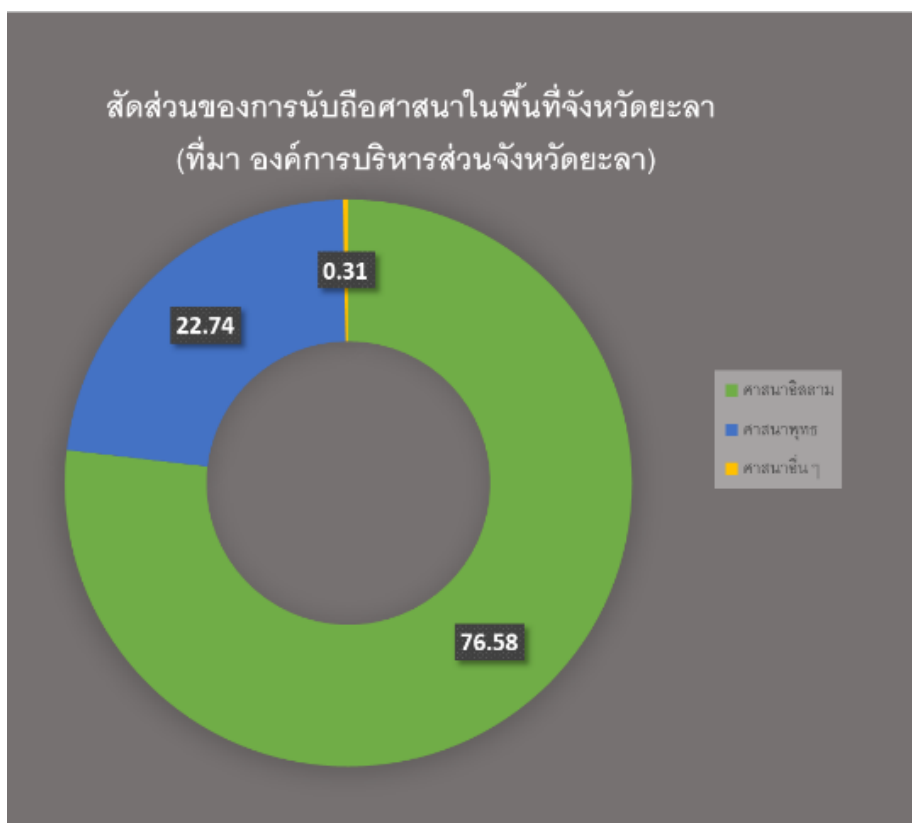
ในด้านการศาสนาและความเชื่อ จังหวัดยะลามีความพิเศษทางความหลากหลายในเรื่องการนับถือศาสนาของคนในชุมชนเนื่องจากมีปัจจัยที่ตั้งที่ไม่อยู่ริมทะเลจึงห่างไกลจากมรสุม อยู่ศูนย์กลางของการเดินทางและเป็นจุดพักสินค้าบนบกระหว่างการเดินทางจากมหาสมุทรฝั่งตะวันตกไปยังฝั่งตะวันออกจึงมีการรับเอาอิทธิพลศิลปวัฒนธรรม และศาสนาจากหลายแหล่ง และยังมีปัจจัยการเปลี่ยนแปลงกลางเมืองการปกครองอยู่ตลอดเวลาที่ผ่านมาแต่อดีต จังหวัดยะลาจึงมีประชาชนที่นับถือศาสนาทั้งมุสลิมที่นับถือกันมาตามประวัติศาสตร์การปกครองของชาวมลายู หรือผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ที่เป็นต้นกำเนิดของศาสนาดั้งเดิม หรือกระทั่งคนที่นับถือศาสนาพุทธที่เป็นศาสนาหลักของประเทศไทย ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลทางด้านจำนวนของสถาบันทางศาสนา และสัดส่วนของการนับถือศาสนาของประชากรในพื้นที่ศึกษาวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาป (เมืองยะลา) ที่สำคัญดังนี้

2.3.1 จำนวนสถาบันทางศาสนา

วัด และสำนักสงฆ์ 61 แห่ง (วัด 41 แห่ง และสำนักสงฆ์ 20 แห่ง)
 มัสยิด 413 แห่ง (จดทะเบียน 402 แห่ง และไม่จดทะเบียน 11 แห่ง)
 โบสถ์คริสต์ 6 แห่ง
 ศาลเจ้า 30 แห่ง
 ศูนย์อบรมศาสนาและจริยธรรมประจำมัสยิด 219 แห่ง
 ศูนย์วัฒนธรรม 1 แห่ง
 สภาวัฒนธรรมอำเภอ 8 แห่ง
 สภาวัฒนธรรมตำบล 16 แห่ง
 โบราณสถานที่ยื่นทะเบียนแล้ว 3 แห่ง
 โบราณสถานอยู่ระหว่างดำเนินการยื่นทะเบียน 14 แห่ง (ที่ศนาสุวรรณ, 2534)

2.3.2 การนับถือศาสนาของประชากร (กปฐ./กชช.2ด.2562)

ศาสนาพุทธ ร้อยละ 18.45 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
 ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 81.46 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
 ศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 0.09 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

ภาพที่ 10 สัดส่วนของการนับถือศาสนาในพื้นที่จังหวัดยะลา

ที่มา: สรุปรโดย จิรวุฒิ ตังอินทร์, 2565

การศึกษาเรื่องการนับถือศาสนาต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดยะลาซึ่งเป็นเขตพื้นที่ของการทบทวนวรรณกรรมในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าตามข้อมูลจากเอกสารรายงานคุณภาพชีวิตประชาชนจังหวัดยะลา ปี 2562 (ขณะที่ทำการเก็บข้อมูล) พบว่าในเขตอำเภอเมืองจังหวัดยะลานั้นมีจำนวนประชากรในอำเภอเมืองที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมากกว่าศาสนาอื่น ๆ และรองลงมาคือศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาหลักของประเทศไทย และมีประชากรชาวไทยจำนวนมาก จากการสำรวจข้อมูลนี้อาจทำให้เห็นถึงข้อแตกต่างและขัดแย้งในเรื่องความสัมพันธ์ของพื้นที่ตั้งทางวัฒนธรรม กับความเป็นจริงของสังคมประเทศ หรืออาจกล่าวได้ว่า อำเภอเมือง จังหวัดยะลานั้นมีความเป็นวัฒนธรรมย่อยที่โดดเด่นในเรื่องวัฒนธรรมการนับถือศาสนามุสลิมที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมหลักของชาติไทยที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และเป็นสาเหตุปัจจัยที่ทำให้คนนอกสังคมชาวจังหวัดยะลาและจังหวัดอื่นในสามจังหวัดชายแดนใต้มีมุมมองถึงความแปลกแยกเหล่านี้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่สงบสุขในท้องที่

ลักษณะและสภาพแวดล้อมทางนิเวศวัฒนธรรมของกลุ่มน้ำท่าสาปพัฒนาขึ้นพร้อมกับจังหวัดยะลา บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำปัตตานี เป็นบ้านและเมืองใน “สังคมชาวนา” (Peasant society) ใน

บริเวณที่ราบลุ่มระหว่างเขาสามลูก คือ เขาตาลอ เขาหน้าถ้ำ และเขากำป่น ซึ่งล้วนเป็นเขาศักดิ์สิทธิ์ตามตำนานซึ่งมีถ้ำหินปูนที่เคยเป็นศาสนสถานมาแต่สมัยศรีวิชัยและเคยเป็นชุมชนบ้านเมืองมาแต่ยุคนั้น หากจะกล่าวถึงประวัติศาสตร์สังคมอันเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเมืองยะลาเกิดขึ้นในช่วงเวลา ร้อยกว่าปีลงมาด้วยการเกิดชุมชนขึ้นที่เชิงเขาตาลอที่เรียกว่า บ้านเนียง บริเวณเขาหน้าถ้ำที่มีบ้านหน้าถ้ำและบ้านที่เปาะเส็งอยู่ใกล้กับลำน้ำปัตตานี ความเป็นบริเวณที่เป็นบ้านและเมืองในพื้นที่นี้สะท้อนให้เห็นจากการมีวังของเจ้าเมืองอยู่หลายแห่ง ตั้งแต่บริเวณเชิงเขาตาลอมีประชากรทั้งชาวมุสลิมและชาวพุทธอยู่ร่วมกัน ด้วยปัจจัยการพัฒนาการคมนาคมจากทางน้ำมาเป็นการเดินทางด้วยทางรถไฟ ดังนั้นการขยายตัวของบ้านเมืองในฐานะศูนย์กลางการคมนาคมในช่วงเวลาต่อมาจึงได้ขยายไปอยู่ที่บ้านท่าสาปก่อนที่จะเจริญและขยายตัวในสมัยหลังเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรมทางฝั่งขวาของลำน้ำปัตตานี อันเป็นที่ตั้งของเมืองยะลา และได้เปลี่ยนเป็นอำเภอเมือง (Urban center) ในปัจจุบัน (พงศไพบูรณ์, 2544) (ทัศนสุวรรณ, 2534)

ความเป็นมาของพื้นที่วิจัยสังคมพหุวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาปที่มีการเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยการพัฒนาทางการปกครอง และการคมนาคมจึงเป็นเหมือนสื่อพัฒนาเอาอิทธิพลจากความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม และศาสนามาตักตะกอนรวมกันบนพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำปัตตานีบริเวณนี้ และมีการปรับเปลี่ยนของชุมชนให้เกิดความเหมาะสมในการอยู่ร่วมกันทำให้รูปแบบของศิลปวัฒนธรรมประเพณีย่อมมีความหลากหลาย และมีความพิเศษแตกต่างไปจากชุมชนพหุวัฒนธรรมอื่น ๆ ในประเทศไทย และเป็นการแสดงออกให้เห็นมิติของการอยู่ร่วมกันด้วยกิจกรรมทางประเพณีที่ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่สำรวจและสังเกตการณ์ในช่วงระยะแรกของการค้นคว้าข้อมูลในการทำงานวิจัย ซึ่งจังหวัดยะลานั้นมีกิจกรรมทางประเพณีหลายอย่างในพื้นที่ที่สำคัญอันแสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมได้แก่

1) แข่งขันนกเขาชวาเสียงและการเลี้ยงนกกรงหัวจุก นกเขาชวา และนกกรง เป็นสัตว์เลี้ยงที่ได้รับความนิยมในดินแดนมลายูแต่อดีตเพราะนกทั้งสองชนิดนี้เป็นนกประจำท้องถิ่นและเป็นสัตว์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอิสลาม (ดังจะเห็นจากประเพณีแห่นก) เป็นสัตว์เลี้ยงในกิจกรรมยามว่างจากการทำเกษตรกรรมเนื่องจากทางภาคใต้ตอนล่างมีปริมาณฝนที่ตกทั้งปีช่วงเวลาของสันตนาการจึงจำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศในท้องถิ่นเช่นกัน ในปัจจุบันได้เป็นที่นิยมแพร่หลายไปทั่วประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านเช่นกัน โดยมีกลุ่มผู้เลี้ยงนกเขาชวาเสียง และนกกรงจากประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย บรูไน และชมรมผู้เลี้ยงนกเขาชวาเสียงของทุกจังหวัดในประเทศไทย เดินทางมาร่วมการแข่งขัน และมีการจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ อุปกรณ์การเลี้ยงนกเขาชวาทุกชนิด ทำให้จังหวัดยะลามีชื่อเสียงได้ในระดับสากล

2) งานสมโภชหลักเมืองยะลาจัดให้มีขึ้น วันที่ 25 พฤษภาคม - 4 มิถุนายน ของทุกปีเองจากจังหวัดยะลาเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของเชื้อชาติ ศาสนามาแต่อดีตมีการรับเอาอิทธิพล

ศาสนาอื่น ๆ และปรับเปลี่ยนรูปแบบทางประเพณีให้เข้ากับบริบทของการพัฒนาสังคมชุมชน ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองยะลาเป็นตัวแทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ ฮินดูซึ่งเป็นศาสนาที่เคยชวามลายูในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้เคยนับถือมาก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนมุสลิมอย่างในปัจจุบัน อีกทั้งในปัจจุบันคติความเชื่อเหล่านี้ยังคงอยู่คู่สังคมชาวยะลามาตลอด และอาจจะกล่าวได้ว่ากิจกรรมสมโภชน์ศาลหลักเมืองเป็นกิจกรรมทางประเพณีที่ทำให้ความหลากหลายของคนในชุมชนได้มีโอกาสได้มาอยู่ร่วมทำกิจกรรมเดียวกันในกิจกรรมวันสมโภชน์นี้ชาวยะลาทุกภาคส่วนจะจัดให้มีขบวนแห่หลักเมืองจำลองไปรอบเมืองยะลา มีการออกร้านนิทรรศการ และการแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ของส่วนราชการต่าง ๆ รวมทั้งการแสดงมหรสพพื้นบ้านทางภาคใต้ เช่น มโนราห์ หนังตะลุง ลิเกฮูลู ฯลฯ (ต้นมหาพราน, 2541) (ทัศนาศูวรรณ, 2534)

3) งานประเพณีของดีเมืองยะลา ซึ่งจะจัดขึ้นในวันเสาร์-อาทิตย์แรกของเดือนสิงหาคมของทุกปี เป็นรูปแบบกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันของทุกเชื้อชาติศาสนาเช่นเดียวกับประเพณีสมโภชน์ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง แต่เป็นมิติทางเกษตรกรรม และอาชีพพื้นถิ่น เนื่องจากจังหวัดยะลาเป็นสังคมเกษตรกรรมมาแต่ช้านาน กิจกรรมนี้จึงจะช่วยให้เกิดประโยชน์ด้านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกัน อีกทั้งยังเป็นช่วงเวลาที่เหมาะที่ทางรัฐจะได้มีโอกาสเผยแพร่ให้ความรู้ทางเกษตรกรรมแก่ชาวบ้านเพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ และช่วยเพิ่มผลผลิตให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในชุมชน ในกิจกรรมจะมีขบวนแห่เปิดงานและการแสดงศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านของชาวจังหวัดภาคใต้ทุกเชื้อชาติ ศาสนา เช่น ขบวนแห่ปลามังกร ช้าง เงาะซาไก รถผลไม้ รถบุปผาชาติการประกวดการแต่งกายชุดบานง ประกวดบายศรี และบุหงาศิริ รำรองเง็ง ฯลฯ (เทศบาลนครยะลา, 2565)

4) การรำซึละ เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดยะลา มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ไม่ซ้ำแบบภาคอื่น ๆ เป็นการต่อสู้ป้องกันตัวของชายไทยมุสลิม คล้ายมวยไทย แสดงเป็นคู่ ๆ ผู้แสดงจะเป็นชายล้วน การแสดงนี้ปัจจุบันยังสามารถพบเห็นได้ในบางโอกาส เป็นที่นิยมของทุกเชื้อชาติศาสนาในสามจังหวัดชายแดนใต้ในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานแสดงสมโภชน์ต่าง ๆ หรือการจัดเป็นกีฬาแข่งขัน และบางครั้งก็จะเห็นการแสดงซึละในการแก้บนของชาวพุทธตามวัดวาอาราม (ทัศนาศูวรรณ, 2534)

5) การรำรองเง็ง เป็นการแสดงพื้นบ้าน นิยมเล่นกันมากในภาคใต้ เป็นการรำที่ได้รับอิทธิพลจากชาวตะวันตกตั้งแต่โบราณและได้มีการปรับปรุงยุคใช้ให้เข้ากับดนตรี และเครื่องแต่งกายพื้นเมือง การรำรองเง็งนั้นจัดเป็นศิลปะการแสดงหมู่ซึ่งต้อง ประกอบด้วย ผู้เต้นชาย - หญิง เป็นคู่ แต่นิยมเต้นกันไม่ต่ำกว่า 5 คู่ ในปัจจุบันเราจะพบการรำรองเง็งนี้จะพบได้ในงานมงคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นศาสนาใด ๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นมุสลิมเพราะท่วงทำนองดนตรีประกอบ และท่าทางของการรำรำรำนั้นมีความสวยงามและเป็นสากล (ทัศนาศูวรรณ, 2534)

6) การถือศีลอด ภาษาถิ่นเรียกว่า "ปอซอ" หรือถือบวช เป็นบทบัญญัติหลักการปฏิบัติของศาสนาอิสลามที่มุสลิมทุกคนจะต้องถือปฏิบัติ โดยละเว้นจากการรับประทานอาหาร ดื่มน้ำ โดยเฉพาะจะต้องสำรวมตนเป็นเวลา 1 เดือน ในเดือนรอมฎอน ซึ่งเป็นเดือนที่ 9 ของปีปฏิทินอิจเราะฮ์ศักราช ก่อนถึงวันที่ 1 ของเดือนรอมฎอน จะมีผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง จะต้องดูดวงจันทร์ระหว่างพระอาทิตย์ตกดิน จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีผู้เห็นดวงจันทร์อยู่บ่อย ๆ มีศาลาดูดวงจันทร์ที่อำเภอยะหา จังหวัดยะลา (วุฒิจันทร์, 2523) (ต้นมหาพราณ, 2541) (จรีรากุล, 2554)

จากตัวอย่างกิจกรรมทางประเพณีในท้องที่ศึกษาที่บ่งบอกให้เห็นถึงภาพของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานกิจกรรมประเพณีด้วยปัจจัยทางศาสนา หรือการรับเข้ามาของอิทธิพลต่างชาติที่เป็นผลจากการเดินทางจากสองฝากฝั่งมหาสมุทรนั้น ก่อให้เกิดรูปแบบทางพหุวัฒนธรรมที่มีความพิเศษแตกต่าง และจากการลงพื้นที่สำรวจศึกษายังพบว่ามีการกิจกรรมทางประเพณีอีกมากมายที่ชาวยะลาได้ร่วมกันจัดขึ้นตลอดทั้งปีดังปฏิทินกิจกรรมประเพณีต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ปฏิทินกิจกรรมประเพณีวันสำคัญจังหวัดยะลา

เดือน	กิจกรรม/ประเพณี
มกราคม	<ul style="list-style-type: none"> - ทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ - สวดมนต์ข้ามปีวิถีไทย วิถีพุทธ - เมาลิตกลางจังหวัดยะลาสู่อาเซียน (กำหนดวันอาจเปลี่ยนแปลงตามปฏิทินอิสลาม)
กุมภาพันธ์	<ul style="list-style-type: none"> - พิธีลุยไฟ สมโภชศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว - วันตรุษจีน - วันมาฆบูชา - มลายูเดย์ และปะการันมลายู
มีนาคม	<ul style="list-style-type: none"> - มหกรรมแข่งนกเขาชาวเสียมออาเซียน - มหกรรมแข่งนกกรงหัวจุกอาเซียน - งานแห่พระลุยไฟสมโภชวันประสูติเจ้าแม่กวนอิม - งานเทศกาลอาหารเด็ด
เมษายน	<ul style="list-style-type: none"> - วันสงกรานต์ - แห่ผ้าห่มพระพุทธไสยาสน์ วัดคูหาภิมุข - งานแห่พระลุยไฟสมโภชวันประสูติเจ้าแม่กวนอิม - พิธีลุยไฟสมโภชศาลเจ้าเค่งฮุดจี่ (วัดแห่งเจีย) - งานมิดไนท์สงกรานต์

เดือน	กิจกรรม/ประเพณี
เมษายน	<ul style="list-style-type: none"> - วันสงกรานต์ - แห่ผ้าห่มพระพุทธรูปไสยาสน์ วัดคูหาภิมุข - งานแห่พระลุ่มไฟสมโภชวันประสูติเจ้าแม่กวนอิม - พิธีลุ่มไฟสมโภชศาลเจ้าเค่งฮุดจี่ (วัดแห่งเจ็ย) - งานมิดไนท์สงกรานต์
พฤษภาคม	<ul style="list-style-type: none"> - วันวิสาขบูชา - งานสมโภชหลักเมืองและงานกาชาดจังหวัดยะลา
มิถุนายน	<ul style="list-style-type: none"> - งานประกวดกาแพะยะลา - ถีอศีลตลอดเดือนรอมฎอน (กำหนดวันอาจเปลี่ยนแปลงตามปฏิทินอิสลาม)
กรกฎาคม	<ul style="list-style-type: none"> - แห่เทียนพรรษา - งานวิ่งยะลามารธาธอน - งานแห่พระลุ่มไฟศาลเจ้าแม่ทับทิม - วันฮารีรายออีดีลพิตรี (กำหนดวันอาจเปลี่ยนแปลงตามปฏิทินอิสลาม) - วันอาสาฬหบูชา - วันเข้าพรรษา
สิงหาคม	<ul style="list-style-type: none"> - ประเพณีทิ้งกระจาดศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว - มหกรรมผลไม้และของดีเมืองยะลา และกิจกรรมประกวดธิดาชาวสวน - วันอีดีลอัดฮา (กำหนดวันอาจเปลี่ยนแปลงตามปฏิทินอิสลาม)
กันยายน	<ul style="list-style-type: none"> - วันอารอฟะห์ (กำหนดวันอาจเปลี่ยนแปลงตามปฏิทินอิสลาม) วันที่ผู้ทำพิธีฮัจญ์เดินทางไปขอพรยังทุ่งอารอฟะห์/ถีอศีลตลอด 1 วัน - ถีอศีลกินเจ
ตุลาคม	<ul style="list-style-type: none"> - ตักบาตรเทโวโรหนะ - ทำบุญวันสารทเดือนสิบ - ประเพณีชักพระ - วันอาซูรอ (กำหนดวันอาจเปลี่ยนแปลงตามปฏิทินอิสลาม)
พฤศจิกายน	<ul style="list-style-type: none"> - ประเพณีลอยกระทง - กฐินพระราชทาน ณ วัดเมืองยะลา พระอารามหลวง, วัดพุทธภูมิ พระอารามหลวง - ประเพณีชักพระ

เดือน	กิจกรรม/ประเพณี
	- กฐินสามัคคี ณ วัดต่าง ๆ ในจังหวัดยะลา
ธันวาคม	- สงท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ - งานคอนเสิร์ตอเคสตราเยาวชนเทศบาลนครยะลา

ที่มา: (เทศบาลนครยะลา, 2565) (เรื่องณรงค์, 2527) (จุรีรากุล, 2554)

ภาพที่ 11 มหกรรมแข่งขันนกเขาชาวอาเซียน
ที่มา: มหกรรมนกเขาชาวอาเซียน. (2565). เข้าถึงได้จาก
<https://www.allthaievent.com/event/138/>

ภาพที่ 12 เศรษฐกิจ/ท่องเที่ยว
ที่มา: สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก
<https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG220721110517550>

ภาพที่ 13 การแสดงรอกเงิง

ที่มา: (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <https://www.thailocalwisdom.com/index.php/localdata-2/socialsystem/item/59-033>

ในแง่มุมมองของมิติทางศิลปวัฒนธรรมของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวยะลานั้นจะเห็นได้ชัดว่าเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นในเรื่องการประสานความเข้าใจบนพื้นที่ความแตกต่างเพื่อลดช่องว่างทางวัฒนธรรม มีการยอมรับและแลกเปลี่ยนศาสตร์องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาหมู่เหล่าในชุมชน อีกทั้งเป็นการร่วมกันสร้างความเข้าใจในการร่วมกันอนุรักษ์ใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดคุณค่าและสอดคล้องไปกับความเป็นจริงในความหลากหลายที่เป็นอยู่บนชุมชนลุ่มน้ำท่าสาปต่อไป

2.4 ข้อมูลด้านเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ศึกษา

หากจะกล่าวถึงสถานการณ์เหตุของความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้ซึ่งรวมถึงจังหวัดยะลาที่เป็นพื้นที่ในการทำงานวิจัยครั้งนี้ จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ จึงได้ทราบถึงสภาพของปัญหาและสาเหตุที่เป็นที่มาของความขัดแย้งต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความแตกต่างของสภาพสังคม วัฒนธรรม รวมไปถึงภาษาการสื่อสาร ที่เป็นปัญหาเรื้อรังมาแต่อดีต และแนวทางที่เป็นกระบวนการในการแก้ปัญหาจากนโยบายของรัฐบาลไทยที่จะผลักดันให้ชุมชนเกิดความสันติสุขจากอดีตสู่ปัจจุบันที่พอจะรวบรวมนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 ปัญหาเรื้อรังมาแต่อดีต และแนวทางที่เป็นกระบวนการในการแก้ปัญหา
จากนโยบายของรัฐบาลไทย

สถานการณ์ในพื้นที่		การปรับตัวของรัฐ	
พ.ศ.	สถานการณ์	พ.ศ.	นโยบาย/มาตรการ
2106	สมัยอยุธยา ปัตตานีก่อการกบฏสมัยสมเด็จพระ มหาจักรพรรดิ		
2173-2176	ปัตตานีก่อการกบฏสมัยพระเจ้า ปราสาททอง		ส่วนกลางส่งกองทัพมา ปราบปรามสิ้นสุดสมัยอยุธยา หัวเมืองมลายูเป็นอิสระ
2325	สมัยรัตนโกสินทร์ หัวเมืองมลายูเป็นอิสระ	2328	กรุงเทพฯขยายอำนาจ วังหน้ากรีธาทัพตีหัวเมืองปักษ์ ใต้ถึงกลันตัน ตรังกานู ควบคุม ส่งเครื่องราชบรรณาการ
2332	ตงกูละมิตดิน รายาปัตตานีก่อความ ไม่สงบ	2332	ปราบปราม ปลดรายาปัตตานี แต่งตั้งคนใหม่แทน แบ่งปัตตานี เป็น 7 หัวเมือง
		2334	ควบคุมหัวเมืองมลายูอย่าง ใกล้ชิดแบ่งแยกเมืองให้ขึ้นกับ มณฑลนครศรีธรรมราชและ มณฑลสงขลา
2351	ตะไต่ะ ปักปัน รายาปัตตานี กบฏ		ส่วนกลางปราบปราม
2375-2381	หัวเมืองทั้ง 7 ก่อกบฏหลายครั้ง พระ ยาไทรบุรี (ปะแงรัน) หนีไปพึ่งอังกฤษ		ใช้วิธีปราบปรามถูกแทรกแซง โดยการขยายอำนาจของอังกฤษ ตอนบนของแหลมมลายู
		2382	แบ่งแยกการปกครอง แบ่งไทร บุรีเป็น 4 หัวเมือง ปะลิด สตูล ไทรบุรี กะบังปาสุ
		2385	ใช้นโยบายผ่อนสั้นผ่อนยาวให้

สถานการณ์ในพื้นที่		การปรับตัวของรัฐ	
พ.ศ.	สถานการณ์	พ.ศ.	นโยบาย/มาตรการ
			พระยาไทรบุรีกลับไปครองเมือง ได้ดั้งเดิม สถานการณ์สงบเป็น ระยะเวลานาน
		2438	พยายามลดอิทธิพลอังกฤษ โดย การปฏิรูปการปกครองให้กลับ ต้น ตรังกานู อยู่ในความดูแล ของเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต
2435-2442	หัวเมืองปักษ์ใต้ไม่พอใจที่ถูกปกครอง โดยตรง ต่อต้านขัดขืนกฏข้อบังคับ ต่าง ๆ อย่างสงบ โดยเฉพาะรายระ แงะและปัตตานี	2439	รวม 7 หัวเมืองเรียก หัวเมืองอิสลามปักษ์ใต้ ขึ้นกับ มณฑลนครศรีธรรมราช ส่งผู้ปกครองจากส่วนกลางไป ปกครองโดยตรง
		2441-2442	ออก พ.ร.บ.ปกครองท้องที่ ร.ศ.116 รวมไทรบุรี ปะลิส สตูล เป็นมณฑลไทรบุรี
2444-2445	ต่อต้านข้อบังคับลักษณะปกครองหัว เมืองตาม พ.ร.บ.ปกครองท้องที่	2444-2445	ใช้นโยบายผ่อนปรน ส่งเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางที่มี ความสามารถและเข้าใจ ขนบธรรมเนียม ประเพณี
2106	<u>สมัยอยุธยา</u> ปัตตานีก่อการกบฏสมัยสมเด็จพระ มหาจักรพรรดิ		
2173-2176	ปัตตานีก่อการกบฏสมัยพระเจ้า ปราสาททอง		ส่วน กลาง ส่ง กองทัพ มา ปราบปรามสิ้นสุดสมัยอยุธยา หัวเมืองมลายูเป็นอิสระ
2325	<u>สมัยรัตนโกสินทร์</u> หัวเมืองมลายูเป็นอิสระ	2328	กรุงเทพฯขยายอำนาจ วังหน้ากรีธาทัพตีหัวเมืองปักษ์ ใต้ถึงถลันตัน ตรังกานู ควบคุม

สถานการณ์ในพื้นที่		การปรับตัวของรัฐ	
พ.ศ.	สถานการณ์	พ.ศ.	นโยบาย/มาตรการ
			ส่งเครื่องราชบรรณาการ
2332	ตนกูละมิตดิน รายาปัตตานีก่อความไม่สงบ	2332	ปราบปราม ปลดรายาปัตตานี แต่งตั้งคนใหม่แทน แบ่งปัตตานี เป็น 7 หัวเมือง
		2334	ควบคุมหัวเมืองมลายูอย่างใกล้ชิดแบ่งแยกเมืองให้ขึ้นกับ มณฑลนครศรีธรรมราชและ มณฑลสงขลา
2351	คะโต๊ะ ปักัน รายาปัตตานี กบฏ		ส่วนกลางปราบปราม
2375-2381	หัวเมืองทั้ง 7 ก่อกบฏหลายครั้ง พระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) หนีไปพึ่งอังกฤษ		ใช้วิธีปราบปรามถูกแทรกแซง โดยการขยายอำนาจของอังกฤษ ตอนบนของแหลมมลายู
		2382	แบ่งแยกการปกครอง แบ่งไทรบุรีเป็น 4 หัวเมือง ปะลิด สตูล ไทรบุรี กะบังปาสุ
			วัฒนธรรมของพื้นที่มาปกครอง
		2445	ตรา “กฎข้อบังคับสำหรับการปกครองบริเวณ 7 หัวเมือง ร.ศ.120” เพื่อให้เหมาะสมกับจิตใจ ลัทธิประเพณีของชาวไทยมุสลิม
		2449	จัดตั้งมณฑลปัตตานี ประกอบด้วย ปัตตานี บางนรา (นราธิวาส) สายบุรี และยะลา
2452	ไทยทำสนธิสัญญากับอังกฤษ 10 มีนาคม 2452 ยกไทรบุรี กลับคืน ตังเกาญู ปะลิส รวมทั้งเกาะใกล้เคียงให้อังกฤษ		

สถานการณ์ในพื้นที่		การปรับตัวของรัฐ	
พ.ศ.	สถานการณ์	พ.ศ.	นโยบาย/มาตรการ
2453-2454	เกิดผู้มีบุญจังหวัดยะลาและปัตตานี ช่องสุ่มผู้คน	2453-2468	ปราบปรามความไม่สงบ เปลี่ยนนโยบายไม่ใช้การลงโทษ คัดเลือกข้าราชการที่ดี ไปปฏิบัติงานมณฑลปัตตานี
2465	กรณีความไม่สงบหมู่บ้านน้ำใส อ.มา ยอ จ.ปัตตานี เกิดการปะทะกัน ระหว่างพนักงานปกครองท้องถิ่นกับ ราษฎร	2465	นำระบบการปกครองแบบ เทศาภิบาลมาใช้ ยุบมณฑล ปัตตานี ตรากฎข้อบังคับ ลักษณะการปกครองหัวเมือง ชั่วคราว พ.ศ.2465 มีผู้ว่าราชการจังหวัด
		2475	เปลี่ยนแปลงการปกครอง สู่ระบบประชาธิปไตยโดย เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร
		2476	ให้ ทุ ก เมื อ ง ขึ้น กั บ กระทรวงมหาดไทย ยกเลิกมณฑล
2487-2488	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด นราธิวาสยื่นเรื่องรื้อร้องทุกข์การใช้ พ.ร.บ.วัฒนธรรม ก่อให้เกิดปัญหา ทางศาสนากับประชาชนในพื้นที่		
		2488-2490	สร้างนโยบายผ่อนปรนเข้าหา หลักศาสนาและขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่น พ.ร.บ. ศาสนูปถัมภ์ ฝ้ายอิสลาม พ.ร.บ.การใช้ ก.ม.อิสลาม พ.ร.บ.มัสยิดอิสลาม (สภา อานันท์, 2551)

สถานการณ์ในพื้นที่		การปรับตัวของรัฐ	
พ.ศ.	สถานการณ์	พ.ศ.	นโยบาย/มาตรการ
2490-2491	เกิดกรณีหะยีสุหลงขออิสระในการจัดการท้องถิ่นและถูกจับในข้อหา กบฏ	2490	ตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาการปกครอง 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาและส่งเสริมตามลักษณะความต้องการของพื้นที่ (สถาonanันท์, 2551)
2491	กบฏดุซงยองเคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดน ยื่นญัตติต่อสหประชาชาติ และการแทรกแซงของขบวนการต่างประเทศ		
		2492	ตัดสินคดีหะยีสุหลงและพรรคพวกจำคุก 7 ปี (ติดจริง 3 ปี 6 เดือน พ.ศ.2495 ปล่อยกลับ)
2497	หะยีสุหลงกับพวก 2 คน หายสาบสูญ	2497	เกิดการเรียกร้องให้สืบสวน พ.ร.บ.ระเบียบ-ข้าราชการฝ่ายตุลาการ (มีดาโต๊ะยุติธรรม)
		2501	ตั้งคณะกรรมการพัฒนาภาคใต้ ชุดที่ 1
		2502	ตั้งคณะกรรมการประสานกรรมการ 4 จังหวัดภาคใต้ ร.ม.ต.มหาดไทยเป็นประธาน (สถาonanันท์, 2551)
2503	มีการจับกุมองค์การแบ่งแยกดินแดน ซึ่งมีตัวแทนอยู่ใน 4 จังหวัดภาคใต้ เตรียมแผนก่อความไม่สงบในเดือนมีนาคม 2504 เตรียมต่อสู้ซื้ออาวุธ		
		2504	ตั้งคณะกรรมการพัฒนาภาคใต้

สถานการณ์ในพื้นที่		การปรับตัวของรัฐ	
พ.ศ.	สถานการณ์	พ.ศ.	นโยบาย/มาตรการ
			ชุดที่ 2
2505-2510	เกิดโจรมะอี่ชอกก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี	2506	เปลี่ยนชื่อพื้นที่จาก 4 จังหวัดภาคใต้เป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้รวมสงขลา
2507	เปาะสู ถูกจับข้อหากบฏ (ถือว่าเป็นผู้เริ่มวางรากฐานจัดหน่วยกำลังถืออาวุธของขบวนการภายในประเทศเป็นคนแรก)	2507	จัดตั้งศูนย์ประสานงานการปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ปรับปรุงการศึกษาท้องถิ่น (ปอเนาะ) ให้เป็นโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามกรม.อนุมัติโครงการคัดเลือกนักเรียนไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ โดยไม่ต้องสอบคัดเลือก(สถานันท์, 2551)
2511-2512	ราชการใช้แผนปราบปรามพิเศษมาจนถึงปัจจุบัน		
2513	ขจก.สู้มสังหารเจ้าหน้าที่ที่อ.รือเสาะ		
2514	ขจก.สังหาร 8 ศพที่นิคมสร้างตนเองบ้านควนกาหลง จ.ยะลาและมีการลอบสังหารจับตัวเรียกค่าไถ่		
2518	กรณีสะพานกอดอ สายบุรี ปัตตานี ชาวไทยมุสลิมถูกสังหาร 5 ศพ เกิดเกิดขบวนชุมนุมประท้วงหน้าศาลากลางจังหวัดปัตตานี	2518	ตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำหน้าที่ปราบปรามการก่อการร้ายต่าง ๆ
		2519	ตั้งคณะกรรมการเร่งรัดพัฒนา

สถานการณ์ในพื้นที่		การปรับตัวของรัฐ	
พ.ศ.	สถานการณ์	พ.ศ.	นโยบาย/มาตรการ
			ภาคใต้
2520-2524	กำหนดโครงการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524) ส่งเสริมสนับสนุนและให้ความสะดวกแก่การปฏิบัติศาสนกิจของประชาชนในพื้นที่(บุญโยปีษฎัมภ์, 2547)		
2518-2530	ปัญหาที่ตามมาอยู่คือการชุมนุมให้เกิดความกลัว การลอบสังหารเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและการจับตัวเรียกค่าไถ่ ซึ่งมีอยู่ประปรายเสมอมา	2520	จัดทำโครงการประสานสัมพันธ์ผู้นำศาสนาอิสลาม
		2521	ตั้งคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ระดับชาติ) ตั้งคณะกรรมการพิเศษดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้
		2522	ตั้งคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ระดับท้องถิ่น)
		2523	คำสั่งนายกรัฐมนตรี 66/2523 เรื่องนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์
		2524	จัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์ในพื้นที่		การปรับตัวของรัฐ	
พ.ศ.	สถานการณ์	พ.ศ.	นโยบาย/มาตรการ
			(กัลยาคุณาวุฒิ, 2533)
2534	เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมรุนแรงของสังคมปัญหาความยากไร้ในคนมุสลิมอันเกิดจากเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหายาเสพติด	2539	รัฐบาลใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 5 และในจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดรอง เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ3จังหวัดชายแดนใต้ (สถาอานันท์, 2551)
2544	พ.ต.ต.ทักษิณ ชินวัตร ก้าวขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี เกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองใน 3 จังหวัดชายแดนใต้และการแทรกแซงของกลุ่มก่อการร้ายสากล อัลเคดดา	2545	ยุบศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ และใช้กำลังหลักจากตำรวจเริ่มแผนพิทักษ์ใต้ 46 (บุญโยปรัชญัมภ์, 2547)
2547	ผู้ก่อการร้ายปล้นปืนจ.นาราธิวาส และมีการสลายการชุมนุมของชาวมุสลิมที่อำเภอตากใบ และมีการใช้ความรุนแรงในการสลายชุมนุม (ยุทธการตาต่อตาฟันต่อฟัน) มีการจัดตั้งกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.)	2548	มีการใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่3จังหวัดชายแดนใต้ (บุญโยปรัชญัมภ์, 2547)
2551	มีการวางระเบิดมากกว่าสิบครั้งในตัวเมืองจังหวัดยะลา ปัตตานี นาราธิวาส และสงขลา	2552	มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการตำรวจชายแดนใต้
2554	เกิดการยิงถล่มฐานเจ้าหน้าที่และมีการปล้นปืนอีกหลายครั้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้	2554	รัฐบาลประกาศขยายเวลากฎอัยการศึกใน 3 จังหวัดชายแดนใต้
2555-2556	มีการลอบสังหารผู้นำชุมชนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้อย่างต่อเนื่อง	2557	มีการจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนใต้

สถานการณ์ในพื้นที่		การปรับตัวของรัฐ	
พ.ศ.	สถานการณ์	พ.ศ.	นโยบาย/มาตรการ
2559	มีการขยายวงการค้าการรัายมาสู่ภาคใต้ตอนบนแถบ ภูเก็ต พังงา ตรัง สุราษฎร์ และนครศรีธรรมราช	2560	มีคำสั่งเพิ่มอัตราค่าล้างพลของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภาคใต้
2561-2565	มีเหตุการณ์ก่อความไม่สงบอยู่เป็นระยะ เช่นการลอบสังหาร เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้นำชุมชนตามบริเวณรอบนอกตัวเมือง และมีการวางระเบิดในเขตชุมชนบ้างประปราย		

ที่มา: สรุปสถิติเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประจำปี 2557, 2557 (กัลยา คุณาวุฒิ, 2533)

จากตารางเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ รวมไปถึงจังหวัดยะลาซึ่งเป็นเขตพื้นที่ในการวิจัยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นได้ว่าความไม่สงบเกิดขึ้นมาแต่อดีตและกินเวลายาวนานจนเกิดเป็นปัญหาเรื้อรังที่ทำให้เป็นมรดกตกทอดในด้านลบ และทำให้เกิดการชะลอตัวในการพัฒนาบ้านเมืองมาโดยตลอด ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งที่ประชาชนชาวไทยทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญต่อการร่วมมือกันหาทางออกด้วยสันติวิธี และต้องใช้เหตุผลรวมถึงข้อเท็จจริงให้มากขึ้นกว่าปัจจุบันทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเป็นการช่วยผ่อนคลายนความตึงเครียดของสถานการณ์ได้บ้างในขณะที่อิทธิพลกระแสความรุนแรงของสื่อใหม่ของโลกโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันยังก่อให้เกิดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงในสังคมโลกเสมือนระหว่าง สังคมโลกตะวันตกกับสังคมโลกตะวันออกนั้นอาจจะเป็นส่วนช่วยปลุกปั่นทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ทวีปัญหาบานปลายออกไปเป็นระดับชาติได้ อันจะเกิดความเสียหายต่อการพัฒนาชาติไทย ดังนั้นทางออกของการแก้ปัญหาเหล่านี้คือ ทุกภาคส่วนต้องมีความจริงจังจริงจังใจมากขึ้นเพื่อนำความหลากหลายต่าง ๆ ในพหุวัฒนธรรมสังคมไทยมาร่วมกันสร้างสันติสุขที่แท้จริงใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ให้ยั่งยืนตลอดไป

2.5 ข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการสื่อสารในพื้นที่วิจัย

การสื่อสารเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีความเข้าใจกันมากขึ้น ไม่เพียงแต่คนที่อยู่ใกล้ชิดกันเท่านั้น แต่หมายรวมถึงผู้คนที่อยู่ไกลออกไปอีกฟากหนึ่งของสังคมหรือของโลกด้วย พลังของการ

สื่อสารจึงมีคุณภาพไม่ต่างไปจากพลังทางเศรษฐกิจที่กำลังเชื่อมร้อยโลกทั้งโลกเข้าด้วยกัน และพร้อมที่จะบิดเบี้ยว พลิกผันหรือกลายเป็นไปตามพลังอำนาจของผู้ควบคุมได้อย่างไม่ยากเย็น

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งก็เช่นเดียวกัน การสื่อสารต่อกันระหว่างผู้ขัดแย้งเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหา หาทางออก หรือคลี่คลายปัญหาไปได้ การศึกษาองค์ความรู้ด้านการสื่อสารจึงมีส่วนอย่างมากในการสร้างความเข้าใจและสร้างสรรค์สันติภาพให้แก่สังคม

กระบวนการสื่อสารที่สร้างสรรค์และสมบูรณ์แบบจึงมีไม่เพียงแค่ว่า “นำเสนอ” ออกไปเท่านั้น หากแต่ต้องคำนึงถึง “ผู้รับ” และ “ผลจากการรับ” ด้วย ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมทราบว่า นักวิชาการด้านสื่อมวลชนได้ตั้งข้อสังเกตในประเด็นนี้ไว้ว่า สื่อได้ทำหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจได้น้อยมาก อย่างไรก็ตามแต่การสร้างสรรค์สันติภาพเลย ในทางกลับกัน งานวิจัยจำนวนมากพบว่าสื่อมีอิทธิพลในการสร้างความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมเสียด้วยซ้ำ และมักจะเกิดขึ้นด้วยความไม่ตั้งใจ ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการศึกษาปัญหาในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงพฤติกรรมของการใช้เครื่องมือสื่อสารของคนในพื้นที่วิจัยจึงจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการเลือกใช้ระบบการสื่อสารบริบทใหม่ให้เข้ากับสภาพสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่วิจัย และเป็นการสร้างความเข้าใจต่อคนไทยในสังคมภายนอกได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์รูปแบบต่าง ๆ ของระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีเครื่องมือสื่อสารระบบใหม่ของคนในชุมชน ละในรูปแบบสากล เพื่อเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยดังนี้ (จันทร์แดง, 2550)

2.5.1 การสื่อสาร และการรับรู้ของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

หากกล่าวถึงคำว่า การสื่อสารก็จะหมายถึง กระบวนการส่งข่าวสารข้อมูลจากผู้ส่งข่าวสาร (Sender) อาจจะเป็นอยู่ในลักษณะ ตัวอักษร น้ำเสียง สี การเคลื่อนไหว ฯลฯ หรือที่เรียกว่าข่าวสาร (Message) ไปยังผู้รับข่าวสาร (Receivers) ผ่านสื่อกลาง (Media) ตามช่องทางสื่อสาร (Communication Channel) ด้วยวัตถุประสงค์ให้ผู้ได้รับข่าวสารมีปฏิกริยาตอบสนองตอบสนองตอบสนองกลับมา โดยมีความคาดหวังให้เข้าใจ และเป็นไปตามที่ผู้ส่งสารต้องการ ซึ่งจากความหมาย และองค์ประกอบของการสื่อสารในแต่ละบริบทนั้นนับว่ามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนมาโดยตลอด อันเป็นสาเหตุสืบเนื่องมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทำให้การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ มีพัฒนาการเรื่องความรวดเร็วแม่นยำ อีกทั้งยังมีช่องทางในการสื่อสารหลากหลายวิธีให้ผู้บริโภคเลือกใช้ มีประโยชน์ต่อการโทรคมนาคม การศึกษา การทหาร เศรษฐกิจ และความบันเทิง การสื่อสารจะไม่เกิดความสำเร็จสมบูรณ์หากเกิดความบกพร่องในองค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่ง

จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องผลสำรวจพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และข่าวสารทั่วไปของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้จำนวน 900 คน พบว่าสื่อที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเปิดรับมากที่สุด คือ สื่อโทรทัศน์ รองลงมาคือ การสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งบุคคลใน

ครอบครัว เพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมงาน และตามด้วยสื่อวิทยุ ตามลำดับ ในขณะที่สื่อที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเปิดรับอยู่ในระดับต่ำ คือ หอกระจายข่าว ร้านน้ำชา และผู้นำศาสนา ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและกำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศชายระบุว่าได้รับข่าวสารจากร้านน้ำชา และจากผู้นำชุมชนบ่อยครั้งกว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงอาจเป็นสาเหตุของการดำเนินชีวิตตามวิถีเกษตรกรรม หรืออาจเพราะพฤติกรรมทางสังคมของคนในชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติศาสนาจึงใช้สถานที่สาธารณะในกิจกรรมประจำวันเป็นแหล่งรับรู้และกระจายข่าวสารได้ (ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2551)

ในส่วนของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะรับรู้ข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ รองลงมาคือสื่อวิทยุ และสื่อหนังสือพิมพ์ตามลำดับ นอกจากนั้นแล้วก็ยังมีช่องทางอื่น ๆ ได้แก่ การเปิดรับข่าวสารจากผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และร้านน้ำชา โดยกลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาอิสลามมีระดับการเปิดรับสื่อดังกล่าวอยู่ในระดับสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธ เนื้อหาข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ประเด็นข่าวการฆ่ารายวันและผลกระทบที่ประชาชนในพื้นที่ได้รับ รองลงมาคือ ประเด็นเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ และประเด็นการแก้ปัญหาและพัฒนาด้านการศึกษาของเยาวชน

เนื้อหาข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าจะมีส่วนในการสร้างความสันติสุข ได้แก่ ประเด็นที่ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รองลงมาคือ ประชาชนควรช่วยสอดส่องดูแลชุมชน/สังคม เมื่อพบสิ่งผิดปกติ ควรแจ้งเบาะแสแก่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานภาครัฐ และการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชนในสังคมจะช่วยให้เกิดความสมานฉันท์ และประเด็นสมาชิกในชุมชนมีส่วนช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความสันติสุขได้

2.5.2 ปัญหาด้านการสื่อสารในสามจังหวัดชายแดนใต้

ในพื้นที่แถบ 3 จังหวัดชายแดนใต้รวมถึงจังหวัดยะลานั้น ปัญหาด้านการสื่อสารถือว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมกับกระบวนการของการพัฒนาเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน เช่นกัน และนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของคนในชุมชนพหุวัฒนธรรม และเป็นอุปสรรคต่อการนำเสนอแง่มุมความเป็นจริงของความสงบสุขที่มีอยู่ในสังคมชาวยะลามาช้านาน จากการศึกษาข้อมูลเรื่องปัญหาการสื่อสารนั้นพบสาเหตุหลักใหญ่อยู่ 2 ประเด็น คือ 1) ประเด็นปัญหาจากการนำเสนอข่าวสาร และผู้รับสารจากสื่อหลักของรัฐบาล หรือสื่ออิสระในท้องถิ่นที่อยู่ภายในประเทศไทย และ 2)

ปัญหาที่เกิดจากสำนักสื่อที่มีการนำเสนอข่าวสารในแง่มุขามุสลิมสากล จากการทบทวนวรรณกรรมดังนี้

2.5.2.1 ปัญหาจากการนำเสนอข่าวสาร และผู้รับสารจากสื่อหลักของรัฐบาล หรือสื่ออิสระในท้องถิ่นที่อยู่ภายในประเทศไทย

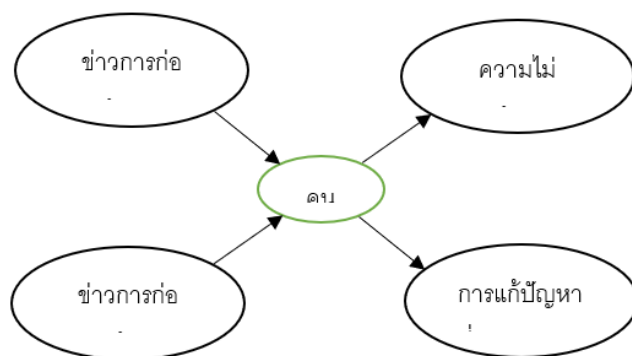
1) ภาษามลายูท้องถิ่นมีเพียงภาษาพูด ไม่มีตัวอักษรหรือภาษาเขียน จึงเป็นปัญหาต่อการสื่อสารในรูปแบบทางการ เช่น การให้ความรู้เรื่องโรคระบาดต่าง ๆ ที่ไม่สามารถใช้วิธีสื่อสารเผยแพร่ในรูปแบบ ตัวหนังสือ หรือ ข้อความต่าง ๆ ได้ หรือ ศัพท์บางคำที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกให้เกิดความเหลื่อมล้ำ เช่นการใช้คำว่า “แขก” เรียกกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือ เมื่อเกิดเหตุความรุนแรงก็จะมี การขึ้นหัวข้อข่าวเหมารวมว่าเป็น “โจรใต้” เสียทั้งหมด ทั้งที่ความเป็นจริงความรุนแรงเหล่านั้นเป็นเพียงแค่ความขัดแย้งระหว่างบุคคลภายในชุมชนมิใช่เป็นการก่อความไม่สงบของกลุ่มลัทธิ หรือ ขบวนการก่อการร้าย อย่างที่ผู้รับสารภายนอกเข้าใจแต่อย่างใด (บุญโยปรัชญัมภ์, 2547) (สาและ, 2544)

2) ลักษณะของการชิงพื้นที่ของสื่อ ที่มักจะนำเสนอเหตุการณ์ความรุนแรงที่ดูน่าหวาดกลัว แต่เป็นประเด็นสร้างความน่าสนใจให้กับผู้รับสารที่อยู่นอกสังคม 3จังหวัดชายแดนใต้หรือเป็นเพราะเงื่อนไขของสำนักข่าวสารที่มีความต้องการให้นำเสนอเพื่อดึงดูดความสนใจผู้ดู (บุญโยปรัชญัมภ์, 2547) (ศุภย์แผ้วระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2551)

3) การถ่ายทอดของสื่อที่มีความบิดเบือน หรือการนำเสนอข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงเพื่อการหาผลประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งจากแหล่งข่าว และผู้รับสารก็ตาม (ศุภย์แผ้วระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2551) (สถาอานันท์, 2551)

4) รูปแบบของการนำเสนอที่เกี่ยวกับ สามจังหวัดชายแดนใต้ถ้าเป็นการนำเสนอเรื่องราวของศิลปวัฒนธรรมก็มักจะนำเสนอแต่ กิจกรรมประเพณีชาวมุสลิม จนทำให้คนนอกสังคมเกิดความรู้สึกว่าชุมชนเหล่านี้ไม่ได้ใช้วัฒนธรรมร่วมกับคนไทย ซึ่งในความเป็นจริงศิลปวัฒนธรรม ใน3จังหวัดชายแดนใต้มีพื้นฐานวัฒนธรรมร่วมกับวัฒนธรรมไทยมาแต่อดีต และมีความหลากหลายของบริบททางกิจกรรมศาสนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน(สถาอานันท์, 2551)

5) เมื่อสื่อนำเสนอกิจกรรมทางประเพณีในศาสนาต่าง ๆ ในพื้นที่ 3จังหวัดชายแดนใต้ มักจะไม่นำเสนอภาพลักษณ์ที่เป็นกิจกรรมร่วมของคนต่างเชื้อชาติศาสนา ให้เห็นถึงความเข้าใจกันของคนในท้องถิ่น และเป็นความสงบสุขที่ยั่งยืนบนพื้นฐานพหุวัฒนธรรม (สถาอานันท์, 2551)

ภาพที่ 14 ผลกระทบจากแรงกดดันจากสื่อที่มีต่อคนไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
ที่มา: สรุปรโดยจิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2565.

ภาพที่ 15 ข่าวสดออนไลน์ “16 ปีไฟใต้ไหมไม่หยุด 1 มกราคม 2563”

ที่มา: ข่าวสด ออนไลน์, เข้าถึงได้จาก https://www.khaosod.co.th/politics/hot-topics/news_3279575

2.5.2.2 ปัญหาที่เกิดจากสำนักสื่อที่มีการนำเสนอข่าวสารในแง่มุขามุสลิมสากล

นอกเหนือจากการนำเสนอรูปภาพข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์สื่อหลักทั่วไปหรือสื่อตัวแทนรัฐที่คอยแต่นำเสนอสิ่งที่ทำให้ตอกย้ำความรู้สึกให้คนโดยทั่วไปเกิดความหวาดกลัวต่อสังคมชุมชนพหุวัฒนธรรมสามจังหวัดชายแดนใต้ อีกทั้งยังทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกถึงความเหลื่อมล้ำ และแตกต่างออกไปจากความเป็นประชาชนในชาติไทยแล้ว ในมุมมองของการนำเสนอข่าวสารจากสื่อที่มาจากสำนักสื่อมุสลิมก็เป็นปัจจัยก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการจัดการให้สื่อเป็นเหมือนตัวแทนนำพามาซึ่งสันติภาพให้เกิดขึ้นชุมชน กล่าวคือ ในปัจจุบันมีการนำเสนอข่าวสารจากสื่อมุสลิมหลากหลายสำนักข่าวเช่นกัน และการนำเสนอข่าวของแต่นักข่าวย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดของสื่อ นั้น ๆ ในขณะที่สื่อสำนักไทยมักรายงานสถานการณ์สามจังหวัดภาคใต้ในเรื่องราวประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในประเทศ สื่อสำนักมุสลิมที่อยู่ในประเทศ และต่างประเทศจำนวนไม่น้อยใช้การนำเสนอข่าวในลักษณะความขัดแย้งทางศาสนาที่เกิดระหว่าง “รัฐพุทธ กับ ชาวมุสลิม” ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน

ใต้ และเกิดจากมุมมองของชาวมุสลิมทั้งหมด จึงทำให้ชาวมุสลิมชาติอื่น ๆ เมื่อได้รับข่าวสารก็จะเข้าใจว่าความรุนแรงนั้นเกิดจากการกดขี่ข่มเหงชาวมุสลิมในประเทศไทยที่เป็นประชากรส่วนน้อย เช่น หลังจากเหตุการณ์ตำรวจและทหารเข้าใช้ความรุนแรงต่อชาวมุสลิมที่ บ้านกรือเซะ และตากใบ (พ.ศ.2547) (บุญโยปรัชญ์, 2547) ได้มีการประท้วงหน้าสถานทูตไทยในมาเลเซีย แล้วยังมีการนำประเด็นในเรื่องนี้มาเป็นปัญหาในการถกเถียงกันในรัฐสภามาเลเซียเช่นกัน หรือมีการเสนอแนะจากหนังสือพิมพ์จากท่าโปสท์ของประเทศอินโดนีเซีย ให้นายกรัฐมนตรีของไทยในสมัยนั้น (ทักษิณ ชินวัตร) ทำการศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ของอินโดนีเซียในการจัดการกับกลุ่มเคลื่อนไหวอิสลามในอาเจะห์ โดยให้ไทยเปิดโต๊ะเจรจากับกลุ่มแบ่งแยกดินแดน และหาข้อตกลงเรื่องสันติภาพ หรือในปัจจุบันการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลก็มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มมุสลิมที่ใช้ชื่อเวปไซด์ islamonline.net ที่มีการนำเสนอเหตุการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้อย่างต่อเนื่อง ได้มีการพาดหัวข่าวอย่างเช่น ไทยซื้ออาวุธสหรัฐ ประกาศสงครามมุสลิมใต้ หรือสังหารหมู่ไทยมุสลิมอะไรอยู่เบื้องหลัง หรือการนำเสนอประวัติศาสตร์สุดตานับตากับการเคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดน หรือการนำเสนอในด้านสังคมในเรื่องที่ชาวมุสลิมในสามจังหวัด ถูกกีดกันโอกาสทางอาชีพ เศรษฐกิจ และการศึกษา (สถานันท์, 2551)

ดังที่ได้กล่าวมาจากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบถึงปัญหา ที่เกิดจากสื่อหรือพฤติกรรมแทรกแซงจากสื่อต่างประเทศที่ในปัจจุบันไม่ใช่มีการนำเสนอเพียงเฉพาะหน้าหนังสือพิมพ์ หรือทางวิทยุ โทรทัศน์เท่านั้นแต่ยังมีการพัฒนาในเชิงรุกด้วยการกระจายข่าวสารทางช่องทางอินเทอร์เน็ต และโซเชียลมีเดียที่มีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง การทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดความลึกซึ้งต่อสภาพปัญหาการสื่อสารที่อยู่บนพื้นที่เปราะบางทางความรู้สึกนั้นจึงจำเป็นต้องมีความระเอียดอ่อน เพื่อการประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับการดำเนินงานวิจัย และเกิดประโยชน์ที่ได้จากการถ่ายทอดสื่อสารที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

2.5.3 กรอบแนวคิด และบทบาทหน้าที่ของผู้สื่อข่าวในสถานการณ์ความรุนแรง สามจังหวัดชายแดนใต้

หากจะกล่าวถึงข้อมูลของกระบวนการในการสื่อข่าว นั้น ผู้สื่อข่าว นั้น ผู้สื่อข่าว นับว่ามีความสำคัญมากทั้งสื่อสิ่งพิมพ์, วิทยุกระจายเสียง, และสื่อทางออนไลน์ เพราะผู้สื่อข่าวจะเป็นผู้ทำความจริงให้ปรากฏเป็นข่าว หรือรายงานให้สังคมได้รู้ และเป็นบุคคลที่บันทึกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์เพื่อทำการเสนอบรรณาธิการ และทำการเผยแพร่ต่อไป จากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องกรอบแนวคิด และบทบาทหน้าที่ผู้สื่อข่าวใน 3 จังหวัดชายแดนใต้นั้น มีทั้งข้อมูล ทศนคติ รวมไปถึง

ถึงข้อปฏิบัติและข้อควรหลีกเลี่ยงในการนำเสนอรายงานข่าวเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้พิจารณาเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ และเผยแพร่งานวิจัยในครั้งนี้

จากข้อมูลพบว่าสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยมีการจัดตั้ง “ศูนย์ข่าวอิสรา” เพื่อทำหน้าที่รายงานข่าวสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนระดับชาติ แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งนั้นผู้วิจัยพบว่า การรายงานข่าวจากผู้สื่อข่าวท้องถิ่นในเรื่องเหตุการณ์ความไม่สงบนั้นมีบทบาทอย่างยิ่งในการเป็นเครือข่ายสำคัญในการรายงานข่าวมายังศูนย์ข่าวของสื่อระดับชาติอีกด้วย ดังนั้นหน้าที่ของผู้สื่อข่าวจึงมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอีกด้วย ผู้สื่อข่าวจึงมีการคำนึงถึงเรื่องกฎระเบียบในการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อ ด้วยการใช้ภาษาที่ชัดเจน, มีความแม่นยำในเรื่องข้อมูลข่าว, เข้าใจการมีมนุษยสัมพันธ์กับชุมชนแหล่งข่าว และภาคีสื่อมวลชนด้วยกัน, การมีความกระตือรือร้นและมีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม, การแสวงหาข่าว หรือการรู้จักแหล่งข่าวเพื่อประโยชน์ในการค้นหาข้อมูล, การรู้จักรักษาคำมั่นสัญญา และการรู้จักแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องของตนเอง

การตั้งคำถามเพื่อสัมภาษณ์ให้ได้ข้อเท็จจริงต้องพิจารณาว่าควรตั้งคำถามเรื่องอะไร ประเด็นใด เพื่อพิจารณาข้อเท็จจริงจากประเด็นต่าง ๆ ออกจากความคิดเห็นส่วนตัวในบางสถานการณ์ ผู้สื่อข่าวอาจมีการเฝ้าสังเกตการณ์ด้วยการรอคอยอย่างอดทนเพื่อสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้น และนำข้อเท็จจริงที่ได้มาผนวกกับข้อมูลที่มีอยู่แล้วเพื่อรวบรวมเรียบเรียงให้เป็นข่าว แต่ในบางครั้งข้อมูลข่าวที่เป็นบุคคล หรือจากเอกสารข้อมูล อาจมีการปกปิดข้อเท็จจริงไว้ ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องใช้การสืบสวนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่มีความครบถ้วน ถูกต้อง และรอบด้าน เมื่อได้ข้อเท็จจริงแล้วจึงทำการเรียบเรียงให้ถูกต้อง และเหมาะสมเพื่อรายงานต้นสังกัดแล้วเผยแพร่ต่อไป สิ่งสำคัญที่จำเป็น และขาดไม่ได้ของการเป็นผู้สื่อข่าวสถานการณ์ความรุนแรงนั้น คือเรื่อง จริยธรรมของสื่อที่จะต้องรายงานข้อเท็จจริงตามที่พบเห็นเท่านั้น โดยปราศจากอคติ ความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวเจือปน การลงข่าวต้องมีการอ้างอิงแหล่งข่าว, ตำแหน่ง, ประเด็นเพื่อให้เกิดความถูกต้องเพื่อสามารถลงไปตรวจสอบแหล่งข่าวได้ถูกต้องในภายหลัง ด้านภาษาที่ใช้ก็ควรตรวจเช็ค คำ ถูก คำ ผิด หรือไวยากรณ์ภาษา ควรใช้ภาษาที่ไม่เป็นการดูถูก หรือหมิ่นประมาท หรือการใช้ภาพตัวแทนที่ไม่ถูกต้องแก่ผู้ตกเป็นข่าว มีการตรวจสอบสมดุลของข่าวโดยเฉพาะที่เกิดผลกระทบต่อบุคคลหรือองค์กรอื่น ๆ (ไคนุ่นนา, 2555)

ตารางที่ 3 ข้อควรหลีกเลี่ยงและข้อควรปฏิบัติของผู้สื่อข่าว

สิ่งที่ควรปฏิบัติ	สิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง
1. การเกริ่นไม่เยิ่นเย้อ (Succinct intro)	การเอาตัวเองเป็นแหล่งข่าว (References to “Me” or “I”)

สิ่งที่ควรปฏิบัติ	สิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง
2. ข่าวต้องสามารถตอบคำถาม 5W1H (Who? What? Where? When? Why? How?)	การแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้สื่อข่าว (Reporters Personal Opinion or Comment)
3. การใช้ประโยคสั้นเข้าใจง่าย (Short and Simple words)	การให้นำหนักกับผู้ถูกกระทำในข่าว (Passive Voice)
4. การให้นำหนักกับผู้กระทำในข่าว (Active Voice)	การใช้ถ้อยคำที่เยิ่นเย้อ (Long Words)
5. การอ้างอิงคำพูดแหล่งข่าว (Quotes)	การคาดเดา (Assumption)
6. การเขียนข่าวต้องให้ข้อเท็จจริง (Facts)	การคาดการณ์ (Speculation)
7. การตรวจสอบชื่อ (Name) อายุ (Ages) และที่อยู่ (Addresses)	การโกหก (Lies)
8. การอยู่ในความสนใจ (Topicality)	การสมมุติฐาน (Hype)
9. การเขียนตรงประเด็น (Relevant Location)	การเสริมแต่งเกินจริง (Over Embellishment)
10. การสะกดคำ และใช้ไวยากรณ์ที่ถูกต้อง (Correct Spelling and Grammar)	การอ้างเหตุผล ความคิดเห็น และข้อเท็จจริงที่ขาดข้อมูล (Non-attributable Quotes, Comment or Facts)
11. การเขียนที่เข้าใจง่าย (Clear Writing)	การรายงานข่าวที่คลุมเครือ (Obscurity)
12. ใช้นวามการอ้างอิงคำพูด, ความคิดเห็น, ข้อเท็จจริงที่มีเหตุผล (Attributable Quotes, Comment, Facts)	
13. สมดุล (Balance)	
14. ความทันสมัย ทันสถานการณ์ และมีข้อมูลที่ดี (Current, Up-to-the-minute and sourced Information)	

ที่มา: โดย (ไคนุ่นนา, 2555)

2.5.4 กระบวนการสื่อสารภายใต้บริบทความขัดแย้ง

การทบทวนวรรณกรรมข้างต้นเป็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีข้อควรพึงปฏิบัติของผู้สื่อข่าวในเรื่องการรายงานข่าวของความรุนแรงนั้นยังมีอีกหลายปัจจัยเช่น ปัจจัยในการทำงานของผู้สื่อข่าว,

ระยะเวลา และเงื่อนไขของต้นสังกัด ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป และกระบวนการของการสื่อสารนั้นมีความสำคัญต่อสังคมดังนี้

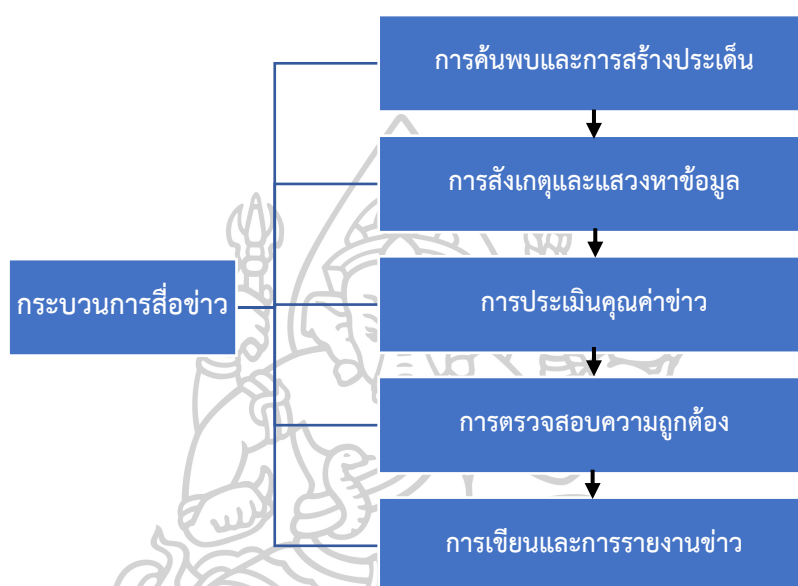
- 1) เป็นการเตือนให้ประชาชนรับรู้ถึงภัยอันตรายที่เกิด และจะได้มีการระมัดระวังตัวต่อการใช้ชีวิตในสังคม
- 2) ช่วยให้ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตผู้คนไปสู่ไปสู่ผู้คนเพื่อการตัดสินใจกระทำการใด ๆ
- 3) ช่วยลดความสับสนกังวลที่เผชิญอยู่ ช่วยให้ตระหนักปัญหา และมีทางออกในการแก้ไข
- 4) เป็นเครื่องผลักดันให้สังคมเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น
- 5) ก่อให้เกิดการวิภาควิจารณ์ในสังคม และสามารถนำไปสู่การทำประชาติ และเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้

จากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องผลกระทบที่เกิดจากกระบวนการสื่อสารที่มีความผิดพลาดซึ่งเกิดจากความจงใจหรือไม่ก็ตามย่อมส่งผลต่อทั้งความรู้สึกและความเป็นอยู่ของคนในสังคม แต่ในทางกลับกันหากการสื่อสารที่ได้จากข้อมูลข่าวสารที่เป็นความจริง และเป็นไปตามจริยธรรมของผู้สื่อข่าวแล้วนั้นย่อมจะมีคุณค่า และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ประชาชนในทุก ๆ สังคม และจากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปเป็นกระบวนการสื่อสารไว้พอเข้าใจเป็นแนวทางในข้อศึกษาดังนี้

- 1) การค้นพบ และการสร้างประเด็น (Getting Issue or tip) เป็นขั้นตอนเริ่มต้น อาจจะได้จากการรับแจ้งเหตุ หรือการสร้างประเด็นในการทำข่าวเอง และนำไปสู่การวางแผนทำข่าวด้วยตัวเอง
- 2) การหาข้อมูลและสังเกตการณ์ (Find Information or Direct Observation) โดยผู้สื่อข่าวมีการหาข้อมูลประเด็นข่าว จากข้อมูลข่าวก่อนหน้า, เอกสาร, การสัมภาษณ์เพื่อเป็นการกำหนดประเด็นในการสื่อข่าว และเกิดความถูกต้อง
- 3) การประเมินคุณค่าข่าว (Verification and Analysis) หลังจากทำการรวบรวมข้อมูลข่าวแล้ว ต้องมีการประเมินคุณค่าว่าประเด็นใดควรเป็นข่าว หรือประเด็นข่าวหลัก ข่าวรอง ด้วยหลักการ 10 ประการอันประกอบด้วย ความรวดเร็ว, ผลกระทบกระเทือน, ความใกล้ชิด, ความเด่น, ความลึกลับซ่อนเงื่อน, องค์กรประกอบทางเพศ, อารมณ์, ความก้าวหน้า, ความขัดแย้ง และความปกติ
- 4) การตรวจสอบความถูกต้อง (Checking for Accuracy) ความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับหากมีความบกพร่องก็สามารถทำการลงพื้นที่ตรวจสอบ และกลับมาประเมินคุณค่าอีกที ซึ่งข่าวสารที่ดีควรมี ความถูกต้อง, สมเหตุสมผล, สมดุล และยุติธรรม, เป็นภาววิสัย, กระชับ และนำไปสู่ประเด็นสำคัญ, มีทักษะในการเขียนที่ดี

5) การเขียนและการรายงานข่าว (New Writing and Reporting) นับเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ต้องนำทุกสิ่งมาเรียบเรียงให้เป็นข่าวที่พร้อมจะนำไปรายงานยังองค์กรสื่อมวลชนต้นสังกัดผ่านเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ (ไคนุ่นนา, 2555)

2.5.5 กระบวนการในการสื่อข่าว

ภาพที่ 16 กระบวนการในการสื่อข่าว
ที่มา: สรุบโตยจิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2563.

2.5.6 ข้อควรปฏิบัติ และหลีกเลี่ยงของผู้สื่อข่าวเพื่อสันติภาพ

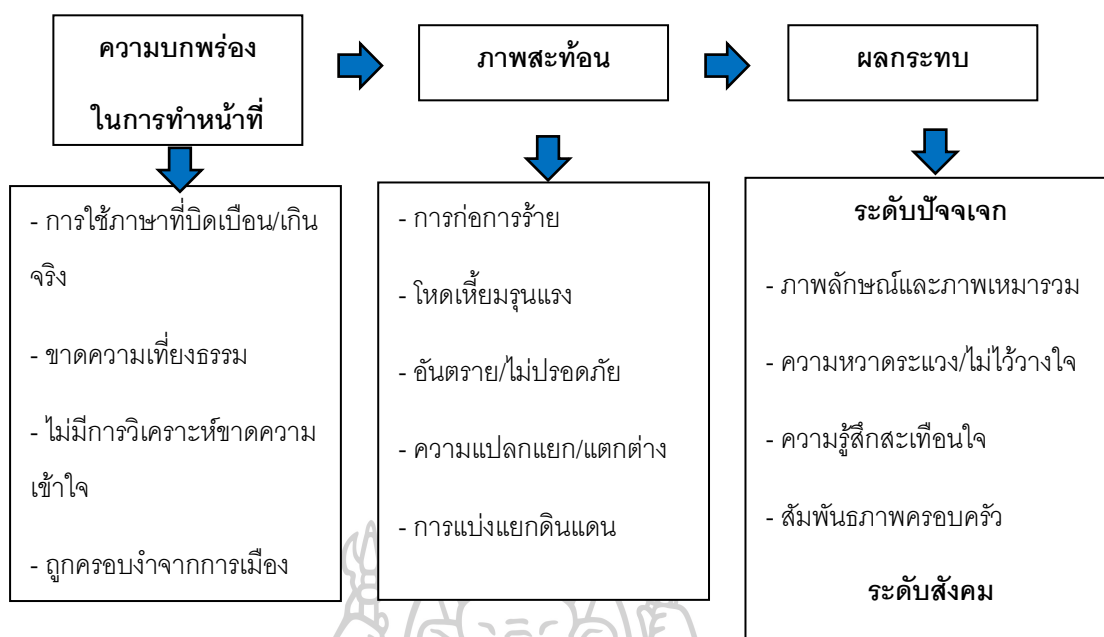
จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้พบข้อแนะนำที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้พิจารณาปฏิบัติต่อเป็นสื่อที่จะช่วยนำมาใช้ในเรื่องของการสื่อสารความสงบสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนใต้ให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งจากการศึกษาบทความรายงานข่าวของ McGoldrick, A. and Lynch, J. เป็นอดีตผู้รายงานความขัดแย้งระหว่าง ปาเลสไตน์ กับ อิสราเอล มาหลายปี และปัจจุบันเป็นผู้เผยแพร่แนวความคิดการสื่อข่าวเพื่อสันติภาพได้ให้ทัศนคติว่า ความปกติที่มีการปฏิบัติกันในหมู่ผู้สื่อข่าวประเทศฝั่งชาติตะวันตก การรายงานข่าวนั้นจำเป็นต้องรายงานเฉพาะเรื่องจริงเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงการรายงานข่าวกลับเกิดผลกระทบต่อความคิดเห็นของสาธารณะ และบ่อยครั้งข่าวมักจะถูกแทรกแซงจากรัฐบาลเพื่อเป็นการเสริมภาพลักษณ์ และใช้ในการต่อสู้กับฝ่ายตรงกันข้าม ดังนั้นการรายงานเพียงข้อเท็จจริงจึงไม่สมบูรณ์เพียงพอ จึงได้มีการเพิ่มข้อเสนอในแนวทางพึงปฏิบัติของผู้สื่อข่าวสันติภาพไว้ดังนี้ (ไคนุ่นนา, 2555)

- 1) หลีกเลี่ยงการนำเสนอภาพความขัดแย้งที่เป็นการเอาชนะกันของทั้งสองฝ่ายต้องเปิดใจหาข้อสรุปที่หลากหลาย
- 2) หลีกเลี่ยงความยึดติดเรื่องความแตกต่างระหว่างตัวเรากับผู้อื่น ซึ่งเป็นปัจจัยก่อความขัดแย้ง
- 3) หลีกเลี่ยงการเข้าไปจัดการกับความขัดแย้งที่เกิด แต่ต้องเชื่อมความสัมพันธ์ และผลที่จะตามมาทั้งในอดีต และอนาคต
- 4) หลีกเลี่ยงการประเมินคุณค่าความรุนแรงเพียงผลกระทบที่เป็นรูปธรรม แต่ควรอธิบายผลกระทบที่เป็นนามธรรมด้วย เช่นผลกระทบความกระทบกระเทือนทางจิตใจ
- 5) หลีกเลี่ยงการกล่าวถึงผู้ที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยแค่คำกล่าวของผู้นำ แต่ต้องสืบสวนให้รู้ถึงสิ่งที่ล่วงลึกลงไป
- 6) หลีกเลี่ยงการตอกย้ำเกี่ยวกับเรื่องที่จะนำไปสู่ความแตกแยก และรุนแรง
- 7) หลีกเลี่ยงการอธิบายแค่ความรุนแรงเพื่อผลทางความรู้สึกให้เกิดความวาทกแล้ว แต่ควรแสดงให้เห็นว่าผู้คนถูกปิดกั้น และหมดหวังเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง
- 8) หลีกเลี่ยงการเน้นความเจ็บปวด ความกลัว ความเศร้าของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ควรแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกเหล่านี้ของจากทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้อง
- 9) หลีกเลี่ยงการกล่าวหาคนใดคนหนึ่งว่าเป็นสาเหตุของความรุนแรงแต่ต้องมองว่าแต่ละฝ่ายมีส่วนร่วมับประเด็นปัญหาต่าง ๆ อย่างไร
- 10) หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่แสดงถึงการตกเป็นเหยื่อแค่เพียงแต่รายงานสิ่งที่เกิดขึ้นและถามถึงความคิดเห็นในแนวทางการจัดการกับปัญหาได้อย่างไร
- 11) ไม่ใช่คำแสดงอารามณ์คลุมเครือ เพื่ออธิบายสิ่งที่เกิดกับบุคคล เช่น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ควรอธิบายแบบตรงไปตรงมาเพื่อสะท้อนภาพความเป็นจริง
- 12) ไม่ใช่คำขยาย เช่น ชั่วร้าย ทารุณ ซึ่งเป็นคำบ่งบอกถึงความลำเอียง แต่ใช้การรายงานการกระทำที่ไม่เหมาะสมด้วยการอธิบายข้อมูลให้ชัดเจน
- 13) อย่าใช้คำตีตรา เช่น ผู้ก่อการร้าย พวกบ้าคลั่ง แต่ผู้สื่อข่าวต้องเรียกชื่อพวกเขาด้วยชื่อที่พวกเขาใช้เรียกกลุ่มของตนเอง
- 14) หลีกเลี่ยงการเน้นย้ำการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือพฤติกรรมที่ผิดพลาดไม่แสดงความคิดเห็นหรือกล่าวอ้างที่ดูคล้ายความเป็นจริงแต่ต้องระบุให้ชัดเจนว่าผู้ใดเป็นคนกล่าว
- 15) หลีกเลี่ยงการรับรองเอกสารที่เป็นผู้นำ ที่นำไปสู่ชัยชนะจากการใช้กำลัง แต่ต้องถามถึงสิ่งที่จะแก้ไขหรือรับมือความขัดแย้งอย่างสันติ
- 16) หลีกเลี่ยงการให้ผู้นำ เสนอแนะทางออก แต่ต้องพยายามหาแนวทางสร้างสันติจากทุกฝ่ายทั้งภาคประชาชน และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (Featherstone, 2005)

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเรื่องข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติของการรายงานข่าวจากผู้สื่อข่าวเรื่องความขัดแย้งในสถานการณ์ความรุนแรงนั้น ยังมีข้อควรคำนึงและแนวทางปฏิบัติในการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับชาติพันธ์ และศาสนาสำหรับผู้สื่อข่าว เช่น การก่ออาชญากรรมที่เป็นความผิดของบุคคลต่างชาติ ต่างเผ่าพันธุ์ ต่างผิวสี ต่างศาสนา หรือความเชื่อ ให้ถือว่าเป็นการกระทำเฉพาะบุคคลที่กระทำผิด ไม่เกี่ยวกับความแตกต่างที่กล่าวมา ไม่ควรขยายความหรือพาดพิง เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิด และเกิดความเสียหายความเกลียดชังต่อส่วนรวมซึ่งไม่ได้รับรู้กับการกระทำผิดนั้น หรือกรณีที่มีความผิดยังไม่แน่ชัดว่าผู้ใดกระทำ ก็ไม่ควรนำเสนอข่าวหรือภาพก่อนการพิสูจน์การทำความผิดทางกฎหมายเสียก่อน ที่สำคัญควรตระหนักถึงจริยธรรมการนำเสนอภาพความเป็นจริง และไม่เกิดการปรักปรำให้เกิดความเข้าใจผิดกันทั้งหมด การถ่ายทอดด้วยการบันทึกภาพนิ่ง หรือภาพเคลื่อนไหวก็เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการเก็บข้อมูลของผู้สื่อข่าวในสถานการณ์ความไม่สงบของสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมนั้นสามารถพบว่าการบันทึกภาพนิ่งและ การบันทึกภาพความเคลื่อนไหว มักจะใช้เวลานำเสนอความยาว 3-5 นาทีการบันทึกภาพนั้นผู้สื่อข่าวแต่ละคนมีการเรียงลำดับเหตุการณ์ที่แตกต่างกันออกไปซึ่งประกอบด้วย

- สภาพความเสียหายของเหตุการณ์ความไม่สงบ
- สภาพแวดล้อม เช่นเส้นทางก่อเหตุ ป้ายบอกทางสถานที่สำคัญรวมไปถึงผู้คนที่มามุงดูเหตุการณ์
- ลักษณะการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บ
- ลักษณะของญาติผู้สูญเสีย
- สิ่งแสดงอัตลักษณ์ของผู้เสียชีวิต เช่นบัตรประชาชน หรือเครื่องแบบชุดที่ใส่
- การปฏิบัติงานในที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่รัฐ
- การลงตรวจสอบที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของรัฐ
- ลักษณะการก่อเหตุเช่น หลักฐาน อาวุธ ลูกกระเบิด ปลอกกระสุนปืน

การถ่ายทอดภาพบันทึกเหตุการณ์ความรุนแรงเหล่านี้อาจส่งผลเลวร้ายต่อสภาพจิตใจของญาติพี่น้องของผู้เสียชีวิต และสามารถส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งในระดับสังคมได้เนื่องจากเครื่องมือในการสื่อสารปัจจุบันนี้มีความรวดเร็วต่อสถานการณ์และสามารถเข้าถึงได้ในทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติศาสนาอันเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีบริบทปัจจุบันจึงเป็นข้อมูลที่สำคัญทางการศึกษาของผู้วิจัยที่ควรนำมาพิจารณาให้ถี่ถ้วนในงานวิจัยครั้งนี้ (ภีรกาญจน์ ไคนุ่นนา, 2555)

ภาพที่ 17 ความบกพร่องในหน้าที่ของผู้สื่อข่าวที่ส่งผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อสังคม
ที่มา: ภริกาญจน์ ไคนุ่นนา, 2555.

2.5.7 บทบาทของโซเชียลมีเดียที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารของคนในพื้นที่วิจัย

ในปัจจุบันเป็นเรื่องที่จะปฏิเสธไม่ได้ถึงกระแสการเข้ามามีอิทธิพลของเทคโนโลยียุคดิจิทัลและมีบทบาทในการเปลี่ยนพฤติกรรมความเป็นอยู่ของคนในยุคหลังปี ค.ศ. 2000 ไม่ว่าจะเป็นสังคมใด หรือศาสนาใด ๆ ก็ตาม ทั้งในเรื่องวิถีคิดในการดำเนินชีวิต การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในสังคมด้วยการติดต่อสื่อสารที่มีความสะดวกรวดเร็วเป็นปัจจุบันทันต่อสถานการณ์ สามารถถ่ายทอด และรับรู้เรื่องการเรียน การศึกษาหรือแลกเปลี่ยนองค์ความรู้วิชาการของศาสตร์ต่าง ๆ จากประสบการณ์ตรง หรือการค้นคว้าที่ทำได้ง่ายขึ้น และครอบคลุมได้ทุกภูมิภาคทั่วโลก และรู้จักกันดีในปัจจุบันในชื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media)

โซเชียลมีเดีย (Social Media) ในปัจจุบันเปรียบเหมือนสถานีสร้างชุมชนเสมือนจริงแต่อยู่ในโลกออนไลน์ เป็นแหล่งรวมกิจกรรมของกลุ่มในระบบออนไลน์ที่จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ในการรับส่ง เช่น โทรศัพท์ เครื่องคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบเครือข่ายสามารถสัญญาณที่เป็นแบบสาธารณะเพื่อใช้เป็นแหล่งรวมกิจกรรมในโลกออนไลน์ ที่สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าโซเชียลมีเดีย คือ สังคมของการติดต่อสื่อสารให้ถึงกันได้ เช่น เว็บไซต์ (Website) หรือแอปพลิเคชัน (Applications) ซึ่งจะสามารถแบ่งได้ตามหน้าที่ประโยชน์ในการเข้าใช้ได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ (Warawattananon, 2563) คือ

1) ประเภทโซเชียลมีเดียแบบ โซเชียลเน็ตเวิร์ค (Social Network) ที่บทบาทเป็นเครือข่ายสัญญาณที่จะแพร่กระจาย และมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงสังคมเพื่อเป็นการแบ่งปันเนื้อหา (Share Content) ทั้งที่เป็นความจริง และเป็นเท็จ ที่อาจจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีหรือร้ายก็ได้ หรืออีกในมุมหนึ่งของการสื่อสารอาจจะกลับกลายเป็นด้านมืดที่สามารถเคลือบแฝงด้วยการบิดเบือนจากสาระความเป็นจริง เพื่อผลประโยชน์อื่น ๆ โดยไม่คำนึงถึงผลของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นบนความรู้สึกของคนที่เป็นแหล่งที่มาของข่าว หรือความรู้สึกของคนที่ได้รับข่าวสารที่บิดเบือนเหล่านั้น และจะส่งผลกระทบต่อความเสียหายด้านอื่น ๆ รวมไปถึงกระบวนการในการพัฒนาชาติไทยอีกด้วย ช่องทางโซเชียลมีเดียแบบ โซเชียลเน็ตเวิร์ค (Social Network) เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นที่นิยมกันมากในสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน

2) โซเชียลมีเดียแบบ มีเดียเน็ตเวิร์ค (Media Network) มักจะใช้แชร์คอนเทนต์ที่เป็นมีเดียต่าง ๆ เช่น เนื้อหาของรูปภาพหรือ วิดีโอ เพราะสามารถส่ง หรือดาวโหลดไฟล์ที่มีขนาดใหญ่ได้ และสามารถติดตาม หรือสื่อสารตอบโต้กับการนำเสนอของคอนเทนต์ต่าง ๆ ที่เรามีความสนใจได้ตลอดเวลา ตัวอย่างของโซเชียลมีเดียแบบ มีเดียเน็ตเวิร์ค (Media Network) ที่นิยมใช้ เช่น ยูทูบ (Youtube) และอินสตาแกรมส์ (Instagram)

3) โซเชียลมีเดียแบบ มีเดียเน็ตเวิร์ค แบบเน้นดิสคัส (Discussions) โซเชียลประเภทนี้มีไว้ใช้ในการติดต่อพูดคุยระหว่างกันเป็นหลัก มีการตั้งคำถามพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อหัวข้อเรื่อง ตัวอย่างโซเชียลมีเดียประเภทเน้นดิสคัส (Discussions) เช่น เว็บไซต์พันทิพย์ (www.pantip.com)

4) โซเชียลมีเดียแบบเน้นการค้นหา (Reviews) โซเชียลมีเดียแบบนี้เน้นการรีวิว หรือการค้นหาข้อมูลใด ๆ ที่ต้องการเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการติดต่ออื่น ๆ หรือเป็นการหาข้อมูลเพื่อเป็นการแนะนำรายละเอียดสถานที่ที่ต้องการจะรู้ หรือข้อมูลเพื่อทราบราคาสินค้า หรือการบริการในเบื้องต้นเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเข้ารับบริการ ตัวอย่างโซเชียลมีเดียแบบ รีวิว (Reviews) เช่น เว็บไซต์กูเกิล (www.google.com)

5) โซเชียลมีเดียแบบ ไมโคร (Micro) เป็นประเภทของโซเชียลมีเดียที่เน้นการส่งข้อความสั้น ๆ เพื่อความรวดเร็วในการตอบรับ เนื้อหาในการสื่อสารมีความหลากหลายไม่จำกัดเรื่องราวที่นำเสนอ กระชับ ไม่ยืดเยื้อ ตัวอย่างประเภทของโซเชียลมีเดียแบบ ไมโคร (Micro) เช่น แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (Tik Tok) และ ทวิตเตอร์ (Twitter) (InsightERA, 2023)

2.5.8 พฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียในสามจังหวัดชายแดนใต้

หากจะกล่าวถึงข้อมูลกิจกรรมที่นิยมใช้ในระบอบออนไลน์ของคนในสังคมไทย สำหรับการใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้นโดยทั่วไปมีประเด็นหลักสำคัญไม่แตกต่างกันมากนัก คือการค้นหาข้อมูลเป็นส่วนใหญ่ หรือเพื่อค้นหาสิ่งใหม่ ๆ และองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ตัวเองไม่เคยรู้มาก่อน เพื่อที่จะได้พบกับ

ประสบการณ์ใหม่บนโลกเสมือนจริงของระบบออนไลน์ จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมของการใช้เทคโนโลยีออนไลน์ที่นิยมของคนไทยประจำปี พ.ศ. 2565 มีดังนี้ 1) ค้นหาข้อมูล 64.39 2) ติดตามข่าวสาร 58.1 3) ดูสั้นทนาการบันเทิง 54.8 4) ค้นหาความคิดใหม่ ๆ 54.4 และ 5) ค้นหา HOW TO 50.6 ซึ่งข้อมูลในเรื่องการใช้เทคโนโลยีออนไลน์นี้เป็นค่าเฉลี่ยที่มีความคล้ายคลึงของพฤติกรรมจากคนทุกภูมิภาคทั่วประเทศไทย และการใช้ช่องทางของระบบออนไลน์ของคนไทยมีการใช้หลายช่องทางร่วมกัน และจากการศึกษาผลสำรวจพบว่าผู้คนมีความนิยมในการใช้อุปกรณ์สื่อสารที่เป็น โทรศัพท์มือถือ (Mobile) มากที่สุดเพราะมีขนาดเล็กเหมาะแก่การพกพา และสามารถรองรับการใช้งานจากระบบเครือข่ายการให้บริการที่ไม่ยุ่งยากมากนัก และจะพบเห็นการใช้งานจากคนทั่วไปทุกเพศ ทุกวัยในทุกสังคมในปัจจุบัน รองลงมาเป็นการใช้อุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์ (Computer) ที่นิยมใช้กันในกลุ่มวัยรุ่น และคนทำงานอื่น ๆ คอมพิวเตอร์สามารถใช้งานได้หลากหลาย เช่นการทำเอกสาร การเก็บข้อมูลในปริมาณมาก ๆ ใช้สำหรับสั้นทนาการ ใช้สำหรับดูแลสุขภาพ และโภชนาการ หรือเป็นอุปกรณ์ในการรับส่งข้อมูลข่าวสารระหว่างกันได้

2.5.9 ช่องทางแพลตฟอร์มในออนไลน์ และประโยชน์ของระบบสังคมสื่อออนไลน์

ในโลกเสมือนจริงที่คนในปัจจุบันมีปฏิสัมพันธ์กันนั้นต้องพึ่งพาช่องทางหลักที่เป็นกลุ่มในการแบ่งปันเรื่องราว และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งมีอยู่มากมาย และมีประโยชน์หน้าที่การใช้งานในโลกออนไลน์ที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยจึงทำการศึกษา และพิจารณาเพื่อเลือกช่องทางที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่ให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และจากการศึกษาผลสำรวจจากการรายงาน DATA REPORTAL – DIGITAL 2022 THAILAND (ปี พ.ศ. 2565) พบว่าพฤติกรรมการใช้งานและประโยชน์ที่ได้จากตัวอย่างช่องทางออนไลน์ที่นิยม 5 อันดับมีดังนี้

1) เฟซบุ๊ก (Facebook) ปี พ.ศ. 2565 มีผู้ใช้งาน 2603 ล้านคนทั่วโลก และมากกว่า 50 ล้านคนในประเทศไทย เป็นแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่เป็นที่รู้จักดีของคนไทย เพราะมีการให้บริการฟรี และมีการใช้งานที่หลากหลายครอบคลุมในเรื่องการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในครอบครัว และเพื่อนฝูงด้วยข้อความ และเนื้อหาสั้น ๆ ทำให้เห็นว่าช่องทางเฟซบุ๊กนี้ได้รับความนิยมในทุกเพศทุกวัย ทำให้เป็นที่นิยมใช้เป็นอย่างมากในกลุ่มนักการตลาดที่จะทำการดำเนินธุรกิจกับกลุ่มสังคมออนไลน์ในช่องทางนี้เช่นกัน เฟซบุ๊กเป็นช่องทางที่มีจำนวนผู้เข้าใช้มากที่สุดในปัจจุบัน

2) ยูทูบ (Youtube) ปี พ.ศ. 2565 มีผู้ใช้งาน 2000 ล้านคนทั่วโลก และมากกว่า 42 ล้านคนในประเทศไทย เป็นแหล่งรวมคอนเทนต์ที่เกี่ยวกับความบันเทิงภาพยนตร์ ดนตรี กีฬา สุขภาพ และโภชนาการ หรือใช้เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ต่าง ๆ ยูทูบจึงเป็นที่นิยมใช้ของคนทุกเพศทุกวัยในปัจจุบัน และยังเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับนักสร้างสรรค์วีดิโอบนยูทูบ ที่เรียกกันว่า ยูทูบเบอร์ (Youtuber) ในปัจจุบันมีการเข้าชมช่องยูทูบมากกว่าหนึ่งล้านครั้งต่อวัน และเนื้อหาที่เข้าชมเป็นเรื่อง

ของความบันเทิง เนื่องจากชองยูทูปเป็นแพลตฟอร์มที่สามารถดาวโหลดวิดีโอหรือไฟล์ภาพเคลื่อนไหวได้เป็นเวลานานไม่จำกัด และมีการสอดแทรกพื้นที่โฆษณาเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าในเวลาเดียวกันด้วย

3) อินสตาแกรม (Instagram) ปี พ.ศ. 2565 มีผู้ใช้งาน 1082 ล้านคนทั่วโลกและ 18 ล้านคนในประเทศไทย เป็นช่องทางที่นำเสนอเรื่องราวสาระต่าง ๆ ที่ส่วนมากจะเป็น วิดีโอภาพเคลื่อนไหว แต่มีรูปแบบของระยะเวลาที่นิยมทำการเผยแพร่ที่จำกัดเน้นไปทางเนื้อหาความบันเทิง อินสตาแกรมเป็นช่องทางที่นิยมในปัจจุบันโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น และเป็นที่ยอมรับของนักการตลาดที่ใช้เป็นช่องทางประชาสัมพันธ์สินค้าเพื่อซื้อขายกันในปัจจุบัน หรือที่เรียกว่า ธุรกิจตัวกลางที่จะมีรายได้จากการโฆษณาสินค้าเช่นกัน

4) ตี๊กตอก (Tiktok) มีผู้ใช้งาน 800 ล้านคนทั่วโลกและ 35 ล้านคนในประเทศไทย เป็นแอปพลิเคชันที่เริ่มได้รับความนิยมมาจากประเทศจีน สามารถเผยแพร่ได้ทั้งวิดีโอ และภาพนิ่งที่มีความยาวสั้น ๆ จึงเป็นที่นิยมของผู้ที่สนใจความบันเทิงเป็นหลัก จากข้อมูลการเข้าชมวิดีโอในตี๊กตอกมากกว่า 1000 ล้านครั้งต่อวัน ช่องทางออนไลน์นี้มีถึงจะมีจำนวนผู้เข้าใช้มากแต่ก็จำกัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีประชากรมาก เช่น จีน, อินเดีย, และสหรัฐอเมริกา

5) ทวิตเตอร์ (Twitter) ปี พ.ศ. 2565 มีผู้ใช้งาน 326 ล้านคนทั่วโลก และ 38 ล้านคนในประเทศไทย โดยมากจะเป็นกลุ่มคนที่ต้องการรับรู้เรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ เช่น กีฬา การเมือง เศรษฐกิจ โดยข้อมูลต่าง ๆ จะถูกอัปเดตแบบเรียลไทม์ที่เป็นปัจจุบัน แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนข้อความอักขระจะสามารถเขียนได้ไม่เกิน 280 ตัวในระบบทวิตเตอร์ ผู้เผยแพร่จึงจำเป็นต้องสื่อสารเนื้อหาด้วยความกระชับได้ใจความ มักจะนิยมในกลุ่มคนทำงาน (18 ปีขึ้นไป) แต่ไม่ได้รับความนิยมในกลุ่มวัยรุ่นมากนักอันเนื่องมาจากเหตุผลของเนื้อหาที่ถูกเผยแพร่ดังกล่าวมา (InsightERA, 2023)

จากอันดับความนิยมของช่องทางสื่อออนไลน์ในปัจจุบันพบว่าบางช่องทางมีผู้เข้าใช้เป็นจำนวนมากแต่ยังไม่เกิดความสอดคล้องกันระหว่างเนื้อหา และความน่าสนใจต่อผู้ที่ติดตามรับชมหรือเป็นความนิยมใช้กันบางกลุ่มประเทศ หรือเฉพาะความสนใจของช่วงของอายุผู้เข้าชม ที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องนำมาเป็นข้อพิจารณาเพื่อนำไปปรับใช้เป็นเครื่องมือที่จะได้สื่อสารในช่องทางที่เหมาะสมกับพื้นที่วิจัยที่พบว่าในอดีตมีปัญหาเรื่องของการสื่อสารในมุมมองต่าง ๆ และตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบกับปัญหาที่เกิดจากการสื่อสารในระบบเก่าในพื้นที่ชุมชนพหุวัฒนธรรมต่อไป

เมื่อมองมาถึงปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในช่วงปี 2547 เป็นต้นมา สังคมไทยรับรู้เรื่องราวปัญหาได้อย่างไร คำตอบก็คือการรับรู้โดยผ่านสื่อแขนงต่าง ๆ ทั้งที่ได้ชื่อว่าเป็นสื่อของรัฐ และสื่อเสรีที่ต่างนำเสนอออกมาทุกเมื่อเชื่อวัน ทุกคนพึ่งพาอาศัยสื่อในการรับรู้ทั้งสิ้น ทั้งรับรู้ด้วยความสนใจใคร่รู้ และรับรู้ด้วยความไม่อยากรู้ไม่สนใจ แต่ถูกสื่อนำเสนอจนกระทั่งต้องรับรู้ไปโดยปริยาย ไม่

ว่าการรับรู้แบบใดก็ได้แล้วแต่ ที่สุดแล้วก็เกิดคำถามต่อมาว่า ผลจากการรับรู้ที่ได้เกิดความเข้าใจในปัญหามากน้อยแค่ไหน อย่างไร และผลของการนำเสนอโดยสื่อไปสู่ผู้คนในสังคมด้วยกระบวนการสื่อสารนั้นเป็นอย่างไร แต่หากมองจากการทบทวนวรรณกรรมจึงสรุปได้ว่ามี 2 ส่วนหลักที่จำเป็นต้องปรับทัศนคติเพื่อการแก้ไขปัญหานี้ ประการแรกคือ การนำเสนอโดยภาพ เห็นได้ว่าการนำเสนอภาพความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ภาพหรือข่าวสารแห่งการสร้างสรรค์ อันเป็นการใช้ความพยายามในการหาทางออกท่ามกลางปัญหาก็มีอยู่อย่างต่อเนื่อง

หากเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สิ่งเหล่านั้นกลับไม่ได้ปรากฏอยู่ในหน้าที่แรกที่สามารถเห็นได้โดยทันที แต่กลับไปปรากฏในหน้ากลางๆ หรือหลัง ๆ และเป็นเพียงการล้อมกรอบเล็ก ๆ เท่านั้น แต่จะเน้นเอาภาพความรุนแรง ความเสียหายมานำเสนอ เหล่านี้เป็นการให้ความสำคัญในเชิงพื้นที่การขยายข่าวสารเป็นหลัก แต่เป็นมองข้ามความสำคัญในการสร้างความเข้าใจในตัวปัญหา ทั้งหมดเป็นการเล่นกับ “พื้นที่ข่าวสาร” และพื้นที่ข่าวสารนั้นมีผลต่อการรับรู้และความรู้สึกในระดับที่สูงมาก

ประการที่สองคือ การนำเสนอโดยคำ การใช้ศัพท์หรือคำที่เหมาะสม พิจารณาจาก 2 ด้านหลัก ๆ ที่ต่างคุ้นเคยกันดีที่สื่อนำมาใช้คือ “โจรใต้” และ “ปัญหาภาคใต้” ซึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้รับข่าวสารโดยทั่วไปว่าภาคใต้ทั้งหมดมีปัญหา ยิ่งในสังคมที่คนจำนวนมากเติบโตมาจากระบบการศึกษาที่อ่อนแอในหลายด้าน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้คือความเข้าใจในเชิงภูมิศาสตร์

เชื่อว่าผู้คนในสังคมนี้จำนวนมากเช่นกันที่ไม่รู้ว่าภาคใต้นั้นมีพื้นที่เชิงภูมิศาสตร์อย่างไร บางคนอาจไม่รู้ถึงขนาดว่าประกอบด้วยจังหวัดอะไร และอยู่ตรงไหนบ้าง ดังนั้นการใช้คำว่า “โจรใต้” หรือ “ภาคใต้” จึงเป็นการสร้างจินตนาการแก่ผู้รับสารว่าเป็น “ใต้” ทั้งหมด เป็นการทับซ้อนลงไปบนจินตนาการและความไม่เข้าใจในเชิงภูมิศาสตร์ของคนในสังคมเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว คนจากส่วนอื่น ๆ ของประเทศจึงสะท้อนผ่านคำพูดบนฐานของความไม่เข้าใจ เช่นว่า ไม่กล้าไปเที่ยวภาคใต้เพราะกลัวระเบิด กลัวถูกโจรใต้ฆ่า คนใต้โหดร้าย หรือเข้าใจไปถึงขนาดที่ว่าคนใต้มีแต่พวกมุสลิม ทั้งที่ความตั้งใจของการไปเที่ยวคนเหล่านั้นคือพื้นที่อื่น ๆ ที่เป็นส่วนใหญ่ของภาคใต้และไม่เกี่ยวกับปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ใด ๆ ทั้งสิ้น การเหมารวมไม่ว่าในกรณีใด ๆ ก็ตาม ต่างคือการเดินไปสู่ปลายทางแห่งความคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง ในส่วนนี้ผลของการที่สื่อใช้คำแบบเหมารวมทางพื้นที่กลับเป็นการทำลายบรรยากาศการท่องเที่ยวไปโดยไม่รู้ตัว และนี่คือผลเพียงพื้นผิวที่พอมองเห็นได้ แต่ถ้ามองไปถึงผลกระทบที่ลึกซึ้งไปกว่านั้นก็คือ การเดินทางไปสู่ความเข้าใจของคนในสังคมที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยตั้งอยู่บนฐานของความเข้าใจในสภาพปัญหาทุกส่วนอย่างแท้จริง

ทุกวันนี้ ผลที่เกิดขึ้นจากการ “นำเสนอ” ผ่าน “ภาพ” และ “คำ” เกี่ยวกับปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร ได้สร้างมิติแห่งความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมมากน้อยแค่ไหน นี่คือนะประเด็นที่ต้องทบทวน ขบคิด และพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง ในเมื่อพบว่าความรู้สึกของคนในสังคมจำนวนมากที่เป็นลบกับภาคใต้ โดยเฉพาะกับมุสลิม (ไม่เพียงแต่มุสลิมในภาคใต้เท่านั้น

แต่รวมถึงความเป็นมุสลิมทั้งหมดในประเทศไทย และสากล) ในเชิงอคติ ต่อต้าน รังเกียจนั้นรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเหมารวมว่ามุสลิมเป็นปัญหาหรือเป็นพวกที่ขอใช้ความรุนแรง

ขอยกตัวอย่างจากการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นพื้นที่เปิด และใคร ๆ สามารถเข้าไปแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี เหตุที่ผู้เขียนอ้างการตอบกระทู้ในอินเทอร์เน็ต นั้นเพราะว่าอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่ที่สามารถทำให้ผู้คนกล่าวหาความจริงที่คิดและรู้สึกอยู่ในใจได้อย่างเปิดเผย โดยไม่ต้องกลัวว่าตัวเองจะได้รับผลกระทบอะไรเพราะไม่มีใครรู้ว่าผู้ตอบกระทู้เป็นใคร ในโลกอินเทอร์เน็ตคนเหล่านั้นเหมือนไม่มีตัวตนอยู่จริง แต่ตัวตนที่แท้จริงของคนเหล่านั้นกำลังอยู่รายรอบตัวเรา ดำรงร่วมอยู่ในสังคมเดียวกับเรา นั่นคือความจริง และความจริงหนึ่งที่สะท้อนออกมาคือความคิดเห็นของผู้ตอบกระทู้ เช่น พวกคนใต้ไม่อยากอยู่ประเทศไทยก็ออกไปสิ ไม่มีแขกประเทศนี้สุขสงบ หรือทำไมภาคใต้น่ากลัวจัง ต่างชี้ให้เห็นว่าตั้งอยู่บนความไม่เข้าใจในปัญหาแม้แต่น้อย

ซึ่งในความเป็นจริงนั้นสื่อน่าจะเป็นผู้มีส่วนในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้มากที่สุด ควบคู่ไปกับการนำเสนอผ่าน “ภาพ” และ “คำ” เพื่อสร้างความน่าสนใจในเนื้อหาข่าวสาร ไม่ใช่พื้นที่แห่งการขยายความหรือยั่วให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นที่อ่อนไหวเปราะบาง และเกี่ยวข้องกับผู้คนทั้งสังคมอย่างปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ฉะนั้น ในเมื่อการสื่อสารเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจต่อกันของมนุษย์ การทำหน้าที่ของสื่อจึงมีส่วนสำคัญยิ่งในการสร้างสรรค์สันติภาพ เพราะในสามัญสำนึกของผู้คนโดยทั่วไป จำต้องพึ่งพาสื่อบนฐานของความเชื่อถือในสื่อเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และความเชื่อนี้ก็ย่อมมีความคาดหวังว่าสื่อจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมปราศจากปัญหาได้ ไม่เช่นนั้นแล้ว การสื่อสารจะเป็นเพียงสื่อแห่งความกลัวและความชิงชัง ท้ายที่สุดก็คือการขาดความเข้าใจปัญหาและยังคงนำมาซึ่งความขัดแย้งอยู่ต่อไปเท่านั้นเอง

2.6 ข้อมูลงานสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาปจ.ยะลานั้นผู้วิจัยมีการศึกษาข้อมูล ด้านความเป็นมาของเมืองยะลา ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มน้ำท่าสาป ข้อมูลทฤษฎีทางวัฒนธรรม ข้อมูลเรื่องสาเหตุความรุนแรงในพื้นที่ศึกษา ข้อมูลด้านการสื่อสาร และที่สำคัญคือข้อมูลทางด้านทัศนศิลป์ที่จะเป็นเครื่องมือใช้ถ่ายทอดสุนทรียศาสตร์ และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายทางการแสดงออกในชุมชนด้วยการค้นคว้าและการลงสำรวจ สัมภาษณ์หรือการสอบถามผู้รู้ต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อให้เนื้อหาของงานวิจัยมีความสมบูรณ์ทางด้านข้อมูลเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ให้เหมาะสมกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคนจากทุกภาคส่วนให้เกิดขึ้นใน

ชุมชนวัฒนธรรมท่าเสาของชาวจังหวัดยะลา และเป็นการนำเสนอคุณค่าทางความงามของ ศิลปวัฒนธรรมชาวยะลาให้เป็นที่รู้จักต่อคนนอกชุมชนให้เข้าถึงความเป็นสากลได้มากยิ่งขึ้นซึ่งรูปการ แสดงออกที่ได้จากข้อมูลศึกษาทางศิลปะ ประเพณีต่าง ๆ ในท้องที่วิจัย ผู้วิจัยได้แถมมการสร้างสรรค ที่ปรากฏอยู่หลายเรื่องเช่น คติความเชื่อ สัญลักษณ์ต่าง ๆ หรือที่สำคัญคือการแสดงออกร่วมกันของ คนในชุมชนทุกศาสนาเมื่อมีกิจกรรมทางประเพณี และเป็นคุณลักษณะพิเศษของสังคมพหุวัฒนธรรม ในสามจังหวัดชายแดนใต้ ดังจะเห็นจากกิจกรรมที่มีความเปิดเผยโปร่งใส มีการแสดงออกถึงการ ยอมรับในความแตกต่างทางสังคม และกิจกรรมมักจะเกิดขึ้นบนพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้เกิดความ สอดคล้องกับลักษณะของการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ ผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎีการสร้างสรรคด้วยรูปแบบ ศิลปะสมัยใหม่แขนงต่าง ๆ มาจัดรวมกันในพื้นที่ทดลอง ในลักษณะของศิลปะสาธารณะเพื่อเป็น เครื่องมือช่วยในการนำเสนอให้เกิดความแปลกใหม่ในชุมชน และสามารถเป็นตัวแทนอธิบาย ความรู้สึกของคนในชุมชนชาวยะลาเพื่อสื่อสารได้เข้าใจในบริบทใหม่แก่คนนอกชุมชนซึ่งจาก การศึกษาข้อมูลทางรูปแบบของการถ่ายทอดทางสุนทรียศาสตร์ผู้วิจัยได้รวบรวมนำทฤษฎีจาก หลาย ๆ รูปแบบทางความงามที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัย และเกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ดังต่อไปนี้

2.6.1 ศิลปะหลังยุคสมัยนิยม Postmodernism

ศิลปะหลังยุคสมัยนิยม Postmodernism หรือที่รู้จักกันในชื่อศิลปะหลังแนวใหม่ ซึ่งมีคำ สำคัญอยู่สองคำ คือคำว่า Post ที่แปลว่า หลัง หรือล่วงเลย กับคำว่า Modern ซึ่งแปลว่า ยุคใหม่ หรือแปลรวมกันว่า “แนวคิดหลังยุคสมัยนิยม” หรือ “แนวคิดหลังสมัยใหม่” เป็นแนวคิดที่พูดถึง แนวคิดทางการเมือง, ปรัชญา, สังคม, วัฒนธรรมและอื่น ๆ แนวคิดนี้เกิดจากในช่วงปลายยุคสมัยใหม่ ของประเทศฝั่งตะวันตกมีความเชื่อว่าทุกอย่างย่อมถูกสร้างขึ้นเพื่อความทันสมัย หรือที่เรียกว่า ความคิดแบบสมัยใหม่นิยม (Modernism) และ แนวคิดหลังสมัยใหม่นี้ได้เกิดขึ้นมาโดยมีรากฐานอัน ยาวนาน ตั้งแต่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ที่พูดถึงเรื่อง “อะไรคือความจริง” ซึ่งสรุปจากคำกล่าวของ “เพลโต” (Plato) นักปรัชญากรีกโบราณ ได้ว่า “ความจริงนั้นย่อมมีตัวตนหากแต่อยู่ในอีกโลกหนึ่ง ด้วยการแบ่ง World of Form กับ World of Appearance” มีความเที่ยงแท้สมบูรณ์สามารถเข้าถึง ได้ด้วยจิตสำนึก หรือความคิดที่เป็นเหตุผลอย่างมีกระบวนการ และวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ได้ (พระ เมธีธรรมาภรณ์, 2532) และเพื่อการค้นหา ความจริง, สัจจะ, สาระ นี้เอง เป็นสาเหตุให้ศิลปินในยุค สมัยใหม่นิยม (Modernism) มีความนิยมในการลดทอนรายละเอียด สิ่งที่ไม่จำเป็นออกไป เพื่อค้นหา สิ่งที่ชัดเจนเป็นแก่นแท้ของสาระต่าง ๆ ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานในธรรมชาติ ภายใต้กระบวนการทัศนแบบ สมัยใหม่นิยมนี้ถูกมองว่าศิลปะเป็นสิ่งที่สมบูรณ์พร้อมในตัวของมันเอง คนดูคือผู้รับสาร และ

ประสบการณ์ความรู้จะเป็นสิ่งที่ทำให้เข้าถึงเนื้อหาของงานได้อย่างลึกซึ้ง และศิลปินเป็นคนที่สำคัญที่จะถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านงานศิลปะ

จากความเชื่อที่ว่าความจริงนั้นมีอยู่ ทำให้มนุษย์พยายามแสวงหาความจริงด้วยวิธีต่าง ๆ กันไป รวมถึงเหล่าศิลปินที่เชื่อว่างานศิลปะก็เป็นเส้นทางเลือกหนึ่งใต้นั้น เพราะศิลปะถูกคาดหวังว่าควรจะเป็นสื่อที่จะนำพาผู้ชมไปสู่สัจจะได้ สถานการณ์เช่นนี้จึงเป็นเหตุผลให้ศิลปินมีแรงผลักดันให้ตนเองแสวงหาในสิ่งใหม่ โดยหวังว่ามันจะนำพาไปสู่ “ภาพของความเป็นจริง” ได้ในที่สุด ดังผู้วิจัยจะยกตัวอย่างงานแสดงศิลปะสากล Documenta ครั้งที่ 11 ในปี ค.ศ. 2002 ประเทศเยอรมนี ได้จัดให้มีการแสดงงานร่วมกันบนพื้นที่สาธารณะของศิลปินหลายท่าน และหลากหลายประเภทงานศิลปะ เช่น จิตรกรรม, ภาพถ่าย, ศิลปะการแสดง, ดนตรี และศิลปะสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการแสดงออกด้วยวิธีทางเลือกแบบใหม่ (Alternative) ที่แสดงถึงการแสวงหาการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามระบบวิธีคิดแบบใหม่ (ศรีสุข, 2546)

2.6.2 ศิลปะสาธารณะ (Public Art)

ศิลปะสาธารณะ (Public Art) คือศิลปะในสื่อใด ๆ ก็ตามที่มีการสร้างรูปแบบหน้าที่ และความหมายสำหรับประชาชนทั่วไปผ่านกระบวนการสาธารณะเป็นประเภทศิลปะที่เฉพาะเจาะจง และสามารถเข้าถึงได้ทั้งทางสายตาและทางกายภาพมีการติดตั้งหรือจัดฉากในพื้นที่สาธารณะ ศิลปะสาธารณะพยายามรวบรวมแนวคิดสาธารณะ หรือความเป็นสากลมากกว่าแนวคิดเชิงพาณิชย์ เรื่องผลประโยชน์ของพรรคพวก หรือส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะสาธารณะยังเป็นผลผลิตทั้งทางตรง ซึ่งในปัจจุบัน บริบทใหม่ของศิลปะสาธารณะนั้นมีความหมายไปถึง การรวมตัวของชุมชน เพื่อที่จะสร้างงานศิลปะสำหรับชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ รวมถึงการให้ศิลปินในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการช่วยกันรังสรรค์ความงามให้เกิดขึ้นกับพื้นที่ ส่วนศิลปะสาธารณะในประเทศไทยมีหลายรูปแบบ มีทั้งที่เป็น การเคลื่อนไหวที่เกิดจากการเรียกร้องทางการเมือง หรือเกิดตามรูปแบบกิจกรรมทางประเพณี และที่เกิดขึ้นบนพื้นที่สร้างสรรค์ที่นอกเหนือไปจากรูปแบบที่เป็นขนบธรรมเนียม ข้อบังคับของศาสนา และเป็นทางอ้อมของกระบวนการในการสร้าง การจัดหาและ / หรือการบำรุงรักษาพื้นที่สาธารณะ

งานศิลปะสาธารณะนั้นคนส่วนมากมักตีความไปถึงพวก พ่นกำแพงเลอะเทอะ หรือพวกป่วนบ้านเมืองด้วยการวาดรูปสร้างความสกปรกให้กับชุมชน หากแต่ความจริงแล้วงานศิลปะชนิดนี้กำลังเป็นที่นิยมของคนในยุคกระแสเทคโนโลยีสื่อใหม่เป็นอย่างมาก เพราะเป็นรูปแบบการสร้างสรรคที่ได้รับความนิยมมาจากศิลปะ กราฟิตี้ (Graffiti) หรือที่รู้จักกันดีว่าเป็นศิลปะที่ใช้เทคนิคในการวาดด้วยการพ่นสีสเปรย์ลงบนผาผนัง หรือกำแพง ซึ่งจากประวัตินั้น กราฟิตี้ (Graffiti) มาจากภาษากรีกที่แปลว่า เขียน โดยเริ่มกำเนิดในกลุ่มนักดนตรี ฮิปฮอป (Hip Hop) ในประเทศสหรัฐอเมริกา และพบเห็นได้ทั่วไปเนื่องจากเป็นที่นิยมแพร่หลาย ปกติแล้วเนื้อหาในการสร้างสรรค์ผลงานมักจะเป็นการเสียดสี

สังคมที่มีผลกระทบจากการเหยียดสีผิวคนดำในประเทศสหรัฐอเมริกา การแสดงออกนั้นจะพบได้ตาม ตึกร้าง ตามสถานีรถไฟใต้ดิน หรือบริเวณพื้นที่สาธารณะในชุมชน ทำให้เกิดความโดดเด่นน่าสนใจให้กับสภาพแวดล้อม แต่ในระยะแรกนั้นศิลปะการพืดยังเป็นการสร้างสรรค์ที่สวนทางกับความถูกต้องของกฎหมายอยู่ และต่อมามีการพัฒนาดำเนินการนำเทคนิคต่าง ๆ มาผสมผสานใช้ในการสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นงาน จิตรกรรม ประติมากรรม หรือการฉีกแผ่นด้วยสีสเปรย์ก็ตาม และจะนำไปติดตั้งไว้ตามพื้นที่สาธารณะให้ผู้คนทั่วไปที่สัญจรไปมาได้ชม

ในบางประเทศศิลปะสาธารณะมิได้สร้างคุณค่าทางความงามให้กับชุมชนเพียงเท่านั้น แต่ยังสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมได้โดยมีหลายประเทศที่ให้ความสำคัญกับศิลปะสาธารณะ บางประเทศมีการปลูกฝังศิลปะให้คู่กับขนานชาติและวัฒนธรรมเช่นรัฐบาล ประเทศไต้หวัน ออกนโยบาย Cultural and Art เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีความเจริญทางศิลปะอย่างต่อเนื่อง หรือในประเทศสิงคโปร์มีการบรรจุให้ศิลปะเข้าไปอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและผลักดันให้สิงคโปร์เป็น Global Art City เพื่อจุดประสงค์ให้ประชาชนได้เข้าถึงงานศิลปะ หรืออย่างเช่นในประเทศญี่ปุ่น มีการสอดแทรกศิลปะสาธารณะให้เข้ากับพื้นที่ทางวัฒนธรรม เช่นศิลปะต่าง ๆ นิยมนำงานศิลปะของตัวเองไปวางติดตั้งไว้ตามจุดแสดงในพื้นที่บ้านเกิด เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ ให้กับชุมชน เช่นการท่องเที่ยว หรือการสร้างผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต่าง ๆ หรือในกลุ่มประเทศยุโรปนิยมสร้างศิลปะสาธารณะให้เป็น แลนมาร์ค (Land mark) เพื่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่ และเป็นที่ยึดจำต่อผู้ที่ได้มาเยือน (Genocchio, 2010)

ภาพที่ 18 รูปกราฟิตี้ตามผนังตึกที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในแหล่งชุมชนสีอมโทรมของคนผิวดำในประเทศสหรัฐอเมริกา

ที่มา: Artsology. Black History via Street Art. (ออนไลน์) สืบค้นได้โดย

<https://artsology.com/black-history-via-street-art.php>

ภาพที่ 19 ศิลปะสาธารณะในแหล่งย่านการค้าในประเทศสิงคโปร์

ที่มา: Individual report on Publicit. เข้าถึงได้จาก

<https://wuhusahe.files.wordpress.com/2010/04/ion-orchard-urban-people-img.jpg>

ภาพที่ 20 รูปภาพวาดผนังตึกในแหล่งชุมชนอยู่อาศัยในประเทศสิงคโปร์

ที่มา: Individual report on Public. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก art.

<https://wuhusahe.files.wordpress.com/2010/04/ion-orchard-urban-people-img.jpg>

2.6.3 การติดตั้งศิลปะสาธารณะ (Sites for Public Art)

พื้นที่ของการติดตั้งศิลปะสาธารณะนั้นมีความสำคัญที่ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกเพราะจะเป็นตัวกำหนดถึงความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาให้เกิดความสมบูรณ์ของการปฏิบัติงาน ที่จะต้องถูกกำหนดไปตามกฎระเบียบต่าง ๆ ตามลำดับโดยประชาชน, ผู้นำชุมชน, ผู้นำภาครัฐ หรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในบริเวณพื้นที่ติดตั้งนั้น ในแง่มุมของสถาปัตยกรรมหรือสิ่งก่อสร้างอาจจะทำให้เห็นความชัดเจนของที่มา และแนวความคิดในการดำเนินงาน ตัวศิลปินเองจะต้องให้ความสนใจกับการกำหนดกรอบแนวคิดของการทำงาน เช่น การเลือกพื้นที่จุดที่จะทำให้ผลงานมีความโดดเด่นน่าสนใจและความสอดคล้องกับเรื่องราวที่ต้องการแสดงออก การกำหนดสิ่งแวดล้อม, สิ่งก่อสร้าง ที่จะรองรับผลงานอาจจะมียุทธศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับความหมายของผลงาน ซึ่งอาจจะทำให้เป็นส่วนหนึ่งของงานได้เช่นกัน งานศิลปะที่ดีควรติดตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสมเพื่อจะได้แสดงศักยภาพของตัวเองได้ ทั้งทางทัศนศิลป์ และสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นเนื้อหาของการทำงานศิลปะในระดับสูงของกระบวนการสร้างสรรค์ จากคุณค่าของสุนทรียศาสตร์ที่ควรคำนึงถึงคือ มวล (Mass) พื้นที่ว่าง (Space) และฉากรอบด้าน 360 องศา หรือสภาพแวดล้อมใกล้เคียงเป็นองค์ประกอบที่ศิลปินหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะ ในบางพื้นที่สภาพของสิ่งแวดล้อมบางอย่าง อาจทำให้เกิดการจำกัดมุมมองหรือเกิดอุปสรรคอื่น ๆ ที่ทำให้ต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อที่เหล่านั้น ซึ่งพื้นที่ปฏิบัติงานจะมีลักษณะต่าง ๆ คือ พื้นที่ปิด, พื้นที่เปิด หรือพื้นที่โล่งแจ้งขนาดใหญ่ โดยมีสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เป็นตัวกำหนด เช่น

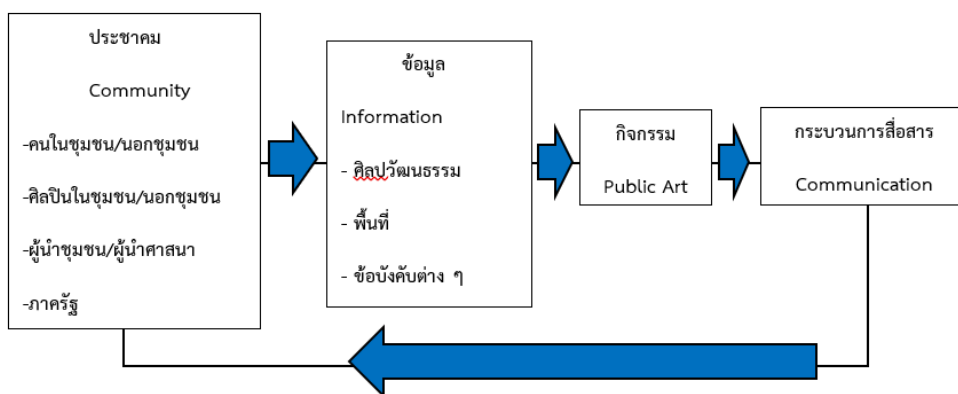
1) **พื้นที่ปิด** คือพื้นที่ที่มีสิ่งก่อสร้างเป็นตัวกำหนดขอบเขต มีการกำหนดขนาดของพื้นที่ชัดเจน และที่สำคัญจะมีมุมมองที่แคบ และจำกัด ลักษณะของพื้นที่ปิด เช่น ภายในหอศิลป์, พิพิธภัณฑ์, ศูนย์การค้า หรือในบริเวณอาคารสถานที่ทั่วไป ที่มีการจัดแสดง

2) **พื้นที่เปิด** เป็นพื้นที่มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งก่อสร้าง สิ่งแวดล้อมที่เป็นเมือง หรือ สิ่งที่มีมนุษย์เป็นคนสร้างขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ใช้สอย เช่น ตึก, อาคาร, รวมถึงสิ่งก่อสร้างสาธารณะ เช่น ถนน, สะพาน โดยสิ่งแวดล้อมเมืองจะมีมุมมองที่ชัดเจน และขนาดขอบเขตจะถูกกำหนดโดยโครงสร้างเพื่อการใช้ประโยชน์ พื้นที่เปิดบางลักษณะอาจมีไว้ใช้สำหรับทำกิจกรรมส่วนรวมเช่น อาคารเอนกประสงค์ หรืออาคารของสวนสาธารณะ

3) **พื้นที่โล่งแจ้งขนาดใหญ่** เป็นลักษณะของพื้นที่ที่มีสิ่งแวดล้อมเป็นธรรมชาติ เช่น ป่าไม้, แม่น้ำ, ทะเล, ภูเขา หรืออาจจะเกิดจากการสร้างด้วยมนุษย์ เช่น สวนป่า, สวนเกษตร, หรือสวนสาธารณะ ลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจะไม่มีขอบเขตที่ชัดเจนตายตัว หรือมีมุมมอง กว้าง มีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลตามธรรมชาติ เช่น มีการเปลี่ยนสีของใบไม้ และพืชพันธุ์ตามฤดูต่าง ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงของระดับแม่น้ำ เช่น ฤดูแล้งน้ำแห้ง หรือน้ำขึ้นในช่วงน้ำหลาก ดังนั้นศิลปินจะต้อง

ศึกษาสภาวะการณ์เหล่านี้ให้ถี่ถ้วน เพื่อให้ปัญหาทางกายภาพ และในทางปฏิบัติงานจริงให้น้อยที่สุด (โครงการสวนประติมากรรมกับสิ่งแวดล้อมนานาชาติ, 2005)

ดังที่ได้กล่าวมาจากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น การนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ของงานศิลปะไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม เพื่อให้เกิดเนื้อหา และสุนทรียภาพบนตัวงานในกระบวนการ วิธีการ หรือเทคนิค ตลอดจนการพิจารณาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมสาธารณะกับผลงานสร้างสรรค์ การหาคุณค่าของผลสะท้อนในตัวงานที่ผู้สร้างสรรค์มีความต้องการแสดงออกจากจินตนาการด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น รูปแบบที่เป็นสัญลักษณ์ของสถานที่เกี่ยวข้องกับสังคม หรือสาธารณชนนั้น ๆ และสามารถบอกถึงการกำหนดความเป็นเอกภาพในแง่มุมของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งในปัจจุบันการยอมรับของสากลโลก ที่ให้ความสนใจ และเป็นแนวร่วมในกระบวนการสร้างสรรค์โดยคนรุ่นใหม่ที่มีมักจะมาจากงานศิลปะที่มีความเป็นเฉพาะตัวแต่ส่วนมากไม่สามารถทำความเข้าใจให้สังคมชุมชนได้รับรู้ในความหมายอันซับซ้อนเหล่านั้นได้ จึงทำให้คุณค่าทางความงามไร้ประโยชน์ต่อสังคม ความไม่เข้าใจในแนวคิดหรือความหมายจึงจำเป็นต้องการสร้างทำความเข้าใจในระดับพื้นฐานต่อประชาชนทั่วไป หรือสร้างความเคยชินจนเกิดเป็นความคุ้นเคย และการยอมรับได้ในที่สุด และในปัจจุบันหลายเมืองของแต่ละประเทศมีการกระตุ้นพัฒนาศิลปะสาธารณะ (Public Art) ขึ้นเป็นอย่างมากด้วยรูปแบบของศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) ซึ่งมีความแตกต่างจากการอนุรักษ์ของโบราณที่เคยสร้างไว้แล้ว แต่เป็นการสร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่ที่แสดงออกถึงแนวคิด และรูปแบบวิธีการของศิลปะในบริบทปัจจุบันให้แก่สาธารณชน

ภาพที่ 21 กระบวนการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์

ที่มา: สรุปรโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2565

ศิลปะสาธารณะได้ถูกสร้างขึ้นโดยศิลปินเป็นผู้กำหนดแนวคิดที่แสดงออกมาเป็นศิลปะแล้วถูกนำเสนอต่อสังคม จึงจำเป็นต้องมีการปรับความเข้าใจให้อยู่บนพื้นฐานที่เป็นระดับเดียวกัน จะทำให้เกิดความชัดเจนในความหมายของการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น และต้องมีการยอมรับคำวิจารณ์

อย่างเปิดเผยโดยบุคคลภายนอก และต้องให้มีความเป็นปกติเข้าใจได้ง่ายในทุกภาคส่วน หรือเป็นธรรมเนียมถือปฏิบัติเพื่อเป็นการอธิบายให้เกิดการรับรู้ระหว่างศิลปิน, สังคม, เทศบาลเมือง, สถาปนิกผู้ดูแลชุมชน, และคนในชุมชนนั้น ๆ

2.7 สรุป

จากการศึกษาข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาปจังหวัดยะลา” ผู้วิจัยได้ค้นคว้าหาข้อมูลด้านต่าง ๆ ทั้งเอกสารบทความหนังสือและตำรา รวมถึงการลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์สอบถามผู้ที่สามารถให้ความรู้ได้ในข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน และมีความสำคัญในงานวิจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.7.1 สรุปข้อมูลในด้านประวัติศาสตร์

เมืองยะลาที่มีความโดดเด่นในความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมาแต่โบราณ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงของควำอำนาจการปกครองจากหลายอาณาจักรที่มีความทับซ้อนบนพื้นที่เดียวกัน และมีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานไปมาหาสู่กัน และมีการถ่ายทอดทางสายเลือดระหว่างกัน จนเป็นสาเหตุให้พื้นที่ศึกษามีอัตลักษณ์ของความเป็นพหุวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมให้มีความกลมกลืนกันอย่างชัดเจน เพื่อใช้เป็นเครื่องสื่อสารทางนามธรรม เช่น กิจกรรมและพิธีกรรมร่วมในแบบพหุวัฒนธรรมหรือในทางรูปธรรมในความเป็นกลไกเชื่อมความสัมพันธ์ให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างอันเป็นความสุขอันแท้จริงที่เกิดขึ้นบนพื้นที่พหุวัฒนธรรมกลุ่มน้ำท่าสาปมาแต่อดีตมาจนสู่ปัจจุบัน

2.7.2 สรุปข้อมูลด้านภูมิศาสตร์

ยะลาที่มีความสำคัญในการเป็นเมืองชั้นใน ไม่มีอาณาเขตติดชายฝั่งทะเล ตัวเมืองตั้งอยู่ริมแม่น้ำปัตตานีบริเวณที่เรียกว่าชุมชนบ้านท่าสาป พบร่องรอยความเจริญครั้งอดีต เป็นจุดพักของนักเดินเรือที่เดินทางข้ามภูมิภาคคาบสมุทรมลายูอินเดียฝั่งตะวันตก ไปสู่มหาสมุทรแปซิฟิกฝั่งตะวันออก ในช่วงเข้าฤดูมรสุม จึงทำให้ชุมชนนี้เป็นจุดศูนย์กลางการทำทอดอิทธิพลศาสนาต่าง ๆ รวมไปถึงความเจริญด้านศิลปะวิทยาการ มีการประยุกต์ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับเหตุการณ์ของกระแสความเจริญที่เข้ามาอิทธิพลต่อสังคมชุมชน และสิ่งสำคัญคือคนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนศาสตร์องค์ความรู้ท้องถิ่น เพื่อเกิดการบริหารจัดการที่จะร่วมกันใช้ และมีการอนุรักษ์ทรัพยากร ให้เกิดคุณค่าสูงสุดตามแบบวิถีพหุวัฒนธรรม

2.7.3 สรุปข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม

ที่ตั้งจังหวัดยะลา ณ ปัจจุบัน มีวิวัฒนาการความเจริญ และมีการเปลี่ยนแปลงที่ทับซ้อนกันในเรื่องของเวลา และอิทธิพลที่มีผลมาจากการอำนาจการปกครองที่มากมาย ตั้งแต่การเข้ามาเปลี่ยนการนับถือศาสนาผี และลัทธิต่าง ๆ ของศาสนาพราหมณ์ การรับเข้ามาของอิทธิพลศาสนาพุทธนิกาย

เถรวาส สมัยศรีวิชัย หรือการเปลี่ยนมาถือศาสนาอิสลามของคนในพื้นที่ในสมัยที่อาณาจักรปาตานีเรืองอำนาจ จนเข้ามาสู่การดูแลบริหารปกครองเทศจากรัฐบาลไทยในปัจจุบันนั้น เห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่หลากหลายมิได้มีผลทำให้คนในท้องถิ่นมีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน แต่กลับจะมีการปรับตัวให้เข้ากับ ความแตกต่างด้วยกลไกทางศิลปวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในชุมชน

2.7.4 สรุปเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาข้อมูล การก่อการร้ายเกิดขึ้นตามการพัฒนาของรูปแบบที่เปลี่ยนแปลง ในสังคม คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง, ศาสนาและเทคโนโลยีซึ่งปัญหาความรุนแรงอาจจะกล่าวได้ว่ามีบ่อเกิดจากหลาย ๆ สาเหตุดังข้อมูลที่ได้กล่าวมาและเป็นสิ่งทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อบุคคลภายนอกที่มีต่อความสงบสวยงามในเมืองยะลาเมืองที่เต็มไปด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมที่มีความเฉพาะของความเป็นเมืองมลายูชั้นในและส่งผลกระทบต่อเสียหายทางตรงแก่การดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนอีกด้วย จากการศึกษาเอกสารและลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้วิจัยจึงสรุปประเด็นปัญหาที่ทำให้เป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความรุนแรงดังนี้

2.7.4.1 ปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา

โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาและการใช้ภาษาไทยของประชากรในพื้นที่ จากสถิติการรู้หนังสือและการเรียนต่อในระดับต่าง ๆ ของนักเรียนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับต่ำหลังปี พ.ศ. 2507 การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (ปอเนาะ) ให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม และยังมีโครงการรับนักศึกษาโควตาพิเศษจากจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาแล้ว ทำให้อัตราการรู้หนังสือของประชากรในพื้นที่ดีขึ้นมาก และกลุ่มผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง ๆ แบบใหม่กลายเป็นกลุ่มผู้นำของชุมชนด้านคุณภาพชีวิต อนามัยและสาธารณสุข ได้รับการยอมรับ

2.7.4.2 ปัญหาทางด้านการเมือง การปกครองภายในประเทศ

ได้เปลี่ยนแนวความคิดจากการส่งข้าราชการที่มีปัญหาอยู่ไกล ๆ เพื่อเป็นการลงโทษ มาเป็นซึ่งคนดี มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นมาปฏิบัติงานในพื้นที่ และมีนโยบายที่จะรับคนที่มีความรู้ ความสามารถในพื้นที่เข้ารับราชการเพิ่มขึ้น ทำให้ปัญหาเรื่องความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและราษฎรลดลง ทั้งยังก่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป โดยเฉพาะหลังปี พ.ศ. 2519 ที่จัดตั้งคณะกรรมการเร่งรัดพัฒนาภาคใต้ขึ้นแล้ว สถานการณ์รุนแรงต่าง ๆ ในพื้นที่เว้นช่วงระยะมาเป็นเวลานาน และเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์เป็นที่ประทับแปรพระราชฐานในภาคใต้เป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา ความศรัทธาในการปกครองและสถาบันหลักของประเทศลดปัญหาด้านนี้ลงเกือบหมด

2.7.4.3 ด้านการเมืองต่างประเทศ

ได้มีการใช้วิธีทางการทูตสร้างนโยบายและปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือร่วมมือกันสร้างความสงบในพื้นที่พรมแดน ซึ่งมีปัญหาด้านความมั่นคงมาช้านาน ทั้งทางด้านการรักษาความปลอดภัยจาก ขก. (ขบวนการโจรก่อการร้าย) จคม. (โจรจีนคอมมิวนิสต์มลายา) และการปราบปรามการกระทำที่ผิดกฎหมายด้านต่าง ๆ เช่น การลักลอบส่งสินค้าข้ามแดน การค้ายาเสพติด ฯลฯ ความร่วมมือต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ปัญหาทางด้านการเมืองต่างประเทศ (การแทรกแซงทางการเมืองต่าง ๆ) และแม้แต่ปัญหาน่านน้ำ ซึ่งเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญลดลงด้วย

2.7.4.4 ทางด้านเศรษฐกิจ

จะเห็นว่าถึงแม้จะมีการพัฒนาปรับปรุงด้านต่าง ๆ มาหลายส่วนแล้วการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นส่วนที่ค้ำค้ำถึงช้ากว่าเรื่องอื่น ๆ เนื่องจากสภาพความอุดมสมบูรณ์ของภาคใต้ที่มีมาในอดีต ทำให้รัฐบาลไม่ค่อยค้ำค้ำถึงนโยบายทางด้านเศรษฐกิจกว่ารัฐบาลจะปรับตัวสร้างนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมก็ปี พ.ศ. 2520 คือ การกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ซึ่งเกือบจะสายเกินไปสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งต้องแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อเทียบกันแล้วพลเมืองตามชายแดนมาเลเซียจะมีความเป็นอยู่ที่ดีมีค่าแรงสูงกว่าประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ความแตกต่างนี้ทำให้ผู้ไม่หวังดีบางกลุ่มนำไปเป็นเงื่อนไขในการชักจูงให้เกิดปัญหาภัยกับรัฐบาล ในปัจจุบันหลังจากการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 14 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจรครั้งที่ 1 เดือนมีนาคม 2532 แล้วรวมทั้งสิ้น 9 ยุทธศาสตร์ โดยกำหนดให้ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจเปิดเสรี มีเป้าหมายไม่เพียงแต่พัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นเท่านั้น แต่พัฒนาให้เข้ากับระบบของประเทศและเชื่อมโยงกับนานาชาติด้วย ดังนั้นอนาคตทางเศรษฐกิจของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้คงจะได้รับการแก้ปัญหาในระดับหนึ่ง ทั้งจะเป็นพื้นฐานการพัฒนาและแก้ปัญหาด้านอื่น ๆ ต่อไป

2.7.4.5 ด้านความมั่นคง (ป้องกันประเทศ)

เดิมปัญหาด้านความมั่นคงเป็นปัญหาหลักของพื้นที่ การปรับตัวและการสร้างมาตรการแก้ไขต่าง ๆ ของรัฐบาลได้ดำเนินมาโดยตลอด จากตารางแสดงสถานการณ์สำคัญและการปรับตัวของรัฐ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นเป็นเรื่องของความมั่นคง (การป้องกันประเทศ ทั้งสิ้น) การสร้างนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลนั้นก็เพื่อแก้ไขปัญหาคความมั่นคงของพื้นที่ พยายามที่จะสร้างความสงบ ลดความขัดแย้งในพื้นที่ แต่ตลอดระยะเวลาดูเหมือนว่าจะแก้ไขไม่ถูกต้อง

ส่วนกลางพยายามที่จะควบคุมและสร้างอำนาจในพื้นที่ โดยไม่คำนึงถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

แต่ในเวลาต่อมาการปรับตัวของรัฐบาลเป็นนโยบาย และมาตรการเกี่ยวกับความมั่นคงเป็นหลักแทน เริ่มมีลักษณะการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม เริ่มมีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาภาคใต้เกิดขึ้น แต่แนวทางแก้ไขปัญหาทางด้านความมั่นคงก็ยังคงมีอยู่ แม้แต่ในยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้ในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็ยังคงระบุให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านการป้องกันและปราบปรามได้ด้วย โดยมีแผนงานรักษาความมั่นคงป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายในทุกรูปแบบ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีขวัญและกำลังใจที่ดี ลดความหวาดระแวง มีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น

2.7.4.6 ปัญหาด้านอื่น ๆ

การศึกษาปัญหาอื่น ๆ เช่น ในเรื่องของประชากร การพัฒนาคุณภาพชีวิตและครอบครัว การสาธารณสุข ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนมากจะพบเป็นเปรียบเทียบระหว่างทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมของสังคมไทยพุทธ และไทยมุสลิมในพื้นที่ ไม่ได้มุ่งเน้นทางการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยตรง

2.7.5 สรุปการใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียของคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษารูปแบบการสื่อสารในบริบทใหม่ที่ใช้หลักการของระบบโซเชียลมีเดียขึ้นเพื่อความเหมาะสมสอดคล้องกับรูปแบบการเผยแพร่ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและได้ข้อสรุปเรื่องช่องทางในการสื่อสาร 2 ช่องทางคือ เฟซบุ๊ก (Facebook) ที่เป็นที่ยอมรับของสังคมไทย และสากลมีระบบเครือข่ายครอบคลุม มีขอบเขตของจริยธรรมที่เป็นสากลสามารถตอบรับสื่อสารกับผู้เข้าชมได้ และ ยูทูบ (You tube) เป็นช่องทางออนไลน์ที่มีความครอบคลุมในด้านเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ และเป็นความรู้ใหม่ ๆ เป็นช่องทางที่นิยมใช้ในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่เรื่องราวคอนเทนต์ต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายที่สุดในปัจจุบัน

2.7.6 สรุปข้อมูลด้านการสื่อสารและการรับรู้ข่าวสารของคนในพื้นที่วิจัย

บริบทของการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสามจังหวัดชายแดนใต้ในปัจจุบัน รวมไปถึงปัญหาด้านการสื่อสารที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ความจริงของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่วิจัยที่จำเป็นต้องกล่าวถึงในพื้นที่อื่นเกิดจากหลายปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้คนนอกสังคมชุมชนเกิดความรู้สึกในแง่ไม่ดีต่อความเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนใต้เสมอมา เช่น

ปัญหาด้านการนับถือศาสนาของคนในชุมชน ทำให้เห็นความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม และเกิดความเหลื่อมล้ำ จากการปฏิบัติของภาคปกครอง หรือ จากความแตกต่างที่เกิดขึ้นในสังคมชุมชน

ปัญหาเรื่องความห่างไกลจากศูนย์กลางการปกครอง ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้มีความห่างไกลจากเมืองหลวงการปกครองประเทศไทยทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการควบคุมการปกครอง เกิดปัญหาการคอร์รัปชันในกลุ่มข้าราชการจากภาครัฐ หรือนักปกครองท้องถิ่นรวมถึงหมู่คณะจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติ สาเหตุความห่างไกลศูนย์กลางยังก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญ อีกประการคือปัญหาการแทรกแซงจากต่างประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่เป็นสาเหตุของการก่อความไม่สงบในพื้นที่ การสนับสนุนให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชนเพื่อสร้างแรงกระเพื่อมนำไปสู่ความรุนแรงในระดับสากลต่อไป

ปัญหาด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ในประเด็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยผู้สื่อสารหรือสื่อมวลชน นั้นเป็นที่ยอมรับกันดีถึงการมีบทบาทในการสร้างการรับรู้ความเข้าใจ ความเชื่อ ทศนคติ หรือพฤติกรรมของผู้รับสารต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะผู้รับสารที่ใช้ช่องทางหลักในการรับข่าวสารความไม่สงบในภาคใต้อย่างต่อเนื่อง เป็นการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจที่ผิด รวมไปถึงการสร้างทัศนคติด้านลบต่อศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมในพื้นที่ อันเกิดจาก การทำหน้าที่ของสื่อที่บกพร่อง ภาพสะท้อนจากสื่อที่มีแต่ความรุนแรง หรือผลกระทบของสื่อจากภาพความไม่สงบ หรือสื่อไม่ทำหน้าที่สะท้อนบทบาทการบูรณาการทางสังคม หรือสร้างความสมานฉันท์

ประเด็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยจากคนในชุมชนพหุวัฒนธรรม เช่น ภาษาที่ใช้ในสื่อหลัก ภาษาที่สื่อหลักใช้นำเสนอก่อให้เกิดความความแตกต่าง เหลื่อมล้ำทางสังคม หรือปัญหาที่เกิดจากจรรยาบรรณของสื่อ เช่น การช่วงชิงพื้นที่สื่อด้วยวิธีการดึงดูดความสนใจด้วยการนำเสนอแต่ภาพความรุนแรง หรือการนำเสนอด้วยความบิดเบือนเพื่อหวังผลประโยชน์ด้านอื่น ๆ ดังนั้นปัญหาเรื่องการสื่อสารจึงนับว่าเป็นปัญหาที่เป็นสาเหตุให้คนนอกชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสังคมพหุวัฒนธรรมและเป็นประเด็นหลักในการนำมาสู่งานวิจัยครั้งนี้

จากการทบทวนวรรณกรรมในด้านปัญหาการสื่อสารต่าง ๆ ในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ได้หยิบยกมาทำการวิเคราะห์ศึกษาล้วนแล้วแต่เป็นการประเมินคุณภาพเรื่องการสื่อสารที่มาจากข้อมูลและเกณฑ์จากส่วนกลางของภาครัฐเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงยังมีประเด็นสำคัญที่ถูกละเลยมองข้ามจากการแก้ปัญหาทั้งหมด ในเรื่องของการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนในท้องถิ่นเพื่อพิจารณาการรับและส่งข่าวสารต่าง ๆ จากชุมชน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และเป็นการถ่ายทอดด้วยความตรงไปตรงมาตามแบบแผนประเพณีของชุมชนในอดีตซึ่งเป็นการตั้งถามอันแท้จริงของความสงบสุขในวิถีพหุวัฒนธรรมของพื้นที่วิจัยในครั้งนี้ หรืออาจจะกล่าวสรุปได้ว่า การสื่อสารความเป็นจริงของความสงบสันติสุขภายในท้องถิ่นนั้นควรจะดำเนินไปด้วยความเป็นธรรมชาติของวิถีชุมชนด้วยกลไกที่ได้รับความ

เห็นชอบและการมีส่วนร่วมต่อการส่งสารจากคนในชุมชน โดยไม่ควรอยู่ภายใต้การรวมศูนย์จากอำนาจส่วนกลางภาครัฐ

2.7.7 สรุปข้อมูลด้านทัศนศิลป์

กระบวนการศึกษาเพื่อนำเสนอด้วยรูปแบบทางทัศนศิลป์ และเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ จากการศึกษาหาลักษณะทางกายภาพชุมชน ภูมิทัศน์วัฒนธรรม และสภาพปัญหาที่เกิดจากการสื่อสาร เพื่อหาความสอดคล้องในการแสดงออกอันเกิดจากสิ่งที่ได้ศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ของพื้นที่ศึกษา พบว่ารูปแบบของงานศิลปะแบบสาธารณะมีความเหมาะสมกับรูปแบบความเป็นอยู่ในบริบททางวัฒนธรรมชุมชนเมืองยะลา ด้วยความหลากหลายในการถ่ายทอด มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่ไม่ยืดเยื้อ มีลักษณะของความเป็นสาธารณะ และยังมีความเป็นสมัยใหม่ สามารถเข้าถึงได้ทุกเพศทุกวัยและทุกเชื้อชาติ ศาสนา

การทบทวนวรรณกรรมข้างต้นแสดงให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่มีในพื้นที่จังหวัดยะลาอันเป็นผลมาจากการปะทะสังสรรค์กันของวัฒนธรรมต่าง ๆ จนกลายเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม รวมถึงการสื่อสารทั้งภายในพื้นที่และภายนอกพื้นที่ที่มีปัญหาอยู่พอสมควร อันเป็นสาเหตุหลักมาจากภาพ และภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ยิ่งทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน ทั้งระหว่างคนในพื้นที่เอง และระหว่างคนในพื้นที่กับภายนอกพื้นที่

นอกจากนี้ ยังมีการตอกย้ำความรุนแรงในจังหวัดยะลาที่เกิดจากการใช้ภาพความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการโฆษณา (Propaganda) โดยการควบคุมข่าวสารของรัฐบาลไทยหรือหน่วยงานกลาง กล่าวคือ ภาพความรุนแรงถูกสื่อสารภายใต้กรอบกติกาที่กำหนดโดยแนวคิดจากศูนย์อำนาจส่วนกลาง ทำให้การสร้างเหตุการณ์ความไม่สงบกลายเป็นการสื่อสารที่ทรงพลังที่สุดของท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนใต้สู่คนภายนอก ด้วยเหตุนี้ ศิลปะสาธารณะจึงเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่น่าสนใจ และน่าจะมีประสิทธิภาพในการสื่อสาร อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจทั้งระหว่างคนในพื้นที่ และระหว่างคนในพื้นที่และภายนอกพื้นที่ด้วยเช่นกัน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าความจริงของวิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชนลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา เป็นชุมชนพหุวัฒนธรรม กล่าวคือชุมชนมีกลไกของการอยู่ร่วมกันในรูปแบบของศิลปะวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายมาเป็นเวลาช้านาน อีกทั้งรูปแบบของชนยังมี การปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่จะสื่อสารให้เกิดความเข้าใจร่วมกันใน เรื่องราวที่มีความร่วมสมัย และเป็นสากล การปรับเปลี่ยนดังกล่าวเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงการ ยอมรับอิทธิพลจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบันของคนในชุมชน การทำความเข้าใจในรายละเอียดที่ เกิดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างจุดร่วมและจุดแตกต่างทางพหุวัฒนธรรมนั้น ๆ จะเป็นเครื่องมือที่มี ประสิทธิภาพที่จะนำพาความสงบสันติที่แท้จริงมาสู่ชุมชนได้

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงออกแบบการดำเนินการวิจัยโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน และจัด กิจกรรมเพื่อให้คนในชุมชน และคนนอกชุมชน มีพื้นที่ปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดการรับรู้ภาพความ สงบสุขที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ อีกทั้งยังหลีกเลี่ยงการนำเสนอภาพของ 3 จังหวัดชายแดนใต้ภายใต้ กรอบแนวคิดของสื่อที่อยู่ในอำนาจศูนย์กลาง ซึ่งมักจะตอกย้ำภาพความรุนแรงและปัญหา 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ งานวิจัยนี้จึงเลือกใช้สื่อท้องถิ่นในยะลาและสื่อโซเชียล เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ ภาพความสงบสุขดังกล่าวสู่สาธารณชนได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น

การศึกษาเรื่อง “การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสันติสุข ในพหุวัฒนธรรมของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา” เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพโดยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนบริเวณลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา จาก เอกสารต่าง ๆ ในมิติกายภาพ มิติประวัติศาสตร์ และมิติศิลปวัฒนธรรม ประกอบกับการลงพื้นที่เพื่อ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะจง การสนทนากลุ่ม และการตอบแบบสอบถาม จากนั้นจึง วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในมิติต่าง ๆ ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีศิลปะ และการออกแบบ เพื่อประมวลเป็นข้อ ค้นพบที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพของความสันติสุขในพหุวัฒนธรรม

ในเบื้องต้นของการค้นคว้าข้อมูลด้านประเด็นที่ทำให้เกิดเป็นปัญหาในท้องถิ่นพหุวัฒนธรรม ชายแดนใต้บริเวณจังหวัดปัตตานี, จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลา นั้นส่วนมากผู้วิจัยจะพบ ปัญหาในลักษณะคล้ายคลึงกัน เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมานี้มีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามเป็น จำนวนมากกว่าศาสนาอื่นผู้คนโดยมากจึงมักจะคิดว่ามีเพียงปัญหาเรื่องความแตกต่างของศาสนา เท่านั้นที่เป็นสาเหตุของทัศนคติที่เป็นแง่ลบในปัจจุบัน แต่ในความเป็นจริงสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นใน พื้นที่ยังมีอีกมากมายแต่ที่พบเป็นประเด็นสำคัญ และอาจเป็นสาเหตุทำให้สังคมไทยมองว่าเป็นเรื่อง ยากลำบากในการพัฒนายกระดับสังคมให้เจริญเท่าเทียมกันกับสังคมไทยปรกติ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุป ประเด็นปัญหาหลัก ๆ ในการศึกษาไว้ 3 ด้านคือ 1) สัดส่วนของการนับถือศาสนา 2) ความห่างไกล

จากศูนย์กลางการปกครอง และ 3) ปัญหาของการสื่อสาร ซึ่งปัญหาของการสื่อสารนี้เป็นประเด็นที่ผู้วิจัยเกิดเป็นสมมติฐานในการนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาจากศึกษาเรื่องของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่ใช้กิจกรรมทางประเพณีเป็นกลไกที่จะขจัดความเหลื่อมล้ำ และแตกต่างในสังคมให้เป็นตัวอย่างในความเป็นอัตลักษณ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชนพหุวัฒนธรรมที่จะถูกสร้างสรรค์ และนำเสนอในรูปแบบทางทัศนศิลป์ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้

ดังนั้นในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอวิธีดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 6 หัวข้อ ได้แก่

1) กรอบแนวคิดในการวิจัย 2) ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง 3) เครื่องมือในการเก็บข้อมูล 4) ตัวแปรที่ศึกษา 5) วิธีเก็บข้อมูล 6) วิธีวิเคราะห์ข้อมูล และ 7) การสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะ ดังนี้

3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการศึกษาศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะมีปรากฏในพิธีกรรม และกิจกรรมร่วมของชุมชนลุ่มน้ำท่าสาปอันแสดงให้เห็นถึงภาพของความสงบสุขของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวมลายูในจังหวัดยะลา และจังหวัดอื่นข้างเคียง ร่วมกับการประยุกต์ใช้ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางสังคม และวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชุมชนเป้าหมายสู่ชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์เชิงวัฒนธรรมและเพื่อการสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขของจังหวัดยะลาในความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย ให้เป็นตัวอย่างของการพัฒนาตามรูปแบบวิธีคิดในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชนอื่น ๆ โดยผู้วิจัยมีนำกรอบแนวคิดในการวิจัยและการสร้างสรรค์ เป็นวิธีวิทยาที่สำคัญในการศึกษานี้ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

- 1) การเก็บประสบการณ์จากการลงพื้นที่ด้วยการสำรวจ (Experience)
- 2) การศึกษาตัวอย่างของกิจกรรมทางประเพณีที่มีในท้องถิ่น (Example)
- 3) การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลที่ได้จากข้อค้นพบ สู่การปฏิบัติงานทดลอง (Experiment)
- 4) การสร้างสรรค์ออกแบบเพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขจากพื้นที่วิจัย (Express)
- 5) การนำเสนอและรายงานผลในรูปแบบของการแสดงในหอศิลป์เพื่อการถ่ายทอดที่เป็นสากล (Exhibition)

3.1.1 การเก็บประสบการณ์จากการลงพื้นที่ด้วยการสำรวจ (Experience)

ศึกษาสำรวจพื้นที่ข้างต้นจากประเด็นปัญหา และทางแก้ไขด้วยวิถีแบบพหุวัฒนธรรม โดยที่ผู้วิจัยเดินทางลงพื้นที่ศึกษาแนวบริเวณแม่น้ำปัตตานีในส่วนหนึ่งของบริเวณลุ่มน้ำท่าสาปที่ตั้งอยู่ใกล้ตลาด

สด และตลาดเก่าจังหวัดยะลา อันเป็นจุดที่ตั้งใกล้กับมัสยิดกลางจังหวัดซึ่งอยู่ภายในชุมชนชาวมุสลิม และชุมชนชาวจีนและชาวไทยพุทธที่อยู่ใกล้ ๆ โดยมีเพียงแค่ว่าทางรถไฟที่เป็นเขตกันระหว่างกัน ผู้วิจัยเริ่มจากการสอบถามจากบุคคลที่จะให้ข้อมูลเพื่อให้นำไปสู่การลงพื้นที่ ในกาะนั้นผู้วิจัยได้ความอนุเคราะห์ จาก อาจารย์ ดร.อดุลย์สมาน สุขแก้ว อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีพลังงานทดแทน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และได้ขอเสนอแนะในเรื่องวิถีและแนวความคิดของศาสนาต่าง ๆ ในแง่มุมหลาย ๆ ด้านที่ทำให้ชุมชนมีเอกลักษณ์ของพหุวัฒนธรรม มีการอธิบายถึงการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนศาสตร์องค์ความรู้ที่เป็นสมัยใหม่ ให้ความเข้าใจถึงแหล่งทรัพยากรที่สำคัญ และการประกอบอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นรวมไปถึงผลิตผล และผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน

3.1.2 การศึกษาตัวอย่างของกิจกรรมทางประเพณีที่มีในท้องถิ่น (Example)

มีการลงพื้นที่หาตัวอย่างของกิจกรรมทางประเพณีที่มีในท้องถิ่น และน่าจะเป็นตัวอย่างที่จะเป็นข้อมูลในการนำไปสร้างเครื่องมือที่จะสื่อสารภาพความเป็นจริงของความสันติสุขในพื้นที่ศึกษาได้ และจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านมนุษยศาสตร์ ผู้วิจัยจึงได้ลงพื้นที่ศึกษา เพื่อทำการสังเกตศึกษา ประเพณีการทำบุญวันสารทเดือนสิบ หรือที่ชาวยะลาเรียก วันชิงเปรต หรือ (เทศกาลชิงเปรต) ในช่วงวันแรม 15 ค่ำเดือน 10 ตามปฏิทินจันทรคติของทุกปี (เดือนกันยายน-เดือนตุลาคม ซึ่งอาจจะมีไม่ตรงกันทุกปี) และในวันที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ตรงกับวันเสาร์ที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2563 บริเวณพื้นที่ทำกิจกรรม ณ. ลานกิจกรรมภายในบริเวณวัดถ้ำคูหาภิมุข อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

3.1.3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลที่ได้จากข้อค้นพบ ผู้การปฏิบัติงานทดลอง (Experiment)

ทำการปฏิบัติงานทดลอง เพื่อเกิดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลที่ได้จากข้อมูลไปสู่แนวคิดที่มีต่อรูปทรง หรือสัญลักษณ์ รวมถึงเทคนิคการถ่ายทอดในมิติศิลปะ และการออกแบบ ร่วมกับการเก็บข้อมูลวิจัยในเชิงคุณภาพ ในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง พฤติกรรม และ สังเกตวิถีคิดของคนในศาสนาต่าง ๆ ภายในชุมชน เพื่อนำไปใช้กับรายละเอียดและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการทดลองด้วยหลักการของการออกแบบเพื่อความสอดคล้องเหมาะสมกับอัตลักษณ์ชุมชน และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ ต่อความรู้สึกรู้สึกของคนในชุมชน โดยมีการวางกรอบแนวคิดที่จะนำสู่กระบวนการสื่อสารในรูปแบบศิลปะดังนี้

กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์

- รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมที่เป็นแกนหลักทางวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่
- รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และความเชื่อในพื้นที่
- ศึกษาวัฒนธรรมย่อยในชุมชนที่มีลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน
- วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้ต้องค้ำความรู้อันเป็นปัจจัยในความยั่งยืนในการอยู่ร่วมกัน

ด้วยความหลากหลาย

- พัฒนาองค์ความรู้สู่งานสร้างสรรค์ ด้วยกระบวนการแบบศิลปะจัดวางภายในหอศิลป์ด้วยงานแสดงนิทรรศการเพื่อการสื่อสารให้เข้าถึงในระดับสากล

3.1.4 การสร้างสรรค์ออกแบบเพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขจากพื้นที่วิจัย (Express)

การสร้างสรรค์ออกแบบเพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขจากพื้นที่วิจัยตามแนวทาง New Media โดยมุ่งเน้นที่กระบวนการได้มาซึ่งข้อค้นพบเชิงปัจจัยที่นำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์ อันประกอบด้วย การผสมผสานเทคนิควิธีการระหว่างเทคนิคการใช้วัสดุต่าง ๆ แบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ให้มีความทันสมัยและความหลากหลาย เช่น เนื้อหาที่เข้าถึงทุกเพศทุกวัย สามารถเข้าใจได้ในทุกวัฒนธรรม ทุกชุมชน และทุกศาสนา

3.1.5 การนำเสนอ และรายงานผลในรูปแบบของการแสดงในหอศิลป์เพื่อการถ่ายทอดที่เป็นสากล (Exhibition)

ผลลัพธ์และความพึงพอใจต่าง ๆ ที่เกิดจากความพึงพอใจต่าง ๆ ในพื้นที่สร้างสรรค์นั้นย่อมส่งผลโดยตรงต่อคนในชุมชนจังหวัดยะลาในบางส่วนหนึ่ง และผลลัพธ์เหล่านี้จะเป็นข้อยืนยันถึงบทสรุปของความจริงของความสงบสุขในพื้นที่พหุวัฒนธรรม และเพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการถ่ายทอดให้เกิดความสมบูรณ์ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นต้องนำเรื่องราวมาออกแบบเป็นงานด้านสุนทรียศาสตร์ และนำเสนอในหอศิลป์จัดงานศิลปะให้เป็นเชิงประจักษ์ต่อคนนอกชุมชนอีกด้วย

3.2 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพของงานวิจัยนี้ได้มาจากการติดต่อทาบทามเพื่อขอความร่วมมือทางเอกสารราชการแบบเป็นทางการ และทางโทรศัพท์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการที่จะให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งจากกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ, นักวิชาการ, ผู้ทรงคุณวุฒิ สาขาต่าง ๆ โดยมีการแนะนำวิธีการคัดเลือก และคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างด้วยเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อปราศจากข้ออคติในการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.2.1 การคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างในเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้วิธีการทำแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ แบบเจาะจง (Purposive) และได้มีการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อนำมาประกอบการหาแนวทางในการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารความเป็นจริงของความสงบสุขจากเงื่อนไขที่ได้จากศิลปวัฒนธรรมในชุมชน

1. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรม/ภูมิปัญญา และวิถีพหุวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพื้นที่พิเศษมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความแตกต่างในสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ และมีความบอบบางเรื่องความรู้สึกในหลาย ๆ มิติ การคัดเลือกให้ได้มาซึ่งประชากร

นักวิชาการจึงจำเป็นต้องมาจากหลายสาขาองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการขอคำแนะนำปรึกษา โดยจะต้องมีประสบการณ์ในสาขาไม่ต่ำกว่า 10 ปี และมีผลงานเป็นที่ยอมรับในสังคม เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา, ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดโครงการศิลปะในชุมชน, นักสังคมศาสตร์, ผู้เชี่ยวชาญหลักปรัชญาการดำเนินชีวิตในพุทธวัฒนธรรม, ตัวแทนภาครัฐจากเทศบาลเมือง, ผู้นำชุมชน หรือผู้นำศาสนา โดยทั้งหมดต้องมีความสมัครใจ และมีจิตอาสาในการร่วมกันปฏิบัติงานกับคนในชุมชน และกับอาสาสมัครศิลปินจากนอกชุมชน

2. กลุ่มนักวิชาการผู้สื่อข่าว หรือผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ การทำงานวิจัยครั้งนี้มีการใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ของการสร้างสรรค์ และสื่อสารได้อย่างถูกต้องไม่เกิดข้อพิพาทใด ๆ หลังจากที่มีการนำเสนอในบริบททางการสื่อสารต่อสังคมส่วนรวม ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกจากนักวิชาการผู้สื่อข่าวสำนักต่าง ๆ ทั้งที่เป็นตัวแทนสื่อจากภาครัฐ และตัวแทนจากสื่ออิสระในชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านการสื่อข่าวในท้องถิ่นศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี เพื่อให้งานวิจัยเกิดความโปร่งใสเที่ยงธรรมเป็นไปตามหลักการของการสื่อสาร และเพื่อประโยชน์ทางการสื่อสารให้อยู่ในมาตรฐานระดับสากลได้

3. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญศิลปะ เนื่องจากงานวิจัยเป็นการร่วมกันทำงานระหว่างศิลปินในพื้นที่ และศิลปินนอกพื้นที่ด้วยศาสตร์ของงานทัศนศิลป์ที่มีความหลากหลายในเวลาจำกัด การคัดเลือกศิลปินจึงจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับ หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในสาขาที่เชี่ยวชาญไม่น้อย 10 ปี ศิลปินในพื้นที่จะต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานเป็นที่ประจักษ์ในชุมชน หรือเคยเป็นผู้ปฏิบัติงานศิลปะ เช่น นักวาดภาพโปสเตอร์หน้าโรงหนัง นักวาดลวดลายเรือกอกและ ครูสอนศิลปะเกษียณอายุ ชาวชนนักเรียนศิลปะที่ได้รับคำแนะนำ และคัดเลือกจากอาจารย์ผู้ดูแลประจำสังกัดหน่วยงาน ในด้านของศิลปินจากภายนอกชุมชนมีการคัดเลือกจากผู้มีชื่อเสียงผ่านการแสดงงานศิลปะมาแล้วมากมาย และมีประสบการณ์ในการทำงานศิลปะร่วมสมัย เคยมีการปฏิบัติงานในรูปแบบของศิลปะสาธารณะในชุมชน มีทัศนคติที่ดีต่อการสร้างสรรค์เพื่อสันติสุข และเป็นผู้มีจิตอาสาที่มีความสมัครใจในการลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ทำกิจกรรมได้จริงในอำเภอเมืองจังหวัดยะลา

4. กลุ่มประชาชน ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มประชาชนทำแบบสำรวจและแบบสอบถาม เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลหาตัวชี้วัดซึ่งมีสองลักษณะ ดังนี้

1) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ศึกษา มีการคัดเลือกจากประชากรในท้องที่ชุมชนอำเภอเมืองจังหวัดยะลาเนื่องจากเป็นผู้ส่วนได้ส่วนเสียในการเข้าใช้พื้นที่สาธารณะที่เป็นส่วนของการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยตรง โดยไม่มีการจำกัดเพศ อายุ หรือศาสนา และเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดยะลา

2) กลุ่มประชาชนนอกพื้นที่ศึกษา มีการคัดเลือกจากนักท่องเที่ยงที่มาเยือนบริเวณพื้นที่ทำกิจกรรมสร้างสรรค์และผู้ที่มีความสนใจเข้าชมผลงานแสดงจากการแสดงในหอศิลป์ หรือการเข้าทำแบบสำรวจในระบบออนไลน์เพื่อหาผลลัพธ์ทางความพึงพอใจในการสื่อสารระบบเปิด

3.2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะจง

การสัมภาษณ์แบบเจาะจงใช้กลุ่มตัวอย่างจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงานในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรม/ภูมิปัญญาและวิถีพหุวัฒนธรรม กลุ่มนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ กลุ่มผู้นำชุมชนหรือผู้ปฏิบัติงานในชุมชน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบ ในแหล่งพื้นที่ศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดยะลา กลุ่มละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน

การเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการวิจัยให้เกิดผลสำคัญนั้นจำเป็นต้องมีการหาข้อมูลเพื่อการปฏิบัติงานเกิดความสมบูรณ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้มีบทบาทกับชุมชนในระดับผู้นำเพื่อให้เกิดความเข้าใจในรูปแบบของชุมชนในแง่มุมที่มีความซับซ้อนจากเงื่อนไขทางความร่วมมือระหว่างภาคชุมชนกับตัวแทนจากภาครัฐ หรือข้อหาหรือตัวแทนจากผู้นำภายในชุมชนในเรื่องความเข้าใจและกลไกในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน และบริบทของการอยู่ร่วมกันระหว่างรัฐบาลไทยกับคนในชุมชนเช่นกัน

A

B

C

D

E

F

ภาพที่ 22 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะจง

ที่มา: ถ่ายภาพโดย จีรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2563

จากภาพที่ 22 รูป A อาจารย์อดุลย์สมาน อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

รูป B อาจารย์วินัย สุขวิน อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อาจารย์สอนวิชาศิลปะ และการออกแบบมีประสบการณ์สอนมากกว่า 10 ปี

รูป C คุณรัชนี กาญจนานุชิต รองนายกเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีประสบการณ์การเมืองท้องถิ่นในจังหวัดยะลามามากมาย

รูป D อาจารย์สุรวิช ด้วงอินทร์ อาจารย์โรงเรียนเทศบาล 6 ยะลา และนักวิชาการศาสตร์ เศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มปุทะเลย ผู้ให้ความรู้ศาสตร์เศรษฐกิจพอเพียง (ปรัชญาในหลวง ร.9) ให้กับเยาวชน และคนในชุมชน

รูป E คุณราชิด ระเด่นอาหมัด ผู้เชี่ยวชาญงานออกแบบชาวมุสลิมมีผลงานมากมายมีประสบการณ์กว่า 10 ปี เป็นผู้ริเริ่มโครงการมลายูทูเดย์ (จังหวัดปัตตานี) ตัวแทนกลุ่มศิลปินศิลปะสาธารณะ จากกลุ่มศิลปิน 3 จังหวัดชายแดนใต้

รูป F คุณยศพล บุญนาค เป็นชาวพุทธ ผู้ริเริ่มกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำมันไบโอดีเซลกว่า 10 ปี สร้างรายได้ให้กับคนชรา และผู้พิการในชุมชนมุสลิม

3.2.3 การสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มใช้กลุ่มตัวอย่างจากตัวแทนประชากรในสาขาการสร้างสรรค์ จากภายในและภายนอกพื้นที่ศึกษา จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตัวแทนประชากรศิลปินและนักสร้างสรรค์จากภายในพื้นที่ อ.เมือง จ.ยะลา จำนวน 5 คน และ 2) ตัวแทนประชากรศิลปินและนักสร้างสรรค์จากภายนอกพื้นที่ อ.เมือง จ.ยะลา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

เนื่องจากในช่วงแรกของการศึกษาเป็นช่วงของการเกิดโรคระบาด โควิด-19 การทำการประชุมกับกลุ่มภาคีนั้นมีความยากลำบากเนื่องจากมีที่อยู่ห่างไกลกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้มีการพบปะหรือกลุ่มภาคี ทั้งการลงพื้นที่พูดคุย และประชุมหารือติดต่อในรูปแบบออนไลน์ ส่วนในการสนทนาเป็นเรื่องของการให้ความรู้แนะนำความเป็นเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทั่วไป รวมไปถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนพหุวัฒนธรรมให้กับอาสาสมัครภายนอกชุมชนเพื่อปรับให้มีความเข้าใจต่อพื้นที่ที่มีการประชุมเสนอแนะสถานที่ต่าง ๆ ที่จะเป็นบริเวณทำการสร้างสรรค์ และรูปแบบของผลงานที่จะนำแบบร่างมาเพิ่มเติมแก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์ที่สุดก่อนติดตั้งผลงานในวันจัดกิจกรรมจริง และกำหนดวันเวลาที่จะปฏิบัติงาน

ภาพที่ 23 อาสาสมัครนักดนตรีกลุ่ม ซาตุ ดูวอลล์การรวมตัวกันระหว่างศิลปินเพลงพื้นบ้านกับ

นักดนตรีสากลมืออาชีพในชุมชนเมืองยะลา

ที่มา: ถ่ายภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563

A

B

C

D

E

F

ภาพที่ 24 ภาคิอาสาสมัครนักดนตรีท้องถิ่น และอาสาสมัครที่มาจากนอกชุมชน

ที่มา: ถ่ายภาพโดย จิรวิทย์ ดั่งอินทร์, 2563

จากภาพที่ 24 รูป A คุณอับดุลฮากริม ยูโซ๊ะ ศิลปินอิสระชาวไทยมุสลิม ตัวแทนภาคีศิลปะในพื้นที่ชุมชนมีประสบการณ์ในการทำงานศิลปะมากมายเป็นที่ยอมรับในหมู่ชาวมุสลิมในพื้นที่ และเคยร่วมโครงการศิลปะสาธารณะมาหลายพื้นที่

รูป B คุณธีรยุทธ พิซเพ็ญ ศิลปินชาวกรุงเทพมหานครฯ ตัวแทนภาคีศิลปะผู้มีประสบการณ์กว่า 10 ปี เคยทำงานศิลปะสาธารณะมากมายทั้งในประเทศไทย และ ต่างประเทศ

รูป C คุณครูนง สาระะ นักดนตรีอิสระ เคยเป็นอาจารย์สอนดนตรีที่มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีความเชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านมลายู และเครื่องดนตรีสากลร่วมสมัย เคยมีประสบการณ์ในการร่วมเล่นดนตรีพื้นบ้านมลายู

รูป D คุณ ชวิน ศิลปินอิสระ อดีตอาจารย์พิเศษ คณะดุริยางคศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร อาสาสมัครด้านดนตรี มีประสบการณ์สอนดนตรีแก่เยาวชนไทยพุทธ และมุสลิม เคยจัดกิจกรรมดนตรีในที่สาธารณะในเขตชุมชนมาหลายครั้ง

รูป E คุณศักดิ์ศิริ ประสิทธิ์บุรีรักษ์ (เซฟพิท) อาสาสมัครด้านอาหารชาวจังหวัดเชียงใหม่ ผู้มีชื่อเสียง และมีประสบการณ์การทำอาหารต่างประเทศ ทั้งอาหารเอเชีย และอาหารตะวันตกเคยเปิดร้านอาหารอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่นมากกว่า 10 ปี

รูป F คุณป้าหย่ง กันแก้ว อาสาสมัครด้านอาหาร เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน และได้รับถ่ายทอดพันธุกรรมเชื้อสายชาวมลายูแต่เดิม มีประสบการณ์การทำอาหารรูปแบบไทยจีน และอาหารฮาลาลในแบบชาวมุสลิม มากกว่า 20 ปี

3.2.4 การสัมภาษณ์แบบเจาะจงเพื่อประเมินผล

การสัมภาษณ์แบบเจาะจงเพื่อประเมินผลใช้กลุ่มตัวอย่างจากตัวแทนนักวิชาการ ตัวแทนหน่วยงานการปกครอง และตัวแทนสื่อ จำนวน 6 คน มีการลงพื้นที่สัมภาษณ์ตัวแทนผู้สื่อข่าวจากสำนักข่าวสื่อหลักที่มีบทบาทต่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กลางของรัฐสู่ชุมชน และมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารภายในระหว่างคนในชุมชนเองอีกด้วย การพูดคุยสอบถามในเชิง มุมมองของ

กระแสข่าวของความรุนแรงที่เกิดในพื้นที่ และมีผลกระทบต่อความรู้สึกคนภายนอกชุมชนในแง่ลบต่าง ๆ กระแสข่าวเชิงวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกต่อคนภายนอก และในชุมชนทั้งในด้านบวก และด้านลบ หรือเรื่องเงื่อนไขข้อจำกัดต่าง ๆ ในการเผยแพร่ข่าวสารในพื้นที่ที่พหุวัฒนธรรมให้เกิดความเหมาะสม และไม่เกิดเป็นประเด็นแง่ลบต่อสังคมชุมชนพื้นที่ศึกษา

A

B

C

D

ภาพที่ 25 ผู้สื่อข่าวจากสื่อหลักทั้งสื่อที่เป็นท้องถิ่น และ สื่อที่เป็นของหน่วยงานราชการ
ที่มา: ถ่ายภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563

จากภาพที่ 25 รูป A รูป คุณสุขเกษม จารงค์ ผู้สื่อข่าวสำนักงานสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดยะลา รูป B ภาพคุณ ชั่วรากิตา ผู้อำนวยการสถานีวิทยุ ภาษามลายู 24 ชม. ภาพ C ดร.สุนทร จันทรนนท์ ผู้สื่อข่าวจากหนังสือพิมพ์ มลายูทูเดย์ รูป D ภาพคุณหทัยรัตน์ ด้วงอินทร์ ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวเอเชียทูเดย์ (ที่มา : จิรวุฒิ ด้วงอินทร์ พ.ศ. 2563)

3.2.5 การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามใช้กลุ่มตัวอย่างจากผู้เข้าชมผลงานเผยแพร่ จำนวน 100 คน

3.3 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.3.1 ตัวแปรในการศึกษา

ตัวแปรต้น ภาพสะท้อนความสงบสุขที่พบเห็นในกิจกรรมทางประเพณี และกลไกของการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ตัวแปรตาม ทักษะศิลป์ที่สามารถใช้เป็นสัญลักษณ์เพื่อแสดงออก และสื่อสารให้เห็นถึงความ เป็นจริงของความสันติสุขใน 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อลดทัศนคติของภาพความรุนแรงในพื้นที่ศึกษาที่ ส่งผลกระทบต่อ การชลดตัวในการพัฒนาชาติไทย

3.3.2 ตัวแปรตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เมื่อเริ่มเข้าสู่การนำองค์ความรู้ไปใช้ทดลองกับกระบวนการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ในสถานที่จริง ผู้วิจัยจึงแบ่งการนำเสนอผลการดำเนินงานออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ตัวแปรและกลไกที่ทำให้คนในพหุวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 2) ตัวแปรที่ทำให้วิถีชีวิตของคน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมใหม่ และ 3) ตัวแปรบริบททางการสื่อสารในพื้นที่ศึกษา ดังนี้

ตัวแปรและกลไกที่ทำให้คนในพหุวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

การที่จะเข้าใจหนทางแห่งความสันติสุขที่เกิดจากภาพสะท้อนที่พบเห็นได้จากกิจกรรมทางวัฒนธรรมนั้น ต้องมีการทำความเข้าใจทั้ง 2 มุม กล่าวคือถ้าเราเลือกมองแค่มุมของความสันติสุขก็จะทำให้เห็นถึงรูปแบบของภาพสันติสุขที่มีหลากหลายมิติ และถ้าเรามองถึงความขัดแย้ง ก็จะทำให้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริงของความสันติสุขได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นเรื่องของความสันติสุข และเรื่องความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในท้องที่วิจัย จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาคู่ขนานให้เกิดความเข้าใจทั้ง 2 ด้านเพื่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลสูงสุดต่อคุณภาพของงานวิจัย และผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่าเมื่อเราเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในประเด็นจากการศึกษาข้างต้นในเรื่อง การที่พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่วัฒนธรรมมลายูแต่เดิมซึ่งปัจจุบันมีประชากรนับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก และอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางการปกครอง จึงเป็นสาเหตุปัญหาต่อการสื่อสารจากสื่อหลักต่าง ๆ ที่นำเสนอต่อคนนอกชุมชนทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนบิดเบือนออกไปจากความเป็นจริงของสังคมชุมชนที่มีความสงบสุขสวยงามอยู่แล้ว และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดมีกิจกรรมทางประเพณีต่าง ๆ ได้มีการถูกออกแบบให้ทุกคนในชุมชนได้มีโอกาสได้เข้ามาสัมผัส และเข้าใจถึงความแตกต่างมาเป็นเวลาช้านานแล้วนั้นจึงนับว่าเป็นการแสดงออกถึงความเป็นจริงของสังคมพหุวัฒนธรรมในแง่มุมมองที่อุดมไปด้วยมุมมองแห่งมิตรภาพเป็นความสันติสุขอย่างแท้จริงที่เกิดขึ้นและจะได้ถูกนำเสนอด้วยรูปแบบการสื่อสารในบริบทที่เหมาะสมจากเรื่องราวที่เป็นความเข้มแข็งของชุมชนทางพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

ตัวแปรที่ทำให้วิถีชีวิตผู้คน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมใหม่

จากการศึกษาข้อมูลแหล่งพื้นที่ศึกษาวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลานั้นผู้วิจัยได้ทราบถึงความเป็นมาของประวัติศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างภูมิภาคมหาสมุทรอินเดียกับมหาสมุทรแปซิฟิกมีการสร้างเมืองควบคู่ไปกับความเจริญของบ้านเมืองชั้นใน (ไม่มีอาณาเขตติดทะเล) ของคาบสมุทรมลายู มีการรับเอาอิทธิพลจากนา ๆ ประเทศมากมายที่เข้ามาร่วมใช้การเดินทางด้วยลุ่มน้ำสายนี้ จากการศึกษาสำรวจวรรณกรรม บ่งบอกว่าวิวัฒนาการของชุมชนลุ่มน้ำท่าสาปมีการพัฒนาตามบริบทการเปลี่ยนแปลงของเส้นทางคมนาคมและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยังบ่งบอกถึงการเป็นชุมชนที่มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์กลางการค้า การศึกษา และเป็นดินแดนที่ไม่เคยมีการทำสงครามกับเชื้อชาติใด ๆ เลยมาแต่อดีต ผู้คนในชุมชนจึงมีทัศนคติที่ดีต่อการรับรู้ศิลปะวิทยาการใหม่ ๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ชุมชนเพื่อการสื่อสารใน

ความแตกต่างที่เป็นรูปแบบเฉพาะมาแต่โบราณ จวบจนมาสู่ปัจจุบัน บริบทของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีนั้นมีกระแสที่รุนแรง และมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนาใด อันเกิดมาจากความสะดวกสบายในการเป็นเจ้าของเครื่องมือ อุปกรณ์ในการสื่อสารได้ทุกเพศ ทุกวัย เป็นได้ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร และมีช่องทางในการถ่ายทอดสารได้อย่างอิสระมากกว่าในอดีต เช่นเดียวกับความเท่าทันในด้านเทคโนโลยีของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา ถึงแม้ว่าจะมีระยะทางที่ห่างไกลจากศูนย์กลาง แต่ไม่ได้เป็นปัญหาต่อการรับรู้สื่อสารสนเทศของคนในชุมชนเลย จากการสังเกต และสอบถามของผู้วิจัยที่ได้จากการติดต่อหรือ ประชุมด้วยช่องทางการสื่อสารแบบออนไลน์กับอาสาสมัครในพื้นที่ชุมชนที่ได้เข้าร่วมโครงการวิจัยสร้างสรรค์ในครั้งนี้ ได้ทำการสรุปข้อค้นพบได้ดังนี้

1) ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำในเรื่องของการสื่อสาร ด้วยรูปแบบการสื่อสารหลัก ไม่เกิดสิ่งผิดปกติหรือความแตกต่างเรื่องระบบในการสื่อสาร ไม่มีความเหลื่อมล้ำบิดเบือนจากข้อมูลหลักที่สื่อเป็นผู้นำเสนอ

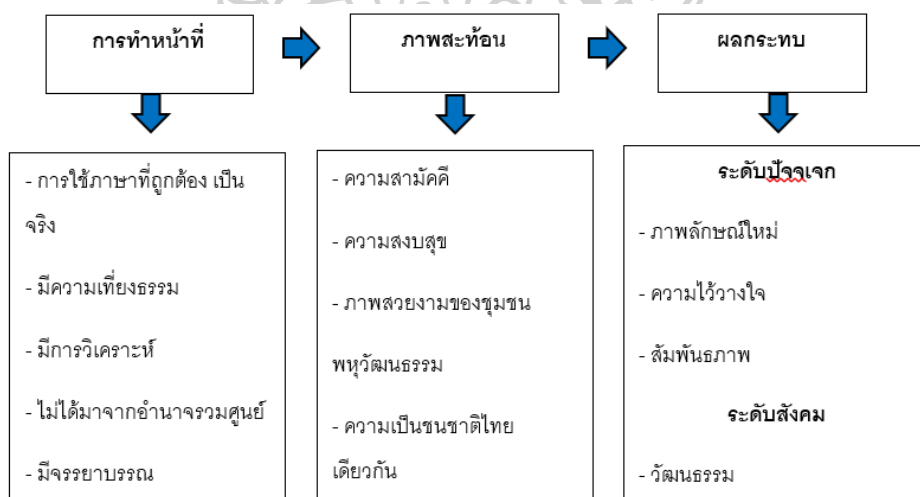
2) คนในชุมชนมีความกระตือรือร้น ที่จะทำความเข้าใจ ต่อรูปแบบของการสื่อสาร ในลักษณะใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเห็นได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กันชุมชน และนอกชุมชนผ่านช่องทางการสื่อสารลักษณะออนไลน์

3) ในเรื่องของการสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ไม่พบปัญหาจากความเหลื่อมล้ำ ในความแตกต่างของพหุวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีการรับรู้ความเป็นไปของสังคมมุสลิมอื่น ๆ หรือข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้ในมุมมองที่แตกต่างได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้องชัดเจน จึงทำให้การรับรู้วิถีคิดแบบโลกสมัยใหม่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต รู้จักปรับตัวเข้าใจในการอยู่ร่วมกันผ่านกลไกทางประเพณี และยอมรับในความเป็นคนไทย

ตัวแปรบริบททางการสื่อสารในพื้นที่ศึกษา

อาจกล่าวได้ว่าปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีการประทุความรุนแรง โดยเฉพาะในช่วงปี 2547 เป็นต้นมา สังคมไทยรับรู้เรื่องราวปัญหานี้อย่างไร คำตอบก็คือการรับรู้โดยผ่านสื่อแขนงต่าง ๆ ทั้งที่ได้ชื่อว่าเป็นสื่อของรัฐและสื่อเสรีที่ต่างนำเสนอออกมาตลอดเวลา ทุกคนพึงพาอาศัยสื่อในการรับรู้ความรุนแรงเหล่านั้นทั้งสิ้น ทั้งรับรู้ด้วยความสนใจ และรับรู้ด้วยความไม่อยากรู้ไม่สนใจ แต่ถูกสื่อนำเสนอจนกระทั่งต้องรับรู้ไปโดยปริยาย ผลกระทบของการนำเสนอโดยสื่อไปสู่ผู้คนในสังคมด้วยกระบวนการสื่อสารต่าง ๆ นั้น พบว่า มีการใช้ตัวแปลดึงดูดความสนใจของผู้ชมอยู่ 3 ส่วนหลักประการแรกคือ การนำเสนอโดยภาพ เห็นได้ว่าการนำเสนอภาพความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่ในความเป็นจริงเน้นเอาภาพความรุนแรง ความเสียหายมานำเสนอ เหล่านี้เป็นทำให้ความสำคัญในเชิงพื้นที่การข่าวข่าวสารเป็นหลัก ประการที่สองคือ การนำเสนอโดยคำ การใช้ศัพท์หรือคำที่เหมารวมที่ต่างคุ้นเคยกันดีที่สื่อนำมาใช้คือ “โจรใต้” และ “ปัญหาภาคภาคใต้ เพื่อเกิดความน่าตื่นเต้นในเชิงลบซึ่งการพูดเหมารวม

ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ก็ตาม ต่างคือการเดินไปสู่ปลายทางแห่งความคลาดเคลื่อน จากข้อเท็จจริง และในปัจจุบันผลที่เกิดขึ้นจากการ “นำเสนอ” ผ่าน “ภาพ” และ “คำ” เกี่ยวกับปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างที่ปรากฏได้เกิดเป็นตัวแปรสร้างมิติแห่งความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมไทยมากน้อยแค่ไหน ประการที่สามเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้วิจัยได้จากข้อค้นพบทางการศึกษา ในประเด็นของการนำเสนอหรือการสื่อสารที่จำเป็นต้องมาจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และต้องผ่านการเห็นชอบจากประชาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงจะทำให้สื่อข่าวสารต่าง ๆ ย่อมเกิดจากข้อมูลที่มีความเป็นจริงและไม่ส่งผลกระทบต่อในแง่ลบที่ไม่ดีต่อทั้งสังคมภายนอกและสังคมพหุวัฒนธรรมภายในชุมชน จากเหตุผลตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นส่วนทำให้ผู้วิจัยนำมาพิจารณาเพื่อแก้ไขให้เกิดกระบวนการการสื่อสารที่นำเสนอแต่แง่บวกความเป็นจริงของภาพสันติสุขในพื้นที่ เพราะสื่อชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถช่วยทำให้สังคมปราศจากปัญหาได้ไม่เช่นนั้นแล้ว การสื่อสารจะเป็นเพียงสื่อแห่งความกลัว และความชิงชัง ท้ายที่สุดก็คือการขาดความเข้าใจปัญหาและยังคงนำมาซึ่งความขัดแย้งอยู่ต่อไปเท่านั้นเอง

ภาพที่ 26 การทำหน้าที่สื่อและผลกระทบต่อสังคม

ที่มา: ออกแบบและจัดทำโดย จีรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2565.

3.4 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับเครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม

3.5 วิธีเก็บข้อมูล

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 2) การลงพื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

3.5.1 การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารจากบันทึกต่าง ๆ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ศิลปกรรม และประวัติศาสตร์ในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา รวมทั้งยังศึกษาเอกสาร งานวิจัย และผลงาน ศิลปะ การออกแบบ และปรัชญาร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะสาธารณะ Public art และการนำเสนอ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

3.5.2 การลงพื้นที่

ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล จากรายงานการอนุรักษ์ การบันทึกเป็นภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว และการสำรวจกิจกรรมประเพณีก่อนหน้าที่จะทำการศึกษ โดยกลุ่มตัวอย่างที่เจาะจงตามปฏิทินกิจกรรม เพื่อทำแบบบันทึกสำรวจรวบรวมนำมาวิเคราะห์ อีกทั้งยังเก็บข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาจากการบันทึก เทปทสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พื้นที่ สภาพแวดล้อม และนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ในรูปแบบของวิถีชีวิตไปสู่การถ่ายทอด ลักษณะของความหมายและองค์ประกอบของศิลปะ

3.6 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้แบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล และประมวลผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การประมวลข้อมูลเพื่อออกแบบผลงานสร้างสรรค์ และ 2) การประเมินการสร้างสรรค์เพื่อสรุปเป็น แนวคิดการสร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.6.1 การประมวลข้อมูลเพื่อออกแบบผลงานสร้างสรรค์

1) การศึกษาเอกสารร่วมกับการลงพื้นที่สำรวจ ด้วยการสังเกตวิถีชีวิตคนในชุมชน สังเกต สถานการณ์บรรยากาศที่เกิดขึ้นในกิจกรรมประเพณีประจำปีต่าง ๆ ของพื้นที่ศึกษาและพื้นที่ใกล้เคียง

2) การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ อาทิ ผู้เชี่ยวชาญด้าน ศิลปวัฒนธรรม/ภูมิปัญญาและวิถีพหุวัฒนธรรม นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ผู้เชี่ยวชาญด้าน ศิลปะการออกแบบ และ ผู้นำชุมชนหรือผู้ปฏิบัติงานในชุมชนในแหล่งพื้นที่ศึกษาอำเภอเมือง จังหวัด ยะลา โดยมีการบันทึกภาพและวีดีโอ โดยมีการติดต่อขอความยินยอมในการให้ข้อมูลด้วยวาจา การจัดทำเอกสารชี้แจงและขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูล

3) วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และ หลักการออกแบบสื่อร่วมสมัย ใช้แบบสอบถามตามความสมัครใจจากกลุ่มตัวอย่างการเก็บข้อมูลจาก บุคคลที่เฉพาะเจาะจงแต่กระจายหลากหลายพื้นที่

4) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการจำแนกชนิดข้อมูล ด้วยเครื่องมือตารางการวิเคราะห์ ข้อมูล

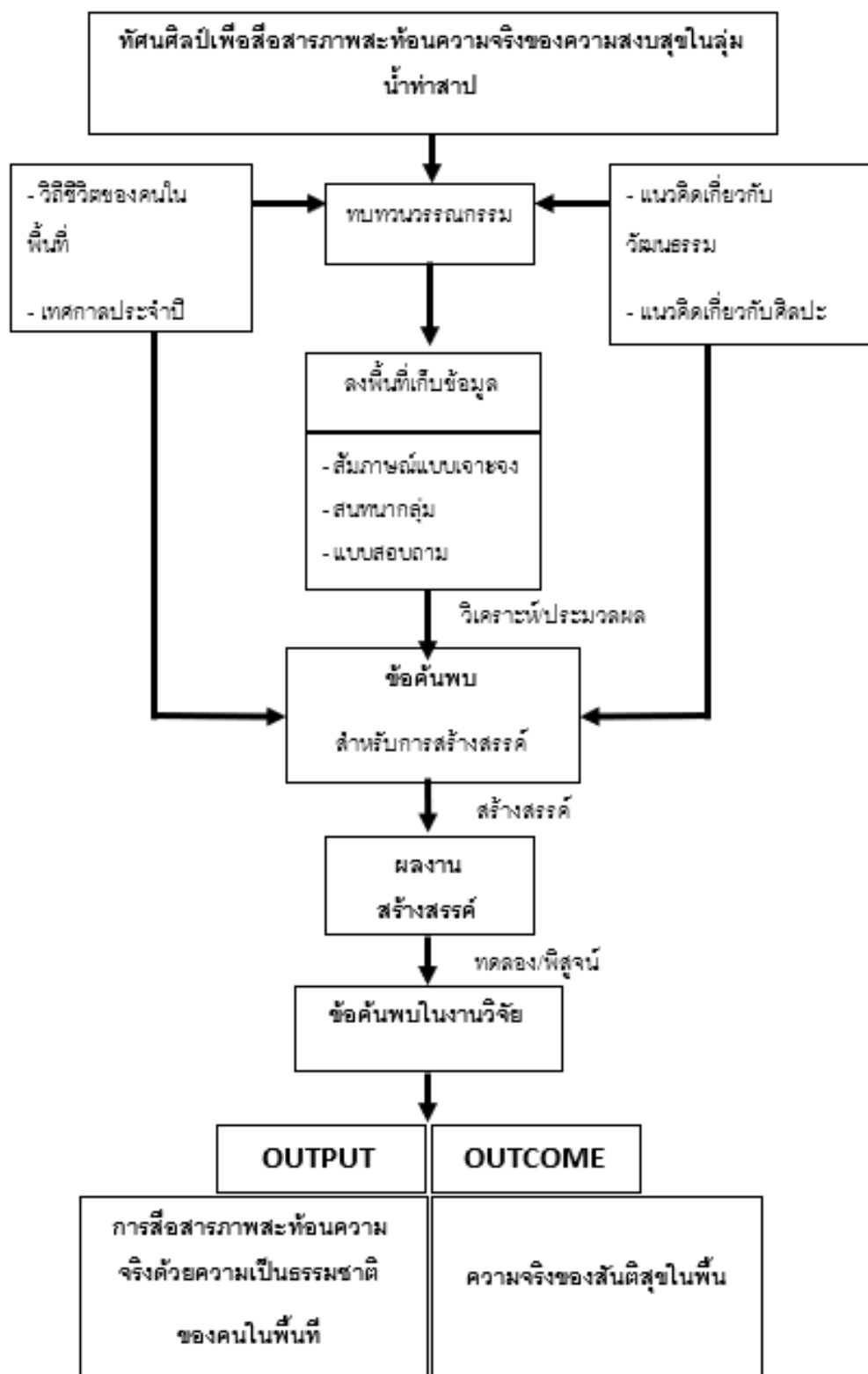
5) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม

6) สังเคราะห์ผลร่วมกับทฤษฎีศิลปะ และการสื่อสารเพื่อนำผลสรุปไปสู่การออกแบบสื่อร่วมสมัย

3.6.2 การประเมินการสร้างสรรค์เพื่อสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์

การวิจัยนี้มีเก็บข้อมูลหลักที่ใช้วัดผลด้วยการสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม เมื่อสื่อร่วมสมัยออกเผยแพร่แล้วจะมีการประเมินด้วย 2 วิธี คือ วิธีแบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม ประกอบด้วยตัวแทนผู้ให้ข้อมูลภายในพื้นที่ศึกษา และตัวแทนผู้ให้ข้อมูลภายนอกพื้นที่ศึกษา โดยประกอบด้วย กลุ่มตัวแทนนักวิชาการ ตัวแทนหน่วยงานการปกครอง และตัวแทนสื่อ ร่วมกับการประเมินด้วยชุดคำถามและวิเคราะห์ผลจากการมีส่วนร่วมของผู้ชมผลงานที่สร้างสรรค์ และวิธีประเมินด้วยแบบสอบถามในระบบออนไลน์สำหรับบุคคลทั่วไปที่รับชมผ่านสื่อออนไลน์ และจากกรอบแนวคิดการวิจัย และกระบวนการในการสื่อสารข้างต้น สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 27

ภาพที่ 27 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: สรุปรโดยจิรวุฒิ ต้วงอินทร์, พ.ศ.2565

3.7 การสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะ

ในการดำเนินการวิจัยตามกระบวนการศึกษาข้อมูลทบทวนวรรณกรรมในประเด็นต่าง ๆ และการลงพื้นที่สำรวจภูมิทัศน์วัฒนธรรมบริเวณลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ประมวลข้อค้นพบ และสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะเพื่อทดลองใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารให้เห็นภาพความจริงของสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษา และได้ข้อสังเกตว่าศิลปะสาธารณะ (Public Art) มีหลักการของทฤษฎีที่สำคัญในเรื่องของการสร้างสรรค์ที่ต้องเกิดจากความเห็นของประชาคมทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องจึงจะทำให้ผลงานศิลปะเกิดผลสัมฤทธิ์ได้เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีอิทธิพลสื่อสารย้อนความจริงย้อนกลับไปสู่ความเข้าใจอันดีต่อคนในสังคมทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชน และเพื่อให้ได้เป็นไปตามที่วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้วางไว้ โดยผู้วิจัยมีการดำเนินการลงพื้นที่เพื่อทำการทดลองด้วยกิจกรรมด้านทัศนศิลป์จากความร่วมมือภาคประชาคมบนพื้นที่สาธารณะในชุมชน ด้วยวิธีสร้างสรรค์จากตัวแทนภาคาศิลปะต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงบทบาทของความจริงในภารตราภาพที่ปรากฏขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้ ด้วยเหตุนี้ ศิลปะสาธารณะจึงเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่น่าสนใจ และมีประสิทธิภาพในการสื่อสาร ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อความเข้าใจได้ทั้งระหว่างประชาชนคนในพื้นที่ และประชาชนภายนอกพื้นที่ด้วยเช่นกัน

3.8 สรุป

เพื่อให้งานวิจัยเกิดความสมบูรณ์ผู้วิจัยได้ใช้การดำเนินงานตามกรอบวิธีวิจัยดังกล่าวเพื่อนำมาทดลองด้วยการแสดงออกในรูปแบบของศิลปะสาธารณะที่จะเป็นการทำงานร่วมกัน โดยมีการคัดเลือกจากอาสาสมัครผู้ปฏิบัติงานศิลปะในแขนงต่าง ๆ โดยจัดเป็นสองกลุ่มคือ ศิลปินที่มาจากนอกพื้นที่กับศิลปินที่เป็นคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ โดยมีการกำหนดแนวความคิดในการสร้างสรรค์ร่วมกันจากการลงมติในการสนทนากลุ่ม และการร่วมกันให้ความคิดเห็นเรื่องพื้นที่ในการทำงานให้มีความสอดคล้องกับแนวความคิดผ่านความเห็นชอบของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดูแลจัดการพื้นที่ ได้แก่ นักวิชาการการศึกษา นักวิชาการสถาปัตยกรรมจากเทศบาลนครยะลา ตัวแทนนักข่าวศูนย์ข่าว กอ.ลมน. ตัวแทนผู้นำชุมชนหรือตัวแทนผู้นำทางศาสนา และจะมีการตรวจสอบผลการดำเนินงานด้วยแบบสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ และจากผลประเมินผู้เข้าชมจากการเผยแพร่ผลงานทัศนศิลป์ด้วยการแสดงงาน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ ข้อดี ข้อเสีย และนำไปสู่การทดลองเพื่อแก้ไขให้งานวิจัยได้เกิดเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทย โดยผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการลงพื้นที่ทดลองไว้สองช่วงของการศึกษา การทดลองครั้งที่ 1 ช่วงเดือน กันยายน พ.ศ. 2563 มีการเก็บบันทึกผลประเมินครั้งที่ 1 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 นำสู่การเผยแพร่ด้วยการแสดงงาน วันที่ 10-12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ณ หอศิลป์ ณ บ้านเจ้าพระยา มีการประมวลผลด้วยการสอบถามหาแนวทางเพื่อพัฒนาแก้ไข หลังจากนั้นจึงเริ่มนำเข้าสู่การลงพื้นที่ทดลองในครั้งที่ 2 ในช่วงเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2564 มีการทำ

แบบประชุม และเริ่มปฏิบัติงานทดลอง ช่วงเดือน พฤศจิกายน- ธันวาคม พ.ศ. 2564 ทำการประเมินผลในพื้นที่ศึกษา มีการจัดทำรูปแบบสื่อช่วงเดือน มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2565 และทำจัดทำช่องทางการเผยแพร่ระบบออนไลน์ กรกฎาคม พ.ศ. 2565 เผยแพร่สื่อสารในระบบออนไลน์ เพื่อหาตัวชี้วัดด้วยแบบสอบถามในบริบทของการสื่อสารที่เป็นปัจจุบัน ในช่วงเอน มิถุนายน – กรกฎาคม พ.ศ.2566 และมีการรายงานเป็นเอกสารสรุปรงานวิจัย ในการปฏิบัติงานนี้ได้มีการหาภาคี และคัดเลือกอาสาสมัครในการร่วมกันทำงานจากคนในชุมชน และภาคีจากบุคคลภายนอกสังคมนพคุณธรรมที่ยังไม่เคยเดินทางมายัง 3 จังหวัดชายแดนใต้ และมีความต้องการที่จะได้รับรู้สัมผัสกับคุณลักษณะของความเป็นพหุวัฒนธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนผ่านการร่วมกันทำงานให้เกิดขึ้นในพื้นที่ตัวเมืองจังหวัดยะลาครั้งนี้

บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินการวิจัยตามกระบวนการศึกษาข้อมูล และการลงพื้นที่ลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ประมวลข้อค้นพบ และสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะเพื่อสื่อสารสันติภาพของสังคมพหุวัฒนธรรมในลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา ตามที่ระบุในวัตถุประสงค์การวิจัย

เมื่อพิจารณากรอบแนวคิดการวิจัย จะพบว่างานวิจัยนี้ศึกษาข้อมูลจากการสำรวจเอกสาร ร่วมกับการลงพื้นที่จริง โดยวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีทางวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ข้อค้นพบเบื้องต้น จากนั้นจึงประมวลข้อค้นพบดังกล่าวเป็นการดำเนินงานสร้างสรรค์งานวิจัยเพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของ ความสงบสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และจัดงานแสดงผลงานสร้างสรรค์ดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงแบ่งการนำเสนอผลการดำเนินงานออกเป็น 3 ประเด็นตามกรอบการวิจัย ได้แก่ 1) การทดลองที่ 1: การสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะ จากการประมวลข้อมูลจากวรรณกรรมและการลงพื้นที่เก็บข้อมูล 2) ทดลองครั้งที่ 2: การสร้างสรรค์ที่พัฒนาจากข้อค้นพบในการศึกษา และ 3) วิเคราะห์ประเมินผลการสร้างสรรค์และการสื่อสาร: ทักษะศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

4.1 การทดลองที่ 1: การสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะ จากการประมวลข้อมูลจากวรรณกรรมและการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

4.1.1 การสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะครั้งที่ 1

ในการดำเนินการวิจัยตามกระบวนการศึกษาข้อมูล และการลงพื้นที่ลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ประมวลข้อค้นพบและสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะเพื่อทดลองใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารให้เห็นภาพความจริงของสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษาและเพื่อให้ได้เป็นไปตามที่วัตถุประสงค์ของการวิจัยได้วางไว้ ผู้วิจัยมีการลงพื้นที่ทำการทดลองด้วยกิจกรรมด้านทัศนศิลป์บนพื้นที่สาธารณะในชุมชน มีการหาภาคีในการร่วมกันทำงานจากคนในชุมชน และภาคีจากบุคคล ภายนอกสังคมพหุวัฒนธรรมที่ยังไม่เคยเดินทางมายัง 3 จังหวัดชายแดนใต้ และมีความต้องการที่จะได้รับรู้สัมผัสกับคุณลักษณะของความเป็นพหุวัฒนธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนผ่านการร่วมกันทำงานให้เกิดขึ้นในพื้นที่ตัวเมืองจังหวัดยะลา

เพื่อให้งานวิจัยเกิดความสมบูรณ์ผู้วิจัยได้ใช้การดำเนินงานตามกรอบวิธีวิจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น และมีการตรวจสอบผลการดำเนินงานด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ และจากผลประเมินผู้เข้าชมจากการเผยแพร่ผลงานทัศนศิลป์ด้วยการแสดงงาน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และนำไปสู่การทดลองเพื่อแก้ไขให้งานวิจัยได้เกิดเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยต่อไป

ผู้วิจัยจึงได้แบ่งการดำเนินการลงพื้นที่ทดลองไว้สองช่วงของการศึกษา การทดลองครั้งที่ 1 ช่วงเดือน กันยายน พ.ศ. 2563 มีการเก็บบันทึกผลประเมินครั้งที่ 1 เดือนตุลาคม พ.ศ.2563 นำสู่การเผยแพร่ด้วยการแสดงงาน วันที่ 10-12 พฤศจิกายน พ.ศ.2563 ณ หอศิลป์ ณ บ้านเจ้าพระยา มีการประมวลผลด้วยการสอบถามหาแนวทางเพื่อพัฒนาแก้ไข หลังจากนั้นจึงเริ่มนำเข้าสู่การลงพื้นที่ทดลองในครั้งที่ 2 ในช่วงเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2564 มีการทำแบบประชุม และเริ่มปฏิบัติงานทดลอง ช่วงเดือน พฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ. 2564 จัดทำรูปแบบสื่อ เดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2565 จัดทำช่องทาง การเผยแพร่ระบบออนไลน์ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 ทำการเผยแพร่ระบบออนไลน์และทำแบบสอบถาม เดือนมิถุนายน-กรกฎาคม พ.ศ.2566 ทำการประเมินผล และมีการรายงานเป็นเอกสารสรุปรงานวิจัย

จากข้อมูลการสำรวจเพื่อเป็นการศึกษาหาโอกาสที่จะนำเสนอให้เห็นภาพความเป็นจริงของ ความสงบสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยโดยเฉพาะกรณีศึกษาวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความดีงามและความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ที่จะนำมาเป็นเครื่องช่วยสื่อสารความเข้าใจระหว่างคนในชุมชนที่มีความแตกต่างเรื่องวัฒนธรรมและศาสนาให้เกิดความสงบสันติสุขให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีบริบทใหม่โดยการทดลองด้วยการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะบนพื้นที่สร้างสรรค์ที่มีเหตุผลทางความหมาย และเป็นสถานที่ที่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันในชุมชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทั้งคนในชุมชนและคนนอกชุมชน ทั้งที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม และที่ได้รับผลจากการแสดงออกทางสุนทรียศาสตร์ในผลงานสร้างสรรค์ที่ปรากฏ เพื่อเป็นการสำรวจผลตอบรับ และเพื่อให้นำเสนอให้เหมาะสมสอดคล้องต่อการสื่อสารในรูปแบบใหม่ อีกทั้งยังช่วยสร้างภาพลักษณ์อันดีที่เกิดขึ้นกับความรูสึกของคนในชาติ และในระดับสากลอันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

ในการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการถ่ายทอดสุนทรียศาสตร์ต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างผู้ที่รับผิดชอบเรื่องสถานที่จัดกิจกรรมซึ่งเป็นส่วนรับผิดชอบของทางเทศบาล นครยะลา กับเหล่านักสร้างสรรค์แขนงต่าง ๆ ในชุมชน เช่น นายอับดุล ฮากริม ศิลปินรุ่นใหม่ในท้องถิ่น อาจารย์วินัย สุขวิน และกลุ่มนักศึกษาศิลปะ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา กลุ่มศิลปินอาวุโสที่ได้อบรมตัวมาจากหลากหลายอาชีพ เช่น อาจารย์สอนศิลปะที่เกษียณอายุแล้วหรือกลุ่มนักเขียนป้ายโฆษณา รวมถึงศิลปินอิสระ และชาวบ้านที่มีความสนใจรวมกว่าร้อยชีวิตที่มาร่วมปฏิบัติงานกับศิลปินอาสาสมัครที่เป็นบุคคลมาจากภายนอกชุมชน เช่น ศิลปินกราฟิตี้ นายธีรยุทธ พิษเพ็ญ (TRK) และนายนวัต เลิศแสงกิจ, ศิลปินนักดนตรีพื้นบ้านและสากล

ชาวยะลา กลุ่ม ชาตู่ ดูวอ, ศิลปินเซฟด้านอาหาร และศิลปินอิสระในแขนงอื่น ๆ และผู้ให้การสนับสนุนอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวมา และในการนี้ได้จัดให้มีการประชุมหารือเรื่องกำหนดการในการจัด และระยะเวลาในการจัดกิจกรรม เพื่อให้มีความกระชับเหมาะสม และก่อให้เกิดอุปสรรคน้อยที่สุดในระหว่างการประชุมปฏิบัติงาน

จากการประชุมได้ข้อสรุปในเรื่องสถานที่สร้างสรรค์ ซึ่งถูกกำหนดให้เกิดขึ้นที่บริเวณสะพานดำเป็นที่รู้จักกันดีของชาวยะลา เพราะทางรถไฟที่วิ่งผ่านเป็นเสมือนเส้นขีดกันระหว่างความแตกต่างของวัฒนธรรมที่ตั้งชุมชนมุสลิมกับชุมชนชาวจีน และชาวไทยพุทธ อีกทั้งยังมีความสำคัญในแง่ภูมิเชิงสัญลักษณ์กับการเชื่อมโยงระหว่างความเจริญจากส่วนกลางของประเทศมาสู่ชุมชนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ ในเรื่องความเหมาะสมของวันเวลาในการทำกิจกรรมในช่วง 13.00 น. ของวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2563 และจะเสร็จสิ้นกิจกรรมก่อนเวลาเข้าทำกิจกรรมละหมาดของชาวมุสลิมในเวลา 17.30 น. ของวันเดียวกัน การติดตั้งและจัดเก็บอุปกรณ์ที่นำมาใช้ต้องมีความเรียบร้อย รวดเร็ว ไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการสังสรรค์เพราะบริเวณที่จัดกิจกรรมเป็นส่วนของสาธารณะที่จะไม่ไปรบกวนการทำกิจกรรมทางศาสนาใด ๆ ในการหารือเรื่องรูปแบบทางสุนทรียศาสตร์ที่จะนำเสนอในกิจกรรมได้ข้อสรุปว่า งานทัศนศิลป์ที่มีลักษณะสองมิติ ได้ข้อสรุปว่าจะเป็นการสร้างสรรค์ภาพวาดที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์กันในความแตกต่าง เช่น ด้านอาหารมีการนำเสนออาหารโดยเชฟอาหารญี่ปุ่นมืออาชีพ สร้างสรรค์อาหารร่วมกับเชฟมืออาชีพพื้นถิ่น โดยการนำเอาวัตถุดิบซึ่งเป็นอาหารเฉพาะประจำพื้นถิ่นเป็นวัตถุดิบที่มีในชุมชนยะลา และมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ สร้างสรรค์ร่วมกันจนเกิดเป็นอาหารรูปแบบเฉพาะของชาวมุสลิม (ฮาลาล) ในบริบทใหม่เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับในความแตกต่าง

ภาพที่ 28 การประชุม และการทดลองเล่นดนตรีร่วมกันของกลุ่มอาสาสมัครนักดนตรี
ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563

ภาพที่ 29 การประชุมหารือกับกลุ่มภาคีศิลปินด้านจิตรกรรม และเชฟด้านอาหารเพื่อหารือเรื่องความเหมาะสมของเวลา และเนื้อหาที่กำหนดในกิจกรรม
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563

ภาพที่ 30 การประชุมแก้ไขแบบร่าง
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563

จากภาพที่ 30 มีการร่วมกันลงพื้นที่เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบร่าง ณ จุดที่จะทำการปฏิบัติงาน เนื่องจากพื้นที่ของการปฏิบัติงานมีขนาดใหญ่จึงต้องคำนวณให้การทำงานมีความกระชับเหมาะสมกับเวลา และแสดงภาพแบบร่างที่ศิลปินนักวาดรูปกลุ่มต่าง ๆ ได้ร่วมกันทำขึ้นมา

ภาพที่ 31 แผนที่ของพื้นที่สะพานดำ
ที่มา: ออกแบบและจัดทำโดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2566.

จากภาพที่ 31 แสดงแผนที่ของพื้นที่สะพานดำจากการสรุปวิเคราะห์เรื่องความสำคัญเชิงความสัมพันธ์ของที่ตั้งชุมชน โดย โซน A แสดงพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งชุมชนชาวพุทธ โซน B แสดงตำแหน่งของตลาดสดซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนชาวจีน โซน C แสดงพื้นที่ชุมชนชาวมุสลิมและอยู่ใกล้กับที่ตั้งของมัสยิดกลางจังหวัดยะลา และขีดเส้นสีแดง แสดงตำแหน่งของสะพานดำ พื้นที่สร้างสรรค์ที่มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน และมีความสำคัญเชิงสัญลักษณ์เรื่องการเชื่อมประสานกันระหว่างความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 32 จุดที่ใช้เป็นสถานที่ทดลองปฏิบัติงานสร้างสรรค์
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 32 รูปสะพานดำ จุดที่ใช้เป็นสถานที่ทดลองปฏิบัติงานสร้างสรรค์จากการประเมินภาพรวมของสถานที่ซึ่งค่อนข้างมีความเสื่อมโทรม และเคยเป็นจุดที่มีการสร้างสถานการณ์ความไม่สงบอยู่บ่อยครั้ง เรื่องของการสัญจรของคนในชุมชนที่มีปริมาณพลุกพล่านในช่วงเวลาเย็นและความสำคัญของสะพานดำทางสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายเรื่องของการเชื่อมโยงความแตกต่าง

ภาพที่ 33 การจัดเตรียมพื้นที่ก่อนทำการสร้างสรรค์
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 33 แสดงการจัดเตรียมพื้นที่ก่อนทำการสร้างสรรค์จากความร่วมมือของอาสาสมัครนักเรียน, นักศึกษาและประชาชนทั่วไปในจังหวัดยะลาที่ได้ทราบข่าวจากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ และแสดงพื้นที่กำแพงใต้สะพานดำ (ก่อนปฏิบัติงาน) ซึ่งเป็นสถานที่ที่ได้ลงความเห็นกันเพื่อใช้เป็นจุดสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะสาธารณะด้วยขนาดความยาว 48 เมตรและความสูง 3 เมตร

4.1.2 การทดลองสร้างสรรค์สื่อทัศนศิลป์

รูปแบบที่ปรากฏ เช่น ศิลปินคุณธีรยุทธ พิษเพ็ญ (TRK) เขียนรูปช้างเผือกที่เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาติไทย และเป็นสัญลักษณ์ที่น่าภาคภูมิใจของชาวยะลาเช่นกัน โดยทำงานร่วมกับ นายอัब्ดุล ฮากิม ที่นำลวดลายความงามที่ได้จากแรงบันดาลใจในสถาปัตยกรรมมลายู และสะท้อนความรู้สึกทางความงามจากมุมมองในด้านมืด ประกอบร่วมกับศิลปินท่านอื่น ๆ ที่มีองค์ประกอบของอายุที่หลากหลาย เช่น กลุ่มครูสอนศิลปะที่เกษียณอายุราชการ ที่ทำงานร่วมกับ กลุ่มช่างเขียนป้ายโรงหนัง และเหล่าบรรดานักเรียนและนักศึกษา ด้วยรูปเขียนสีที่ได้ที่มาจากรูปทรงต่าง ๆ ในทรัพยากรวิถีชีวิต ผลผลิต และสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติซึ่งเป็นสิ่งเฉพาะที่มีในชุมชน หรือการแสดงออกความเคลื่อนไหวของประติมากรรมสองมิติรูปนกของกลุ่มศิลปินประติมากรอาสาสมัครจากกรุงเทพ แสดงออกถึงเสรีภาพอันสงบสุขในโลกประชาธิปไตยของชาวไทย

ภาพที่ 34 รูปผลงานที่เกิดจากการร่วมกันทำงานด้วยรูปช้างผสมผสานลวดลายมลายู
ที่มา: บันทึกภาพศิลปินกลุ่มกราฟิตี้ ระหว่างคุณธีรยุทธ พิษเพ็ญ ศิลปินจากกรุงเทพฯ กับ คุณอัब्ดุล ฮากิม ศิลปินชาวมุสลิมในท้องถิ่นที่โดย จีรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2563.

ภาพที่ 35 การปฏิบัติงานของ คุณธีรยุทธ พิษเพ็ญ
ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2563.

ภาพที่ 36 การปฏิบัติงานของคุณอัฒล ฮากิม
ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2563.

ภาพที่ 37 รูปงานจิตรกรรมของกลุ่มภาคีศิลปินอาวุโส
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 37 แสดงภาพผู้วิจัยถ่ายรูปพร้อมกับศิลปินอาวุโสที่มาจากกลุ่มคนเคยทำงานศิลปะ เช่นครูศิลปะที่เกษียณอายุราชการแล้ว ร่วมกับกลุ่มผู้ที่มีอาชีพเขียนป้ายโฆษณา และป้ายโรงหนัง

และแสดงรูปงานจิตรกรรมของกลุ่มภาคีศิลปินอาวุโส ด้วยแนวความคิดที่ต้องการจะถ่ายทอด ความหลากหลายทางความงามของรูปผลไม้ต่าง ๆ ที่มีมากมายในทรัพยากรชุมชน เป็นความ หลากหลายทางวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความรักความเข้าใจกันอย่างกลมกลืนเป็นเอกภาพ ของวิถีชีวิตแบบพหุวัฒนธรรมชาวจังหวัดยะลา

ภาพที่ 38 การร่วมกันทำงานของศิลปินกลุ่มเยาวชนในชุมชน
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 38 แสดงภาพการร่วมกันทำงานของศิลปินกลุ่มเยาวชนในชุมชนที่ร่วมกันทำงาน กันศิลปินเยาวชนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยมีการนำเสนอด้วยรูปวาดหญิงสาวที่สวมชุดที่เป็น เอกลักษณ์ประจำของแต่ละวัฒนธรรมที่มีในชุมชนพหุวัฒนธรรมจังหวัดยะลา อยู่ในอิริยาบถของการ สวมกอดกันด้วยความรักสามัคคี โดยมีการวาดรูปหุ่นที่ลอกเปลือกแล้วไว้ด้านหลังของรูปเพื่อสื่อ

ความหมายถึงมุมมองของคนภายนอกที่มักจะมีต่อ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ในเรื่องความรุนแรง เหมือนคนที่มองแต่ความแหลมคมภายนอกของหนามทุเรียน แต่หากได้ลองปอกเปลือก และรับประทานเนื้อในของทุเรียนก็จะได้พบกับความดีงามของรสชาติที่มีความอร่อย หอม หวาน ดังคำเปรียบเปรยไว้ว่าเป็นดังราชาของผลไม้ทั้งมวล

ภาพที่ 39 อาสาสมัครกลุ่มน้อง ๆ นักเรียนมัธยมจากชมรมศิลปะของโรงเรียนประจำจังหวัดยะลา ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 39 ภาพอาสาสมัครกลุ่มน้อง ๆ นักเรียนมัธยมจากชมรมศิลปะของโรงเรียนประจำจังหวัดยะลาที่มาร่วมกันทำงานด้วยรูปวาดยักษ์วัดถ้ำ (วัดคูหาพิมาข) ซึ่งเป็นถ้ำที่มีความสำคัญต่อชาวจังหวัดยะลาในแง่ภูมิประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยคติความเชื่อของชาวยะลาเชื่อว่ายักษ์วัดถ้ำคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องดูแลรักษาให้ชาวยะลาอยู่เย็นเป็นสุขปราศจากสิ่งชั่วร้ายที่จะมาทำร้ายความสงบในชุมชน

และภาพขณะที่ผู้สื่อข่าวให้ความสนใจมาสัมภาษณ์นักเรียนจากกลุ่มชมรมศิลปะซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีนักเรียนระดับมัธยมที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะสาธารณะในครั้งนี้

4.1.3 การทดลองสร้างสรรค์สื่อดนตรี

ส่วนในด้านศิลปินนักดนตรี มีการประพันธ์ดนตรีขึ้นใหม่โดยไม่มีเนื้อร้อง แต่ใช้การผสมผสานทำนองที่เป็นพื้นถิ่นมาอยู่กับเครื่องดนตรีสากลที่เป็นบริบทใหม่สามารถตอบสนองเข้าถึงความรู้สึกได้ทุกเพศทุกวัย เพื่อถ่ายทอดความประสานสัมพันธ์กันระหว่างนักดนตรีที่เป็นอาสาสมัครจากนอกชุมชนกับนักดนตรีในชุมชน และเป็นการนำเสนอแง่มุมใหม่ทางดนตรีให้แก่ผู้คนที่ไปในชุมชนที่มาร่วมกิจกรรม เมื่อเริ่มงาน พบว่ามีนักดนตรีอาสาสมัครพื้นถิ่นที่ให้ความสนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมนั้นมีทุกเพศ และทุกวัย เช่น ศิลปินดนตรีอวูโสกับนักเรียนดนตรีในจังหวัดยะลา ช่วงเวลาของการแสดงจัดให้มีตั้งแต่เริ่มกิจกรรมวาดรูป และทำอาหารไปพร้อมกัน และเวลาของกิจกรรมสิ้นสุดลงเมื่อมี

เสียงของอะซาน (เสียงสวดจากเครื่องขยายเสียง) ดังมาจากมัสยิดกลางจังหวัดที่อยู่ถัดออกไปไม่กี่ไกลจากพื้นที่ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นสัญญาณบอกให้ทุกคนหยุดพักปฏิบัติงานเพื่อให้ศิลปินชาวมุสลิมได้ไปร่วมปฏิบัติกิจทางศาสนาตามเวลาที่มัสยิดเสียก่อน

ภาพที่ 40 รูปบรรยากาศการบรรเลงดนตรีขณะที่ศิลปินกลุ่มอื่นปฏิบัติงาน

ที่มา: บันทึกภาพกลุ่มภาคีอาสาสมัครนักดนตรีท้องถิ่น และนักดนตรีที่มาจากกรุงเทพฯ โดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2563.

4.1.4 การทดลองสร้างสรรค์สื่อด้านอาหาร

ในกิจกรรมครั้งนี้มี คุณศักดิ์ศิริ ประสิทธิ์บุรีรักษ์ (เชฟพีท) อาสาสมัครเชฟนักทำอาหารรูปแบบใหม่ และมีประสบการณ์ในการทำอาหารต่างประเทศทั้ง อาหารเวียดนาม อาหารญี่ปุ่น อาหารตะวันตก มากกว่าสิบปี อาหารที่ปรากฏจึงมีลักษณะที่มีพื้นฐานจากอาหารต่างชาติ แต่เลือกใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาทำเป็นอาหารร่วมกับแม่ครัวชาวยะลาด้วยรูปแบบอาหารฮาลาล จึงได้มาเป็นเมนู แกงกล้วยหิน ซึ่งกล้วยหินเป็นกล้วยประจำท้องถิ่นที่ถูกนำมาปลูกเป็นเสบียงอาหารโดยชาวญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง และเมนูแกงกะหรี่ไก่เบตง ซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองของคนจีนที่มาตั้งถิ่นฐานและไก่เบตงนี้ยังเป็นที่ยอมรับนำมาทำอาหารของชาวมุสลิมในจังหวัดยะลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้ทั้งสองเมนูนี้เป็นที่ชื่นชอบของชาวมุสลิมและคนอื่น ๆ ที่มาร่วมงานเป็นอย่างมาก เพราะความแปลกใหม่ของรสชาติ และรูปแบบของอาหารญี่ปุ่นที่สามารถกินได้ทุกเพศ ทุกวัย และไม่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งต่อหลักของศาสนาอิสลามอีกด้วย

ภาพที่ 41 อาหารในกิจกรรม

ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563

จากภาพที่ 41 รูป A ภาพการถ่ายรูปคู่คุณศักดิ์ศิริ ประสิทธิ์บุรียรักษ์ (เชฟฟิท) ร่วมกันของอาสาสมัครกลุ่มเชฟปรุงอาหารท้องถิ่นกับอาสาสมัครเชฟที่มาจากนอกชุมชนแสดงให้เห็นถึงมิตรภาพและการยอมรับมีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกันในมุมมองวัฒนธรรมอาหาร

รูป B แสดง การปฏิบัติงานของภาคีศิลปินกลุ่มอาหารที่นำเสนอด้วยการปรุงแบบสตรีทฟู้ด แจกจ่ายผู้มาร่วมงานเกิดเป็นบรรยากาศแห่งมิตรภาพผ่านสื่อกลางอาหารร่วมกัน

ภาพที่ 42 อาหารพื้นเมืองในกิจกรรม

ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 42 รูป A แสดงอาหารพื้นเมืองที่ปรุงจากวัตถุดิบไก่เบตงทำเป็นแกงกะหรี่ที่มีรสชาติแบบอาหารญี่ปุ่นแต่ถูกสุขลักษณะในแบบอาหารของชาวมุสลิม (ฮาลาล)

รูป B แสดงรูปแกงกะหรี่ไก่เบตงที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของแม่ครัวพื้นถิ่นร่วมกับพ่อครัวที่มีประสบการณ์ในการทำอาหารญี่ปุ่น

A

B

ภาพที่ 43 อาหารพื้นเมืองในกิจกรรม 2

ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 43 รูป A แสดงอาหารที่ปรุงมาจากวัตถุดิบหลายชนิด วัตถุดิบอาหารพื้นถิ่นที่มีบทบาทกับการดำรงชีวิตของคนในชุมชนพหุวัฒนธรรมชาวยะลา เป็นวัตถุดิบทางอาหารที่ได้รับอิทธิพลมาจากทหารญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่สองและกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอาหารมาจนถึงปัจจุบัน

รูป B แสดงส่วนหนึ่งของอาหารที่ปรุงจากวัตถุดิบข้าวโพด และเครื่องเทศในแบบอาหารชาวมลายูแบบดั้งเดิม

4.2 การรายงานผลการดำเนินงานทดลองครั้งที่ 1

ในการทดลองปฏิบัติงานสร้างสรรค์ร่วมกันของกลุ่มภาคี ด้านงานจิตกรรม งานดนตรี และอาหารนั้นผู้วิจัยได้การสังเกตเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์สอบถามความรู้สึกพึงพอใจจากผู้ที่มาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในครั้งนี้ได้ผลการวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ทั้งในขณะของการปฏิบัติงานร่วมกันของกลุ่มภาคี และ มีการติดตามผลการดำเนินงานหลังจากกิจกรรมสิ้นสุดซึ่งผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในงานวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

4.2.1 การสัมภาษณ์ผู้ร่วมปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ได้มีโอกาสร่วมในวันที่จัดให้มีกิจกรรมด้วยการบันทึกเทปวิดีโอ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีคำตอบ และแง่มุมของทัศนคติในด้านบวก เช่น เกิดการแลกเปลี่ยนที่มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนนอกชุมชนกับคนในชุมชนส่งผลถึงประสบการณ์ และการรับรู้ มีความเข้าใจในการที่จะปรับเข้าหากัน เกิดทักษะใหม่ ๆ ระหว่างกันจากการแลกเปลี่ยนความรู้จากการร่วมงาน รู้จักเข้าใจในความสำคัญของวัตถุดิบต่าง ๆ เครื่องมืออุปกรณ์ในการปฏิบัติงานบางอย่างที่มีความเป็นพื้นถิ่นต้องมีการปรับใช้ให้เหมาะสม หรือพฤติกรรม และคติความเชื่อต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานที่ปรากฏลักษณะของรูปร่างรูปทรงที่สื่อสะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ในสภาพแวดล้อม และความเป็นวิถีชุมชนพหุวัฒนธรรมอันดีงาม และ ประการสำคัญสำหรับอำมาสมัครที่มาจากต่างถิ่นนั้นได้พบถึงความจริงในความสงบปราศจากเหตุร้าย

และความรุนแรง ทำให้เกิดทัศนคติในด้านมากยิ่งขึ้นต่อวิถีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเข้าใจในความเป็นเพื่อร่วมชาติไทยเดียวกัน

A

B

ภาพที่ 44 บรรยายภาพการทำงาน
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 44 รูป A คุณธีรยุทธ (TRK) ขณะปฏิบัติงานมีเหล่าน้อง ๆ นักศึกษาให้ความสนใจและมาขึ้นเป็นกำลังใจให้ และมีการพูดคุยตอบโต้สอบถามกันอย่างเป็นกันเองด้วยรอยยิ้ม และเสียงหัวเราะจากความสันติสุขที่เกิดขึ้นในกิจกรรมชุมชน

รูป B บรรยายภาพในขณะปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้นของกลุ่มศิลปิน และเสียงพูดคุยและเสียงดนตรีอย่างสนุกสนานของผู้คนในงาน ทำให้ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้ความสนใจและจากการสัมภาษณ์ จึงได้ทราบถึงความรู้สึกยินดีต่อกิจกรรมที่สร้างให้เกิดความสามัคคีในชุมชนช่วยลดความรู้สึกของความตึงเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบได้ และได้รับรู้ถึงวิถีคิด และการแสดงออกจากคนในชุมชนเองอย่างแท้จริง

ภาพที่ 45 อาสาสมัครนักดนตรีสากลและพื้นบ้าน
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 45 การถ่ายรูปร่วมกันของอาสาสมัครนักดนตรีสากล และนักดนตรีพื้นบ้านท้องถิ่นมลายูจากการสอบถามถึงประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมครั้งนี้ได้คำตอบในแง่บวกของการแลกเปลี่ยน ผสมผสานเพื่อให้เกิดความลงตัวของท่านเอง และเพื่อให้สื่อความหมายทางสุนทรียศาสตร์แบบนามธรรมให้ได้เป็นบรรยากาศร่วมสนับสนุนการสร้างสรรค์ด้วยองค์ประกอบอื่น ๆ ภายในงาน

ภาพที่ 46 การรับประทานอาหารของภาคีศิลปินและผู้คนที่มาร่วมกิจกรรม
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 46 รูปเหล่าภาคีศิลปินที่ปฏิบัติงานและผู้คนที่มาร่วมกิจกรรมมีการหยุดพักรับประทานอาหารจากการร่วมมือกันจัดทำขึ้นระหว่างแม่ครัวพื้นถิ่น กับ พ่อครัวอาหารญี่ปุ่นด้วยเมนูอาหารฮาลาลที่ทำมาจากวัตถุดิบภายในชุมชน (ที่มา : จิรวุฒิ ต้วงอินทร์ พ.ศ. 2563)

4.2.2 การลงพื้นที่สังเกตการณ์ และทำการสัมภาษณ์ผู้คนภายหลังการทำกิจกรรม

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนงานและปฏิบัติการทดลองสร้างสรรค์ทัศนศิลป์จากข้อมูลที่ได้ศึกษากระบวนการทัศน์วัฒนธรรมในท้องถิ่นพหุวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาปที่ผ่านมา ตามกระบวนการวิจัยจึงจำเป็นต้องมีการเก็บผลของการดำเนินการ ซึ่งผู้วิจัยได้มีการลงพื้นที่สังเกตการณ์โดยใช้เวลาในการสังเกตการณ์เป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ โดยเลือกเวลาสังเกตการณ์ในช่วงที่ผู้คน และรถลาในชุมชนมีการสัญจรพลุกพล่าน คือในช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 7.00 น. ถึง 10.00 น. และช่วงเวลาบ่ายตั้งแต่ 15.00 น. ถึง 18.00 น. เพื่อทำการสัมภาษณ์ตัวอย่างจากผู้คนที่สัญจรไปมา และผู้ที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่บริเวณพื้นที่วิจัย เช่น ตัวแทนทหาร ตำรวจผู้ที่เป็นเจ้าหน้าที่รักษาความสงบในพื้นที่วิจัย มีการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้นำชุมชน และคนในชุมชน ตัวแทนจากผู้มีหน้าที่ดูแลเทศบาล รวมไปถึงการสัมภาษณ์ตัวแทนนักท่องเที่ยวที่แวะผ่านมาถ่ายรูปและเยี่ยมชม จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัย

จะแบ่งประเมินความพึงพอใจจากบทสัมภาษณ์ของตัวแทนในแต่ละกลุ่มเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ในรูปแบบอื่น ๆ ต่อไปดังนี้

4.2.2.1 ตัวแทนเจ้าหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยบริเวณสะพานดำ

ผู้วิจัยได้รับคำตอบจากบทสัมภาษณ์ว่า ในบริเวณนี้ (สะพานดำ) เป็นจุดเชื่อมต่อของตลาดสองวัฒนธรรมคือ ตลาดจีน กับตลาดมุสลิม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการกระตุ้นเรื่องแหล่งเศรษฐกิจการค้าขายกันภายในชุมชน และมีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันตลอดมา จึงทำให้พื้นที่นี้มีความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งดึงดูดให้เหล่าผู้ไม่หวังดีต่อชุมชนใช้เป็นจุดก่อความไม่สงบ แต่หลังจากมีการทำกิจกรรมแล้ว สังเกตได้ถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดีขึ้นของสภาพแวดล้อม เกิดความสวยงามดึงดูดคนมาถ่ายรูปทำให้พื้นที่ที่เคยดูน่ากลัวกลับมีชีวิตชีวาขึ้นมาได้อีกครั้ง

4.2.2.2 ตัวแทนจากผู้นำชุมชน

การสัมภาษณ์ คุณวรรณะ ระเด่นอาหมัดตัวแทนจากชุมชนมัสยิสกลาง ซึ่งมีที่ตั้งไม่ห่างออกไปจากจุดทำกิจกรรมได้ให้ความเห็นในแง่มุมมองที่ดีของการนำเสนอในกิจกรรมได้เห็นถึงความสำคัญของชุมชน และทำให้เยาวชนและคนในชุมชนได้นำไปใช้เป็นแบบอย่างในการปรับปรุงพัฒนาภูมิทัศน์ด้วยกิจกรรมที่เกิดจากความรู้มือของคนภายในชุมชนเอง

4.2.2.3 ตัวแทนจากคนในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนจากคนในชุมชน ได้ความเห็นว่า เป็นการเริ่มมิติของการสร้างสรรค์ศิลปะแนวใหม่ให้เกิดความงามกับบ้านเมือง สร้างความน่าสนใจ และนำต้นตอให้กับพื้นที่ชุมชนที่มีแต่ความเงิบเหงา ได้มีโอกาสร่วมมือทำงานสร้างสรรค์ในแขนงที่ตนเองมีความสามารถที่พอจะช่วยได้ เป็นการแสดงออกถึงน้ำใจที่ปรากฏให้เห็นในกิจกรรมประเพณี 3 จังหวัดชายแดนใต้มาตลอด การร่วมมือกันทำงานทำให้คนในชุมชนรู้สึกถึงคุณค่าของผลงาน เห็นรูปธรรมของความเจริญที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมชุมชน และมีความหวังแทนต่อสิ่งที่ยังร่วมกันสร้างให้เป็นสาธารณะศิลป์ เพื่อช่วยแสดงออกทัศนคติทางความงามที่มาจากความร่วมมือ และจากความภาคภูมิใจของคนในชุมชนเอง

4.2.2.4 การสัมภาษณ์ตัวแทนผู้บริหารเทศบาล

ในการนี้ผู้วิจัยได้ขออนุญาตเข้าทำการสัมภาษณ์ คุณรัชณี กาญจนานุชิต รองนายกเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ได้ให้ความเห็นถึงกิจกรรมว่าเป็นหนึ่งในกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ไม่อยู่ในแผนการของกิจกรรมทางวัฒนธรรมประจำปีของทางจังหวัดยะลา แต่มีความน่าสนใจ และเป็นเหมือนแม่เหล็กดึงดูดให้คนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนามาร่วมกันทำกิจกรรม เป็นสิ่งที่ช่วยประสานความเข้าใจ สร้างความงามให้กับพื้นที่เทศบาล สามารถใช้เป็นจุดจัดกิจกรรมของทางจังหวัด และในขณะที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ท่านรองนายก พูดให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบริบทสถานที่จากที่เคยเป็นที่รกร้าง แต่ปัจจุบันได้เริ่มมีประชาชน ออกมาใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นลานกิจกรรม สันทนาการ และการออกกำลังกายเดินแอโรบิกของคนในชุมชน

4.2.2.5 ตัวแทนคนทำความสะอาด

การสำรวจผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นภายหลังจากการจัดกิจกรรมนั้น ผู้วิจัยได้บันทึกการสัมภาษณ์คนที่ทำหน้าที่ทำความสะอาดรอบ ๆ บริเวณ จากการสอบถามได้คำตอบว่า พนักงานทุกคนต้องเริ่มทำความสะอาดตั้งแต่ตีห้าของทุกวันเนื่องจากเป็นเวลาที่การสัญจรยังไม่วุ่นวายมากนัก แต่ก็ยังเป็นช่วงเวลาที่ยังไม่สว่างจึงทำให้เกิดความหวาดระแวงต่อเหตุร้ายต่าง ๆ ในขณะที่ปฏิบัติงาน แต่หลังจากที่มีกิจกรรมและมีงานศิลปะปรากฏอยู่บนกำแพงแล้ว ทางเทศบาลได้มีการจัดนำไฟมาติดประดับเพื่อให้รูปร่างเกิดความสว่างเห็นความสวยงามได้มากยิ่งขึ้น ส่งผลทำให้พื้นที่บริเวณนั้นมีความสว่างไสว ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกน่ากลัว ความสว่างทำให้การก่อเหตุร้ายอื่น ๆ ทำได้ยากลำบาก และผู้ให้สัมภาษณ์ยังกล่าวชื่นชมอีกว่า การจราจรในบริเวณนี้ดูจะเป็นระเบียบมากขึ้น รถที่วิ่งไปมามีการลดความเร็วเพื่อให้ได้ชมความสวยงามของงานศิลปะที่เกิดขึ้นบนกำแพงสะพานดำนั่นเอง

4.2.2.6 การสัมภาษณ์ตัวแทนนักท่องเที่ยว

ในการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ ได้ให้ความเห็นถึงผลงานที่ปรากฏอยู่บนกำแพง และกล่าวถึงความประหลาดใจที่เกิดขึ้นจากการทำงานบนพื้นฐานของความแตกต่างที่เกิดขึ้นในชุมชนพหุวัฒนธรรม ด้วยรูปแบบการนำเสนอความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและมีอยู่ในท้องถิ่น ด้วยรูปทรง สี สัน และความหมายที่สื่อสารมาจากคนในพื้นที่ ถึงความอุดมสมบูรณ์ สันติสุข และสิ่งที่ไม่ได้บ่งบอกถึงความเป็นดินแดนที่มีแต่ความรุนแรงต่าง ๆ เหมือนกับที่ได้พบตามหน้าหนังสือพิมพ์ที่มักจะมาจากสื่อหลักในปัจจุบันนี้

ภาพที่ 47 ชุดภาพการสัมภาษณ์ตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ

ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 47 รูปแสดงการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รับผลจากกิจกรรมในครั้งนี้ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพัฒนากิจกรรมในครั้งต่อไป จากรูป แสดงการเข้าสัมภาษณ์ตัวแทนผู้นำชุมชน, รูปแสดงการเข้าสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่ดูแลความสงบในท้องที่, รูปแสดงการเข้าสัมภาษณ์ตัวอย่างนักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่ที่แวะเข้ามาพักผ่อน, รูปแสดงการเข้าสัมภาษณ์ตัวแทนนักศึกษาที่เคยร่วมกิจกรรม, รูปแสดงการเข้าสัมภาษณ์ตัวแทนพนักงานทำความสะอาดของเทศบาล, รูปแสดงการเข้าสัมภาษณ์ตัวแทนชาวไทยศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ

4.2.3 การนำเสนอในรูปแบบการเผยแพร่งานศิลปะ ณ หอศิลป์บ้านเจ้าพระยา

หลังจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทำแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจด้วยการบันทึกเป็นภาพถ่ายและวิดีโอแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผลการดำเนินงานข้างต้นนำเข้าสู่กระบวนการในการสร้างสรรค์ในรูปแบบศิลปะในสถานที่แสดงงานนอกชุมชน เพื่อเป็นการช่วยสื่อสารภาพสะท้อนความเป็นจริงของความสัมพันธ์ของสังคมพหุวัฒนธรรมท่าสาป จังหวัดยะลาในบริบทของการสร้างสรรค์ที่มีความเป็นสากล และเป็นวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาออกแบบเชิงวัฒนธรรม ในการนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลงานศิลปะในรูปแบบของงานจัดวาง (Installation) ร่วมกับการฉายภาพเคลื่อนไหวบอกเล่าเรื่องราวความมีปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ของกิจกรรมที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นกับคนในชุมชน และจะได้นำเสนอในบริบทใหม่ที่เป็นสากล และเป็นมุมมองทางสุนทรียศาสตร์ที่ได้จากการสังเกต ศึกษาจากประเพณีในชุมชนพหุวัฒนธรรมครั้งนี้

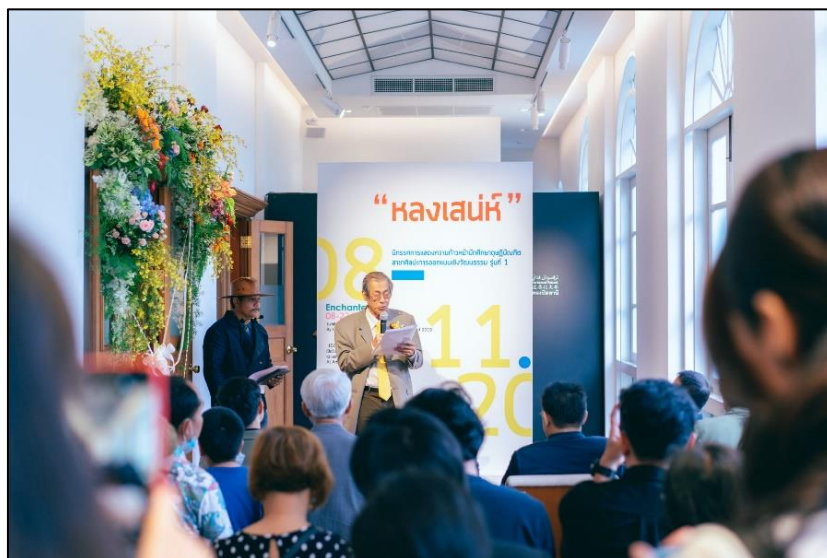
4.2.3.1 กรอบแนวความคิดในการแสดงงาน

รวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน และอาสาสมัครจากภายนอกชุมชน ที่แสดงออกถึงความเป็นจริงของความงามในความหลากหลายของวัฒนธรรม และทรัพยากร หรือหลักคติ ที่เป็นแกนหลักทางวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ โดยไร้ซึ่งข้อขัดแย้งใด ๆ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และความเชื่อในพื้นที่ ศึกษาสำรวจ การตอบสนองทางความรู้สึกที่มีต่อเรื่องราวของภาพสันติสุขที่ผู้วิจัยนำเสนอในรูปแบบงานแสดงครั้งนี้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ผลตอบสนองที่ได้จากหนังสือเยี่ยมชมผลงาน และจากข้อแสดงความคิดเห็นของผู้ชมงาน อันนำไปสู่วัตถุประสงค์ทางการศึกษา นำสู่การแก้ไข พัฒนาองค์ความรู้สู่งานสร้างสรรค์ ด้วยกระบวนการทางทัศนศิลป์ ในโอกาสต่อไป เพื่อบังเกิดความสำเร็จในเนื้อหาทางการสื่อสารให้มีความเป็นอิสระ และสามารถเข้าถึงในระดับสากลได้

4.2.3.2 การเผยแพร่ผลงานด้วยการจัดนิทรรศการ

การนำเสนอด้วยรูปแบบทางทัศนศิลป์จากตัวผู้วิจัยเองเป็นการนำเสนอประสบการณ์จากการทำงานร่วมกันของผู้วิจัยเองกับกลุ่มภาคีคนทำงานศิลปะในแขนงต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเป็นการบูรณาการให้เกิดเป็นความสำเร็จในการสร้างสรรค์ ด้วยวิดีโอสรุปภาพและเสียง

บันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น ณ ผนังกำแพงสะพานดำ จังหวัดยะลา ให้คนภายนอกชุมชนได้เข้าใจถึงบริบทในการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี และจะส่งผลอันดีต่อการร่วมมือร่วมใจกันสรรสร้าง ความเจริญให้มากขึ้นในชุมชน และประเทศไทย ให้ประจักษ์ในมุมมองที่เป็นสากลต่อไป

ภาพที่ 48 พิธีเปิดงานแสดงศิลปะ “หลงเสน่ห์”

ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 48 เป็นภาพพิธีเปิดงานแสดงศิลปะ (วันที่ 8 พฤศจิกายน 2563) “หลงเสน่ห์” จัดแสดงระหว่างวันที่ 10-12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ณ หอศิลป์ ณ บ้านเจ้าพระยา

ภาพที่ 49 ผู้ชมงานแสดงศิลปะ “หลงเสน่ห์” ณ หอศิลป์ ณ บ้านเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร

ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563.

ภาพที่ 50 สื่อวิดีโอที่ผู้วิจัยนำมาแสดง
ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรวุฒิ ดวงอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 50 ภาพหน้าจอสื่อวิดีโอที่ผู้วิจัยนำมาแสดงในหอศิลป์บ้านเจ้าพระยาในรูปแบบของการสื่อสารบริบทใหม่ทางศิลปะ

4.2.4 ผลจากการศึกษาทดลอง

จากการลงพื้นที่ทดลองปฏิบัติงานสร้างสรรค์ในชุมชนท่าสาป จังหวัดยะลานั้นสำหรับผู้วิจัยเองยังเรื่องการจัดการเครื่องอุปกรณ์ และสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้มีความพร้อม และอยู่ในจุดที่สามารถใช้ประสานงานในด้านต่าง ๆ เพื่อความคล่องตัว

4.2.4.1 ผลการทำงานและสิ่งที่ได้จากศิลปิน

เกิดการพัฒนาศักยภาพความรู้ความสามารถในการที่จะร่วมมือทำงานศิลปะแนวใหม่ด้วยแนวความคิดที่ได้จากกระบวนการทางวัฒนธรรม ศิลปินที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความเห็นว่าเป็นมิติของการสร้างสรรค์แบบใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชนจังหวัดยะลา การร่วมกันทำงานกับศิลปินระดับมืออาชีพทำให้มีการพัฒนาด้านเทคนิควิธีการ รวมไปถึงแนวความคิดในการสร้างสรรค์ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนกันทางวัฒนธรรมอีกด้วย

4.2.4.2 ผลการทำงานและสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของศิลปินจากนอกชุมชน

จากการสัมภาษณ์ความรู้สึกของศิลปินที่มาจากนอกสังคมพหุวัฒนธรรม ได้แสดงความคิดเห็นถึงมุมมองและทัศนคติที่เปลี่ยนไปในด้านที่ดีขึ้น จากครั้งแรกของความรู้สึกก่อนลงพื้นที่ที่มีความหวงหวัดกับเรื่องราวที่เคยได้ยินมาจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่ผ่านมา แต่เมื่อได้ลงพื้นที่จริงกลับเห็นถึงความงดงามและอุดมสมบูรณ์ของสภาพแวดล้อม องค์ประกอบที่เรียบง่ายใน

การใช้ชีวิต กลไกในความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากประเพณีที่ใช้ร่วมกันของคนสังคมพหุวัฒนธรรมของชนชาติไทย

4.2.4.3 ผลจากการนำเสนอผลงานในกทม.

ในการเผยแพร่งานทัศนศิลป์ในรูปแบบศิลปะแบบจัดวาง ผู้วิจัยได้เก็บผลประเมินความรู้สึก และข้อติชมด้วยหนังสือเยี่ยมชมผลงาน ได้รับคำสนับสนุนในเรื่องของแนวความคิด และวัตถุประสงค์ที่มีความสำคัญต่อการนำไปใช้พัฒนากระบวนการสื่อสารให้เห็นภาพความเป็นจริงในหลากหลายแง่มุมมิใช่เป็นเพียงแค่ภาพความรุนแรงที่พบเห็นอยู่ตลอดเวลา

4.2.4.4 สรุปผลในการสื่อสาร

จากการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์เชิงวัฒนธรรมเพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขของจังหวัดยะลา และเอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทยในการทดลอง ครั้งที่ 1 ผู้วิจัยพบปัจจัยสำคัญที่เชื่อให้การสื่อสารเกิดประสิทธิภาพในการส่งสารสู่กลุ่มคนโดยใช้สื่อที่มีความหลากหลายทางรูปแบบ โดยแบ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์กระบวนการสื่อสารดังนี้

- 1) ผลของการสื่อแบบอิสระ อยู่ในรูปแบบสากลในระบบออนไลน์แบบสังคมประชาธิปไตย โดยสามารถสื่อสารได้ด้วยวิธีแบบบุคคล หรือลักษณะกลุ่มชุมชนออนไลน์
- 2) ผลของการสื่อแบบสื่อหลัก ได้นำข่าวสารข้อมูลที่เป็นด้านบวกในเชิงของการประณีประณอมด้านพหุวัฒนธรรม แบบบริบทใหม่ในชุมชน 3 จังหวัดชายแดน

ภาพที่ 51 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เอเชียทูเดย์ ฉบับที่ 71

ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรวุฒิ ดั่งวงอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 51 ภาพถ่ายหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เอเชียทูเดย์ ฉบับที่ 71 ประจำเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2563

4.3 ทดลองครั้งที่ 2: การสร้างสรรค์ที่พัฒนาจากผลในการศึกษา

ในการทดลองครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้นำผลในการทดลองครั้งที่ 1 มาวิเคราะห์และพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์เชิงวัฒนธรรมและเพื่อการสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขของจังหวัดยะลาในความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย

จากการศึกษาและทดลองเพื่อหาโลกที่จะนำเสนอให้เห็นภาพความเป็นจริงของความสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยโดยเฉพาะกรณีศึกษาวัฒนธรรมกลุ่มน้ำท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ด้วยการนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ และมีการเคลื่อนไหวเผยแพร่รูปแบบวิดีโอคลิป และหลังจากเผยแพร่วิดีโอแล้วจึงส่งผลทำให้มีศิลปินอีกหลายท่านสนใจต้องการจะเป็นอาสาสมัครในการที่ตะลงไปร่วมปฏิบัติงานในครั้งที่สองบนพื้นที่สร้างสรรค์ โดยมีรายนามผู้ร่วมประชุมทั้งเก่าและที่เพิ่มเติมคือ คุณวันนิวัฒน์ ชื่นสกุลทิพย์ นักดนตรี คุณนวัต เลิศแสงกิจ ศิลปินนักวาดภาพ คุณชลิตพงษ์ สีสองห้อง และคุณวัชระ เครือวัลย์ ศิลปินทางด้านประติมากรรมที่จะมาร่วมกันทำงานร่วมกับผู้วิจัย เมื่อผู้วิจัยได้รายนามอาสาสมัครแล้วจึงทำการนัดประชุมวางแผนงานในการนี้ ได้ข้อสรุปของการประชุมในเรื่อง ดังต่อไปนี้

วาระที่ 1 มีการสรุปผลการดำเนินงานจากครั้งที่ผ่านมาให้ศิลปิน และผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ และเปิดโอกาสให้ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันถึงปัญหาต่าง ๆ และความพึงพอใจจากผลการดำเนินงานในครั้งแรก

วาระที่ 2 แนะนำกลุ่มภาคีที่เข้ามาเพิ่มเติมคือ กลุ่มอาสาสมัครวาดรูปฝาผนังซึ่งมีคุณนวัต กลุ่มอาสาสมัครประติมากรรม คุณชลิตพงษ์ สีสองห้อง คุณวัชระ เครือวัลย์ และศิลปินด้านดนตรี คุณวันนิวัฒน์ ชื่นสกุลทิพย์

วาระที่ 3 ความปลอดภัยที่ควรมีเพิ่มขึ้น ประเมินปัญหาในครั้งแรกที่พบจากการจราจร เนื่องจากกิจกรรมบางอย่างยังกีดขวางการสัญจรตามปกติในชุมชน

วาระที่ 4 รูปและองค์ประกอบที่ยังไม่สมบูรณ์ พบว่ายังมีพื้นที่บนกำแพงบางช่วงไม่มีความประสานกลมกลืนกันในองค์ประกอบ เช่น เรื่องค่าน้ำหนักของสี และงานวาดสีขาดความต่อเนื่องกัน

วาระที่ 5 วันเวลาที่กำหนดจัดกิจกรรม เนื่องจากการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิชา ดุษฎีนิพนธ์กำหนดการลงพื้นที่ทดลองจึงจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับวันเวลาของการศึกษา เพื่อให้เอื้ออำนวยความสะดวกในการดำเนินการเอกสารขอความอนุเคราะห์ต่าง ๆ ที่ต้องเริ่มดำเนินการมาจากมหาวิทยาลัยอย่างถูกต้องเหมาะสม

4.3.1 สรุปการประชุมเพื่อเตรียมการจัดการลงพื้นที่ทำการทดลองครั้งที่ 2

การลงพื้นที่ทำการทดลองในครั้งที่ 2 มีขึ้นเพื่อบูรณาการเติมเต็มผลงานในครั้งแรกให้เกิดความสมบูรณ์ตามเสียงตอบรับคำแนะนำ และการวิเคราะห์ ให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของพฤติกรรมของคนในชุมชนที่มาร่วมกิจกรรมในครั้งที่สองที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้นและเกิดความสมบูรณ์

สรุปจากการสนทนากลุ่มของศิลปินที่เคยลงมาร่วมทำงานในพื้นที่ศึกษาให้ความเห็นว่าเป็นเนื่องจากในครั้งแรกเวลาของการปฏิบัติงานมีจำกัด และเกิดจากความไม่คุ้นเคยกับสถานที่จึงทำให้การเพิ่มรายละเอียดของภาพยังขาดความสมบูรณ์ มีการเพิ่มเทคนิคใหม่ด้วยการปะกระดาษเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน และจะให้ศิลปินที่มาเข้าร่วมใหม่มีโอกาสได้ร่วมวาดรูป และระดับประติมากรรมนูนต่ำเพื่อเติมเต็มให้เกิดความสมบูรณ์บนฝาผนังกำแพงสะพานดำ

กลุ่มที่สร้างผลงานชิ้นใหม่มีสองกลุ่มคือคุณนวัตศิลป์นวัตศิลป์และรูปนกสื่อถึงความสิ่งที่มีความขัดแย้งแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติมีการใช้สีสรรค์ที่เป็นธรรมชาติเพิ่มเติม คุณชลิตพงษ์ สีสองห้อง และคุณวัชระ เคลือวัลย์ ศิลปินทางด้านประติมากรรมที่จะมาร่วมกันทำงานร่วมกับผู้วิจัยวางแผนร่วมกันโดยการสร้างประติมากรรมรูปนกด้วยเทคนิคเครื่องปั้นดินเผา โดยการนำวัตถุดิบดินจากทุกภูมิภาคของประเทศไทยมาทำการขึ้นรูปทรง และมีการนำงานไปให้อาสาสมัครในชุมชนอื่น ๆ นอกพื้นที่วิจัยมีการร่วมกันระบายสี เพื่อสื่อถึงความมีชีวิตของคนไทยหลายชุมชนวัฒนธรรมแทนความคิดถึงและหวังใยในความเป็นพี่น้องร่วมชาติไทย และสื่อสารความหลากหลายของภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนชวยะลาในมุมมองของภาพความจริงของสันติสุข

ทางด้านดนตรี ในการปฏิบัติงานครั้งนี้ได้มีอาสาสมัครนักดนตรีจากกรุงเทพฯ คุณ นิวัฒน์ ซึ่งสกุลทิพย์ เข้ามาร่วมในโครงการสร้างสรรค์ครั้งนี้ จากการหารือมีความคิดเห็นว่าควรมีการย้ายเวทีเล่นดนตรีไปไว้ที่ปลอดภัยไม่กีดขวางทางจราจร และได้ข้อสรุปว่าควรจัดให้มีดนตรีบนสะพานดำ นอกจากจะเกิดความคล่องตัวเรื่องจราจรแล้ว ยังเกิดภาพความงามในองค์ประกอบคณะมีกิจกรรมอีกด้วย และได้ตกลงกันเรื่องวันเวลาที่จะลงไปทำกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะร่วมกับคนในชุมชนพหุวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาปจังหวัดยะลา ให้มีขึ้นในวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2564 เริ่มกิจกรรมเวลา 15.30-18.00 น. ซึ่งเป็นช่วงของวันหยุด และเป็นช่วงเวลาวันหยุดสำคัญของหลายศาสนาในพื้นที่วิจัย เช่นงาน คริสต์มาส ของชาวคริสต์ งานทำบุญศาลเจ้าแม่กวนอิมของชาวจีน แต่ในช่วงนี้ชาวมุสลิมไม่มีเทศกาลอะไรเป็นพิเศษ การจัดกิจกรรมน่าจะช่วยเริ่มสร้างมิติการเคลื่อนทางสังคมในชุมชนในบริบทใหม่ได้บนพื้นที่ที่ทุกศาสนาสามารถมาใช้ร่วมกัน

ในการนี้ผู้วิจัยได้จัดวางแผนการดำเนินงาน และประเด็นหัวข้อที่จะร่วมกันนำลงไปสร้างสรรค์ที่สะพานดำจังหวัดยะลา ดังนี้

Concept - กิจกรรมการสร้างสรรค์ ภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขในวิถีชีวิตพหุวัฒนธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา

Content - มิติแห่งพหุวัฒนธรรม The Dimensions of Multicultural

Design - ศิลปะสาธารณะ Public Art

Technique - การทำงานระหว่างคนในพื้นที่ กับคนนอกพื้นที่ Collaboration

A

B

C

D

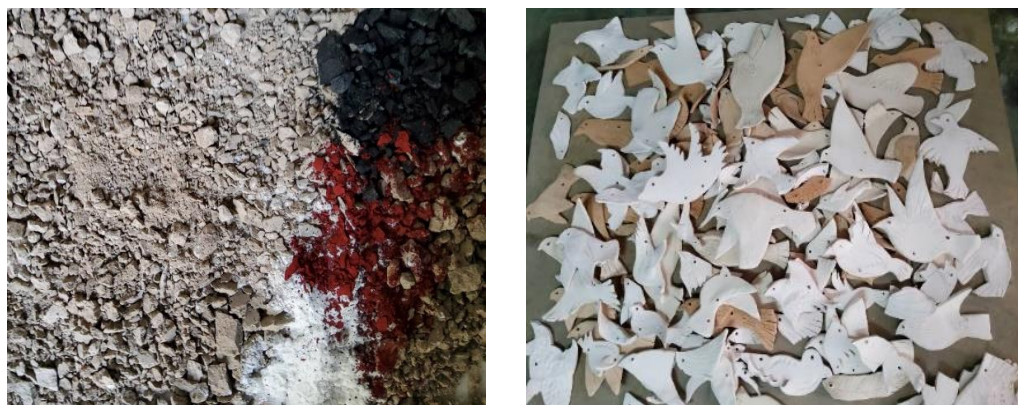
ภาพที่ 52 ศิลปินที่ร่วมดำเนินงานสร้างสรรค์
 ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 52 รูป A คุณชลิตพงษ์ สีสองห้อง ศิลปินทางด้านประติมากรรม มีความเชี่ยวชาญด้านประติมากรรมรูปแบบไทยประเพณี เคยแสดงผลงานมาแล้วมากมาย และเคยได้รับเชิญไปแสดงผลงานที่ประเทศญี่ปุ่น

รูป B คุณวัชระ เคลือวัลย์ ศิลปินทางด้านประติมากรรมผู้มีความสามารถด้านเครื่องปั้นดินเผา มากกว่า 10 ปีเคยร่วมแสดงผลงานกับศิลปินมาแล้วมากมาย

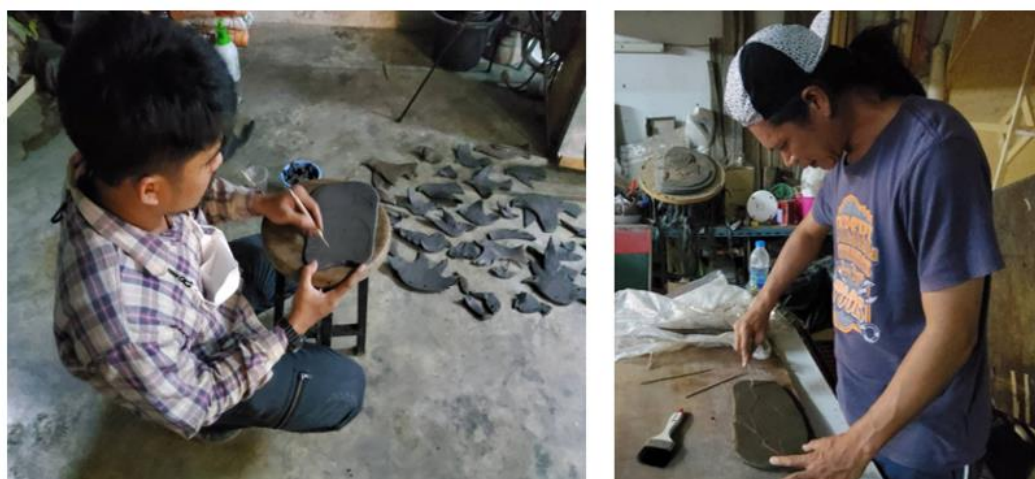
รูป C ดร. นวัต เลิศแสวงกิจ นักวิชาการศิลปะ และศิลปินนักวาดภาพ มีชื่อเสียงด้านการทำงาน فنศิลปะบนฝาผนัง เคยแสดงผลงานระดับชาติมาแล้วมากมาย

รูป D คุณนิวัฒน์ ชื่นสกุลทิพย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านนักดนตรี มีประสบการณ์อยู่เบื้องหลังการทำดนตรีมาแล้วหลายวง เป็นผู้อำนวยการประสานดนตรีทั้งเนื้อร้องและทำนอง

ภาพที่ 53 การเตรียมวัตถุดิบเพื่อการขึ้นรูปประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผา
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 53 การเตรียมวัตถุดิบดินเพื่อการขึ้นรูปประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผา ในการนี้ ผู้วิจัยใช้ดินจาก ทุกภูมิภาคของประเทศ เช่น ดินด่านเกวียนจังหวัดนครราชสีมา, ดินขาวจังหวัดลำปาง, ดินดำจังหวัดสุราษฎร์ธานี และดินพื้นบ้านจากแหล่งลุ่มน้ำท่าสาปจังหวัดยะลา ร่วมกับวัตถุดิบอื่น ๆ ตามคุณสมบัติในการเผา เพื่อเป็นตัวแทนสัญลักษณ์ของความสามัคคี ความมีชีวิต และความ เป็นอิสระเสรี

A

B

ภาพที่ 54 การจัดเตรียมงานในสตูดิโอ ก่อนนำไปติดตั้งที่สะพานดำจังหวัดยะลา
บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 54 รูป A คุณชลิตพงษ์ สีสองห้อง และรูป B คุณวัชรระ เคลือวัลย์ 2 ศิลปินทางด้านประติมากรรมกำลังจัดเตรียมงานในสตูดิโอ ก่อนนำไปติดตั้งที่สะพานดำจังหวัดยะลา

ภาพที่ 55 การนำงานดินดิบเข้าเตาเผา
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 55 รูปผู้วิจัยนำงานดินดิบเข้าเตาเผา ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนจาก
ภาควิชาเครื่องเคลือบดินเผา คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรในการให้ความอนุเคราะห์ด้าน
เตาเผาเซรามิกส์

ภาพที่ 56 การร่วมกันปฏิบัติงานของกลุ่มเยาวชนภาคกลางและกรุงเทพฯ
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 56 รูปแสดงการร่วมกันปฏิบัติงานของกลุ่มเยาวชนภาคกลางและกรุงเทพฯ
ที่สนใจร่วมกิจกรรมระบายสีในแบบอิสระ เพื่อเป็นการสื่อสารความรัก และห่วงใยไปสู่คนใน 3
จังหวัดชายแดนใต้ ให้เกิดความสงบสันติเกิดขึ้นในชุมชน

ภาพที่ 57 รูปผลงานการระบายสีของเด็ก ๆ ที่เป็นอาสาสมัคร
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 57 รูปผลงานการระบายสีของเด็ก ๆ ที่เป็นอาสาสมัครมีการสื่อสารข้อความต่าง ๆ ในรูปเรื่องของการเรียกร้องสันติภาพ และความสามัคคีเป็นหนึ่งในหัวใจของคนในชาติไทย

ภาพที่ 58 ผลงานการระบายสีของเด็ก ๆ ที่เป็นอาสาสมัคร
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 58 รูปส่วนหนึ่งของผลงานการระบายสีของเด็ก ๆ ที่เป็นอาสาสมัครมีการสื่อสารข้อความต่างพร้อมนำลงไปติดตั้งที่กำแพงดำ

A

B

ภาพที่ 59 การติดตั้งผลงานเครื่องปั้นดินเผารูปนกบนกำแพงสะพานดำ
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 59 รูป A ผู้วิจัยขณะปฏิบัติงานระดับติดตั้งผลงานเครื่องปั้นดินเผา
รูปนกบนกำแพงสะพานดำจังหวัดยะลา B

ภาพที่ 60 คุณชลิตพงษ์ สีสองห้อง และคุณวัชระ เคลือวัลย์
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 60 คุณชลิตพงษ์ สีสองห้อง และคุณวัชระ เคลือวัลย์ 2 ศิลปินทางด้าน
ประติมากรรมกำลังปฏิบัติงานติดตั้ง ณ สถานที่จริงที่สะพานดำจังหวัดยะลา

ภาพที่ 61 การทำงานของคุณวัด เลิศแสงกิจ
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 61 รูปคุณนวัต เลิศแสงกิจ กำลังลงสีร่วมกับอาสาสมัครเยาวชนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อเป็นแนวในการลงรูปองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อมาเพิ่มเติมให้เกิดความประสานกลมกลืนรวมไปถึงช่วยแต่งเติมรูปวาดเก่าที่สีค่อนข้างจืดลง

ภาพที่ 62 การทำงานของคุณวัด เลิศแสงกิจ
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 62 คุณนวัตทำงานร่างแบบแล้วให้เด็ก ๆ ช่วยทำตามด้วยเทคนิคอุปกรณ์ที่ได้จัดเตรียมมาและจากวิธีการที่คุณนวัตแนะนำ

ภาพที่ 63 การทำงานของคุณธีรยุทธ พิซเพ็ญ และคุณอัปดุล ฮากีม
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 63 การเพิ่มเติมองค์ประกอบชาวตำของ คุณธีรยุทธ พิซเพ็ญ และคุณอัปดุล ฮากีม ร่วมกับอาสาสมัครเยาวชน เพื่อให้ชิ้นงานในครั้งที่ผ่านมาให้เกิดความสมบูรณ์ด้วยการใช้เทคนิคการปะติดกระดาษ ที่จะทำให้งานตกแต่งเป็นไปด้วยความรวดเร็วกระชับกับเวลาที่กำหนดไว้

ภาพที่ 64 การทำงานของคุณธีรยุทธ พิซเพ็ญ
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 64 รูปการปฏิบัติงานของ คุณธีรยุทธ พิซเพ็ญ มีการปฏิบัติงานเพิ่มเติมขณะที่ตัวเองเคยวาดไว้เมื่อครั้งลงพื้นที่ทดลองศิลปะสาธารณะครั้งที่ 1

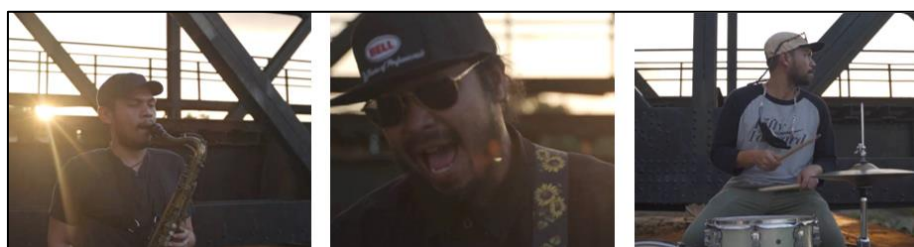
4.3.2 การสร้างสรรค์ด้านดนตรี

ในการปฏิบัติงานด้านดนตรีนั้น นักดนตรี คุณวันนิวัฒน์ ชื่นสกุลทิพย์ ได้มีการประชุมหารือร่วมกับกลุ่มภาคีอาสาสมัคร ที่เคยเล่นดนตรีครั้งแรก (อาสาสมัครกลุ่ม ซาตุ-ควอล) และมีการชักชวนด้วยการเล่นร่วมกัน มีการแต่งเนื้อร้องที่พัฒนามาจากรากดนตรีพื้นบ้าน และเพิ่มเสียงเอื้อนทำนองมุสลิม มีการใช้เครื่องดนตรีสมัยใหม่ร่วมกับพื้นบ้านในการบรรเลง และจะใช้เวลาเล่นวน ๆ ไปตลอดการทำกิจกรรม โดยลดให้เหลือใช้เครื่องดนตรีเพียง 3 ชิ้นเพื่อความกระชับ และเรียบง่าย เมื่อถึงเวลาแสดงจริงได้ตกลงให้มีการเปลี่ยนจุดที่เล่นขึ้นไปอยู่บนลานปูนขอบสะพานดำ เพื่อลดปัญหาเกิดขวางจราจรหรือผู้ร่วมงานอื่น ๆ และมีพื้นที่อิสระต่อการเคลื่อนไหวแสดงออกได้อย่างเต็มที่บนทัศนียภาพที่โดดเด่นสวยงามน่าประทับใจ

ภาพที่ 65 การประชุมร่วมกันประพันธ์ดนตรีของกลุ่มภาคีดนตรี

ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2564.

ภาพที่ 66 การแสดงดนตรี

ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2564.

ภาพที่ 67 การเล่นดนตรีบนลานปูนริมสะพานดำ
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2564.

จากภาพที่ 67 รูปการเล่นดนตรีบนลานปูนริมสะพานดำ (มุมมองจากด้านล่าง) ได้ทัศนียภาพ
สวยงาม และปลอดภัย

ภาพที่ 68 บรรยากาศของกิจกรรมภายในงานในขณะที่ดนตรีกำลังบรรเลง
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 68 บรรยากาศของกิจกรรมภายในงานในขณะที่ดนตรีกำลังบรรเลงสร้างความ
ครึกครื้นให้แก่บรรยากาศในการทำงานร่วมกันอย่างสนุกสนาน

4.3.3 สรุปผลการลงพื้นที่ทดลองและการนำเสนอผลการเผยแพร่ผลงานทัศนศิลป์ครั้งที่ 2

จากการลงพื้นที่ทดลองปฏิบัติงานสร้างสรรค์ในชุมชนท่าสาป จังหวัดยะลาในครั้งที่ 2 อันเกิดจากการผลการประเมิน และการวิเคราะห์จากการทดลองในครั้งที่ 1 ด้วยการลงพื้นที่ทำแบบสัมภาษณ์ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรม เช่น กลุ่มภาคีศิลปิน กลุ่มอาสาสมัครที่มาร่วมกิจกรรม และผู้ที่ได้รับผลจากการทำกิจกรรม ณ สะพานดำจังหวัดยะลา เช่นเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเจ้าหน้าที่เทศบาล ฯลฯ หรือกลุ่มคนที่เข้ามาใช้สถานที่หลังจากที่กิจกรรมได้สิ้นสุดลงแล้ว

สำหรับปัญหาเรื่องการจัดการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินจากปัญหาในการทำงานครั้งแรกในเรื่องของความปลอดภัย เช่น การสัญจร พื้นที่สำหรับเก็บอุปกรณ์ไม่ให้เกิดความเกะกะสถานที่เครื่องมืออุปกรณ์จัดให้เป็นหมวดหมู่สะดวกต่อการนำไปใช้งานไม่กีดขวางการปฏิบัติงาน และสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่นน้ำ ไฟฟ้าให้แสงสว่างที่มีการจัดเตรียมให้เพียงพอกับแสงสว่างหากการปฏิบัติกิจกรรมล่วงมาสู่เวลาเย็น มีการลงพื้นที่หาแนวทางในการปรับปรุงต่าง ๆ ด้วยการปรับแบบร่างร่วมกันเพื่อความลงตัว มีการจัดกำลังเป็นสัดส่วนในแต่ละจุดของการทำงานเพื่อความเป็นพร้อมเพรียงในการปฏิบัติงาน

ในการจัดการปรับปรุงนั้นได้หารือกันในเรื่องการแก้ไขเป็นประเด็นต่าง ๆ ให้เกิดความสมบูรณ์เพื่อให้เป็นกิจกรรมร่วมกันที่ใช้เป็นเครื่องสื่อสารความสันติสุขในชุมชนพหุวัฒนธรรม ดังนี้

4.3.3.1 ความสมดุล การวิเคราะห์จากแก้ไขปรับปรุงจากครั้งที่ 1 นั้นเนื่องจากหลังจากการปฏิบัติงานพบว่าผลงานที่ตัวผนังกำแพงมีช่องว่างระยะห่างของที่ว่างมากเกินไปทำให้ขาดความสมดุลขององค์ประกอบโดยรวมอีกทั้ง เมื่อมองไปที่รูปวาดทั้งหมดพบว่าการเขียนสีแบบขาวดำมีการแบ่งข้างกับรูปวาดที่ใช้วิธีระบายสี ทำให้ไม่มีความเชื่อมโยงกันของภาพโดยรวม

4.3.3.2 ความประสานสัมพันธ์ของสีและขาวดำ เนื่องจากองค์ประกอบโดยรวมของกำแพงในแนวนอนค่อนข้างยาว จึงจำเป็นต้องสร้างรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อให้เป็นส่วนที่จะช่วยเชื่อมหน้าหนักของสี และขาวดำให้เกิดความประสานสัมพันธ์กัน

4.3.3.3 ความประสานกลมกลืน นอกจากการการเชื่อมโยงของน้ำหนักขาวดำและสีแล้ว ยังมีการใช้จังหวะการเลื่อนไหลของเส้นลักษณะอินทรีย์ ที่ให้ความรู้สึกมีชีวิตเกิดความสมดุลกลมกลืนได้กับรูปทรงที่มีความหมายแตกต่างกัน

4.3.3.4 สัดส่วน และรูปทรง ในการทำงานครั้งแรกการกำหนดขนาดยังมีความแตกต่างในเรื่องขนาดเนื่องจากเป็นการร่วมกันทำงานครั้งแรกจึงมีความผิดพลาดเรื่องการกำหนดขนาดรูปทรงหลักที่เป็นการนำเสนอแนวความคิด ในครั้งที่สองนี้มีการช่วยกันสร้างภาพที่เป็นส่วนของจุดรอง เพื่อให้ภาพโดยรวมสามารถดูได้อย่างต่อเนื่องไม่น่าเบื่อ

4.3.3.5 จังหวะ สร้างจังหวะความเคลื่อนไหวเป็นเส้นคลื่นด้วยนภระดับที่ใช้สีแท้เต็มเต็มให้เกิดความลงตัวด้วยจังหวะของการเคลื่อนไหวแบบต่อเนื่องและเชื่อมต่อกันระหว่างภาพ

4.3.3.6 สร้างรูปทรงใหม่ อาจมีความจำเป็นต้องสร้างรูปทรงใหม่เพิ่มให้เกิดความกลมกลืนและมีความสมบูรณ์ตรงตามความต้องการจากผลสรุปการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากการทดลองครั้งที่ผ่านมา

ภาพที่ 69 รูปวาดผนังกำแพงสะพานดำ
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2563.

จากภาพที่ 69 รูปวาดผนังกำแพงสะพานดำที่เกิดจากการร่วมมือกันทำกิจกรรมทดลองในครั้งที่ 1 และจากการลงพื้นที่ทำแบบสำรวจพบว่า รูปวาดยังขาดความต่อเนื่องในเรื่องของค่าน้ำหนักระหว่างสีชาวดำกับสีอื่น ๆ ที่ไม่เกิดความประสานสัมพันธ์กัน ลักษณะของที่มาของรูปทรงที่เป็นแบบเหมือนจริง และแบบที่มาจากการตัดทอนรูปทรงนั้นยังไม่มี ความประสานกลมกลืน จึงทำให้องค์ประกอบที่เกิดขึ้นนั้นยังไม่มี ความลงตัว และเป็นที่มาของการลงพื้นที่ปฏิบัติงานในครั้งที่ 2

4.4 วิเคราะห์ประเมินผลการสร้างสรรค์และการสื่อสาร: ทักษะศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

เนื่องจากการทดลองงานวิจัยด้วยงานทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการปฏิบัติงานสองครั้งในการทดลองโดยได้นำผลการวิเคราะห์จากการทำแบบสอบถาม รวมถึงคำสัมภาษณ์ของคนในชุมชนและนอกชุมชนจากการแสดงงานในหอศิลป์ของการทดลองครั้งแรกมาทำการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้ได้ความสมบูรณ์ของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยยังมีการเผยแพร่ในระบบออนไลน์เพื่อหาตัวชี้วัดในการประเมินด้านประเด็นของการสื่อสารในระบบใหม่ที่เป็นไปตามรูปแบบของสื่อร่วมสมัยดังนี้

4.4.1 รูปเปรียบเทียบวิเคราะห์จากการปรับปรุง

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบจากการทดลองเพื่อสังเกตพฤติกรรมของการทำงานร่วมกันระหว่างอาสาสมัคร คนใน และคนนอกชุมชนเพื่อเป็นสิ่งสะท้อนความเป็นจากกิจกรรมสร้างสรรค์ครั้งที่ หนึ่ง และครั้งที่สองดังนี้

ภาพที่ 70 การแก้ปัญหาองค์ประกอบที่ยังไม่สมบูรณ์
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2565.

จากภาพที่ 70 แสดงให้เห็นผลของการดำเนินการในการแก้ปัญหาองค์ประกอบที่ยังไม่สมบูรณ์บนผนังกำแพงสะพานดำ ซึ่งในส่วนนี้เป็นการปฏิบัติงาน เขียนสีด่าลงผนังขาวจากเดิมเป็นรูปช้างและมีการคลี่คลายรูปทรงด้วยเส้นอินทรีรี่ที่ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวอย่างมีพลัง และให้ความรู้สึกดูสมจริงเป็นธรรมชาติ แต่เนื่องจากรูปร่างที่เกิดขึ้นบนกำแพงยังคงมีขนาดใหญ่และเกิดความต่อเนื่องจากองค์ประกอบโดยรวม คุณธีรยุทธ และคุณฮาгимได้ทำการสร้างรูปนกที่เป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพด้วยลายเส้นขาวดำให้ความรู้สึกถึงความเป็นลวดลายไทย และมีการผูกโยงลวดลายเข้าด้วยกันกับลายมลายูที่มาจากรูปช้างในครั้งแรก

ภาพที่ 71 การแก้ปัญหาองค์ประกอบ
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2565.

จากภาพที่ 71 แสดงให้เห็นถึงการแก้ปัญหาองค์ประกอบที่เกิดจากการขาดความต่อเนื่องระหว่างหน้าหนักของรูปร่างที่เป็นสี กับรูปร่างที่เกิดจากการเขียนสีด่าลงบนพื้นกำแพงขาว ด้วยการสร้างรูปแมวกับนกที่มีการผสมผสานรูปทรงกันโดยคุณนวัต ใช้การตกแต่งด้วยประติมากรรมเซรามิกส์รูปนกเพื่อให้เกิดการกระจายของหน้าหนักของสีให้เชื่อมเข้าหารูปที่เป็นลายเส้นได้อย่างนุ่มนวล

ภาพที่ 72 ผลงานที่ใช้สีเป็นส่วนมาก

ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2565.

จากภาพที่ 72 แสดงรูปวาดในบริเวณที่มีการใช้สีเป็นส่วนมากของพื้นที่บนกำแพงโดยรวมซึ่งเป็นรูปที่สร้างขึ้นไว้ในตอนปฏิบัติงานครั้งแรกด้วยการร่วมมือจากอาสาสมัครเยาวชน ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัย และคุณชลิตพงษ์ ได้ร่วมกันใช้สีเติมเต็มในบางส่วนที่มีความซีดจางลง ให้เกิดความชัดเจนขึ้น เนื่องจากสภาพอากาศที่แปรปรวนของจังหวัดยะลาที่มีฝนตกบ่อย การแต่งเติมในครั้งนี้อยู่เมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานผู้วิจัยได้ทำการใช้น้ำยาฟันทันเคลือบทับสีในบริเวณนี้มากขึ้นเป็นพิเศษเพื่อให้สีมีความคงทนมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 73 การแก้ไขของค้ประกอบให้ประสานกลมกลืน

ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2565.

จากภาพที่ 73 แสดงการแก้ไขของค้ประกอบบนกำแพงในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการกระจายสีด้วยรูปทรงของนกที่ให้สีสันที่หลากหลยจากการร่วมมือกันลงสีของเยาวชนจากที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นการทำให้องค์ประกอบโดยรวมมีความประสานกลมกลืนกัน และยังเกิดความสมดุลขององค์ประกอบที่เกิดขึ้นทั้งหมดบนกำแพงอีกด้วย

4.4.2 วิเคราะห์ประเมินผลการสร้างสรรค์: ทักษะศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริง ของความสงบสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพที่ 74 ผลงานของคุณธีรยุทธ พิซเพ็ญ กับ คุณอัชดุล ฮากิม
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2565.

จากภาพที่ 74 แสดงรูปงานสำเร็จที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของ คุณธีรยุทธ พิซเพ็ญ กับ คุณอัชดุล ฮากิม โดยศิลปินทั้งสองท่านตกลงกันที่จะช่วยกันวาดรูปช้าง โดยเป็นสัตว์สัญลักษณ์ของชาติไทย และเป็นสัตว์สัญลักษณ์ประจำจังหวัดยะลา ซึ่งครั้งหนึ่งที่จังหวัดยะลาเคยมีช้างเผือกประจำพระองค์ของรัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นที่รักของประชาชนทุกหมู่เหล่าใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ เป็นเหมือนศูนย์กลางการเชื่อมประสานความเข้าใจของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมเสมอมา การถ่ายทอดรูปทรงของช้างที่มีการบิดผันรูปทรงจนเกิดเป็นรูปทรงใหม่ที่เป็นนามธรรม การใช้สีมีเพียงน้ำหมึกสีดำบนพื้นขาว มีการแสดงออกของการเขียนเส้นแบบอินทรีย์ (Organic line) ที่มีความประสานกลมกลืนกับรูปทรงหัวช้างทำให้ทำให้การทำงานของเส้นต่าง ๆ แลดูมีพลังของการเคลื่อนไหวและมีชีวิตชีวา

ภาพที่ 75 ผลงานของคุณธีรยุทธ พิซเพ็ญ กับ คุณอับดุล ฮากิม
ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2565..

จากภาพที่ 75 แสดงรูปผลงานสำเร็จจากการทำงานร่วมกันของคุณธีรยุทธ พิซเพ็ญ กับ คุณอับดุล ฮากิม โดยศิลปินทั้งสองได้มีการทำงานให้เกิดความต่อเนื่องในพื้นที่ว่างของกำแพงที่ขาดหายไป ซึ่งมีการเติมเต็มพื้นที่ รูปนกกและสัญลักษณ์รูปเท่านั้น ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ตัวแทนสันติภาพสากล เพื่อสื่อถึงความจริงใจต่อการเรียกร้องความสงบ และสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนพหุวัฒนธรรมและสากลโลก ด้วยลักษณะพิเศษของเทคนิคในการสร้างสรรค์ในงานชิ้นนี้ ศิลปินทั้งสองได้นำเสนอเทคนิคใหม่ในการสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะให้เกิดความสวยงาม กล่าวคือ การวาดรูปนกกขึ้นนี้มีการนำกระดาษมาตัดแปะลงบนผนังกำแพงเพื่อสะดวกในการร่างภาพ และมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้นเมื่อปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง

ภาพที่ 76 ผลงานของภาควิชาสาส์นศิลป์กลุ่มเยาวชนโรงเรียนประจำจังหวัดยะลา
ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2565.

จากภาพที่ 76 แสดงรูปผลงานสำเร็จของภาควิชาสาส์นศิลป์กลุ่มเยาวชนโรงเรียนประจำจังหวัดยะลาที่ทำงานร่วมกันกับคุณชลิตพงษ์ สีสองห้อง, คุณวัชระ เคลือวัลย์ 2 ศิลปินทางด้านประติมากรรม และผู้วิจัย นายจีรวุฒิ ต้วงอินทร์ ซึ่งในภาพเป็นการแสดงรูปวาดยักษ์วัดถ้ำคูหาพิมาขุ จังหวัดยะลา อันเป็นตัวแทนของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและคามอยู่ดีมีสุขของชุมชนพหุวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาปมาแต่ช้านาน ซึ่งหลังจากการปฏิบัติงานครั้งแรกแล้วทำให้เห็นว่ารูปยักษ์ยังขาดความโดดเด่นเป็นเอกภาพเมื่ออยู่ร่วมกับรูปเขียนชิ้นอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงออกแบบประติมากรรมขนาดต่าง ๆ เพื่อสอดแทรกให้เกิดมิติความเคลื่อนไหวให้ดูมีชีวิตมากยิ่งขึ้น และมีการลงสีขาวยดำเพิ่มเติมในบางส่วนของรูปเพื่อให้เกิดความประสานสัมพันธ์กันกับรูปทรงข้างที่มีขนาดใหญ่ให้เกิดความลงตัวมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 77 ผลงานของภาคีอาสาสมัครกลุ่มเยาวชนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ที่มา: บันทึกภาพโดย จีรุมณี ด้วงอินทร์, 2565.

จากภาพที่ 77 แสดงรูปงานสำเร็จที่เกิดจากฝีมือการวาดของภาคีอาสาสมัครกลุ่มเยาวชนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งในครั้งแรกแสดงด้วยรูปวาดหญิงสาวสามคนที่สวมชุดแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาปจังหวัดยะลา เป็นการสื่อถึงความรักความสามัคคีในชุมชนที่ยากที่คนภายนอกจะเข้าใจ และมักจะมองเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงในความเป็นจริงของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีการสร้างรูปทุเรียน ซึ่งเป็นราชาแห่งผลไม้และมีมากในสภาพแวดล้อม เพื่อสื่อถึงการมองสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ของคนภายนอกที่มีแต่ความน่ากลัวและอันตราย แต่หากได้ปอกเปลือกที่มีหนามแหลมคมเหล่านั้นก็จะได้พบกับความงดงามของสีสรรคที่หน้าดู และรสชาติที่เอร็ดอร่อยไม่รู้ลืมเมื่อได้ลิ้มลอง อันเป็นความเป็นจริงของความงามที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ภาพที่ 78 ผลงานของกลุ่มภาคีคนทำงานศิลปะในท้องถิ่น
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2565

จากภาพที่ 78 แสดงรูปงานสำเร็จของกลุ่มภาคีคนทำงานศิลปะในท้องถิ่น ซึ่งมีการแสดงออกด้วยรูปทรงของผลไม้ต่าง ๆ หลากหลายชนิดเปรียบเหมือนตัวแทนความหลากหลายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และวัฒนธรรม ที่มาอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชนกลุ่มน้ำท่าสาปจังหวัดยะลาที่มีผสมผสาน ประกอบกันจนเกิดเป็นรูปทรงใบหน้ามนุษย์ ที่แลดูให้เห็นถึงความรู้สึกที่เป็นมิตรไมตรีต่อผู้ที่ได้มาสัมผัสเยี่ยมชมเยือน

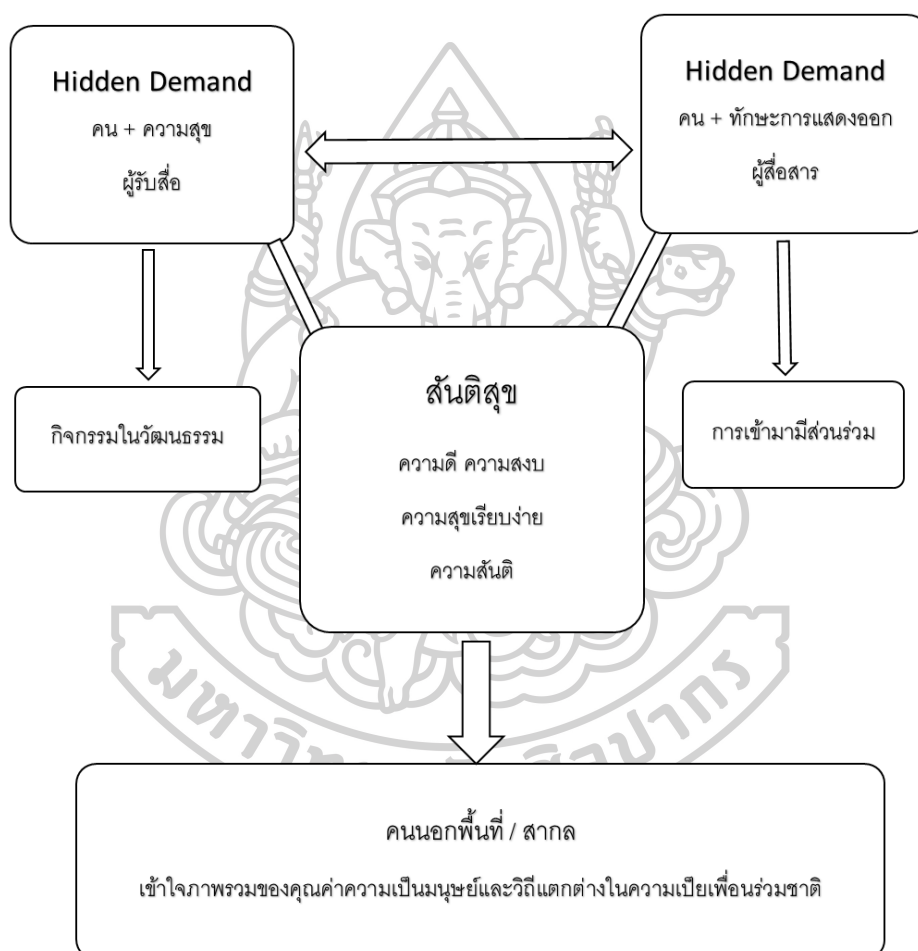

ภาพที่ 79 ผลงานที่สำเร็จทั้งหมด
ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2565.

4.4.3 การสังเคราะห์องค์ความรู้จากการสร้างสรรค์

การดำเนินการวิจัยการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในการรับรู้จากการสื่อสารอันเกิดจากแรงปรารถนาของทั้งคนในชุมชน และคนนอกชุมชนโดยใช้กระบวนการทางกิจกรรมที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจที่จะทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุข ดังภาพ ที่ 80

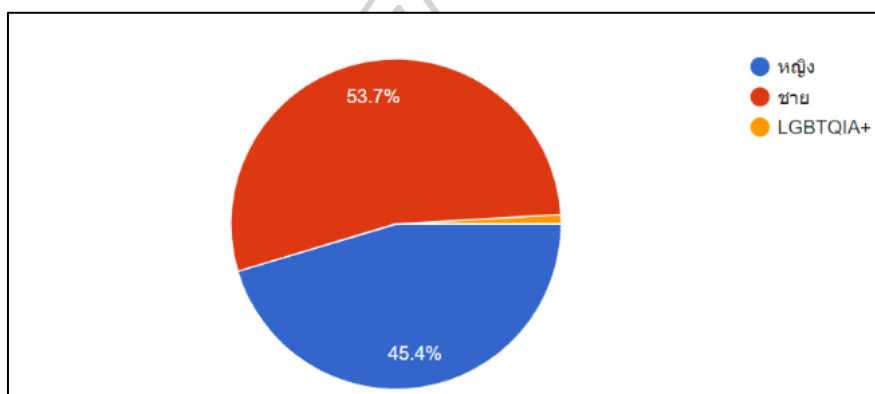
ภาพที่ 80 แผนภาพแสดงปัจจัยที่ทำให้เกิดกระบวนการรับรู้ร่วมกันสู่สังคม
ที่มา: ออกแบบและจัดทำโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2566.

จากภาพที่ 80 ผู้สื่อสารและผู้รับสื่อจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยผู้สื่อสารซึ่งมีส่วนร่วมในสังคมจำเป็นต้องมีทักษะการแสดงออกเพื่อสื่อสารให้ได้อย่างถูกต้อง ในขณะที่ผู้รับสื่อจะทราบถึงกิจกรรมของสังคมและความสุขที่มีอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว สันติสุขจึงจะเกิดขึ้นได้ และสามารถนำเสนอสู่สาธารณะ โดยเฉพาะคนนอกพื้นที่ต่อไป

4.4.4 วิเคราะห์ประเมินผลการสื่อสาร: ทักษะศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริง ของความสงบสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

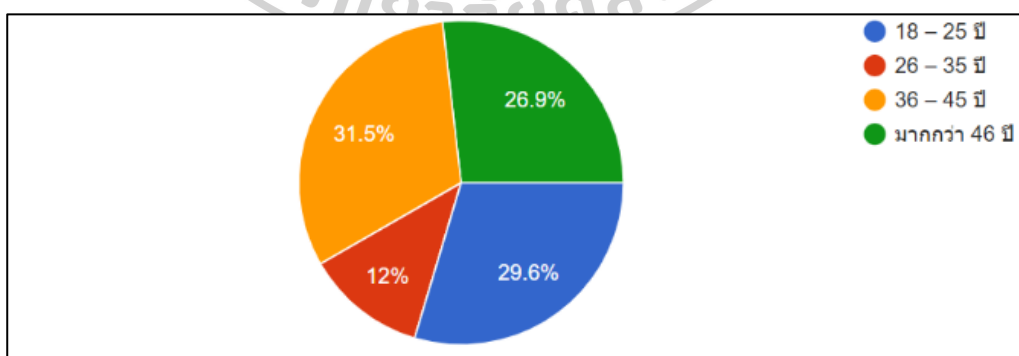
ในกระบวนการวิจัยเรื่องทักษะศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดมีการเผยแพร่เป็นคลิปวิดีโอสั้นด้วยเวลาในการเผยแพร่ 8 นาที และใช้ระยะเวลาของการออนไลน์เพื่อหาตัวชี้วัดจากผลของแบบสอบถามในระบบออนไลน์โดยได้ผลของการประเมินคุณภาพของการสร้างสรรค์และความพึงพอใจของผู้เข้าชมทางสื่อออนไลน์มีดังนี้

1) เพศ (คำตอบ 108 ข้อ)

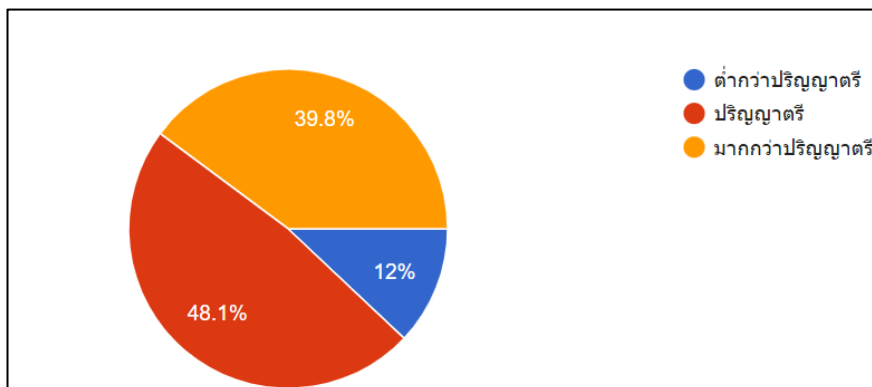
ภาพที่ 81 ภาพแผนภูมิการแสดงส่วนที่ 1 สถานะภาพด้านเพศของผู้ที่เข้าชมผลงานออนไลน์
ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2566.

2) อายุ (คำตอบ 108 ข้อ)

ภาพที่ 82 ภาพแผนภูมิการแสดงส่วนที่ 2 สถานะภาพด้านอายุของผู้เข้าชมผลงานออนไลน์
ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2566

3) ระดับการศึกษา

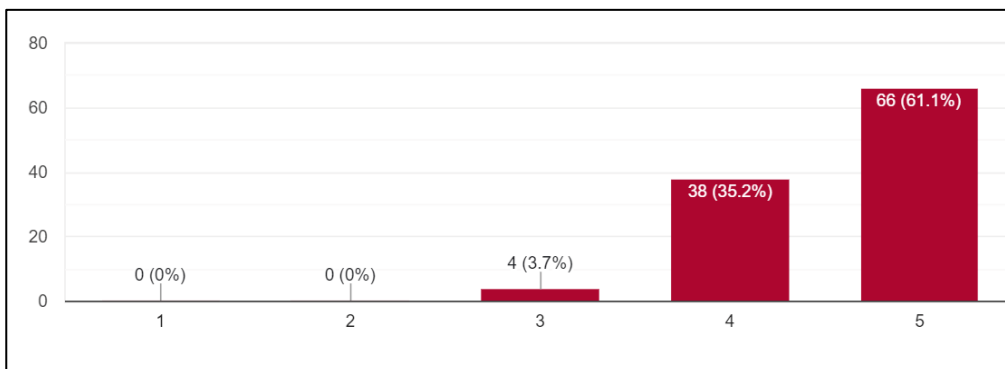
ภาพที่ 83 ภาพแผนภูมิการแสดงส่วนที่ 2 สถานะภาพด้านระดับการศึกษาของผู้เข้าชมผลงานออนไลน์
ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ตังวอินทร์, 2566

4.4.5 การประเมินส่วนที่ 1 ด้านสถานภาพทั่วไปของผู้รับชมและทำแบบสอบถามสื่อออนไลน์

- 1) ด้านเพศของผู้เข้าชม/ เพศชายร้อยละ 53.7, เพศหญิงร้อยละ 45.4
- 2) ด้านอายุของผู้เข้าชม/ อายุ 18-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.6, อายุ 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.0, อายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.5 และ อายุมากกว่า 46 ปีคิดเป็นร้อยละ 26.9
- 3) ด้านระดับการศึกษาของผู้เข้าชม/ ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีคิดเป็น ร้อยละ 12, ระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 48.1 และระดับการศึกษามากกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 39.8

4.4.6 การประเมินส่วนที่ส่วนที่ 2 ด้านสถานที่ (ณ สะพานดำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา)
จากการประเมินการทำแบบสอบถามจาก 108 คน ตามระดับ จากระดับที่ 1-5 โดยระดับที่ 5 มีค่าคะแนนมากที่สุดดังนี้

- 1) ความเหมาะสมของพื้นที่ในการสร้างสรรค์
ระดับที่ 1 และระดับที่ 2 ไม่มี, ระดับที่ 3 ได้คะแนนร้อยละ 3.7, ระดับที่ 4 ได้คะแนนร้อยละ 35.2, ระดับที่ 5 ได้คะแนนร้อยละ 61.1

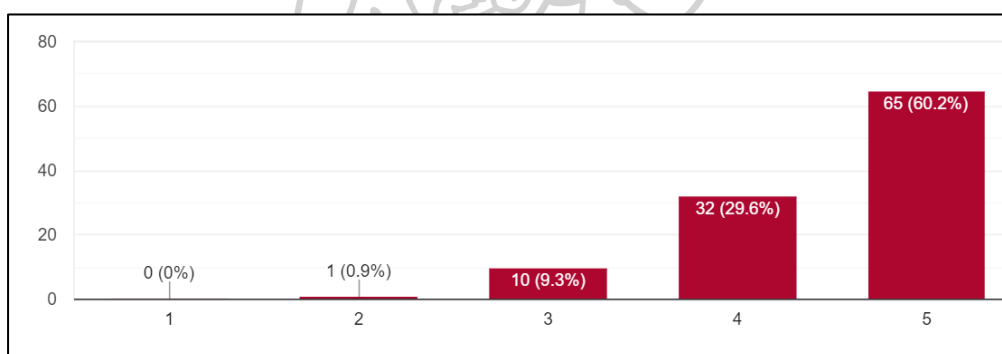

ภาพที่ 84 ความเหมาะสมของพื้นที่ในการสร้างสรรค์

ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2566.

2) ความเหมาะสมของแพรทฟอร์มในการเผยแพร่

ระดับที่ 1 ไม่มี ระดับที่ 2 ได้คะแนนร้อยละ 0.9, ระดับที่ 3 ได้คะแนนร้อยละ 9.3, ระดับที่ 4 ได้คะแนนร้อยละ 29.6, ระดับที่ 5 ได้คะแนนร้อยละ 60.2

ภาพที่ 85 ความเหมาะสมของแพรทฟอร์มในการเผยแพร่

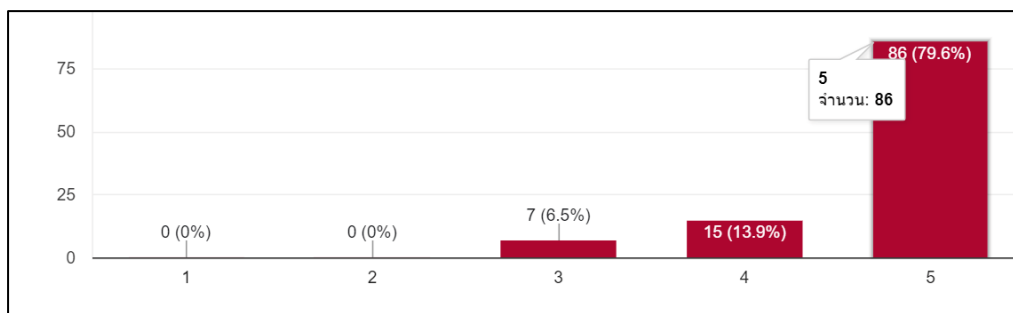
ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2566.

4.4.7 การประเมินส่วนที่ 3 ด้านการออกแบบ

จากการประเมินการทำแบบสอบถามจาก 108 คน ตามระดับความพึงพอใจ จากระดับที่ 1-5 โดยระดับที่ 5 มีค่าคะแนนมากที่สุดดังนี้

1) เรื่องบรรยากาศในการปฏิบัติงาน

ระดับที่ 1 และระดับที่ 2 ไม่มี, ระดับที่ 3 ได้คะแนนร้อยละ 6.5, ระดับที่ 4 ได้คะแนนร้อยละ 13.9, ระดับที่ 5 ได้คะแนนร้อยละ 79.6

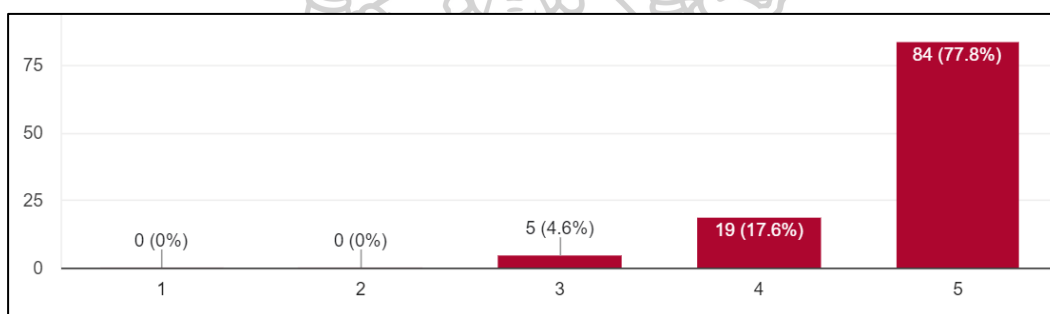

ภาพที่ 86 เรื่องบรรยากาศในการปฏิบัติงาน

ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2566.

2) เรื่องรูปแบบในร่วมมือกันทำงานระหว่างคนในชุมชนและนอกชุมชน

ระดับที่ 1 และระดับที่ 2 ไม่มี, ระดับที่ 3 ได้คะแนนร้อยละ 4.6, ระดับที่ 4 ได้คะแนนร้อยละ 17.6, ระดับที่ 5 ได้คะแนนร้อยละ 77.8

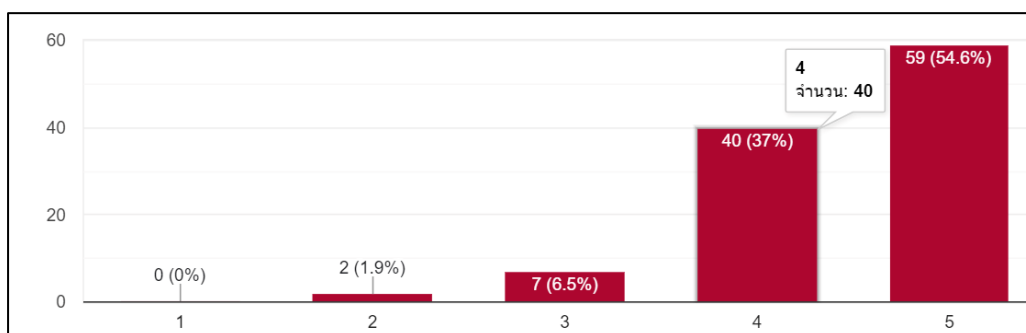

ภาพที่ 87 ผลสำรวจเรื่องรูปแบบในร่วมมือกันทำงานระหว่างคนในชุมชนและนอกชุมชน

ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2566.

3) เรื่องการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีสังคมวัฒนธรรมกับการปรับใช้ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีบริบทใหม่

ระดับที่ 1 ไม่มีคะแนน, ระดับที่ 2 ได้คะแนนร้อยละระดับที่ 1.9, ระดับที่ 3 ได้คะแนนร้อยละ 6.5, ระดับที่ 4 ได้คะแนนร้อยละ 37, ระดับที่ 5 ได้คะแนนร้อยละ 54.6

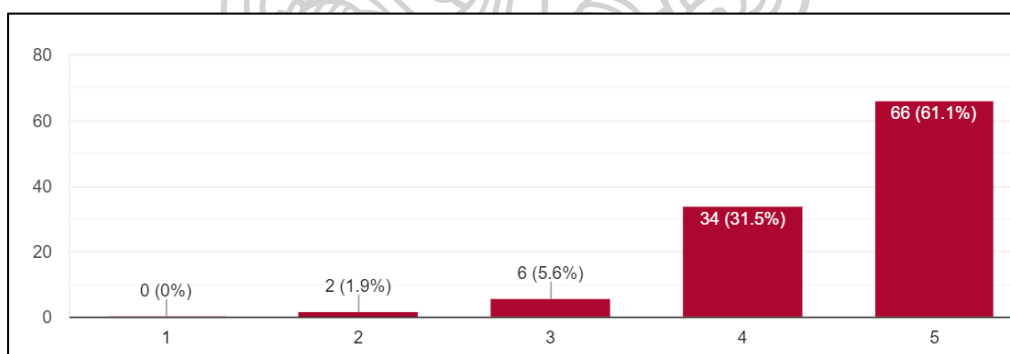
ภาพที่ 88 ผลสำรวจเรื่องการใช้แนวคิดทฤษฎีสังคมวัฒนธรรมกับการปรับใช้ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีบริษัทใหม่
ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2566.

4.4.8 การประเมินส่วนที่ 4 ด้านการสื่อความหมาย

จากการประเมินการทำแบบสอบถามจาก 108 คน ตามระดับความพึงพอใจ จากระดับที่ 1-5 โดยระดับที่ 5 มีค่าคะแนนมากที่สุดดังนี้

1) การแสดงให้เห็นถึงภาพความสงบสุขในพหุวัฒนธรรม

ระดับที่ 1 ไม่มีคะแนน, ระดับที่ 2 ได้คะแนนร้อยละระดับที่ 1.9, ระดับที่ 3 ได้คะแนนร้อยละ 5.6, ระดับที่ 4 ได้คะแนนร้อยละ 31.5, ระดับที่ 5 ได้คะแนนร้อยละ 61.1

ภาพที่ 89 ผลสำรวจเรื่องการสื่อความหมาย

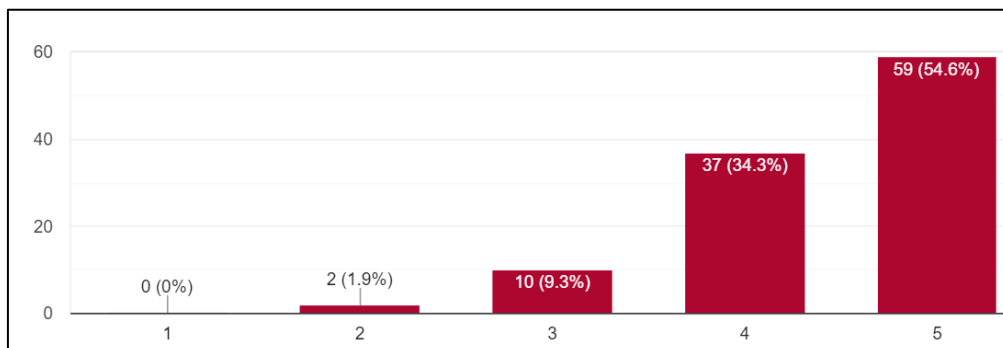
ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2566.

4.4.9 การประเมินส่วนที่ 5 ด้านคุณค่าและการสร้างประโยชน์

จากการประเมินการทำแบบสอบถามจาก 108 คน ตามระดับความพึงพอใจ จากระดับที่ 1-5 โดยระดับที่ 5 มีค่าคะแนนมากที่สุด

1) การร่วมกันสร้างศิลปะสาธารณะสามารถช่วยลดภาพความรุนแรงในพื้นที่วิจัยได้

ระดับที่ 1 ไม่มีคะแนน, ระดับที่ 2 ได้คะแนนร้อยละระดับที่ 1.9, ระดับที่ 3 ได้คะแนนร้อยละ 9.3, ระดับที่ 4 ได้คะแนนร้อยละ 34.3, ระดับที่ 5 ได้คะแนนร้อยละ 54.6

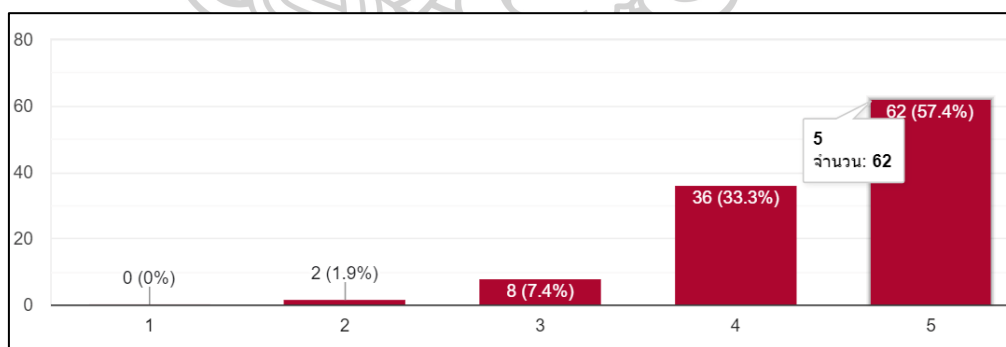

ภาพที่ 90 ผลสำรวจเรื่องการร่วมกันสร้างศิลปะสาธารณะสามารถช่วยลดภาพความรุนแรงในพื้นที่วิจัยได้

ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2566.

2) ผลงานศิลปะบริบทใหม่สามารถสร้างความเข้าใจอันดีในเรื่องความสามัคคีและความสงบสุขได้

ระดับที่ 1 ไม่มีคะแนน, ระดับที่ 2 ได้คะแนนร้อยละระดับที่ 1.9, ระดับที่ 3 ได้คะแนนร้อยละ 4.6, ระดับที่ 4 ได้คะแนนร้อยละ 31.5, ระดับที่ 5 ได้คะแนนร้อยละ 62

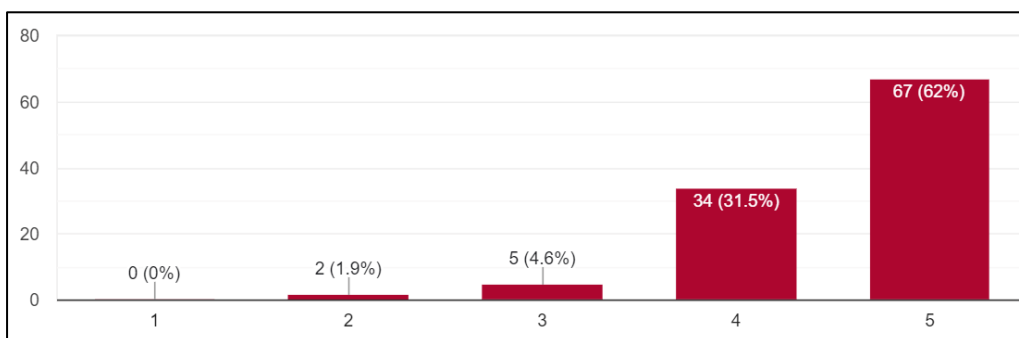

ภาพที่ 91 ผลสำรวจเรื่องผลงานศิลปะบริบทใหม่สามารถสร้างความเข้าใจอันดีในเรื่องความสามัคคีและความสงบสุขได้

ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ด้วงอินทร์, 2566.

3) ผลงานสร้างสรรค์สามารถสะท้อนภาพความจริงของความสงบสุขได้

ระดับที่ 1 ไม่มีคะแนน, ระดับที่ 2 ได้คะแนนร้อยละระดับที่ 1.9, ระดับที่ 3 ได้คะแนนร้อยละ 4.6, ระดับที่ 4 ได้คะแนนร้อยละ 31.5, ระดับที่ 5 ได้คะแนนร้อยละ 62

ภาพที่ 92 ผลสำรวจเรื่องผลงานสร้างสรรค์สามารถสะท้อนภาพความจริงของความสงบสุขได้
ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2566.

4) ตัวอย่างข้อเสนอแนะจากผู้ชมผลงานในระบบออนไลน์

การวิจัยเรื่องทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในครั้งนี้นอกจากจะใช้การทดลองด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกันระหว่างศิลปินนอกชุมชนร่วมกับศิลปินและชาวบ้านในชุมชนอำเภอเมืองจังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ทำการเผยแพร่ในระบบออนไลน์จนได้ตัวชี้วัดในเรื่องของความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ของกระบวนการ ในการปฏิบัติงาน อีกทั้งในระบบสังคมโซเชียลมีเดียยังมีผู้ที่สนใจเข้ามา มีการแชร์เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้บุคคลอื่น ๆ ได้รับทราบถึงการดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ครั้งนี้ และมีการแสดงความคิดเห็นมาในระบบจดหมายข้อความออนไลน์เป็นจำนวนมากซึ่งผู้วิจัยจะยกตัวอย่างของการแสดงความคิดเห็นจากระบบออนไลน์ เช่น การพัฒนาพัฒนาทัศนคติที่ดีให้แก่คนในชาติได้, ควรเกิดกิจกรรมแบบนี้ทุก ๆ ปี, อยากให้มีการสื่อวิถีชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงในโอกาสต่อไปบ้าง, ดีมาก ๆ ควรให้มีต่อเนื่องทุกปี, เป็นการสร้างสรรค์ที่สวยงาม, ทำต่อไป กิจกรรมสร้างสรรค์ที่งดงาม ต้องมีความจริงจังและต่อเนื่อง, ยะลาไม่ได้น่ากลัวอย่างที่คิด, การนำเสนอเยี่ยมมาก ขอเป็นกำลังใจให้ทำต่อไป, ศิลปะทำให้สังคมน่าอยู่ ศิลปะมีได้ทุกที่และเกิดความสามัคคีในชุมชน, อยากไปยะลา , คือภาพความสงบสุขในจังหวัดยะลาต่าง ๆ เหล่านี้ยังมีอีกมากความคิดเห็นหรือคำให้กำลังใจต่อผู้วิจัยที่ได้จากข้อความสื่อสารในสังคมออนไลน์จากการเผยแพร่ในครั้งนี้และการสังเกตพบว่าผู้ที่ให้ข้อเสนอแนะเหล่านี้มีทั้งคนในชุมชนนอกชุมชน และมีความแตกต่าง ด้านเชื้อชาติศาสนาอีกด้วย ซึ่งกล่าวได้ว่าผลสำรวจครั้งนี้เป็นตัวชี้วัดในเชิงประจักษ์เพื่อเป็นบทสรุปจากผลสะท้อนกลับที่แสดงออกมาจากสังคมทุกภาคส่วนที่ถือได้ว่ามีลักษณะของความเป็นสากลของบริบทใหม่ในการสื่อสารของโลกปัจจุบัน

ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบงานสร้างสรรค์บนพื้นที่สาธารณะครั้งนี้อย่างไรและมีสิ่งที่จะฝากถึงคนในชุมชนเรื่องใดบ้าง

คำตอบ 108 ข้อ

-

ไม่มี

ให้กำลังใจ

พัฒนาทัศนคติที่ดีให้แก่คนในชาติได้ครับ

ปัญหาระหว่างชุมชนมลายูและความเจริญของท่าไทรโนโลยียังมีปัญหาที่มีช่องว่างระหว่างการเมืองวัฒนธรรมการใช้ศิลปะเป็นการลดช่องว่างของปัญหาเห็นสมควรที่จะนำมาประยุกต์ใช้เพื่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

ควรเกิดกิจกรรมแบบนี้ขึ้นในทุกๆปีครับ

อยากให้สื่อถึงการสร้างความรู้พื้นฐาน วิธีชาวชุมชนใกล้เคียงในโอกาสถัดไปค่ะ

ควรมีต่อเนื่องทุกๆปีครับ

ดีมาก

สวยงามสร้างสรรค์

ทำต่อไปครับ กิจกรรมงดงาม ต้องจริงจัง และต่อเนื่อง

ยะลาไม่ได้มากแล้วอย่างที่ใจคิด

นำเสนอได้เยี่ยมมากค่ะ ขอเป็นกำลังใจให้คนในชุมชนต่อไปค่ะ

ศิลปะทำให้ชุมชนน่าอยู่ ศิลปะมีได้ทุกที่ เกิดความสามัคคีในชุมชน

ภาพความสงบสุข ในจังหวัดยะลา

อยากไปยะลา

ภาพที่ 93 ตัวอย่างข้อความตอบโต้แสดงความคิดเห็นจากสื่อออนไลน์

ที่มา: สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย จิรวุฒิ ต้วงอินทร์, 2566

4.5 สรุป

โดยสรุปแล้ว การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา เป็นงานวิจัยที่สร้างรูปแบบการสื่อสารวัฒนธรรมของชุมชนสู่สาธารณะผ่านสื่อทัศนศิลป์ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยนี้ว่าการนำเสนอภาพสะท้อนความจริงของความสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏให้เห็นตั้งแต่การสำรวจเอกสารและการลงพื้นที่ อันช่วยสร้างความเข้าใจชุมชนมากขึ้น จากทั้งความรู้ที่ได้มาและการมีประสบการณ์ร่วม การจัดกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและนอกชุมชน แสดงให้เห็นความสุขที่มีอยู่ในพื้นที่ ตลอดจนการจัดแสดงผลงานศิลปะที่มีได้เพียงแต่นำเสนอภาพผลงานเท่านั้น แต่แฝงความหมายที่สื่อถึงกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมระหว่างศิลปิน และคนในชุมชนอย่างมีความสุข สิ่งเหล่านี้จึงเป็นการสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลังจากการปฏิบัติกิจกรรมการทดลองของผู้วิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขในพหุวัฒนธรรมของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่า

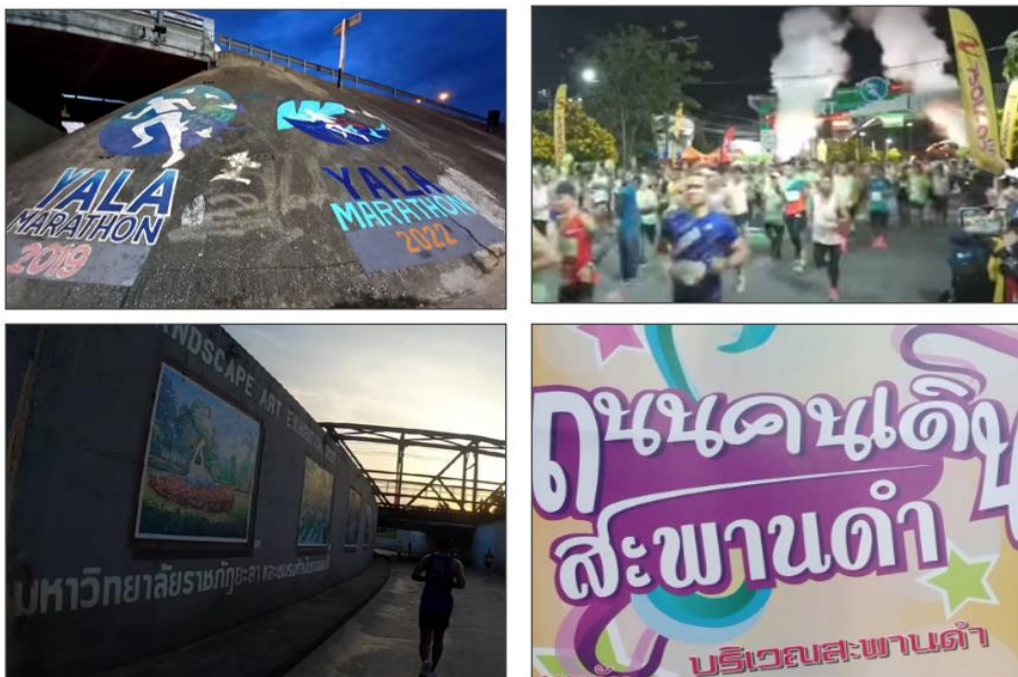
สาป จังหวัดยะลา”ที่ผ่านมาเป็นระยะเวลา 2 ปี ผู้วิจัยได้ทำการเก็บผลลัพธ์ทางการศึกษา และได้พบแง่มุมของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นหลาย ๆ มิติในบริเวณชุมชนที่จัดกิจกรรม เช่น มีการร่วมกันสร้างงานเพิ่มเติมในส่วนของกำแพงที่ยังเว้นว่างอยู่ โดยการร่วมมือของคนในชุมชนได้ด้วยตัวเอง มีการจัดและปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วยการปลูกดอกไม้เพื่อเพิ่มบรรยากาศให้เกิดสีสัน มีการจัดกิจกรรมประจำปี เช่น ปัจจุบันใช้เป็นสถานที่ในการจัดแข่งขันวิ่ง “ยะลามารารอน” ซึ่งมีทุกปีและได้รับความนิยมจากนักวิ่งทั่วประเทศ รวมถึงชาวต่างชาติที่มีความสนใจ ใช้เป็นจุดนัดพบสำหรับให้บริการทางสาธารณสุขต่าง ๆ แก่ประชาชน และสิ่งสำคัญเหนืออื่นใด มีการพัฒนาพื้นที่วิจัยจากมวลชนในชุมชนจนเกิดเป็นแหล่งสันตนาการสถานที่ท่องเที่ยวประจำจังหวัดยะลา มีการพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภคในพื้นที่ มีการสร้างสวนสนุกสำหรับเด็ก เป็นแหล่งออกกำลังกาย และมีนักท่องเที่ยวจากที่ต่าง ๆ หลั่งไหลเข้ามาเยี่ยมชมสัมผัสความงามแห่งวิถีวัฒนธรรมนี้อยู่ตลอดเวลาทำให้พื้นที่ทำกิจกรรมของผู้วิจัยในระยะแรกเกิดเป็นแรงผลักดันให้เกิดความเคลื่อนไหวในทุกองค์ประกอบของสังคมอันเป็นผลจากกระบวนการสื่อสาร และกระแสโซเชียลมีเดียในงานวิจัยจนทำให้วัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาปได้เป็นที่รู้จักของสังคมสากลทั่วไป อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจสนับสนุนให้คนในชุมชนเกิดรายได้จากกิจกรรมของการท่องเที่ยวนี้ได้อีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 94 การปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วยการปลูกดอกบปอเพื่อชิงพื้นที่ของถิ่นโดยการร่วมแรงจากประชาชนในชุมชน

ที่มา : สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์(ออนไลน์) สืบค้นได้โดย

<https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200406125344833>

ภาพที่ 95 ภาพกิจกรรมการออกกำลังกายที่แสดงให้เห็นถึงความไว้วางใจในความปลอดภัยของสถานที่หลังจากมีการพัฒนาด้วยงานศิลปสาธารณะ

ที่มา : สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์(ออนไลน์) สืบค้นได้โดย

<https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200406125344833>

ภาพที่ 96 การปรับปรุงบริเวณพื้นที่กิจกรรมให้เป็นจุดบริการสาธารณะสุขชุมชน (ให้บริการฉีดวัคซีน)

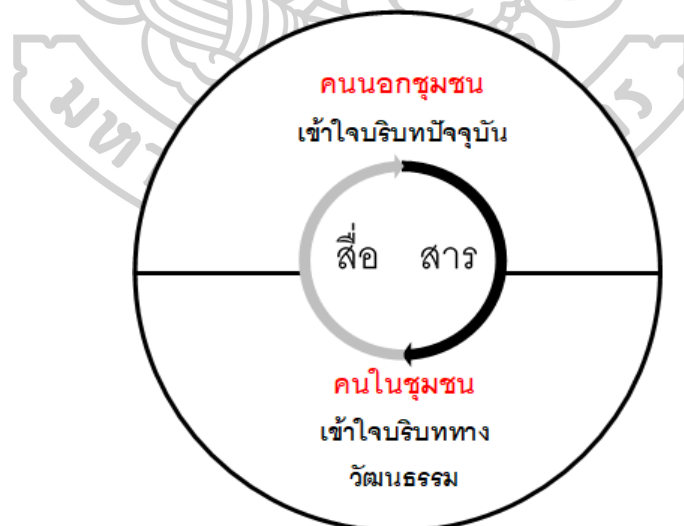
ที่มา: ที่มา: บันทึกภาพโดย จิรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2565.

ภาพที่ 97 มีการพัฒนาให้เป็นสวนสนุกย่อย ๆ มีการให้ความสนใจจากชาวบ้านทั้งใน และ นอกชุมชนเพื่อใช้เป็นพื้นที่สันทนาการต่าง ๆ

ที่มา : สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์(ออนไลน์) สืบค้นได้โดย

<https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200406125344833>

ภาพที่ 98 แสดงให้เห็นรูปแบบการรับรู้ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

ที่มา: การอยู่ร่วมกันในสังคม โดยคนในและนอกชุมชนจำเป็นต้องสื่อสารกัน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถนำเสนอ ออกแบบและจัดทำโดย จีรวุฒิ ดั่งอินทร์, 2566

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของ ความสงบสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา สามารถบรรลุ วัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการ ได้แก่

- 1) เพื่อศึกษาศิลปวัฒนธรรมที่เป็นพิธีกรรมและกิจกรรมร่วมของชุมชนกลุ่มน้ำท่าสาปอัน แสดงให้เห็นถึงภาพของความสงบสุขของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวมลายูในจังหวัดยะลาและ จังหวัดอื่นข้างเคียง
- 2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชุมชนเป้าหมายสู่ชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่
- 3) เพื่อสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์เชิงวัฒนธรรมและเพื่อการสื่อสารภาพสะท้อนความจริง ของความสงบสุขของจังหวัดยะลาในความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย ให้เป็น ตัวอย่างของการพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิดในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชนอื่น ๆ

5.1 สรุปและอภิปรายผล

5.1.1 ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นพิธีกรรมและกิจกรรมร่วมของชุมชนกลุ่มน้ำท่าสาป

จากการศึกษาศิลปวัฒนธรรมที่เป็นพิธีกรรมและกิจกรรมร่วมของชุมชนกลุ่มน้ำท่าสาปอัน แสดงให้เห็นถึงภาพความจริงของความสงบสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวมลายูจังหวัดยะลา และจังหวัดอื่นข้างเคียง พบว่าคนในชุมชนใช้กลไกทางวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันแบบพหุ วัฒนธรรมมาแต่โบราณ ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นกลไกในการเชื่อมความเข้าใจในความแตกต่าง ความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความเข้าใจในความต่าง ความเท่าเทียมกันในความเป็นเพื่อนร่วมชาติ และให้ ความสำคัญกับคุณค่าของความเป็นมนุษย์

วัฒนธรรมประเพณีที่เกิดขึ้นในชุมชนต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่จะมีความงดงามที่โดดเด่น และมี หน้าที่ช่วยเป็นสันหนนาการให้กับสังคมมนุษย์ แผงเร้นด้วยคติความเชื่อ และปรัชญา ให้การดำเนิน ชีวิตให้เป็นไปอย่างราบรื่น ควบคู่ไปกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและสังคม ซึ่งจาก การศึกษา และปฏิบัติงานสร้างสรรค์พบว่า ปัจจัยของการเกิดองค์ประกอบทางกิจกรรมในพหุ วัฒนธรรมชุมชนมี 3 ประการ คือ 1) การร่วมมือร่วมใจกันของภาคประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ทุกหมู่เหล่า 2) พื้นที่ที่เป็นพื้นที่สาธารณะอาจจะเป็นส่วนที่ถูกจัดแยกสำหรับการจัดกิจกรรมที่อยู่ นอกเหนือศาสนา แต่ใช้คตินิยมร่วมกันในรูปแบบความเชื่อท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานสันติสุข ภายในชุมชน 3) กิจกรรมทางประเพณี เป็นกิจกรรมที่มีวิวัฒนาการ มีการปรับเปลี่ยนใช้ให้

เหมาะสมกับบริบทในแต่ละยุคสมัยมาแต่โบราณ เพื่อให้เป็นตัวช่วยเชื่อมความสัมพันธ์กันระหว่างคนในชุมชนโดยปราศจากความขัดแย้งใด ๆ และหลังจากที่ผู้วิจัยได้เสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ณ พื้นที่สะพานดำ จังหวัดยะลา ผู้ศึกษาได้ทำแบบสัมภาษณ์ตัวแทนจากกลุ่มอาสาสมัครที่มาร่วมกิจกรรม เพื่อสอบถามความพึงพอใจและสรุปข้อบกพร่องต่าง ๆ จากการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงให้เกิดความสมบูรณ์ในการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป โดยการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์, ตัวแทนผู้นำชุมชนที่เป็นตัวแทนจากเทศบาล และตัวแทนผู้นำชาวบ้าน ได้ข้อชื่นชมในเรื่องความกระชับเหมาะสมของเงินงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมที่ใช้ไม่มากและมาจากการร่วมมือของทุกภาคส่วน แต่ได้ภาพกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงมิติของความกลมกลืนกันในความแตกต่างของเชื้อชาติ และศาสนา ผลงานที่ปรากฏทำให้ภูมิทัศน์เกิดความสวยงาม และเป็นจุดเริ่มในการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป, จากการสัมภาษณ์ ข้าราชการ ตำรวจ ทหาร ที่ปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบในพื้นที่สะพานดำ ได้ความเห็นเรื่องความรู้สึกของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปอันผลที่เกิดจากรูปวาดกำแพงที่ทำให้บรรยากาศของสถานที่โดยรวมถูกลดทอดความน่ากลัวในความรู้สึกจากสีสรรค์และรูปร่างที่ปรากฏเหล่านั้น, จากการสัมภาษณ์พนักงานทำความสะอาดเทศบาลซึ่งเป็นผู้ดูแลพื้นที่เป็นประจำทุกวัน ได้ให้ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตว่า เมื่อมีรูปวาดกำแพงเกิดขึ้นแล้วทำให้มีประชาชนเริ่มเข้ามาใช้พื้นที่บริเวณรอบ ๆ กำแพงเพื่อออกกำลังกาย และเป็นจุดนัดพบเพื่อถ่ายรูปเป็นที่ระลึกของคนสัญจรทั่วไปที่มีทั้งคนในชุมชนเอง และนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจังหวัดยะลา และการสัมภาษณ์ตัวแทนเยาวชน นักศึกษา ที่มาร่วมทำกิจกรรม ได้ข้อคิดเห็นในเรื่องประสบการณ์ใหม่ในการปฏิบัติงานศิลปะที่นอกเหนือจากรูปแบบทางการศึกษา การได้ร่วมทำงานกับศิลปินที่อาวุโสกว่าที่มาจากทั้งในและนอกชุมชนทำให้เห็นถึงแนวความคิดที่หลากหลายในการสร้างสรรค์ รูปแบบเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นสากล และการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงขณะปฏิบัติงานด้วยความชำนาญ และที่สำคัญยังได้เกิดเป็นแรงบันดาลใจผลักดันให้มีจิตสำนึกในการสร้างสรรค์ศิลปะให้มีความเป็นรูปแบบเฉพาะที่แสดงตัวตนและวัฒนธรรมได้อย่างมีศิลปธรรม และจากการสัมภาษณ์ตัวแทนจากผู้คนในชุมชน จึงได้ข้อคิดเห็นว่าจากกิจกรรมที่ผ่านมา ณ สะพานดำนั้นทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญ และความโดดเด่นของวัฒนธรรมชุมชน และความคิดริเริ่มที่จะนำเสนอกิจกรรมทางศิลปะในบริบทใหม่ ซึ่งไม่ได้ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ดีต่อคนในชุมชน และหลักการของศาสนาใด ๆ และมีข้อเสนอแนะว่าน่าจะจัดให้มีขึ้นทุก ๆ ปี เพื่อได้เป็นงานประจำปีของจังหวัดยะลาในโอกาสต่อไป

5.1.2 การประยุกต์ใช้ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชุมชนเป้าหมายสู่ชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบริบททางการสื่อสารในพื้นที่ พบว่าปัญหาทางการสื่อสารนั้นเกิดจากความบกพร่องของกระบวนการในการถ่ายทอดของสื่อที่มาจากสำนักต่าง ๆ โดยมักจะนำประเด็นของความรุนแรงมาสร้างให้เกิดความน่าตื่นเต้น แต่กลับสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อทั้งสังคมภายในที่เป็นแหล่งที่มาของข่าวสาร และส่งผลกระทบต่อความรู้สึกต่อคนนอกสังคมก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีนำไปสู่ความยากลำบากในอันที่ร่วมกันช่วยพัฒนาภาพลักษณ์แห่งสันติสุขในประเทศที่เป็นประเด็นต้องร่วมมือกันแก้ไข โดยวิธีการที่ผู้วิจัยได้นำเสนอจากข้อค้นพบในการศึกษาพบว่าการสื่อสารที่ดีควรเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และสร้างความเข้าใจในหลักการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการสังเคราะห์ความเป็นจริงก่อนนำเสนอมิใช่เป็นการประเมินจากอำนาจส่วนกลางของภาครัฐเพียงอย่างเดียว ส่วนทางด้าน การประยุกต์ใช้ หลักปรัชญา แนวคิด และทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชุมชนเป้าหมายสู่ชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่นั้น ค้นพบว่าเนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองของคนในชาติไทยจึงทำให้ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำหรือถูกปิดกั้นในเรื่องของเครื่องมือ และช่องทางในการสื่อสาร ด้วยรูปแบบการสื่อสารหลักที่คนในชุมชนมีความกระตือรือร้นที่จะทำความเข้าใจ ต่อรูปแบบของการสื่อสารในลักษณะใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลาในเรื่องของการสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ไม่พบปัญหาจากความเหลื่อมล้ำ ในความแตกต่างของพหุวัฒนธรรม

จากการทำกิจกรรมที่ทำให้เห็นถึงภาพการร่วมกันของคนในชุมชน ที่มีทั้งเยาวชน และผู้คนหลายสาขาอาชีพรวมไปถึงอาสาสมัครที่มาจากนอกชุมชน จนเกิดเป็นภาพของความรักความสันติสุขในความเรียบง่ายจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในชุมชน และจากการเก็บข้อมูลจากผลสัมฤทธิ์ที่ได้ผ่านการประเมินของคนที่มาชมทั้งจากการเผยแพร่ในระบบออนไลน์ของผู้วิจัยในระยะเวลา 1 เดือนหลังจากการเผยแพร่ออนไลน์ซึ่งสามารถทราบผลการชีวิตจากการเข้าชมเป็นจำนวนถึงกว่า 1,000 ครั้งและมีผู้แสดงความชื่นชอบด้วยสัญลักษณ์กว่า 1,000 ครั้ง และมีการแชร์เผยแพร่เป็นกระแสนี้อีกกว่า 50 ครั้ง รวมไปถึงการแสดงความคิดเห็นในแง่บวกที่ดีเป็นการให้กำลังใจและสนับสนุนต่อเจตนารมณ์ในการร่วมกันสร้างภาพสันติสุขให้ปรากฏจากการสร้างสรรค์ในงานวิจัยและผู้วิจัยยังพบว่ามีการนำเหตุการณ์ของกิจกรรมนี้มาออกเผยแพร่ในรูปแบบของสื่อออนไลน์จากคนในชุมชน หรือผู้ที่แวะผ่านมาเยี่ยมเยือนจังหวัดยะลา และยังมีการทำข่าวประชาสัมพันธ์จากสื่อหลักอีกมากมาย ได้แก่ หนังสือพิมพ์ เอเชียทูเดย์, หนังสือพิมพ์ทักษิณไทย, การกระจายเสียงจากศูนย์ข่าว กอ.ลมน. และศูนย์ข่าวจากเทศบาลนครยะลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ศึกษายังพบว่าการเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียอีกหลายที่มา เช่น, เพจ NBT NEW (Youtube), ภาคใต้ชายแดน

(Paaktai.com), สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ NTT (thinew.prd.go.th), หน้าเพจเฟซบุ๊กของเทศบาลนครยะลาและของประชาชนทั่วไป รวมไปถึงการเผยแพร่ในลักษณะออนไลน์อื่น ๆ อีกมากมายที่ไม่ได้กล่าวถึงมาในบทความนี้ ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ของพลังในการสื่อสารบริบทปัจจุบันที่สามารถเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความเป็นจริงที่ออกมาจากการสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ ๆ ให้กับชุมชน และผู้วิจัยยังได้ทราบถึงผลสะท้อนของกิจกรรมที่มีต่อชุมชนจากกระแสการตอบโต้สนทนา และข้อเสนอแนะความคิดเห็นต่าง ๆ ร่วมกันจากทั้งสังคมภายนอก และภายในชุมชนในรูปแบบของสังคมโลกเสมือนหรือโซเชียลมีเดียที่เป็นที่รู้จักจะได้รับคความนิยมกันในระดับสากล

5.1.3 งานทัศนศิลป์เชิงวัฒนธรรม และเพื่อการสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขของจังหวัดยะลาในความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย

หลังจากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนวัฒนธรรมลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา และการลงพื้นที่สำรวจอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลและความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์และประมวลเป็นองค์ความรู้เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์เชิงวัฒนธรรมเพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสงบสุขของกลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา

ในกระบวนการลงพื้นที่เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้ศิลปะสาธารณะด้วยรูปแบบของการทำงานร่วมกันเป็นเครื่องมือในการแสดงออก เพราะเป็นการปฏิบัติงานศิลปะสมัยใหม่ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปของสังคมที่พัฒนาตามเมืองใหญ่ทั่วโลกโดยจะติดตั้งไว้สถานที่ต่าง ๆ ที่ประชาชนสามารถมองเห็นได้ การวางแผนงานต้องมีความเห็นชอบผ่านประชาคม และได้รับความร่วมมือจากอาสาสมัครในหลายภาคส่วน ทั้งศิลปินในชุมชน ศิลปินภายนอกพื้นที่ นักดนตรี นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ และตัวแทนผู้นำภาครัฐในชุมชน เพื่อสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่แสดงถึงวัฒนธรรมของชุมชน ในระหว่างการดำเนินงาน การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่แสดงถึงวัฒนธรรมของชุมชนท่าสาป จังหวัดยะลา เป็นกิจกรรมหลักที่ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยต่าง ๆ ที่แสดงถึงศักยภาพของการสร้างสรรค์ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมกิจกรรม ได้แก่ การรับประทานอาหารร่วมกัน และการแสดงดนตรีด้วยเหตุนี้ การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา มิได้เพียงได้รับผลงานทัศนศิลป์อย่างเป็นรูปธรรมเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดเป็นความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ร่วมกิจกรรมซึ่งประกอบด้วยคนในพื้นที่ที่จะได้เรียนรู้ที่จะมีการแสดงออกถึงคุณลักษณะความโดดเด่นดั้งเดิมที่เป็นพื้นฐานอันหลากหลายทางวัฒนธรรมของ 3 จังหวัดชายแดนใต้และจะสะท้อนกลับมาเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาตัวเองของคนในชุมชนเพื่อแสวงหาสันติสุขในการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง อีกทั้งผลกระทบต่อคนนอกชุมชนใน

แง่มุมของความรู้สึกที่ดี และความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคนร่วมชาติไทยที่ จะต้องควบคู่ไปกับการช่วยร่วมกันพัฒนาชาติไทยให้เจริญรุ่งเรือง

การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมในมิติทางทัศนศิลป์ และเพื่อการสื่อสารภาพ สะท้อนความจริงของความสุขของจังหวัดยะลาในความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาปสู่ สังคมไทย ให้เป็นตัวอย่างของการพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิดในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชนอื่น ๆ พบว่า มีความชัดเจนของวิถีชีวิต ในวัฒนธรรมย่อย และ มีการใช้กระบวนการทัศนจากองค์ประกอบใน ปัจจัยการดำรงอยู่เป็นเครื่องมือ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขพบองค์ประกอบในรูปแบบการจัด วาง จากสัญลักษณ์ที่พบเห็นในกิจกรรมทางพหุวัฒนธรรม

ด้วยการจัดการพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้ภาคประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันสื่อสารสภาวะความ เป็นอยู่ได้ด้วยตัวเองผ่านสื่อสังคมใหม่นั้นเป็นทางเลือกหนึ่งในการนำเสนอในแบบสากล แต่ อย่างไรก็ตามหากมีกระบวนการทางการสื่อสารในมิติอื่น ๆ ย่อมสามารถทำให้เกิดความสมบูรณ์ที่ เป็นรูปแบบเพื่อการสื่อสารความจริงของชุมชนกลุ่มน้ำท่าสาปให้คนนอกชุมชนได้เห็นถึงความ สงบ สัมคคี และมีความเป็นชนชาติไทยเดียวกันไม่มีสิ่งใดจะสามารถทำให้เกิดเป็นเหตุผลของความ แตกแยก กิจกรรมที่เกิดขึ้นครั้งนี้เป็นเหมือนตัวอย่างของเครื่องมือในการทำลายกำแพงที่ขีดกัน ทางความรู้สึกระหว่างคนไทยนอกชุมชนที่มีต่อคนในชุมชนท่าสาปเองหรือกระทั่งคนใน 3 จังหวัด ชายแดนใต้ และเปลี่ยนความรู้สึกอันปวดร้าวที่เกิดขึ้นจากความรุนแรงที่ปรากฏในหน้าสื่อต่าง ๆ ในอดีตให้กลายเป็นศักยภาพของพลังอันสร้างสรรค์ที่ได้มาด้วยความร่วมมือร่วมใจกันจากความ หลากหลายของภาคประชาชนต่าง ๆ เพื่อเป็นการนำเสนอความพร้อมที่จะนำไปสู่การพัฒนา ชุมชนพื้นที่ถิ่นท่าสาปให้ยกระดับและมีมาตรฐานเดียวกันกับการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของชาติ ไทยในบริบทใหม่ให้มีความยั่งยืนตลอดไป

และการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุข ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา ในครั้งนี้ให้เกิดเป็นแง่มุม ทางความคิดสำหรับเสนอแนะเป็นวิธีการในการปฏิบัติเพื่อเป็นต้นแบบช่วยสนับสนุนการพัฒนา ชุมชนได้ในอีกหลาย ๆ พื้นที่ที่มีบริบททางวัฒนธรรมที่หลากหลายเช่นเดียวกับพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริง ของความสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา จนได้ ข้อสรุปในภาพรวมต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ได้วางไว้ให้ได้เป็นรูปธรรมในการ สร้างสรรค์จนเกิดเป็นภาพสันติสุขให้ปรากฏในพื้นที่วิจัย และมีการเผยแพร่ให้เป็นที่แพร่หลายใน รูปแบบการสื่อสารบริบทใหม่ ซึ่งส่งผลตอบสนองต่อการพัฒนาสังคมในพื้นที่อีกหลายด้าน ดังจะ

สรุปไว้เป็นข้อเสนอแนะและเพื่อเป็นต้นแบบไว้เป็นตัวอย่างในการแก้ปัญหา และพัฒนาภาพลักษณ์ภายในชุมชนที่มีบริบททางศิลปวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับพื้นที่ศึกษาไม่ว่ารูปแบบของปัญหาจะมีความแตกต่างกันเพียงใดการกำหนดแนวด้านต่าง ๆ จึงถือเป็นเรื่องสำคัญดังผู้วิจัยจะสรุปจากการศึกษาได้ดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบาย

การนำผลลัพธ์จากการศึกษาด้านต่าง ๆ ในภาคข้อมูลที่เป็นจริงมาวิเคราะห์ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานและช่วยให้เกิดการตัดสินใจมีหลักการมีความถูกต้องมากขึ้นในประการแรกคือการจัดการองค์ความรู้ภายในชุมชน ในด้านภูมิศาสตร์, ประวัติศาสตร์, ภูมิทัศน์วัฒนธรรม, เศรษฐกิจ หรือรวมไปถึงสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการจัดการองค์ความรู้ในพื้นที่ศึกษา การจัดการบริหารทรัพยากรบุคคลทั้งภาครัฐ และภาคประชาชน ที่จะต้องเกิดความเหมาะสมตามหน้าที่ความสามารถ มีการคัดเลือกเพื่อให้เกิดมาตรฐาน และการยอมรับในระดับสากล มีการจัดการเรื่องเวลาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนเช่น ช่วงเทศกาล หรือฤดูกาล ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมความสนใจพื้นฐานที่มีต่อการปฏิบัติงาน การคัดเลือกสถานที่ที่จะส่งผลทางความรู้สึกซึ่งมีความจำเป็นต่อผลลัพธ์ในทำงานที่จะเป็นตัวชี้วัดความพึงพอใจจากสังคม และจะเกิดเป็นรูปธรรมของการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาบ้านเมืองให้หน้าอยู่สวยงามและมีเอกภาพ

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะจากผลลัพธ์ในงานวิจัยเชิงปฏิบัติการนั้นเป็นผลลัพธ์ทางตรงที่เกิดขึ้นกับผู้ร่วมโครงการ และคนในชุมชนโดยมีการสร้างภาคีเครือข่ายในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้ร่วมปฏิบัติงานศิลปะทำให้ได้รู้จักผู้ที่ปฏิบัติงานแขนงเดียวกันในภูมิภาคอื่น ๆ อันเป็นผลต่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ รวมถึงการเสนอแนะวิธีการในการแก้ปัญหาในขณะร่วมกันปฏิบัติงาน เห็นถึงความเข้าใจในปัญหาและการแก้ไขร่วมกัน ให้ประชาชนได้รู้จักหลักการในการที่จะปฏิบัติตัวอย่างไรกับตัวแทนจากภาครัฐ เพื่อให้เกิดความถูกต้อง และคนจากภาครัฐก็มีการปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับของชุมชน และเข้าใจหน้าที่ด้วยความประณีประนอม ซึ่งเป็นผลจากการประสานงานร่วมกันในทุกภาคส่วนจนนำไปสู่การร่วมกันช่วยประชาสัมพันธ์ทั้งภาครัฐและชุมชนที่มีความเรียบง่ายแต่เป็นไปตามบริบทการสื่อสารบริบทใหม่ทำให้เห็นถึงความสำเร็จในการจัดกิจกรรมจากการประเมินในหลายด้าน

5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงการต่อยอดทางการศึกษาและองค์ความรู้

ผลลัพธ์ของการทำกิจกรรมทำให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างศิลปินในท้องถิ่นกับผู้มีส่วนรับผิดชอบภาครัฐ ซึ่งจากอดีตผู้ดูแลรับผิดชอบในส่วน of สถาน that เขตเทศบาลมีการใช้มาตรการหรือเกณฑ์ในการดูแลความเรียบร้อยของสถานที่ด้วยกฎของรัฐบาล มักจะประเมินการเคลื่อนไหวทางกิจกรรมสร้างสรรค์ในแบบสื่อใหม่ of ศิลปินในชุมชนว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ หรืออาจเป็นสาเหตุที่จะทำให้เกิดความวุ่นวาย นำรำคาญขึ้นในชุมชน แต่จากการประชุมหารือแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างกันในเรื่องของการสร้างสรรค์ไปจนถึงบทสรุปในการทำงานร่วมกัน จึงทำให้เกิดความเข้าใจในเจตนาของการแสดงออก และเห็นถึงความสำคัญของทัศนศิลป์แขนงต่าง ๆ ที่สามารถเป็นเครื่องมือถ่ายทอดและส่งผลต่อความสงบสันติสุขในพื้นที่ได้จริง ชาวบ้านในชุมชนได้เข้าใจถึงศักยภาพของการใช้ศิลปะในแขนงต่าง ๆ เพื่อการสื่อสารความเป็นจริงในแง่มุมของชุมชน พหุวัฒนธรรมได้มากกว่าการสื่อสารในแบบของอำนาจรัฐส่วนกลางที่ไม่มี การเห็นชอบหรือกลั่นกรองจากประชาคมในชุมชน อีกทั้งการได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ยังเกิดการอนุรักษ์ให้มีความคงอยู่ และรู้จักที่จะร่วมพัฒนาในทางที่สร้างสรรค์ได้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในบริบททางสังคมในโอกาสต่อไป

เนื่องจากพื้นที่ทำกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่มีชาวมุสลิมอาศัยอยู่มาก และงานทัศนศิลป์ในความเข้าใจของชาวมุสลิมในพื้นที่มักจะมองว่าเป็นเรื่องต้องห้ามที่ผิดหลักศีลธรรมของศาสนาอิสลาม (ฮะรอม) หลังจากการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ถึง 2 ครั้ง ผู้วิจัยได้ทราบจากศิลปินที่ได้รับเชิญมาร่วมกิจกรรมว่ามีชาวบ้านสนใจนำเครื่องดนตรีพื้นบ้านมลายูมาขอคำแนะนำในการเล่น และนำลูกหลานมาฝึกหัด สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงการตอบสนองในความดีงามของดนตรีพื้นถิ่นซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการฟื้นฟูอนุรักษ์ และยอมรับว่าดนตรีมิใช่มีไว้เพียงเพื่อความบันเทิง มอมเมาประชาชนอย่าง that เข้าใจ แต่ดนตรียังสามารถใช้เป็นเครื่องมือนามธรรมในการสร้างสันติสุขซึ่งเป็นหลักการสำคัญในเรื่อง ภาพารตราภาพ ของศาสนาอิสลาม

รายการอ้างอิง

- Featherstone, S. P. s. S. (2005). *Newspaper Journalism*. Sage Publication.
- Genocchio, M. C. a. B. (2010). *Contemporary ASIN ART*. Thames & Hudson.
- InsightERA. (2023). สรุปข้อมูลที่ควรรู้ Digital. <https://www.insightera.co.th/digital-2023-thailand/>.
- Warawattananon, P. (2563). *Social Media* คืออะไร? มีกี่แบบ แล้วทำไมธุรกิจถึงต้องมี? <https://noria.co.th/th/what-is-social-media-types/>
- กองพัฒนาอุดมศึกษา, ศ. (2566). ภูมิอากาศจังหวัดยะลา. <http://climate.tmd.go.th/>
- กัลยาคุณาวุฒิ, ร. (2533). การวิจัยสำรวจเอกสารการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้. ศูนย์
อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.
- โครงการสวนประติมากรรมกับสิ่งแวดล้อมนานาชาติ. (2005). สวนประติมากรรมเฉลิมพระเกียรติ.
สงขลา.
- ไคนุ่นนา, ภ. (2555). การสื่อข่าวของผู้สื่อข่าวภาคใต้บริบทสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัด
ชายแดนใต้. รายงานวิจัยกองทุนวิจัยคณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยา
เขตปัตตานี.
- จันทร์แดง, อ. (2550). สมาคมนักข่าววิทยุโทรทัศน์ <https://www.thaibja.org/?p=1661>
- จूरืรากุล, พ. (2554). ประเพณีและพิธีกรรม 4 ภาคของไทย. ซีเอ็ดบุ๊ค.
- ชุกรี, อ. (2549). ประวัติพระราชอาณาจักรมลายูปะตานี. สถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.
- ต้นมหาพราน, เ. (2541). แลประเพณีชายเล. ชารบัวแก้ว.
- ทรายนง มะเต็ง, อ. บ., วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2553). ยาลอเป็นยะลา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย
(สกว.).
- ทัศนาศูวรรณ, ป. (2534). จังหวัดของเรา. ไทยวัฒนาพานิช.
- นิตินัย, อ. (2555). ตำนาน 77 จังหวัด. บจก. พิมพ์ดีการพิมพ์.
- บุญโยปรัชญัมภ์, ธ. (2547). รู้เท่ารู้ทันดับควันใต้. บริษัท สื่อสารและการศึกษา จำกัด.
- พงศ์ไพบูรณ์, ส. (2544). โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา. สำนักงานกองทุน
สนับสนุนงานวิจัย (สกว.).
- พระเมธีธรรมาภรณ์. (2532). ปรัชญาตะวันตก. อมรินทร์ปรินทร์กรุ๊ป.
- พุทธาวุฒิไกร, ว. (2546). ภูมิศาสตร์ประเทศไทย *Geography of Thailand*. โอเดียนสโตร์.

เรืองณรงค์, ป. (2527). สมบัติไทยมุสลิมภาคใต้. เจริญวิทย์การพิมพ์.

วงศ์เทศ, ส. (2555). สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้. สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.

วุฒิจันทร์, ช. (2523). ศาสนาและวัฒนธรรมไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้. สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

ศรีสุข, ว. (2546). นิทรรศการกระดาษผสมจิตรกรรม. แชนโซโฟนพับแอนบาร์ กรุงเทพฯ.

ศูนย์เผยแพร่รางวัลสถานการณ์ภาคใต้. (2551). ความรู้สึก ปม-ลึก-ไฟใต้

https://soreda.oas.psu.ac.th/show_detail.php?research_id=381

สถาอานันท์, ช. (2551). แผ่นดินจินตนาการ. สำนักพิมพ์มติชน.

สาและ, ร. (2544). การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส. สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).

สำนักงานจังหวัดยะลา. (2545). หนังสือที่ระลึกในโอกาสเฉลิมฉลองครบรอบ 212 ปี ยะลา. ยะลาการ

ภาคผนวก

แบบสนทนากลุ่ม

คำอธิบาย

แบบสนทนากลุ่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยในหัวข้อ การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสัมพันธ์ในพหุวัฒนธรรม ของ 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา โดยนายจิรวุฒิ ด้วงอินทร์ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1. เพื่อศึกษาศิลปะวัฒนธรรม และกิจกรรมร่วมของชุมชนกลุ่มน้ำท่าสาป อันแสดงให้เห็นถึงภาพของความสงบสุขของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัดยะลา
2. ศึกษาการประยุกต์ใช้ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎี ทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชุมชนเป้าหมายสู่ชุมชนที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตาม บริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี สมัยใหม่
3. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เชิงวัฒนธรรมและ เพื่อการสื่อสารภาพสะท้อน ความจริงของความสงบสุข ของจังหวัดยะลาในความเป็น เอกลักษณะของกลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย ให้เป็นตัวอย่างของ การพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิด ในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชน อื่น ๆ
4. เพื่อให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลตามความเป็นจริง ให้สมบูรณ์ โดยข้อมูลที่ท่านให้เพื่อนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะไม่มีผลกระทบต่อท่าน ทั้งนี้ ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ ผู้มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เท่านั้น

รายการคำถามสำหรับแบบสนทนากลุ่ม
<p>คำถามในการสนทนากลุ่ม ตัวแทนประชากรภายในชุมชนพหุวัฒนธรรมในแหล่งพื้นที่ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา</p>
<p>1. ท่านคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ภาพลักษณ์ของ 3 จังหวัดชายแดนใต้จึงเป็นพื้นที่ที่รู้สึกถึงความไม่สงบของความคิดเห็นคนไทยในปัจจุบัน</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

2. ท่านคิดว่าอะไรคือความสำคัญในการช่วยสร้างความเข้าใจอันดีให้กับความรู้สึกของคนนอกพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับทัศนคติเรื่อง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าสิ่งใดที่เป็นข้อจำกัดและข้อละเว้นในกิจกรรมทางประเพณีและศาสนาเพื่อการมีส่วนร่วมของคนในพหุวัฒนธรรมอันเหมาะสมต่อการแสดงออกให้เห็นถึงความสามัคคีของความเป็นคนร่วมสังคมและประเทศชาติ

.....

.....

.....

.....

.....

4. ตามความคิดของท่านเรื่องการเข้าถึงในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศบริบทใหม่ของคนในพื้นที่ศึกษากับการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับรูปแบบของประเพณีพหุวัฒนธรรมเพื่อการดำรงชีวิตในชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการแสดงออกผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์บนพื้นที่สาธารณะในชุมชนพื้นที่ศึกษา เพื่อให้เห็นถึงเรื่องความสามัคคีและความสงบสันติสุขควรมีการจัดการองค์ประกอบในด้านที่เหมาะสมด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

6. ท่านมีมุมมองต่อการสร้างสรรค์และแสดงออกอย่างไรเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันของคนในพื้นที่พหุวัฒนธรรม
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
7. ท่านคิดว่ากระบวนการทางศิลปะการออกแบบร่วมสมัย สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวิถีพหุวัฒนธรรม 3 จังหวัดชายแดนใต้ ในบริบทปัจจุบัน ได้อย่างไร
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
8. กระแสของการสื่อสารเทคโนโลยีบริบทใหม่ ดิจิทัล มีส่วนช่วยในการรับรู้กับคนในชุมชนพื้นที่ศึกษาหรือไม่และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตพวกเขาอย่างไร
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
9. ผลงานสร้างสรรค์ควรมีการถ่ายทอดและแสดงออกอย่างไรให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับการสื่อสารเทคโนโลยีบริบทใหม่ในปัจจุบัน
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

จิรวุฒิ ต้วงอินทร์

รายการคำถามสำหรับแบบสนทนากลุ่ม

คำถามในการสนทนากลุ่ม ตัวแทนประชากรภายนอกชุมชนพหุวัฒนธรรมในแหล่งพื้นที่ศึกษา
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

1. ท่านคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ภาพลักษณ์ของ 3 จังหวัดชายแดนใต้จึงเป็นพื้นที่ที่รู้สึกถึงความไม่สงบของความคิดเห็นคนไทยในปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าอะไรคือความสำคัญในการช่วยสร้างความเข้าใจอันดีให้กับความรู้สึกของคนในพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับทัศนคติเรื่อง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าสิ่งใดที่เป็นข้อจำกัดและข้อละเว้นในกิจกรรมทางประเพณีและศาสนาเพื่อการมีส่วนร่วมของคนในพหุวัฒนธรรมอันเหมาะสมต่อการแสดงออกให้เห็นถึงความสามัคคีของความเป็นคนร่วมสังคมและประเทศชาติ

.....

.....

.....

.....

.....

4. ตามความคิดของท่านเรื่องการเข้าถึงในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศบริบทใหม่ของคนในพื้นที่ศึกษากับการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับรูปแบบของประเพณีวัฒนธรรมเพื่อการดำรงชีวิตในชุมชน

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการแสดงออกผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์บนพื้นที่สาธารณะในชุมชนพื้นที่ศึกษาเพื่อให้เห็นถึงเรื่องความสามัคคีและความสงบสันติสุขควรมีการจัดการองค์ประกอบในด้านที่เหมาะสมด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

6. ท่านมีมุมมองต่อการสร้างสรรค์และแสดงออกอย่างไรเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันของคนในพื้นที่พหุวัฒนธรรม

.....

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่ากระบวนการทางศิลปะการออกแบบร่วมสมัย สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวิถีพหุวัฒนธรรม 3 จังหวัดชายแดนใต้ ในบริบทปัจจุบันได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

8. กระแสของการสื่อสารเทคโนโลยีบริบทใหม่ ดิจิตอล มีส่วนช่วยในการรับรู้กับคนในชุมชน
พื้นที่ศึกษาหรือไม่และส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตพวกเขาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. ผลงานสร้างสรรค์ควรมีการถ่ายทอดและแสดงออกอย่างไรให้เกิดความเหมาะสม
สอดคล้องกับการสื่อสารเทคโนโลยีบริบทใหม่ในปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็น
ประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

จิรวุฒิ ต้วงอินทร์

แบบสอบถามสำหรับการประเมิน

คำอธิบาย

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยในหัวข้อ การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ เพื่อสื่อสารภาพ สะท้อนความจริงของความสัมพันธ์สุขในพหุวัฒนธรรม ของ 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา โดยนาย จิรภูมิ ดั่งงอินทร์ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรม คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1. เพื่อศึกษาศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมร่วมของชุมชนกลุ่มน้ำท่าสาป อันแสดงให้เห็นถึงภาพของ ความสงบสุขของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัดยะลา
2. ศึกษาการประยุกต์ใช้ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎี ทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชุมชนเป้าหมายสู่ชุมชนที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตาม บริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี สมัยใหม่
3. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เชิงวัฒนธรรมและ เพื่อการสื่อสารภาพสะท้อน ความจริงของความสุขของจังหวัดยะลาในความเป็น เอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย ให้เป็นตัวอย่างของ การพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิด ในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชน อื่น ๆ
4. เพื่อให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงให้สมบูรณ์ โดยข้อมูลที่ท่านให้ไว้เพื่อนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะไม่มีผลกระทบต่อท่าน ทั้งนี้ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ ผู้มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เท่านั้น

แบบสอบถาม	
สำหรับผู้คนทั่วเกี่ยวกับผลงานสร้างสรรค์ที่ปรากฏเพื่อสะท้อนภาพความจริงของความสุขใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ (ในรูปแบบการเผยแพร่แบบทั่วไปและแบบออนไลน์)	
ส่วนที่ 1 สถานะภาพทั่วไป	
คำถาม	คำตอบ
เพศ	☐ ชาย ☐ หญิง ☐ อื่น ๆ
อายุ	☐ 18 – 25 ปี ☐ 26 – 35 ปี ☐ 36 – 45 ปี ☐ มากกว่า 46 ปี

ระดับการศึกษา	☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ มากกว่าปริญญาตรี
ท่าน ได้รับชมผลงานสื่อสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ เพื่อสื่อสารภาพ สะท้อนความจริงของความรู้สึกในพฤติกรรมธรรม ของ 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้: กรณีศึกษาลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา หรือไม่	☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
ส่วนที่ 2 ด้านสถานที่	
โปรดตอบตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่มากที่สุด	
ท่านคิดว่าพื้นที่ในการสร้างสรรค์ผลงานมีความเหมาะสมในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ท่านคิดว่าผลงานที่จัดแสดงในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าสาป จ.ยะลา มีความเหมาะสมในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ท่านคิดว่าแพลตฟอร์มที่ใช้ในการเผยแพร่ผลงานที่จัดแสดงในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าสาป จ.ยะลา มีความเหมาะสมในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

ส่วนที่ 3 ด้านการออกแบบ	
โปรดตอบตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่มากที่สุด	
ท่านรู้สึกอย่างไรกับภาพบรรยากาศกิจกรรมที่มี การร่วมกันสร้างสรรค์และผลงานที่ปรากฏ (โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่ดีมากที่สุด)	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ท่านมีความรู้สึกอย่างไรกับรูปแบบของการทำงานร่วมกันระหว่างคนในชุมชนกับศิลปิน ที่มาร่วมกันปฏิบัติงานในระดับใน	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ส่วนที่ 4 ด้านการสื่อความหมาย	
โปรดตอบตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่มากที่สุด	
แสดงให้เห็นถึงภาพของ ความสงบสุขของสังคม	☐ 1 ☐ 2

พหุวัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัดยะลา ได้ใน ระดับใด	☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์นี้แสดงให้เห็นการ ประยุกต์ใช้ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎี ทาง สังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชุมชน เป้าหมายสู่ชุมชนที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตาม บริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี สมัยใหม่ได้ใน ระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ส่วนที่ 5 ด้านคุณค่าและการสร้างประโยชน์ โปรดตอบตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกรู้สึกของท่าน โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่มากที่สุด	
ท ☐ านคิดว ☐ ากกระบวนการทางศิลปะการ ออกแบบร่วมสมัยบนพื้นที่สาธารณะในเขตพื้นที่ ศึกษา สามารถช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติในเรื่อง ภาพความรุนแรงของ 3 จังหวัดชายแดนใต้ได้ใน ระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ท่านคิดว่างานศิลปะและการออกแบบบริบทใหม่ จะช่วยสร้างภาพความเข้าใจอันดีในเรื่องความ สามัคคีและความสันติสุขของคนในชาติให้ 3 จังหวัดชายแดนใต้ได้ในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์ สามารถสื่อสารภาพ สะท้อน ความจริงของความสงบสุข ของจังหวัด ยะลาในความเป็น เอกลักษณ์นี้ในเชิงวัฒนธรรม ของกลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย ให้เป็นตัวอย่างของ การพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิด ในงานสร้างสรรค์ ให้กับชุมชน อื่น ๆ ได้ในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะ	
ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบงานสร้างสรรค์ บนพื้นที่สาธารณะครั้งนี้อย่างไรและมีสิ่งที่จะฝาก ถึงคนในชุมชนเรื่องใดบ้าง	☐ ไม่มี ☐ มี โปรดระบุ.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็น
ประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้ ขอแสดงความนับถือ จิรฤดี ดั่งอินทร์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการลงพื้นที่สำรวจ

คำอธิบาย

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยในหัวข้อ การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ เพื่อสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสัมพันธ์ในพหุวัฒนธรรม ของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา โดยนาย จิรวุฒิ ดั่งวงอินทร์ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรม คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1. เพื่อศึกษาศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมร่วมของชุมชนกลุ่มน้ำท่าสาป อันแสดงให้เห็นถึงภาพของ ความสงบสุขของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัดยะลา
2. ศึกษาการประยุกต์ใช้ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎี ทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชุมชนเป้าหมายสู่ชุมชนที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตาม บริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี สมัยใหม่
3. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เชิงวัฒนธรรมและ เพื่อการสื่อสารภาพสะท้อน ความจริงของความสุขของจังหวัดยะลาในความเป็น เอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย ให้เป็นตัวอย่างของ การพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิด ในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชน อื่น ๆ
4. เพื่อให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริงให้สมบูรณ์ โดยข้อมูลที่ท่านให้ไว้เพื่อนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะไม่มีผลกระทบต่อท่าน ทั้งนี้ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ ผู้มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เท่านั้น

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์
<p style="text-align: center;">คำถามในการสัมภาษณ์ กลุ่มที่ 1</p> <p style="text-align: center;">นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรม/ภูมิปัญญาและวิถีพหุวัฒนธรรม</p> <p style="text-align: center;">ในแหล่งพื้นที่ศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดยะลา</p>
<p>1. อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ภาพลักษณ์ของ 3 จังหวัดชายแดนใต้จึงเป็นพื้นที่ที่รู้สึกถึงความไม่สงบของความคิดเห็นคนไทยในปัจจุบัน</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

2. ท่านคิดว่าอะไรคือความสำคัญในการช่วยสร้างความเข้าใจอันดีให้กับความรู้สึกของคนนอกพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับทัศนคติเรื่อง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าสิ่งใดที่เป็นข้อจำกัดและข้อละเว้นในกิจกรรมทางประเพณีและศาสนาเพื่อการมีส่วนร่วมของคนในพหุวัฒนธรรมอันเหมาะสมต่อการแสดงออกให้เห็นถึงความสามัคคีของความเป็นคนร่วมสังคมและประเทศชาติ

.....

.....

.....

.....

.....

4. ตามความคิดของท่านเรื่องการเข้าถึงในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศบริบทใหม่ของคนในพื้นที่ศึกษากับการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับรูปแบบของประเพณีพหุวัฒนธรรมเพื่อการดำรงชีวิตในชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการแสดงออกผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์บนพื้นที่สาธารณะในชุมชนพื้นที่ศึกษา เพื่อให้เห็นถึงเรื่องความสามัคคีและความสงบสันติสุขควรมีการจัดการองค์ประกอบในด้านที่เหมาะสมด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

จิรวุฒิ ต้วงอินทร์

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์	
คำถามในการสัมภาษณ์ กลุ่มที่2 นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ	
<p>1. อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ภาพลักษณ์ของ 3 จังหวัดชายแดนใต้จึงเป็นพื้นที่ที่รู้สึกถึงความไม่สงบของความคิดเห็นคนไทยในปัจจุบัน</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>2. ท่านคิดว่าอะไรคือความสำคัญที่จะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีให้กับความรู้สึกของคนในพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับทัศนคติเรื่อง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>3. ท่านคิดว่าสิ่งใดที่เป็นข้อจำกัดและข้อละเว้นในกิจกรรมทางประเพณีและศาสนาเพื่อการมีส่วนร่วมของคนในพหุวัฒนธรรมอันเหมาะสมต่อการแสดงออกให้เห็นถึงความสามัคคีของความเป็นคนร่วมสังคมและประเทศชาติ</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>4. ตามความคิดของท่านเรื่องการเข้าถึงในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศบริบทใหม่ของคนในพื้นที่ศึกษากับการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับรูปแบบของประเพณีพหุวัฒนธรรมเพื่อการดำรงชีวิตในชุมชน</p>

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการแสดงออกผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์บนพื้นที่สาธารณะในชุมชนพื้นที่ศึกษา เพื่อให้เห็นถึงเรื่องความสามัคคีและความสงบสันติสุขควรมีการจัดการองค์ประกอบในด้านที่เหมาะสมด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็น

ประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

จิรวุฒิ ต้วงอินทร์

4. ตามความคิดของท่านเรื่องการเข้าถึงในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศบริบทใหม่ของคนในพื้นที่ศึกษากับการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับรูปแบบของประเพณีพหุวัฒนธรรมเพื่อการดำรงชีวิตในชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการแสดงออกผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์บนพื้นที่สาธารณะในชุมชนพื้นที่ศึกษา เพื่อให้เห็นถึงเรื่องความสามัคคีและความสงบสันติสุขควรมีการจัดการองค์ประกอบในด้านที่เหมาะสมด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

จิรวุฒิ ต้วงอินทร์

4. กระแสของการสื่อสารเทคโนโลยีบริบทใหม่ ดิจิตอล มีส่วนช่วยในการรับรู้กับคนในชุมชน
พื้นที่ศึกษาหรือไม่และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตพวกเขาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ผลงานสร้างสรรค์ควรจะมีการถ่ายทอดและแสดงออกอย่างไรให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้อง
กับการสื่อสารเทคโนโลยีบริบทใหม่ในปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

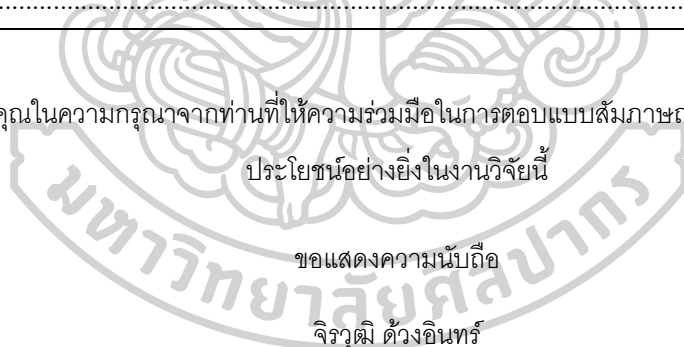
.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็น
ประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

จิรวุฒิ ดั่งวงอินทร์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการประเมิน

คำอธิบาย

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยในหัวข้อ การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ เพื่อสื่อสารภาพ สะท้อนความจริงของความสัมพันธ์สุขในพหุวัฒนธรรม ของ 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้: กรณีศึกษากลุ่มน้ำท่าสาป จังหวัดยะลา โดยนาย จิรวุฒิ ดั่งวงอินทร์ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1. เพื่อศึกษาศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมร่วมของชุมชนกลุ่มน้ำท่าสาป อันแสดงให้เห็นถึงภาพของ ความสงบสุขของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัดยะลา
2. ศึกษาการประยุกต์ใช้ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎี ทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชุมชนเป้าหมายสู่ชุมชนที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตาม บริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี สมัยใหม่
3. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เชิงวัฒนธรรมและ เพื่อการสื่อสารภาพสะท้อน ความจริงของความสุขของจังหวัดยะลาในความเป็น เอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย ให้เป็นตัวอย่างของ การพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิด ในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชน อื่น ๆ
4. เพื่อให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริงให้สมบูรณ์ โดยข้อมูลที่ท่านให้มาเพื่อนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น ผู้วิจัยรับรองว่าจะไม่มีผลกระทบต่อท่าน ทั้งนี้ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ ผู้มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เท่านั้น

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์

คำถามในการสัมภาษณ์ **กลุ่มที่ 1**

ตัวแทนนักวิชาการ ภายในวิถีพหุวัฒนธรรมในแหล่งพื้นที่ศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดยะลา

1. ท่านคิดว่าศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมจากการวิจัยนี้ สามารถแสดงให้เห็นถึงภาพของ ความสงบสุขของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัดยะลา ได้หรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบายโดยละเอียด

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมจากการวิจัยนี้ สามารถแสดงให้เห็นถึงภาพของ ความ
 สงบสุขของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัดยะลา ได้หรือไม่ อย่างไร โปรด
 อภิปรายโดยละเอียด

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์จากการวิจัยนี้ เป็นการประยุกต์ใช้บริบทของการพัฒนา
 เทคโนโลยี สมัยใหม่ร่วมกับ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎี ทางสังคมและวัฒนธรรม จาก
 วิถีชุมชนดั้งเดิมในกลุ่มน้ำท่าสาบ มาขับเคลื่อนให้เกิดเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ จากมิติเชิงวัฒนธรรม เพื่อการสื่อสารภาพสะท้อน
 ความจริงของความสงบสุขและ เอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาบจังหวัดยะลาในงานวิจัยนี้
 สามารถเป็นตัวอย่างของ การพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิด ในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชนอื่นๆใน
 สังคมไทย ได้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็น

ประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

จิรวุฒิ ต้วงอินทร์

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์
คำถามในการสัมภาษณ์ กลุ่มที่ 1 ตัวแทนหน่วยงานการปกครองภายในวิถิพหุวัฒนธรรมในแหล่งพื้นที่ศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดยะลา
<p>1. ท่านคิดว่าศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมจากการวิจัยนี้ สามารถแสดงให้เห็นถึงภาพของ ความสงบสุขของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัดยะลา ได้หรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบายโดยละเอียด</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>2. ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์จากการวิจัยนี้ เป็นการประยุกต์ใช้บริบทของการพัฒนา เทคโนโลยี สมัยใหม่ร่วมกับ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎี ทางสังคมและวัฒนธรรม จาก วิถีชุมชนดั้งเดิมในกลุ่มน้ำท่าสาบ มาขับเคลื่อนให้เกิดเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างไร</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>3. ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ จากมิติเชิงวัฒนธรรม เพื่อการสื่อสารภาพ สะท้อน ความจริงของความสงบสุขและ เอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาบจังหวัดยะลาใน งานวิจัยนี้ สามารถเป็นตัวอย่างของ การพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิด ในงานสร้างสรรค์ให้กับ ชุมชนอื่นๆในสังคมไทย ได้หรือไม่ อย่างไร</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

จิรัฐมิ ด้วงอินทร์

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์	
คำถามในการสัมภาษณ์ <u>กลุ่มที่ 1</u>	
ตัวแทนสื่อ <u>ภายใน</u> วิถีพุทธวัฒนธรรมในแหล่งพื้นที่ศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดยะลา	
1.	<p>ท่านคิดว่าศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมจากการวิจัยนี้ สามารถแสดงให้เห็นถึงภาพของความสงบสุขของสังคมพุทธวัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัดยะลา ได้หรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบายโดยละเอียด</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
2.	<p>ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์จากการวิจัยนี้ เป็นการประยุกต์ใช้บริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี สมัยใหม่ร่วมกับ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎี ทางสังคมและวัฒนธรรม จากวิถีชุมชนดั้งเดิมในกลุ่มน้ำท่าสาบ มาขับเคลื่อนให้เกิดเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างไร</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
3.	<p>ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ จากมิติเชิงวัฒนธรรม เพื่อการสื่อสารภาพสะท้อน ความจริงของความสงบสุขและ เอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาบจังหวัดยะลาในงานวิจัยนี้ สามารถเป็นตัวอย่างของ การพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิด ในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชนอื่น ๆ ในสังคมไทย ได้หรือไม่ อย่างไร</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็น

ประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

จิรวุฒิ ดั่งอินทร์

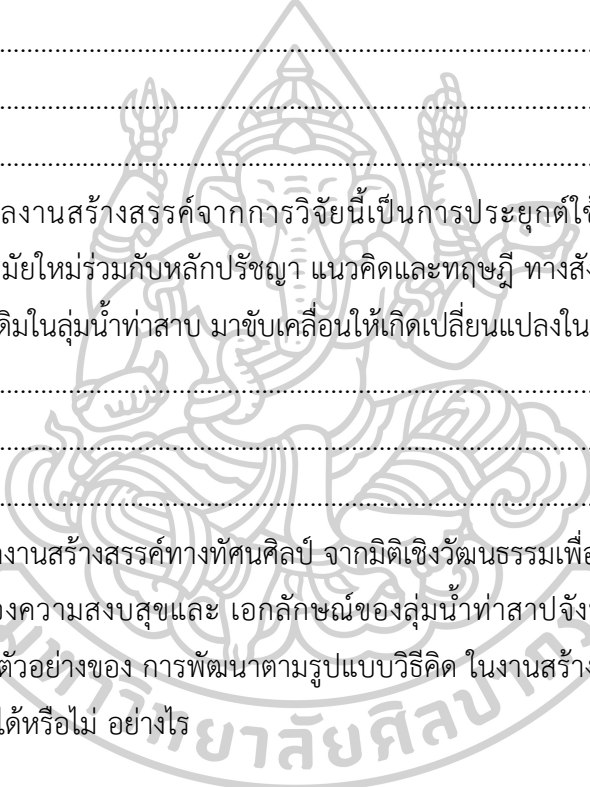
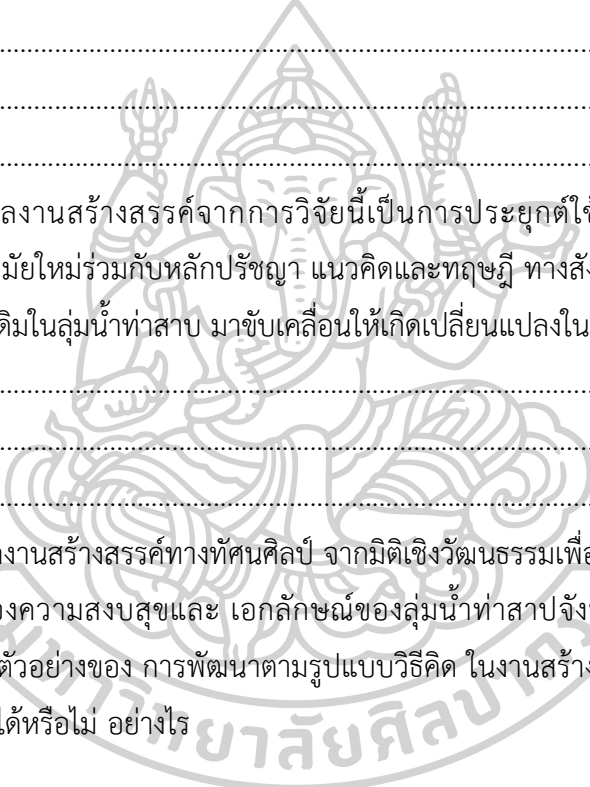
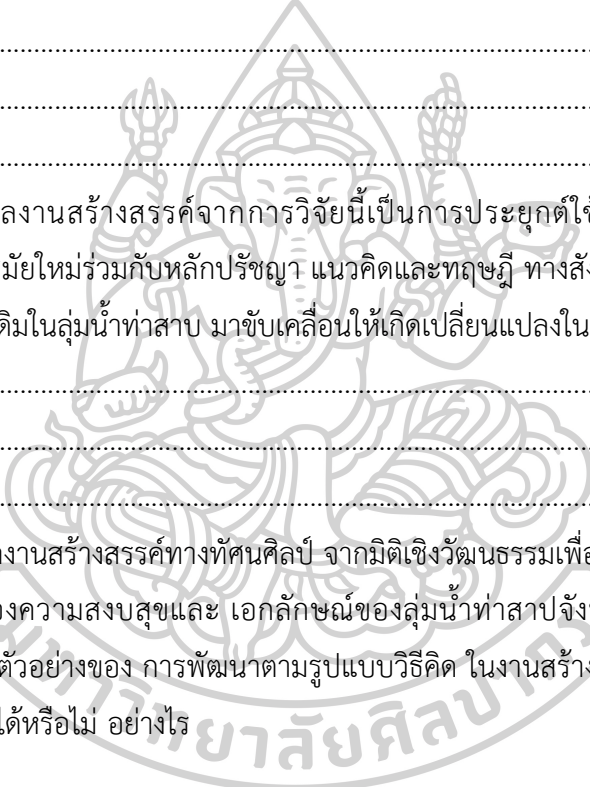
รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์	
คำถามในการสัมภาษณ์ กลุ่มที่ 2	
ตัวแทนนักวิชาการ ภายนอก วิถีพุทธวัฒนธรรมในแหล่งพื้นที่ศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดยะลา	
1. ท่านคิดว่าศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมจากการวิจัยนี้ สามารถแสดงให้เห็นถึงภาพของความสงบสุขของสังคมพุทธวัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัดยะลา ได้หรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบายโดยละเอียด	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
2. ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์จากการวิจัยนี้ เป็นการประยุกต์ใช้บริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี สมัยใหม่ร่วมกับ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎี ทางสังคมและวัฒนธรรม จากวิถีชุมชนดั้งเดิมในกลุ่มน้ำท่าสาบ มาขับเคลื่อนให้เกิดเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างไร	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
3. ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ จากมิติเชิงวัฒนธรรม เพื่อการสื่อสารภาพสะท้อน ความจริงของความสงบสุขและ เอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาบจังหวัดยะลาในงานวิจัยนี้ สามารถเป็นตัวอย่างของ การพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิดในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชนอื่นๆในสังคมไทยได้หรือไม่ อย่างไร	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็น

ประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

จิรวุฒิ ดั่งอินทร์

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์	
คำถามในการสัมภาษณ์ กลุ่มที่2 ตัวแทนหน่วยงานการปกครอง ภายนอกวิถีพุทธวัฒนธรรมในแหล่งพื้นที่ศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดยะลา	
<p>1. ท่านคิดว่าศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมจากการวิจัยนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงภาพของความสุขของสังคมพุทธวัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัดยะลา ได้หรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบายโดยละเอียด</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
<p>2. ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์จากการวิจัยนี้เป็นการประยุกต์ใช้บริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี สมัยใหม่ร่วมกับหลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎี ทางสังคมและวัฒนธรรม จากวิถีชุมชนดั้งเดิมในกลุ่มน้ำท่าสาบ มาขับเคลื่อนให้เกิดเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างไร</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
<p>3. ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ จากมิติเชิงวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารภาพสะท้อนความจริงของความสุขและ เอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาบจังหวัดยะลาในงานวิจัยนี้สามารถเป็นตัวอย่างของ การพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิด ในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชนอื่น ๆ ในสังคมไทยได้หรือไม่ อย่างไร</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

จิรวุฒิ ต้วงอินทร์

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์	
คำถามในการสัมภาษณ์ กลุ่มที่ 2	
ตัวแทนสื่อ ภายนอกวิถีพุทธวัฒนธรรมในแหล่งพื้นที่ศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดยะลา	
1.	ท่านคิดว่าศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมจากการวิจัยนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงภาพของความสงบสุขของสังคมพุทธวัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัดยะลา ได้หรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบายโดยละเอียด
	.....
	.....
	.....
2.	ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์จากการวิจัยนี้เป็นการประยุกต์ใช้บริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี สมัยใหม่ร่วมกับ หลักปรัชญา แนวคิดและทฤษฎี ทางสังคมและวัฒนธรรมจากวิถีชุมชนดั้งเดิมในกลุ่มน้ำท่าสาบ มาขับเคลื่อนให้เกิดเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างไร
	.....
	.....
	.....
3.	ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ จากมิติเชิงวัฒนธรรม เพื่อการสื่อสารภาพสะท้อน ความจริงของความสงบสุขและ เอกลักษณ์ของกลุ่มน้ำท่าสาบจังหวัดยะลาในงานวิจัยนี้สามารถเป็นตัวอย่างของ การพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิด ในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชนอื่นๆในสังคมไทยได้หรือไม่ อย่างไร
	.....
	.....
	.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

จิรวุฒิ ดั่งอินทร์

**แบบสอบถามสำหรับผู้คนทั่วไปเกี่ยวกับผลงาน
สร้างสรรค์ที่ปรากฏเพื่อสะท้อนภาพความจริง
ของความสงบสุขในสามจังหวัดชายแดนใต้**

ลงชื่อเข้าใช้ Google เพื่อบันทึกการแก้ไข ดูข้อมูลเพิ่มเติม

* ระบุว่า เป็นคำถามที่จำเป็น

ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไป

1. เพศ *

- หญิง
- ชาย
- อื่นๆ: _____

ส่วนที่ 2 คำานสถานที่
โปรดตอบตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่มากที่สุด

1. ท่านคิดว่าพื้นที่ในการสร้างสรรค์ผลงานมีความเหมาะสมในระดับใด *

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

2. ท่านคิดว่าผลงานที่จัดแสดงในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าสาป จ.ยะลา มีความเหมาะสมในระดับใด *

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

3. ท่านคิดว่าแพลตฟอร์มที่ใช้ในการเผยแพร่ผลงานที่จัดแสดงในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าสาป จ.ยะลา มีความเหมาะสมในระดับใด *

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

ส่วนที่ 3 ด้านการออกแบบ
โปรดตอบตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่มากที่สุด

---

1. ท่านรู้สึกอย่างไรกับภาพบรรยากาศกิจกรรมที่มีการร่วมกันสร้างสรรค์และผลงานที่ปรากฏ *
(โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่ดีมากที่สุด)

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

---

2. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรกับรูปแบบของการทำงานร่วมกันระหว่างคนในชุมชนกับศิลปิน *
ที่มาด้วยกันปฏิบัติงานในระดับใน

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

ส่วนที่ 4 ด้านการสื่อความหมาย
โปรดตอบตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่มากที่สุด

---

1. แสดงให้เห็นถึงภาพของ ความสงบสุขของสังคมพหุ วัฒนธรรมของชาวมลายูใน จังหวัด ยะลา ได้ในระดับใน *

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

---

2. ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์นี้แสดงให้เห็นการประยุกต์ใช้ หลักปรัชญา แนวคิดและ ทฤษฎี ทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชุมชนเป้าหมายชุมชนที่สามารถ เปลี่ยนแปลงไปตาม บริบทของการพัฒนาเทคโนโลยี สมัยใหม่ได้ในระดับใด *

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

ส่วนที่ 5 ด้านคุณค่าและการสร้างประโยชน์
โปรดตอบตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่มากที่สุด

---

1. ท่านคิดว่ากระบวนการทางศิลปะการออกแบบร่วมสมัยบนพื้นที่สาธารณะในเขตพื้นที่ *
ศึกษา สามารถช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องภาพความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนใต้
ได้ในระดับใด

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

---

2. ท่านคิดว่างานศิลปะและการออกแบบบริบทใหม่จะช่วยสร้างภาพความเข้าใจอันดีในเรื่อง *
ความสามัคคีและความสันติสุขของคนในชาติให้สามจังหวัดชายแดนใต้ได้ในระดับใด

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

---

3. ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์ สามารถสื่อสารภาพสะท้อน ความจริงของความสุข ของ *
จังหวัดยะลาในความเป็น เอกลักษณ์นี้ในเชิงวัฒนธรรม ของลุ่มน้ำท่าสาปสู่สังคมไทย ให้
เป็นตัวอย่างของ การพัฒนาตามรูปแบบวิถีคิด ในงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชน อื่น ๆ ได้ใน
ระดับใด

	1	2	3	4	5	
น้อยที่สุด	☐	☐	☐	☐	☐	มากที่สุด

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะ

ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบงานสร้างสรรค์บนพื้นที่สาธารณะครั้งนี้อย่างไรและมีสิ่ง *
จะฝากถึงคนในชุมชนเรื่องใดบ้าง

คำตอบของคุณ _____

ส่ง
ล้างแบบฟอร์ม

ข้ามส่งรหัสผ่านใน Google ฟอร์ม

แบบฟอร์มนี้ถูกสร้างขึ้นภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม รายงานการละเมิด

Google ฟอร์ม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	จิรวุฒิ ด้วงอินทร์
วุฒิการศึกษา	2546 ศ.ม. สาขาเครื่องเคลือบดินเผา คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
	2541 ศ.บ. สาขาเครื่องเคลือบดินเผา คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	- รางวัลดีเด่น มหกรรมการประกวดเครื่องปั้นดินเผาแห่งประเทศไทยครั้งที่ 11 (พ.ศ. 2545) - รางวัลดีเด่น มหกรรมการประกวดเครื่องปั้นดินเผาแห่งประเทศไทยครั้งที่ 12 (พ.ศ. 2547)

